

JUSTITIEOMBUDSMANNENS
ÄMBETSBERÄTTELSE

AVGIVEN TILL LAGTIMA RIKSDAGEN

ÅR 1947

SAMT

TRYCKFRIHETSKOMMITTÉNS
BERÄTTELSE

STOCKHOLM 1947
IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG
468671

INNEHÅLL.

Justitiebudsmannens ämbetsberättelse.

	Sid.
Inledning	7
I. Redogörelse för åtal, anställda mot nedannämnda tjänstemän:	
1) stadsfiskalen C. Sterner för underlåtenhet att anställa åtal m. m. (ämbetsberättelserna 1944 sid. 58 och 1945 sid. 9)	8
2) t. f. borgmästaren H. Nyman m. fl. för felaktigt beslut av överexekutor rörande verkställighet av domstols dom (ämbetsberättelsen 1945 sid. 37)	8
3) t. f. poliskommissarien S. G. Hellstrand i fråga om obehörigt anhållande (ämbetsberättelsen 1946 sid. 121)	12
4) t. f. inspektionskonstapeln R. Ståhl m. fl. i fråga om olaga kvarhållande å polistation för fylleri	12
5) borgmästaren H. Löwenberg för försummelse i fråga om tillsyn av förmyndarvården	22
6) t. f. borgmästaren O. Schultz för försummelse i fråga om handläggningen av rannsaktionsmål	26
7) e. o. länsbokhållaren N. Hemmingsson för försummelse vid mottagande av handlingar i depositionsärende	35
8) häradshövdingen O. Bäcksin för felaktigt beslut om häktning	45
9) t. f. landsfiskalen O. Hedenius för försummelse att till överåklagares prövning hänskjuta fråga om åtalseftergift beträffande underårig	52
10) landsfiskalen P. D. Hammar för försummelse att till överåklagares prövning hänskjuta fråga om åtalseftergift beträffande underåriga	62
11) stadsfiskalen O. Ahlbeck för anställande av åtal mot underåriga utan att frågan om åtalseftergift dessförinnan underställts överåklagares prövning	66
12) landsfiskalen E. Noring i fråga om försummelse att till överåklagare hänskjuta avgörandet, huruvida underårig skulle åtalas för begångna brott eller åtalet eftergivits	71
13) häradshövdingen E. Dahl för felaktigt beslut i fråga om inhämtande i brottmål av medicinalstyrelsens utlåtande angående tilltalads sinnesbeskaffenhet	79
14) t. f. domhavanden G. Y:son Sjöberg för felaktigt förfarande i brottmål i fråga om medicinalstyrelsens hörande angående tilltalads sinnesbeskaffenhet	84
15) t. f. taxeringsintendenten G. Andersson för felaktigt förfarande genom anhållan att tandläkare måtte för granskning ställa kortregister över sina patienter till taxeringsmyndighets förfogande	87
II. Redogörelse för vissa ärenden, som ej föranlett åtal.	
1) Föreläggande enligt 2 kap. 13 § lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m.	97
2) Fråga om gäldandet av kostnaderna i konkurs, som från början handlagts enligt 19 § konkurslagen men sedermera avskrivits jämlikt 186 § samma lag	105

	Sid.
3) Maximistraflet för otuktsbrott enligt 18 kap. 8 § strafflagen höjdes år 1937 från två till sex år. Fråga nu huruvida den skärpta straffsatsen kan tilläggas verkan att förlänga preskriptionstiden, ehuru den lägre straffsatsen är tillämplig vid straffbestämningen	113
4) Vissa frågor rörande meddelande av uppgifter till systembolag angående personer, som häfta för oguldna utskylder. — Anlitande av underordnade befattningshavare för utförande av arbete åt ämbetsman utom tjänsten, m. m.	115
5) Förväxling av person vid verkställande av handräckning för återförande till sinnessjukhus av försöksutskrivnen patient	136
6) Undersökning rörande tillämpningen av lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga	150
7) Felaktigt förfarande vid utmätningsförrättning	155
8) Fråga om tillämpning i vissa fall av allmänna förfogandelagen beträffande enskilda tillhörigt bilgummi	159
9) Fråga huruvida i samband med den s. k. bedömningsnämndens verksamhet felaktigt förfarits med avseende å upplysningar, som inhämtats vid den under krigsåren anordnade hemliga kommunikationskontrollen	164
10) Undersökning rörande möjligheterna att förbättra yrkesutbildningen vid fängsvårdens ungdomsanstalter	169

III. Framställningar till Konungen.

1) Ang. ersättning av allmänna medel till person, som obehörigen införpassats till sinnessjukhus	183
2) » förtydligande av bestämmelserna om skyldighet att vid ansökningar enligt vissa lagar om tillstånd att förvärva fast egendom bifoga fängeshandlingen i huvudskrift, m. m.	183
3) » spörsmålet huruvida utskrivning eller permission från sinnessjukhus eller annan anstalt må förbindas med villkor om sterilisering, m. m.	189
4) » tillämpningen av bestämmelserna om åtalseftergift i 49 a § alkoholistlagen	214
5) » allmän åklagares åtalsplikt då brott blivit begånget av person, som försöksutskrivits eller avvikit från sinnessjukhus	220

IV. Inspektionsresor under år 1946 231

V. Under år 1946 handlagda klagomål och anställda åtal m. m. 231

Berättelse av tryckfrihetskommittén 234

Bilagor till justitieombudsmannens ämbetsberättelse.

I. Tabell över samtliga av 1946 års riksdag avlätna skrivelser m. m. i nummerföljd enligt riksdagens protokoll	235
II. Förteckning över de av 1946 års riksdag till Konungen avlätna skrivelser jämte uppgifter om de åtgärder, som under nämnda år vidtagits i anledning av samma skrivelser: 238	
1) Justitiedepartementet	238
2) Utrikesdepartementet	244
3) Försvarsdepartementet	247
4) Socialdepartementet	251
5) Kommunikationsdepartementet	259
6) Finansdepartementet	264
7) Ecklesiastikdepartementet	278
8) Jordbruksdepartementet	283
9) Handelsdepartementet	289
10) Folkhushållningsdepartementet	294
III. Särskild förteckning över sådana i förteckningen under bilaga II upptagna ärenden, som vid utgången av år 1946 ännu voro i sin helhet eller till någon del på Kungl. Maj:ts prövning beroende	297
IV. Förteckning över ärenden, som hos Kungl. Maj:t anhängiggjorts genom skrivelser från riksdagen före år 1946 men vid samma års början voro i sin helhet eller till någon del oavgjorda, jämte uppgifter om den behandling dessa ärenden undergått under år 1946: 304	
1) Justitiedepartementet	304
2) Utrikesdepartementet	314
3) Försvarsdepartementet	315
4) Socialdepartementet	316
5) Kommunikationsdepartementet	331
6) Finansdepartementet	334
7) Ecklesiastikdepartementet	349
8) Jordbruksdepartementet	355
9) Handelsdepartementet	360
10) Folkhushållningsdepartementet	363
V. Förteckning över ärenden, som hos Kungl. Maj:t anhängiggjorts genom skrivelser från justitieombudsmannen före den 1 januari 1946 och vari under år 1946 åtgärd vidtagits eller vilka vid samma års slut ännu voro på Kungl. Maj:ts prövning beroende, jämte kortfattad uppgift om ärendenas behandling	364

Till RIKSDAGEN.

Jämlikt 14 § i den för riksdagens justitieombudsman gällande instruktionen får jag härmed avlämna berättelse angående justitieombudsmans-ämbetets förvaltning under år 1946. Jag får därvid meddela, att jag begagnat mig av semester under tiderna den 26 juli—den 24 augusti samt den 16—den 30 november samt att under nämnda tider min av riksdagen utsedde ställföreträdare hovrättsrådet Nils Beckman förestått ämbetet.

Berättelsen kommer enligt vedertagen ordning att först innehålla redogörelse för sådana mot tjänstemän för fel eller försummelse i tjänsten anställda åtal, vilka under året blivit slutligen avgjorda eller i någon instans prövade.

I. Redogörelse för anställda åtal.

1. Underlåtenhet av stadsfiskal att anställa åtal m. m.

I 1944 års ämbetsberättelse (sid. 58 o. f.) och 1945 års ämbetsberättelse (sid. 9) redogöres för ett av justitieombudsmannen Nils Ljunggren anbefallt åtal mot stadsfiskalen Conrad Sterner för underlåtenhet att anställa åtal samt för dröjsmål med åtals anställande. Av redogörelsen framgår, att rådhusrätten i Motala i utslag den 1 november 1943 dömt Sterner jämlikt 25 kap. 17 och 22 §§ samt 4 kap. 1 och 2 §§ strafflagen för försummelse i tjänsten att böta 10 dagsböter om 17 kronor till Kronan. Efter besvär av Sterner hade Göta hovrätt i utslag den 27 april 1944 ej funnit skäl att göra ändring i rådhusrättens utslag. Över hovrättens utslag hade Sterner anfört besvär.

Kungl. Maj:t har genom utslag den 28 januari 1946 ej funnit skäl att göra ändring i hovrättens utslag.

2. Felaktigt beslut av överexekutor rörande verkställighet av domstols dom.

I 1945 års berättelse (sid. 37 o. f.) redogöres för ett av mig, efter klagomål av köpmannen Josef Pettersson i Eskilstuna, anbefallt åtal mot t. f. borgmästaren Henrik Nyman, rådmännen Erik Wistrand, Lars Johansson, Oscar Larsson och Oskar Pettersson samt t. f. rådmannen Torsten Wedleff för det de i egenskap av överexekutor i Eskilstuna meddelat ett felaktigt beslut rörande verkställighet av domstols dom.

Enligt redogörelsen hade rådhusrätten i Eskilstuna genom dom den 31 augusti 1942 i mål mellan chauffören Ivar Johansson i Alvik, kärande, samt klaganden, svarande, angående fordringsanspråk, utlåtit sig: Enär av utredningen i målet framginge, att — sedan klaganden genom kontrakt den 8 april 1941 till Ivar Johansson överlåtut ifrågakomna automobil och gengasaggregat mot en köpeskillning av 2 200 kronor, därav 400 kronor skulle erläggas kontant och återstoden genom en av Ivar Johansson accepterad växel, samt Ivar Johansson genom omsättningar nedbringat sin växelskuld till 1 320 kronor enligt en av honom accepterad, av klaganden utställd växel å sistnämnda belopp — klaganden genom kontrakt den 14 mars 1942 i samförstånd med Ivar Johansson till Erik Johansson överlåtut automobilen och aggregatet, därvid överenskommit, att köpeskillningen skulle erläggas dels kontant och dels genom accept av växel, samt klaganden icke gittat styrka sitt påstående att sistnämnda kontrakt slutits under det villkor, att Erik Johanssons namn bleve godtaget i bank, alltså och då, även om kontraktet med Erik Johansson sedermera kunde hava av klaganden annullerats, Ivar Johansson måste anses hava genom tillkomsten av detta kontrakt blivit befriad från skyldighet

att fullfölja det mellan honom och klaganden ingångna avtalet, samt ostridigt vore att, sedan Ivar Johansson och klaganden genom rådhusrättens den 6 juli 1942 meddelade dom förpliktats att solidariskt på grund av förutnämnda växel å 1 320 kronor till advokaten E. Bremberg utgiva växelbeloppet jämte ränta och kostnader, Ivar Johansson på grund härav till Skandinaviska Banken såsom innehavare av växeln erlagt tillhopa 1 427 kronor 38 öre, prövade rådhusrätten rättvist med bifall till Ivar Johanssons talan förplikta klaganden att genast emot utbekommande av växeln kvitterad samt återfående av ifrågakomna automobil och aggregat till Ivar Johansson utgiva omstämda beloppet, 1 427 kronor 38 öre, jämte 6 procent årlig ränta därå från den 30 juli 1942, till dess betalning skedde, ävensom gottgöra Ivar Johansson dennes rättegångskostnader med skäligen ansedda 75 kronor jämte vad Ivar Johansson visade sig hava utgivit för lösen av rådhusrättens protokoll i målet.

Sedan Ivar Johansson under åberopande av rådhusrättens dom hos stadsfogden i Eskilstuna anhållit om verkställighet av domen genom utmätning hos klaganden, hade stadsfogden genom beslut den 6 oktober 1942 — enär Ivar Johansson, som uppgivit att bilen med aggregat dämera vore såld och nedskrotad, befunnits icke vara i stånd att till klaganden återlämna densamma — förklarat den sökta utmätningen icke kunna verkställas.

Överexekutor, varest Ivar Johansson anført besvär över stadsfogdens beslut, hade genom utslag den 14 november 1942 utlåtit sig: Enär utrett blivit, att klaganden genom kontrakt den 14 mars 1942 till Erik Johansson försålt bilen med aggregat, därvid i kontraktet angivits att bilen vore övertagen från Ivar Johansson och levererad, ävensom att Ivar Johansson till Erik Johansson överlämnat bilen och aggregatet, till följd varav Ivar Johansson icke kunnat vid utmätningstillfället tillhandahålla densamma, samt vid sådant förhållande det i domen föreskrivna villkoret om återställande av bilen och aggregatet måste anses vara uppfyllt, prövade överexekutor rättvist att med undanröjande av överklagade beslutet visa målet åter till stadsfogden, som hade att, därest laga hinder eljest icke mötte, verkställa den sökta utmätningen och med ärendet vidare lagligen förfara.

Sedan i anledning av överexekutors beslut åtal inför Svea hovrätt på mitt uppdrag anstälts mot Nyman, Wistrand, Lars Johansson, Larsson, Oskar Pettersson och Wedleff samt klaganden yrkat ersättning av Nyman och hans medparter dels för ett den 11 augusti 1943 till Ivar Johansson med anledning av rådhusrättens dom utbetalat belopp av 1 500 kronor och för förlust av ränta därå, dels ock för klagandens kostnader i anledning av en utav Ivar Johansson gjord konkursansökan mot klaganden med 38 kronor 25 öre och för klagandens kostnader hos överexekutor med tillhopa 57 kronor ävensom gottgörelse för andra kostnader, hade hovrätten i utslag den 26 juli 1944 yttrat följande: Rådhusrätten hade i sin av Ivar Johansson icke överklagade dom den 31 augusti 1942 förklarat klaganden betalningsskyldig allenast emot återfående av bilen och aggregatet. Enligt vad hos överexekutor blivit upp-

lyst hade Ivar Johansson emellertid senast den 27 mars 1942 överlämnat bilen och aggregatet till Erik Johansson, till vilken klaganden, enligt vad domstolarna funnit, genom kontraktet den 14 i samma månad i samförstånd med Ivar Johansson överlätit bilen och aggregatet. Överexekutor hade ansett, att Ivar Johansson genom att sålunda fullgöra klagandens kontraktsenliga förpliktelse emot Erik Johansson uppfyllt villkoret om bilens och aggregatets återställande till klaganden, och hade förty, med undanröjande av stadsfogdens beslut, återförvisat utmätningssärendet för verkställande av utmätning. Med hänsyn till omständigheterna i målet kunde Nyman och hans medparter ej anses hava gjort sig förfallna till ansvar eller skadeståndsskyldighet genom att med stöd av nämnda tolkning av villkoret fatta beslutet om återförvisning. Hovrätten prövade förty rättvist lämna åtalet och skadeståndsyrkandena utan bifall. Klaganden, vilken fordrat ersättning för kostnaderna å saken, skulle själv vidkännas samma kostnader.

Över hovrättens utslag hade jag anfört besvär hos Kungl. Maj:t under yrkande om bifall till åtalet. Jämväl dödsboet efter klaganden, vilken avlidit, hade anfört besvär över hovrättens utslag.

Kungl. Maj:t har i utslag den 25 november 1946 yttrat följande.

I sin dom den 31 augusti 1942 har rådhusrätten med åläggandet för klaganden att till Ivar Johansson utgiva fordringsbeloppet 1 427 kronor 38 öre jämte ränta förbundet villkoret att bilen och aggregatet skulle återställas till klaganden.

Överexekutor har lagligen icke ägt att ingå i bedömande av uppkommen fråga huruvida villkoret borde anses uppfyllt därigenom att, såsom uppgivits hos överexekutor, bilen och aggregatet skulle av Ivar Johansson hava överlämnats till Erik Johansson.

På grund härav och då villkoret ej heller eljes blivit fullgjort, har hinder förelegat för fordringens uttagande genom utmätning hos klaganden, och överexekutor har följaktligen förfarit oriktigt genom sin åtgärd att för verkställighet av domen återförvisa utsökningsmålet till stadsfogden.

Med hänsyn till omständigheterna finner Kungl. Maj:t emellertid den felaktighet som sålunda förekommit skäligen icke böra föranleda ansvar eller ersättningsskyldighet för dem som deltagit i överexekutors beslut.

Kungl. Maj:t prövar förty lagligt fastställa det slut, vartill hovrätten kommit i målet.

Av Wedleff framställt anspråk på ersättning för förklaringskostnaden hos Kungl. Maj:t lämnas av Kungl. Maj:t utan bifall.

Detta utslag innefattade justitierådet Haganders av justitieråden Afzelius och Hellquist biträdda mening.

Justitierådet Karlgren anförde:

”Rådhusrätten har genom sin dom den 31 augusti 1942, enär Josef Petters-

son i samförstånd med Ivar Johansson till Erik Johansson överlåtitt bilen och aggregatet, funnit Ivar Johansson hava befriats från skyldigheten att fullfölja det mellan honom och Josef Pettersson ingångna köpeavtalet och fördenskull förpliktat Josef Pettersson att till Ivar Johansson, vilken i anledning av köpet accepterat ifrågavarande växel och sedermera nödgats infria densamma med 1 427 kronor 38 öre, utgiva detta belopp jämte ränta. Med sitt betalnings-åläggande har emellertid rådhusrätten förbundit det villkor, bland annat, att Josef Pettersson skulle återfå bilen och aggregatet. Enligt domen ägde sålunda Ivar Johansson icke, därest bilen och aggregatet i stället tillhandahölles Erik Johansson, göra sin betalningsrätt gällande. Ivar Johansson har ej fullföljt talan mot nämnda dom.

I utmättningsärendet har icke visats, att bilen och aggregatet före eller efter domen ställts till Josef Petterssons disposition.

I sitt utslag den 14 november 1942 har överexekutor ansett utrett, att Ivar Johansson till Erik Johansson överlämnat bilen och aggregatet, och vid sådant förhållande funnit det i domen föreskrivna villkoret om återställande av bilen och aggregatet uppfyllt, vadan utsökningsmålet återförvisats till stadsfogden för utmättnings verkställande. För denna uppfattning har dock, med hänsyn till vad förut anmärkts om domens innehåll, överexekutor uppenbarligen saknat fog. Fastmera måste utslaget anses innefatta en ändring av domen, som icke lagligen kunnat i denna ordning ske. Utredningen i målet giver ej heller vid handen, att såvitt angår aggregatet något överlämnande till Erik Johansson ägt rum.

Nyman och hans medparter, som äro ansvariga för överexekutors utslag, ha med hänsyn till det anförda ådagalagt oförstånd i ämbetet av beskaffenhet att ådraga dem ansvar och ersättningsskyldighet.

Jag prövar förty lagligt att, med upphävande av hovrättens utslag, jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen döma Nyman, Wistrand, Lars Johansson och Wedleff att till Kronan utgiva envar 10 dagsböter, varje dagsbot bestämd för Nyman till 25 kronor, för Wistrand till 18 kronor, för Lars Johansson till 25 kronor och för Wedleff till 15 kronor samt Larsson och Oskar Pettersson att till Kronan utgiva envar 5 dagsböter, varje dagsbot bestämd till 5 kronor.

Vidkommande de i målet framställda skadeståndsyrkandena förpliktas Nyman och hans medparter, en för alla och alla för en, att gottgöra Josef Petterssons dödsbo *dels* det av Josef Pettersson den 11 augusti 1943 till Ivar Johansson på grund av rådhusrättens dom utbetalade beloppet 1 500 kronor jämte 2 ½ procent ränta därå från sagda dag tills betalning sker *dels* Josef Petterssons kostnader i ifrågavarande konkursmål och utsökningsmål med 75 kronor.

Det åligger härjämte Nyman och hans medparter, likaledes en för alla och alla för en, att ersätta dödsboet Josef Petterssons kostnader hos J. O. och i hovrätten med 300 kronor.”

Justitierådet Ericsson yttrade:

”Jag finner på de av justitierådet Hagander anförda skälen, att överexekutor förfarit felaktigt genom att för verkställighet av rådhusrättens dom återförvisa utskökningsmålet till stadsfogden.

På grund härav och då skada genom verkställigheten tillfogats Josef Pettersson kunna Nyman och hans medparter såsom ansvariga för överexekutors utslag enligt min mening icke undgå ansvar för oförstånd i tjänsten, och jag instämmer förty i det slut, vartill justitierådet Karlgren kommit i ansvars- och ersättningsfrågorna.”

3. Fråga om obehörigt anhållande.

Av 1946 års berättelse (sid. 121 o. f.) framgår att jag, efter klagomål av tillsyningsmannen Algot Johansson i Mölndal, förordnat om åtal mot t. f. poliskommissarien S. G. Hellstrand för obehörigt anhållande och kvarhållande av klaganden. Sedan Askims, Hisings och Sävedals domsagas häradsrätt i utslag den 21 juni 1945 ogillat åklagarens i målet förda talan, hade Göta hovrätt, varest advokatfiskalen vid hovrätten på anmodan av tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman anført besvär, i utslag den 10 december 1945 på angivna skäl fastställt häradsrättens utslag i vad därigenom mot Hellstrand fördd talan ogillats.

Med hänsyn till de av hovrätten åberopade skälen fann jag icke anledning fullfölja talan mot hovrättens utslag, som därefter vann laga kraft.

4. Fråga om olaga kvarhållande å polisstation för fylleri.

I en hit inkommen skrift anförde svarvaren Sixten Svensson, Villagatan 17 i Södertälje, att hans son förre svarvaren Baltzar Svensson, vilken lede av epilepsi, på kvällen den 26 oktober 1945 av en poliskonstapel i Södertälje anhållits för fylleri och införts å stadens polisstation, ehuru han icke förtärt några rusdrycker. Sedan två andra poliskonstaplar kommit tillstädes, hade klagandens son blivit insatt i förvaringsarrest, där han fått kvarstanna till klockan 5.30 följande morgon. Den polisman, som då öppnat arresten, hade för klagandens son företett en utskreven stämning å honom för fylleri samt omtalat, att eftersom det vore första gången han vore tilltalad för dylik förseelse, det endast komme att kosta honom 20 kronor. Enär klagandens son aldrig vare sig vid detta tillfälle eller tidigare smakat några rusgivande drycker, hade han icke ”underskrivit stämningen”. Han hade därefter fått lämna polisstationen. Klaganden och hans hustru hade förorsakats mycken oro i anledning av sonens frånvaro från hemmet under natten. Klaganden ansåge, att en polisman borde kunna skilja på en nykter men sjuk person och en fyllerist.

Sedan i anledning av innehållet i klagoskriften polischefen i Södertälje anmodats att inkomma med yttrande, överlämnade stadsfiskalen Petrus Sundin protokoll över en av honom verkställd utredning i saken, varjämte Sundin avgav eget utlåtande.

Av protokollet framgick i huvudsak följande.

Enligt anteckning i den å polisstationen förda rapportjournalen för den 26 oktober 1945 hade svarvaren Baltzar Svensson, född den 2 januari 1910 och boende i huset nr 17 vid Villagatan i Södertälje, den 26 oktober klockan 23.45 blivit införd å stationen av t. f. extra poliskonstapeln Erik Söderberg, vilken rapporterat, att han kort förut anhållit Svensson å Turingegatan, mitt för huset nr 16, emedan Svensson där anträffats överlastad av starka drycker. Svensson hade enligt journalen omedelbart insatts i arrest och frigivits påföljande morgon klockan 5.15.

Den 27 oktober 1945 hade Sundin — i anledning av en honom lämnad uppgift att Svensson vid anhållandet påstått sig vara sjuk och begärt undersökning av läkare för att få utrett att han ej var överlastad av starka drycker — anmodat Söderberg att avgiva förklaring, huru med den anhållne förfarits. Därjämte hade Sundin anmodat t. f. inspektionskonstapeln Robert Ståhl, vilken varit jourhavande å polisstationen vid ifrågavarande tillfälle, att förklara vad han hade sig bekant i ärendet och vad av honom däri företagits.

I en till Sundin samma dag avgiven förklaring uppgav Söderberg, att han den 26 oktober haft cykelpatrullering i femte linjen. På återväg från tredje delen av linjen hade Söderberg klockan 23.45 kommit åkande från Norra Kanalbron mot Storgatan. På Turingegatans norra gångbana i höjd med huset nr 12 hade Söderberg uppmärksammat en man, vilkens gång var mycket ostadig. Han hade raglat mellan husväggen och trottoarkanten, varför Söderberg omedelbart fått den uppfattningen att han var berusad. I höjd med huset nr 16 hade Söderberg hunnit upp mannen och uppmanat honom att sträcka upp sig och gå hem. Mannen hade svarat: "Jag går väl vart fan jag vill." Han hade utfarit i grova otidigheter mot Söderberg, såsom "drag å helvete" m. m., då Söderberg frågat hur det stod till med nykterheten. "Jag är inte full" hade mannen sagt. På Söderbergs fråga, om hans ostadiga och vacklande gång berodde på att han var sjuk, hade han icke svarat någonting. Söderberg hade då förklarat mannen anhållen och uppmanat honom att medfölja till polisstationen. Under vägen dit hade mannen varit mycket uppstudsigt och talat med sludrande röst, varför Söderberg ytterligare styrkts i sin uppfattning att mannen var överlastad av starka drycker. Inkommen på polisstationen hade Söderberg omedelbart bett tjänstgörande befälet, Ståhl, att titta på mannen. Ståhl hade då, efter att ha tittat på mannen, givit order om hans insättande i arrest. Ingen gång hade mannen nämnt, att han lede av epileptiska anfall eller annan sjukdom. Han hade yrkat på att få åka till lasa-

rettet för att, som han sade, ”genom blodundersökning få bevisa att han var nykter”.

Ståhl uppgav i en den 28 oktober 1945 avgiven förklaring följande: Ståhl hade den 26 oktober börjat sin tjänstgöring såsom jourhavande befäl klockan 19. Klockan 23.45 hade Baltzar Svensson blivit införd å polisstationen av Söderberg, vilken rapporterat, att han kort förut anhållit Svensson å Turingegatan, emedan Svensson där anträffats överlastad av starka drycker. Då Ståhl i anledning därav närmare observerat Svensson, hade Ståhl uppmärksammat, att hans gång var vacklande, ögonen glansiga och ansiktsuttrycket slappt. Därav hade Ståhl erhållit den uppfattningen, att anhållandet varit berättigat, emedan Svensson ”synbarligen syntes vara överlastad av starka drycker”. Hans tal hade dessutom varit sluddrigt, då han begärt att bliva förd till lasarettet för att blodprov måtte tagas å honom till utrönande av, huruvida han förtärt rusdrycker vid tillfället. Ståhl hade ansett sådant förfarings sätt med Svensson obefogat, enär denne till synes företett tydliga tecken på att vara drucken. Då Svenssons uppträdande därefter blivit uppstudsigt och aggressivt, hade Ståhl ytterligare blivit styrkt i sin uppfattning, att Svensson var överlastad av starka drycker. Ståhl hade därför beordrat hans insättande i arrest. Svensson hade vid tillfället icke omtalat att han var sjuk, och icke heller hade Ståhl av hans beteende kunnat få den uppfattningen, att han var i behov av läkarundersökning eller vård. Svensson hade frigivits påföljande morgon klockan 5.15, varvid han för Ståhl omtalat, att han lede av epilepsi. Något tecken på sådan sjukdom hade Ståhl dock icke kunnat förmärka på honom vid införandet å polisstationen.

Reservkonstapeln Einar Vilhelm Tillman, vilken vid ifrågavarande tillfälle tjänstgjort som vakt å polisstationen, uppgav vid särskilt förhör följande: Klockan 23.45 hade Söderberg å polisstationen infört en mansperson, som senare befunnits vara Baltzar Svensson. Söderberg hade fört Svensson fram till avvisiteringspulpeten i vaktrummet korridor, dit Ståhl, vilken tjänstgjort som jourhavande befäl å polisstationen, omedelbart begivit sig. Tillman hade därvid hört, att Svensson protesterat mot anhållandet och begärt att få bli läkarundersökt för blodprovs tagande. Svensson hade verkat aggressiv och pockande i rösten. Efter någon stund hade även Tillman gått fram till avvisiteringsplatsen för att biträda med avvisiteringen av Svensson. Då Tillman därvid haft tillfälle att närmare iakttaga Svensson och dennes uppträdande, hade Tillman fått den uppfattningen, att Svensson vid tillfället var överlastad av starka drycker. Sålunda hade Svensson förefallit stå ostadigt, verkat slö i blicken och dessutom talat sakta och något sluddrande. Hela hans uppträdande hade givit sken av en överlastad person. Vid avvisiteringen hade Svensson varit ytterst motsträvig och även sökt hindra polismännen. Samtidigt hade han pockat på läkarundersökning, emedan han sagt sig vara nykter och icke ha förtärt spritdrycker.

Svensson hade därefter blivit insatt i arrest. Då Tillman vid 4-tiden på natten ånyo haft vakt å stationen, hade Svensson genom knackning å arrestlokalens dörr påkallat Tillmans uppmärksamhet, varför Tillman begivit sig fram till arresten. Därvid hade Svensson uppgivit, att han lede av epilepsi samt att han icke använde spritdrycker och därför icke kunde ha varit överlastad av sådana vid anhållandet på kvällen förut. Tillman ville med bestämdhet framhålla, att han hela tiden vid avvisiteringen av Svensson och dennes insättande i arrestlokal varit övertygad om att Svensson vid tillfället varit överlastad av starka drycker.

Den 1 november 1945 hördes vidare Baltzar Svensson i saken och uppgav därvid följande: Svensson hade under fredagen den 26 oktober 1945 huvudsakligen uppehållit sig i sin bostad men även vid ett och annat tillfälle å sin moder verkställt inköp av varor i olika affärer i Södertälje. Samma dag strax före klockan 21 hade han lämnat sin bostad och begivit sig till Sagabiografen och där inköpt en biljett till föreställningen klockan 21. Efter nämnda föreställnings slut vid 23-tiden hade han begivit sig Storgatan norrut och utanför huset nr 9 sammanträffat med en bekant, gjuteriarbetaren Erik Nygren. Svensson och Nygren hade därefter i sällskap fortsatt Storgatan norrut och utanför apoteket Kronan sammanträffat med en broder till Nygren, kemikaliarbetaren Arne Nygren. Svensson och bröderna Nygren hade därefter till klockan 23.40 stått och samtalat utanför apoteket. Vid nämnda tid hade Svensson skilts från bröderna Nygren och begivit sig på väg mot sin bostad vid Villagatan. Då han därunder å Turingegatans norra trottoar befunnit sig ungefär mitt för huset nr 16, hade han observerat, att en uniformsklädd polisman å cykel färdats nämnda gata västerut. Polis mannen hade kort därefter stigit av cykeln och kommit fram till Svensson och tillsagt honom, att han vore "döfull". Svensson hade härtill svarat: "Det går väl att konstatera genom blodprov." Polis mannen hade därefter utan att fatta tag i Svensson anmodat honom att medfölja till polisstationen, vilken anmodan Svensson efterkommit. Omedelbart efter det Svensson inkommit på polisstationen hade han begärt, att en läkare skulle tillkallas för att konstatera, huruvida han vore full. De polismän, som vid tillfället uppehållit sig å stationen, hade emellertid icke efterkommit Svenssons begäran utan avvisiterat honom och därefter insatt honom i arrest, där han fått kvarstanna till klockan 5.15 påföljande morgon, då han frigivits. — Därom särskilt tillfrågad förklarade Svensson, att han på kvällen den 26 oktober efter införandet å polisstationen icke omtalat, att han lede av epilepsi.

Erik Nygren berättade vid anställt förhör, att han ovannämnda kväll vid 22.55-tiden i korsningen av Storgatan och Gamla Stockholmsgatan sammanträffat med Baltzar Svensson, vilken han förut kände, varefter båda i sällskap fortsatt Storgatan norrut fram till Nya Stockholmsgatan. I hörnet vid apoteket Kronan hade de sammanträffat med Arne Nygren. Efter

cirka 10 minuters gemensamt samspråk hade Erik Nygren skilts från Svensson och brodern samt gått hem till sin bostad vid Nya Stockholmsgatan. Erik Nygren hade vid detta tillfälle icke kunnat förmärka, att Svensson skulle ha varit påverkad av alkoholhaltiga drycker eller att han ens skulle ha förtärt sådana drycker. Nygren vore bekant med Svensson sedan minst nio år tillbaka och hade ofta sammanträffat med honom, dels hemma i Nygrens bostad och dels ute i staden, men aldrig vid något tillfälle kunnat förmärka vare sig spritpåverkan hos Svensson eller att han förtärt spritdrycker. Nygren hade hela tiden haft den uppfattningen, att Svensson vore helnykterist, även om han eventuellt icke vore organiserad sådan. Nygren vore för sin del övertygad om att Svensson vid ifrågavarande tillfälle varit absolut nykter.

Jämväl Arne Nygren hördes i saken och berättade därvid, att han ifrågakomna kväll vid 23-tiden vid apoteket Kronan sammanträffat med sin broder Erik Nygren och Baltzar Svensson, vilka i sällskap kommit Storgatan söderifrån. I apotekshörnet hade de under samtal uppehållit sig till omkring klockan 23.10, då Erik Nygren lämnat dem och gått upp till den intilliggande bostaden. Arne Nygren och Svensson däremot hade kvarstannat å platsen och under samspråk uppehållit sig där till klockan 23.40, då de skilts för att begiva sig till respektive bostäder. Svensson hade vid detta tillfälle varit absolut nykter och icke påverkad av spritdrycker i någon som helst grad. Nygren vore bekant med Svensson sedan cirka tio år tillbaka, och de hade därunder träffats rätt ofta, utan att Nygren vid något tillfälle kunnat förmärka, att Svensson varit påverkad av spritdrycker eller ens förtärt sådana drycker, även om dessa funnits tillgängliga i sällskap, där Nygren och Svensson befunnit sig. Nygren hade därför under hela deras bekantskapstid haft den uppfattningen, att Svensson vore helnykter och icke använde rusdrycker.

Med anledning av vad sålunda upplysts höll Sundin den 2 november 1945 ytterligare förhör med Söderberg och Ståhl.

Söderberg vidhöll vid detta förhör till alla delar vad han anfört i sin tidigare avgivna förklaring. Närmare hörd angående sina iakttagelser av Baltzar Svensson omedelbart före anhållandet uppgav Söderberg dessutom följande: Svensson hade före anhållandet oupphörligen tagit snedsteg, så att han stundom varit omedelbart intill husväggen och stundom ända ute vid sträckstenskanten. Under Söderbergs uppsikt hade Svensson fått fortsätta så åtminstone en 20 meters gångsträcka, varefter Söderberg ansett sig böra inskrida med att anhålla Svensson. Inne å polisstationen hade Söderberg ej för Ståhl uttalat någon tvekan om huruvida Svensson var berusad, utan Söderberg hade i vanlig ordning avrapporterat saken som ett fyllerifall. Söderberg hade nämligen fortfarande haft den bestämda uppfattningen, att Svensson var överlastad av starka drycker. Svensson hade dock fått gå för sig själv till polisstationen. Söderberg hade slutligen vid

olika tidigare tillfällen iakttagit Svensson, som därvid av gången och hållningen att döma alltid förefallit något rörd av starka drycker. Vid här ifrågavarande tillfälle hade Svensson emellertid tyckts ha "tagit mer än vanligt" och sålunda förefallit överlastad.

Ståhl förklarade sig vid förhöret inför Sundin till alla delar vidhålla sin tidigare avgivna skriftliga förklaring och framhöll dessutom, på fråga, att Svenssons uppstudsighet inne å polisstationen bestått däri, att han pockat på att få gå hem samt sagt att polisen ej hade med honom att skaffa och att han skulle föranstalta om efterräkningar. Ståhl hade ej inställt sig på att uppmärksamma, huruvida Svensson luktat sprit, emedan Ståhl ansett fallet klart enligt Söderbergs rapport och enligt sina egna vid tillfället gjorda iakttagelser. På morgonen den 27 oktober hade Ståhl emellertid tyckt sig förmärka, att Svensson så till vida förändrats, som han dåmera förefallit klen eller möjligen sjuklig.

I det egna utlåtandet återopade Sundin vad som förekommit vid den av honom verkställda utredningen, varjämte han lämnade vissa upplysningar angående Söderbergs och Ståhls personer.

I avgivna påminnelser anförde klaganden följande.

Det spörsmål, som av klaganden dragits under J. O:s prövning, innehölle moment av stor principiell betydelse. Det inträffade dagligen, att polismän anhölle personer för fylleri. Det stora flertalet av de anhållna vore i regel överlastade av starka drycker, men det förekomme stundom, att personer, som icke hade förtärt någon sprit, likväl uppvisade samma symptom-bild som en berusad person och på denna grund anhölles. Så kunde t. ex. vara fallet vid gengasförgiftning, vissa hjärtsjukdomar, sockersjuka eller — som i förevarande fall — vid epilepsi. Om nu en person anhölles av polisman därför att denne ansåge sig av den anhållnes vacklande gång, sluddriga tal etc. böra draga slutsatsen, att personen ifråga vore överlastad av starka drycker, så krävde man, att polismannen inför ett bestridande av att fylleri förelåge närmare undersökte saken. Det syntes då uppenbart, att därest spritkonsumtion förorsakat att den anhållnes gång blivit osäker och talet sluddrande, borde spritlukt förmärkas från honom. Vore emellertid så icke fallet, borde denna omständighet i förening med ett bestridande från den anhållnes sida påkalla skärpt uppmärksamhet, och den närmast till hands liggande åtgärden borde vara att sända efter läkare. Risk förefunnes alltid, att dessa anmärkningsvärda symptom, där de icke hade sin grund i spritkonsumtion, förorsakades av någon allvarlig sjukdom, som krävde ögonblicklig läkarvård. Det vore dylik underlåtenhet, som klaganden i förevarande fall lade polismännen till last. Klaganden önskade även påpeka, att ett misstag i nu berört hänseende kunde ske från *en* polis-mans sida; skedde observation av flera polismän, krävde man, att åtminstone någon av dem besutte sådant omdöme, att misstag av ifrågavarande

slag undvekes. Klaganden ville även framhålla, att hans son begärt att bliva undersökt av läkare samt att sonens "uppstudsighet" tedde sig fullt förklarlig i belysning av de faktiska omständigheterna. Om dessa synpunkter icke vunne beaktande bland polismännen, syntes både en betänklig fara för individens rättssäkerhet och en beklaglig minskning av allmänhetens förtroende för polismyndigheten kunna inträda.

Vid påminnelsekriften var fogat ett av stadsläkaren Erik Wallgren den 15 november 1945 utfärdat intyg av innehåll, att Baltzar Svensson sedan omkring tio år tillbaka av Wallgren vårdats för epilepsi.

Sedan Söderberg och Ståhl beretts tillfälle att avgiva yttrande över den i saken verkställda utredningen och klagandens påminnelser, anförde Söderberg och Ståhl, under återopande av vad de tidigare anført, i gemensamt yttrande följande.

Söderberg och Ståhl kunde på intet sätt medgiva, att förevarande ärende hade någon principiell betydelse. De utginge ifrån att Baltzar Svensson verkligen icke varit spritpåverkad, men att han vid ifrågavarande tidpunkt varit utsatt för ett epileptiskt anfall. Det vore mycket beklagligt, att en person skulle bliva lidande för sin sjukdom, men man finge icke begära, att en polisman under alla förhållanden skulle kunna avgöra, om ett sjukdomsfall föreläge. Man måste betänka, att anhållanden för fylleri i övervägande antalet fall vore berättigade och att personer, som vore berusade, ofta gjorde invändningar och stundom påstode sig vara sjuka. Svensson hade aldrig till Söderberg och Ståhl framfört något påstående, att han skulle kunna vara sjuk eller att han brukat lida av epilepsi. När Söderberg anhållit Svensson, torde Söderberg haft grundad anledning att betrakta honom som så berusad, att han borde anhållas, och Söderberg hade infört Svensson till granskning. Ståhl hade därvid haft tillfälle iakttaga Svensson, som av Söderberg överlämnats till Ståhl, och Ståhl hade fått den bestämda uppfattningen, att Svensson var berusad. Ingen torde kunna bestrida, att de yttre symptomen tytt därpå. Söderberg och Ståhl bestrede båda på det bestämdaste, att de gjort sig skyldiga till tjänstefel eller olämpligt handlingsätt, och de förmenade, att de sällsynta undantagsfall, då misstag som detta ägde rum, med fullt förtroende kunde utredas och klarläggas inför domstol. Misstag måste förekomma, och det hade ju också i detta fall blivit en lösning på så sätt, att Svensson icke ens blivit åtalad för fylleri, sedan utredning förebragts.

I en till landsfogden i Stockholms län avlåten skrivelse anförde jag därefter följande.

Av vad i ärendet förekommit måste anses framgå, att Baltzar Svensson vid ifrågakomma tillfälle den 26 oktober 1945 icke varit överlastad av

starka drycker, utan måste det snarare antagas, att Svensson dagen ifråga icke förtärt någon rusdryck. Då Svensson i allt fall av Söderberg anhållits för fylleri, synes detta ha berott på Svenssons av sjukdom föranledda uppträdande på gatan, vilket möjligen givit sken av att Svensson var överlastad. Med hänsyn till omständigheterna anser jag därför själva anhållandet i och för sig, ehuru felaktigt, icke kunna läggas Söderberg till last såsom tjänstefel. Då emellertid Svensson efter införandet å polisstationen förnekat, att han var berusad, och uppenbarligen förmenat, att detta skulle bliva bekräftat, om han bleve undersökt av läkare, synes mig anledning ha förelegat för såväl Söderberg som Ståhl, vilken å polisstationen mottagit Svensson, att genom noggranna iakttagelser av honom göra sig förvissad om hans tillstånd. Det synes mig uppenbart, att Söderberg och Ståhl därvid i första hand lätt kunnat konstatera, huruvida någon spritlukt kunnat förnimmas från Svenssons andedräkt. Det måste även ha legat nära till hands att närmare utfråga Svensson. Intetdera har gjorts från Söderbergs eller Ståhls sida. Hade så skett, skulle det utan tvivel ha framgått, att Svenssons påstående att han ej var överlastad hade fog för sig. Genom att utan närmare undersökning av Svensson behandla honom såsom överlastad och insätta honom i arrest ha Söderberg och Ståhl enligt min mening förfarit felaktigt. Även om Svensson genom att icke för polismännen upplysa något om den sjukdom, som han sedan lång tid tillbaka led av, i viss mån underlåtit att göra vad på honom ankommit för att hindra begäendet av ett misstag, synes mig Söderbergs och Ståhls anmärkta försummelse och insättandet av Svensson i arrest ha inneburit tjänstefel av beskaffenhet att icke kunna undgå beivran. Indirekt har kvarhållandet av Svensson även förorsakat klaganden och hans hustru besvär och oro med anledning av sonens frånvaro från hemmet under natten.

Vad Söderberg och Ståhl anfört till försvar för sitt handlande i detta fall kunde jag icke godtaga. Jag uppdrog därför åt landsfogden att vid vederbörlig domstol i laga ordning anhängiggöra och utföra åtal mot Söderberg och Ståhl för tjänstefel i ovan anmärkta hänseende. Tillfälle borde beredas Baltzar Svensson ävensom klaganden att i målet föra talan, och borde av dem framställda ersättningsanspråk, i den mån de funnes befogade, av landsfogden understödjas.

Rådhusrätten i Södertälje, varest åtalet anhängiggjordes, yttrade i utslag *den 18 april 1946* följande.

Rådhusrätten finner det vara i målet utrett: *att* — sedan Söderberg den 26 oktober 1945 å Turingegatan i Södertälje anhållit Baltzar Svensson för att denne skulle hava varit överlastad av starka drycker samt klockan 23.45 infört honom å polisstationen, där Ståhl vid tillfället tjänstgjort såsom jourhavande inspektionskonstapel — Ståhl, som av Svenssons upp-

trädande fått den uppfattningen, att han varit av starka drycker överlastad, beordrat hans insättande i arrest; *att* Svensson inför Ståhl och Söderberg bestämt förnekat, att han vore onykter, och påyrkat läkarundersökning för bekräftande av att så ej vore förhållandet; *att* Svensson, som sedan ett flertal år tillbaka lider av epilepsi, vid här ifrågavarande tillfället ostridigt varit nykter, men på grund av sin ifrågavarande sjukdom företett symptom — raglande gång, dimmig blick och sluddrigt tal — som skenbart givit vid handen att han vore berusad; *samt att* Svensson fått kvarstanna i arresten till klockan 5.15 påföljande morgon, då han frigivits.

På grund härav och när det får anses, att Söderberg — mot vilken det icke i målet göres gällande, att han genom anhållandet av Svensson å gatan gjort sig skyldig till straffbart tjänstefel — genom Svenssons överlämnande till Ståhl i dennes egenskap av jourhavande befäl å polisstationen är fritagen från ansvar för vad som därefter med Svensson företagits, finner rådhusrätten icke skäl bifalla mot honom i målet förd ansvars- och skadeståndstalan.

Vad däremot angår Ståhl, måste det anses, att han, med hänsyn till Svenssons bestämda förnekande av att han vore onykter, hans fordran å läkarundersökning samt frånvaron av spritlukt från Svenssons andedräkt, haft grundad anledning att, innan han beordrat Svenssons insättande i arrest, ägna fallet mera grundlig uppmärksamhet än som skett; samt Ståhl förty genom uraktlåtenhet härutinnan gjort sig skyldig till vårdslöshet och oförstånd i sin tjänsteutövning; prövar rådhusrätten, jämlikt 25 kap. 17 och 22 §§ strafflagen, lagligt döma Ståhl att för vad han sålunda låtit komma sig till last böta 25 dagsböter om 4 kronor till Kronan.

Rådhusrätten förpliktar Ståhl att till Svensson utgiva *dels* skadestånd för lidande i följd av förvaringen i polisarresten med skäliga ansedda 50 kronor, *dels ock* ersättning för utrednings- och rättegångskostnader i saken med 200 kronor, förutom vad Svensson kan visa sig hava utgivit till lösen av rådhusrättens protokoll i målet.

Av klaganden i målet förd talan om skadestånd finner rådhusrätten icke skäl bifalla.

Det åligger Ståhl att gottgöra statsverket därifrån i målet förskjutna vittneslöner med tillhoppa 29 kronor.

Från detta beslut, som innefattade brottmålsrådmannens av borgmästaren biträdda mening, voro två ledamöter av rådhusrätten var för sig skiljaktiga. En ledamot yttrade:

”I likhet med majoriteten prövar jag rättvist ogilla mot Söderberg i målet förd ansvars- och skadeståndstalan.

Vidkommande mot Ståhl i målet förd talan, så när Baltzar Svensson vid i målet ifrågavarande tillfälle företett de i utslaget angivna symptom å

berusning ävensom efter införandet å polisstationen uppträtt på ett obehärskat sätt, vilket jämväl skenbart givit vid handen, att Baltzar Svensson vore berusad, samt Baltzar Svensson, som intagits å polisstationen klockan 23.45, under med honom företaget förhör icke uppgivit att han lede av någon sjukdom, varom han först klockan 4 påföljande morgon lämnat upplysning; alltså och då Baltzar Svenssons påkallande av läkarundersökning föranletts endast av hans önskan att genom blodprovsundersökning få sin uppgift, att han icke vore berusad, styrkt och den omständigheten att Ståhl icke förmärkt någon spritlukkt från Baltzar Svensson icke i och för sig kan anses medföra att Ståhl genom kvarhållande av Baltzar Svensson gjort sig förfallen till ansvar; finner jag icke skäl bifalla mot Ståhl förd ansvars- och skadeståndstalan.

Vad som utgått eller kan komma att utgå i ersättning av allmänna medel till de på åklagarens begäran såsom vittnen i målet hörda personer skall stanna på statsverket.

Baltzar Svensson skall själv vidkännas sina kostnader i målet.

I övrigt biträder jag utslaget.”

Den andre skiljaktige ledamoten anförde:

”Enär Söderberg måste anses lika med Ståhl ansvarig för Baltzar Svenssons insättande i polisarrest och kvarhållande därstädes, prövar jag för min del, jämlikt de i rådhusrättens utslag åberopade lagrum, lagligt döma Söderberg att för vårdslöshet och oförstånd i tjänsteutövning böta 25 dagsböter om 3 kronor till Kronan, varjämte jag förpliktar Ståhl och Söderberg, gemensamt eller vilkendera bäst gälda gitter, att till Baltzar Svensson utgiva skadestånd och till statsverket gottgörelse för förskjutna vittneslöner med i rådhusrättens utslag härutinnan angivna belopp.

I övrigt biträder jag utslaget.”

Svea hovrätt, där Ståhl anförde besvär över rådhusrättens utslag, yttrade i utslag den 26 juli 1946 följande.

Av utredningen i målet framgår, att Svenssons uppträdande givit grundad anledning till antagande, att Svensson var överlastad av starka drycker. Ståhl har därför varit berättigad att utan företagande av noggrannare undersökning utgå från att Svensson vid införandet å polisstationen var sålunda överlastad. Ehuru frågan om Svenssons tillstånd därefter diskuteras före Svenssons insättande i arresten, har Svensson likväl icke förrän påföljande morgon omtalat, att han lede av epilepsi, eller gjort gällande, att hans tillstånd vid anhållandet och införandet å polisstationen berodde på nämnda sjukdom, men endast under bestridande av att han vore onykter utan angivande av något skäl för sin begäran påkallat läkarundersökning eller tagande av blodprov. Med hänsyn till vad sålunda upptagits kan det icke läggas Ståhl till last, att han icke villfor Svenssons begäran eller företog en noggrannare undersökning av Svenssons tillstånd. Hov-

rätten prövar därför rättvist att, med ändring av rådhusrättens utslag, ogilla den mot Ståhl förda talan; skolande vittnesersättningarna stanna å statsverket.

Om detta beslut voro tre av hovrättens ledamöter ense. En ledamot fann ej skäl att göra ändring i överklagade utslaget.

Som tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman ansåg sig icke böra åtnöjas med den utgång målet fått i hovrätten, anförde han besvär hos Kungl. Maj:t under yrkande om bifall till den mot Ståhl förda svarstalan. I besvärsskrivelsen anförde J. O. bland annat följande.

Målets principiella vikt synes mig innefatta synnerliga skäl för att draga detsamma under Kungl. Maj:ts prövning.

Hovrätten synes utgå från att, om en sjuk uppträder på väsentligen samma sätt som om han varit överlastad av starka drycker, polisen skulle vara berättigad att utan företagande av noggrannare undersökning utgå från att han är sålunda överlastad. En sådan ståndpunkt synes mig icke vara förenlig med rättssäkerhetens krav. Även om Svensson icke omtalade att han lede av epilepsi utan endast under bestridande av att han vore onykter påkallade läkarundersökning eller tagande av blodprov, borde Ståhl ha räknat med möjligheten att Svenssons uppträdande berodde på annan orsak än onykterhet och förty företagit åtminstone någon ytterligare åtgärd för att övertyga sig om Svenssons verkliga tillstånd.

Jämväl Baltzar Svensson anförde besvär över hovrättens utslag. Målet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

5. Försummelse av borgmästare i fråga om tillsyn av förmyndarvården.

Vid en av tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman den 30 augusti 1945 verkställd inspektion av rådhusrätten och magistraten i Visby granskades bland annat den vid rådhusrätten förda förmynderskapsboken.

Vid nämnda granskning befanns, att beträffande personer, som uppnått myndig ålder, anteckning i förmynderskapsboken icke skett om att slutredovisning avgivits och godkänts samt att i följd därav förmynderskapet upphört.

Rådsmannen Thor Ödin, som under semesterledighet för borgmästaren H. Löwenberg uppehöll borgmästarämbetet i staden och var närvarande vid inspektionen, uppgav på fråga, att han — som från och med år 1944 handhade förmynderskapsärendena, vilka tidigare handlagts av borgmästaren — icke kände till att överförmyndaren, stadsfogden i Visby Klas Widin, brukade inkomma vare sig med meddelande att slutredovisning avgivits

och godkänts beträffande myndigblivna personer eller med föreskriven årsredovisning eller med förteckning över av överförmyndaren handlagda, vid rätten icke inskrivna förmynderskap. Ödin meddelade tillika, att överförmyndarens verksamhet, såvitt Ödin hade sig bekant, icke varit föremål för någon granskning.

Sedan J. O., med översändande av utdrag av det vid inspektionen förda protokollet i nämnda del, anmodat Löwenberg att inkomma med yttrande, anförde Löwenberg i avgivet utlåtande följande.

Widin hade sedan många år tillbaka varit överförmyndare i staden. Under de senast förflutna beredskapsåren hade den honom i stadsfogdetjänsten underlydande personalen varit inkallad till militärtjänstgöring i stor utsträckning, och det hade varit hart när omöjligt att skaffa kvalificerade ersättare. Till följd därav hade Widins ordinarie arbetsbörd tidvis legat nära bristningsgränsen. Detta hade i sin tur fört med sig, att Widin icke medhunnit att sedan år 1942 färdigställa de officiella årsredogörelserna såsom överförmyndare. Därom hade han underrättat Löwenberg. Med hänsyn till de av Löwenberg kända svårigheterna och till hans på mångårigt samarbete med Widin grundade kännedom om Widins noggrannhet hade Löwenberg ansett sig kunna låta bero vid att dessa berättelser lämnades först sedan de exceptionella förhållandena upphört. Till detta sitt ståndpunktstagande hade Löwenberg kommit jämväl därigenom, att det, såvitt han haft tillfälle att iakttaga, icke funnits anledning till ingripande mot någon förmyndare eller god man. Förhållandena hade nu stadgats så pass, att felande redogörelser kunde väntas före 1945 års slut. Då Löwenberg före år 1944 själv handlagt förmynderskapsärendena, torde Ödin icke känt till dessa förhållanden, och då Löwenberg ända till dess att den officiella granskningen kunnat föras fram till dato ansett sig böra svara för granskningen, hade han tyvärr icke tänkt på att delge sina kamrater inom rådhusrätten vad sålunda förekommit.

I en till advokatfiskalen vid Svea hovrätt avlåten skrivelse anförde tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman därefter följande.

Jämlikt 4 kap. 1 § lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap åligger det rätten att utöva tillsyn över de förmynderskap, som skola hos rätten inskrivas, samt att vaka över att överförmyndaren, som utövar den närmaste tillsynen över förmyndares förvaltning, fullgör sina åligganden.

För att rätten må kunna fullgöra sin berörda övervakningsskyldighet har i 10 kap. 7 § samma lag stadgats, att överförmyndaren skall varje år, i enlighet med de närmare bestämmelser, som meddelas av Konungen, till rätten eller domaren överlämna uppgift rörande tillsynen över förmyndares förvaltning under föregående år.

Vad sålunda stadgas om förmyndares förvaltning gäller jämväl i fråga om gode mäns förvaltning.

Bestämmelser i ovan angivna hänseende hava meddelats i kungl. kungörelsen den 10 oktober 1924 med särskilda föreskrifter rörande överförmyndarens verksamhet. I 13 § i kungörelsen föreskrives, att uppgift enligt 10 kap. 7 § förmynderskapslagen skall, med visst undantag, avlämnas före den 1 september i stad, där rådhusrätt finnes, till rätten, men eljest till domaren. Varje uppgift skall avse de årsuppgifter och årsräkningar, som samma år avgivits rörande förvaltningen av de hos rätten inskrivna förmynderskapen och godmanskapen under föregående år, och uppgiften skall även i övrigt hänföra sig till föregående års förvaltning. Föras skilda förmynderskapsböcker för olika delar av det distrikt, för vilket överförmyndaren blivit utsedd, skall uppgiften avgivas särskilt för de förmynderskap och godmanskap, som äro upptagna i samma bok.

I samma paragraf i kungörelsen meddelas vidare bestämmelser om vad uppgiften, som skall avgivas enligt fastställt formulär, skall innehålla. Sålunda föreskrives, att förmynderskapen och godmanskapen skola upptagas i den ordning, vari de äro införda i förmynderskapsboken. Äro flera omyndiga eller flera bortovarande delägare i dödsbo upptagna i samma rum i förmynderskapsboken, och hava för dem avgivits särskilda årsräkningar eller sluträkningar, skall redogörelse lämnas för dessa personer var för sig å särskilda rader.

Där omyndig eller den, för vilken god man förordnats, har eller enligt senast avlämnade uppgift haft del i oskiftat bo, skall i anmärkningskolumnen särskilt angivas, om skifte eller bodelning ägt rum, om redogörelse lämnats för hinder, som mött för skifte, eller om delägarna i boet enligt avtal sammanleva i oskiftat bo.

Är förmyndare eller god man jämlikt 9 kap. 6 § i lagen om förmynderskap befriad från skyldighet att avgiva räkning, skall anmärkning därom göras, och skall överförmyndaren, sedan dylik anmärkning gjorts, icke vara pliktig att i följande uppgifter upptaga förmynderskapet eller godmanskapet, såframt icke senare för förmyndaren eller gode mannen ånyo inträtt sådan skyldighet.

Uppgiften skall av överförmyndaren dagtecknas och underskrivas.

I 13 § i kungörelsen stadgas därjämte, att den förteckning, som det enligt 5 § i kungörelsen åligger överförmyndaren att föra över ärenden rörande förmynderskap, vilka ej inskrivits hos rätten, en gång om året före den 1 september skall för granskning insändas till rätten eller domaren.

Ifrågavarande uppgifter ha sålunda närmast till ändamål att bereda rätten eller domaren tillfälle att utöva kontroll över det sätt, varpå överförmyndaren förvaltats sin befattning. Vad rätten eller domaren har att iakttaga vid denna kontroll framgår av kungl. kungörelsen den 10 oktober 1924 med särskilda föreskrifter för domstolarna rörande förmyndarvården. Enligt 6 §

i denna kungörelse skall sålunda vid granskningen av överförmyndarnas ifrågavarande uppgifter särskilt tillses, att årsuppgifter, årsräkningar och sluträkningar vederbörligen avgivits samt att, när skifte av dödsbo ej ägt rum, föreskriven redogörelse avgivits för hinder, som mött för skifte, eller ock avtal träffats om sammanlevnad i oskiftat bo. I samma paragraf föreskrives slutligen, att rätten eller domaren med lämpliga tidsmellanrum skall infordra och granska den av överförmyndaren förda förmynderskapsboken, varjämte befogenhet tillerkännes rätten eller domaren att verkställa inspektion hos överförmyndaren.

Då 1924 års förmynderskapslag tillkom, avsågs från lagstiftarens sida, att en mera effektiv kontroll än tidigare skulle utövas över förmyndarvården. Detta gällde icke minst i fråga om den domstolarna åvilande övervakningsskyldigheten. Att de utfärdade bestämmelserna för kontroll av överförmyndarnas verksamhet noggrant efterföljas av domstolarna är därför av största vikt. Det måste sålunda stå klart för domstolarna, att då i författning föreskrivits skyldighet för överförmyndare att till rätten eller domaren årligen inkomma med särskilda uppgifter, som skola ligga till grund för domstolarnas kontrollerande verksamhet, några eftergifter från deras sida i fråga om uppgifternas avlämnande icke få ske.

I förevarande fall är utrett, att överförmyndaren i Visby stad, Widin, alltsedan år 1942 underlåtit att till rådhusrätten avlämna sådana uppgifter rörande tillsynen över förmyndares och gode mäns förvaltning, som avses i 10 kap. 7 § förmynderskapslagen. På grund härav kan den rätten åvilande kontrollen över överförmyndarens verksamhet uppenbarligen icke ha utövats i den omfattning, som föreskrives i kungörelsen med särskilda föreskrifter för domstolarna rörande förmyndarvården. Rätten har icke kunnat kontrollera ens, huruvida de av förmyndarna och gode männen avgivna årsräkningarna blivit granskade av Widin under de sistförflutna åren. Det måste närmast antagas, att någon granskning av dem icke ägt rum, då Widin i annat fall näppeligen bort vara ur stånd att ifylla och till rätten överlämna det enkla formuläret till hans egen årsredogörelse.

Widins underlåtenhet att till rätten överlämna ifrågavarande uppgifter har skett med godkännande av borgmästaren Löwenberg, vilken medgivit Widin anstånd tillsvidare med uppgifternas avlämnande. Detta medgivande har i huvudsak varit grundat på Löwenbergs kännedom om Widins stora arbetsbörda såsom stadsfogde. Även om Widin haft stor arbetsbörda, har Löwenberg dock icke ägt befogenhet att på dylikt sätt dispensera från i författning givna föreskrifter. Genom att icke vidtaga åtgärder för införskaffande av de saknade uppgifterna har Löwenberg på ett betänkligt sätt eftersatt sin plikt att övervaka Widins verksamhet såsom överförmyndare. Härigenom måste Löwenberg anses ha gjort sig skyldig till försummelse i ämbetet. Med hänsyn till upplysta förhållanden måste Löwenberg anses ansvarig även för den försummelse i fråga om övervakningen av Widins

verksamhet, som ägt rum efter det annan ledamot av rådhusrätten den 1 januari 1944 övertagit ansvaret för förmynderskapsprotokollet.

I ärendet är vidare upplyst, att Löwenberg sedan år 1942 icke vakat däröver, att Widin, på sätt ålegat honom enligt 13 § i kungörelsen med särskilda föreskrifter rörande överförmyndarens verksamhet, årligen till rådhusrätten för granskning insänt förteckning över icke inskrivna förmynderskap. Därest sådan förteckning skolat upprättas, har Löwenberg gjort sig skyldig till försummelse genom att icke tillse, att den bleve avlämnad och granskad hos rådhusrätten.

Vad Löwenberg anfört till sin ursäkt för ovanberörda försummelse kan jag icke godtaga. Med hänsyn till vikten därav, att den domstolarna åvilande övervakningen av förmyndarvården upprätthålles på ett tillfredsställande sätt, finner jag därför Löwenbergs ifrågavarande försummelse icke kunna undgå åtal.

På grund av vad sålunda anförts uppdrog J. O. åt advokatfiskalen att ställa Löwenberg under åtal inför hovrätten för tjänstefel i ovannämnda hänseenden.

Svea hovrätt, varest Löwenberg uppgav, att granskning av förteckningar över icke inskrivna förmynderskap ägt rum i behörig ordning, och advokatfiskalen på grund därav återkallade sin ansvarstalan i denna del, yttrade i utslag *den 7 maj 1946* följande.

Som advokatfiskalen återkallat sin talan mot Löwenberg i vad den avser förteckningar över icke inskrivna förmynderskap, låter hovrätten vid den gjorda återkallelsen bero.

Vidkommande åtalet i övrigt, så enär Löwenberg, på sätt J. O. gjort gällande, underlåtit att vidtaga åtgärder för att under åren 1942—1944 införskaffa sådana uppgifter, som omförmälas i 10 kap. 7 § lagen om förmynderskap, och därigenom eftersatt sin plikt att övervaka överförmyndarens verksamhet, alltså och då Löwenberg följaktligen gjort sig skyldig till försummelse i ämbetet, prövar hovrätten rättvist att jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen döma Löwenberg för vad han sålunda låtit komma sig till last att till Kronan utgiva 5 dagsböter, varje dagsbot bestämd till 35 kronor.

Hovrättens utslag har vunnit laga kraft.

6. Försummelse av ordförande i rådhusrätt i fråga om handläggningen av rannsakningsmål.

Vid rådhusrätten i Köping handlades den 30 oktober 1944 ett rannsakningsmål angående grovarbetaren Ernst Sigfrid Håkansson från Lund, vilken av t. f. stadsfiskalen Bengt Näsmark den 24 oktober 1944 häktats

för olovligt tillgrepp av cyklar m. m. I samma mål rannsakades för liknande brott häktade Bror Gunnar Johansson, om vilken dock här ej är fråga.

Håkansson biträdde i rättegången av därtill förordnat rättegångsbiträde.

Åklagaren förklarade sig vid rättegången yrka ansvar å Håkansson för fylleri, egenmäktigt förfarande och redenaturering av rödsprit.

Håkansson erkände i huvudsak vad som i målet lagts honom till last.

Av en i målet ingiven polisrapport framgick, att Håkansson, vilken senast år 1942 blivit dömd för fjärde resan stöld till straffarbete åtta månader, vid polisförhör rörande nu ifrågavarande tillgrepp uppgivit, att han såsom tilltalad tidigare vid tre tillfällen varit föremål för sinnesundersökning, varvid han i de två senaste fallen ansetts hänförlig under 5 kap. 6 § strafflagen.

Målet överlämnades å ömse sidor till rättens prövning, därvid åklagaren ifrågasatte lämpligheten av en sinnesundersökning beträffande Håkansson. Dennes biträde förklarade, att Håkansson själv icke ansåge sig sinnessjuk, utan att han blott lede av ett sjukligt spritbegär.

Enligt samma dag meddelat beslut fann rådhusrätten nödigt att före målets avgörande inhämta läkares utlåtande angående Håkanssons sinnesbeskaffenhet vid tiden för de åtalade brottens begående och beträffande frågan, huruvida Håkansson vore i behov av vård å sinnessjukhus. Under åberopande av 41 och 42 §§ sinnessjuklagen förordnade rådhusrätten därjämte, att Håkansson, vilken saknade stadigt hemvist och skäligen kunde befaras avvika, skulle fortfarande hållas häktad samt överföras till fängvården tillhörande sinnessjukavdelning för att där förvaras och undersökas. I avbidan på läkarutlåtandet förklarades målet vilande. — Enahanda beslut meddelades beträffande Johansson.

Enligt rådhusrättens dombok företogs målet mot Håkansson till förnyad handläggning den 14 maj 1945 under ordförandeskap av t. f. borgmästaren Olov Schultz.

Domboken i målet, som var underskriven av Schultz, innehöll efter vanlig redogörelse för de närvarande, bland annat, följande:

”Det skulle antecknas *dels* att sedan rådhusrätten vid förra rättegångstillfället beslutat inhämta läkares utlåtande angående Håkanssons sinnesbeskaffenhet vid tiden för åtalade brottens begående dylikt utlåtande inkommit till rådhusrätten *dels ock* att medicinalstyrelsen funnit anledning föreligga att underkasta den häktades sinnesbeskaffenhet ytterligare undersökning.

Efter det rådhusrätten i anledning härav hemställt om ytterligare undersökning av den häktades sinnesbeskaffenhet hade medicinalstyrelsen avgivit följande utlåtande:

’att grovarbetaren Ernst Sigfrid Håkansson vid tiden för åtalade brotts begående på grund av psykisk abnormitet varit och fortfarande är av sinnesbeskaffenhet, varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs, att han på grund av sin

sinnesbeskaffenhet måste antagas vara endast i ringa mån mottaglig för den med straff avsedda verkan, att han är att anse som vådlig för annans säkerhet till egendom samt att han icke är i behov av vård å sinnessjukhus.

På Kungl. Medicinalstyrelsens vägnar:

dess rättspsykiatriska nämnd:

John Byttner.

K. I. Öster.

E. Goldkuhl.

/G. Timelius.'

Den häktade därom tillfrågad förklarade sig icke ha något att erinra i anledning av ovanstående utlåtande."

Sedan målet efter anföranden från ömse sidor ånyo överlämnats till rådhusrättens prövning, beslöt rätten inhämta interneringsnämndens utlåtande i målet. I avbidan därpå förklarades målet åter vilande. Håkansson skulle kvarbliva i häkte.

Sedan utlåtande inkommit från interneringsnämnden, handlades målet ånyo den 28 maj 1945.

I utslag samma dag dömde rådhusrätten Håkansson jämlikt 18 kap. 15 §, 20 kap. 6 § samt 5 kap. 6 § strafflagen, 22 § 1 och 2 mom. kungl. förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit samt 30 § 1 mom. andra stycket kungl. förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin jämfört med 4 kap. 1 och 2 §§ strafflagen för fylleri, grovt egenmäktigt förfarande samt olovlig tillverkning av brännvin att hållas till straffarbete sex månader. Därjämte förpliktades Håkansson att till statsverket återgälda vad av allmänna medel tillerkänts hans rättgångsbiträde, tillhoppa 160 kronor. Slutligen förklarade rådhusrätten, att Håkansson, som icke vidare skulle hållas i häkte, ägde av ådömda straffet tillgodoräkna sig den tid, han suttit häktad, eller tillhoppa sju månader fyra dagar.

Rådhusrättens utslag vann laga kraft.

Sedan vid granskningen härstädes av fångförteckning från straffängelset i Västerås bemärkts, att Håkansson, som för sinnesundersökningen därifrån överförts till centralfängelset å Långholmen, den 3 maj 1945 återkommit till straffängelset, anmodades rådhusrätten att inkomma med upplysningar rörande det förhållandet, att målet mot Håkansson först den 14 maj 1945 företagits till förnyad handläggning.

Med förmälan att Schultz vid ifrågavarande tid varit ensam lagfaren ledamot av rådhusrätten överlämnade t. f. borgmästaren Thord Melin ett av Schultz på rådhusrättens vägnar avgivet yttrande, däri anfördes följande.

Underrättelse om att Håkansson återförts till straffängelset i Västerås hade inkommit till rådhusrätten lördagen den 5 maj 1945. Enär Schultz nämnda dag å tjänstens vägnar deltagit i ett sammanträde i Västerås och icke återkommit till Köping förrän på aftonen söndagen den 6 maj, hade Schultz icke tagit del av sagda meddelande förrän måndagen den 7 maj, då målet utsatts

att förekomma å nästkommande ordinarie session med rådhusrätten eller måndagen den 14 maj. Anledningen till dröjsmålet syntes närmast ha varit, att Schultz icke observerat dateringen å den skrivelse, vari meddelandet lämnats.

I anledning av gjord förfrågan uppgav t. f. sinnessjukläkaren vid centralfängelset å Långholmen Lars-Ingemar Lundström i en till mig inkommen skrivelse följande.

Håkansson hade för undersökning intagits på centralfängelsets rättspsykiatriska klinik den 14 november 1944. Sedan rådhusrätten beviljat uppskov med utlåtandets avgivande, hade utlåtande avgivits den 28 februari 1945. Då detta utlåtande gått ut på att Håkansson borde straffriförklarad och intagas på sinnessjukhus, hade han fått kvarstanna å kliniken i avvaktan på rättens utslag. Det hade emellertid dröjt länge utan att utslag kommit kliniken tillhanda. När Lundström efter något mer än en månad förhört sig i medicinalstyrelsen, om man möjligen där meddelat domstolen att ytterligare granskning vore motiverad, hade Lundström fått veta, att så vore fallet men att man icke erhållit någon begäran om sådan granskning. Lundström hade då omedelbart satt sig i förbindelse med rådhusrätten, som sedan infordrat yttrande från medicinalstyrelsen. Detta, som inkommit till kliniken den 30 april, hade gått ut på att Håkansson i stället borde bedömas enligt 5 kap. 6 § strafflagen. Han hade därför den 2 maj överflyttats till kronohäktet för vidare transport till straffängelset i Västerås.

Från medicinalstyrelsen inhämtades, att medicinalstyrelsen i skrivelse den 3 mars 1945 till rådhusrätten meddelat, att styrelsen efter tagen del av utlåtandet den 28 februari 1945 angående Håkansson funnit anledning föreligga att frågan om Håkanssons sinnesbeskaffenhet underkastades ytterligare psykiatrisk granskning, samt att rådhusrätten i anledning därav i skrivelse den 10 april 1945 hos styrelsen hemställt om sådan ytterligare granskning. Den 14 i samma månad hade medicinalstyrelsen mottagit utdrag av rådhusrättens dombok i målet jämte ovanberörda utlåtande.

Med anledning av vad sålunda blivit upplyst anmodades Schultz att inkomma med yttrande dels huruvida rådhusrätten efter mottagandet av undersökningsläkarens utlåtande den 28 februari 1945 och medicinalstyrelsens skrivelse den 3 mars 1945 fattat beslut om inhämtande av medicinalstyrelsens utlåtande angående Håkansson och dels rörande det förhållandet, att dröjsmål förelupit med avseende å utlåtandets inhämtande från styrelsen.

I afgivet yttrande anförde Schultz följande.

Sedan undersökningsläkarens utlåtande i början av mars 1945 kommit rådhusrätten tillhanda, hade rådhusrätten, troligen måndagen den 19 samma månad, beslutat om ytterligare psykiatrisk granskning av Håkanssons sinnesbeskaffenhet. Därefter hade Schultz på rådhusrättens vägnar den 10 april

1945 hos medicinalstyrelsen hemställt om ifrågavarande granskning. Att dröjsmål förelupit med avseende å utlåtandets inhämtande från medicinalstyrelsen torde ha berott på den oerhörda arbetsbörda, som vid ifrågavarande tidpunkt åvilat Schultz. Ordinarie borgmästaren Erik Nordkvist hade i februari 1945 helt hastigt ådragit sig en allvarlig sjukdom, och på hans begäran hade Svea hovrätt förordnat Schultz att från och med den 19 samma månad uppehålla borgmästarämbetet i staden. När någon ytterligare lagfaren ledamot icke fanns anställd vid rådhusrätten och ett av Nordkvist anställt skrivbiträde vid magistraten och rådhusrätten vid samma tidpunkt insjuknat för längre tid, hade Schultz måst ensam sköta samtliga sysslor vid magistraten och rådhusrätten. I anledning därav hade dröjsmål med vissa ärendens behandling otvivelaktigt måst uppstå, och det torde ligga i sakens natur, att handläggningen av mera besvärliga och invecklade ärenden beklagligt nog i första hand drabbats därav.

På gjord förfrågan meddelade därefter t. f. borgmästaren Melin i skrivelse till mig, att det vid genomgång av rådhusrättens dombok för tiden den 28 februari—den 30 april 1945 befunnits, att den 12 mars under nr 59 förekommit handläggning av målet angående Johansson, däri även återfunnes viss anteckning om Håkansson. I övrigt förekomme under ovan nämnda tid icke någon anteckning i domboken om målet angående Håkansson.

Vid Melins skrivelse var fogat utdrag ur domboken för den 12 mars 1945, nr 59, varav framgick, att ifrågavarande mål under ordförandeskap av Schultz företagits till ny handläggning sagda dag, varvid i åklagarens närvaro Johansson, vilken undergått sinnesundersökning, inställts för rätten. I domboken hade antecknats ”dels att sedan rådhusrätten vid förra rättegångstillfället beslutat inhämta läkares utlåtande angående de häktades sinnesbeskaffenhet vid tiden för åtalade brottens begående dylikt utlåtande inkommit till rådhusrätten *dels ock* att medicinalstyrelsen beträffande Håkansson förordnat om ytterligare sinnesundersökning”. Rådhusrätten hade samma dag meddelat utslag i målet såvitt angick Johansson.

Enligt vad jag inhämtat blev Håkansson sedermera, innan verkställigheten av det honom av rådhusrätten ådömda straffet börjat, häktad för stöld som han förövat den 9 juni 1945 i Malmö.

Genom utslag den 21 augusti 1945 dömde rådhusrätten i Malmö, med undanröjande av den av rådhusrätten i Köping gjorda straffbestämningen, Håkansson jämlikt 18 kap. 15 § samt 20 kap. 1, 4 och 6 §§ strafflagen, 22 § 1 mom. kungl. förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit, 30 § 1 mom. första stycket kungl. förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin ävensom 4 kap. 1, 2, 3 och 14 §§ samt 5 kap. 6 § strafflagen, för fylleri, stöld, grovt egenmäktigt förfarande samt olovlig tillverkning av brännvin att hållas till straff-

arbete ett år, vilket straff till en tid av tre månader sjutton dagar skulle anses verkställt genom Håkanssons hållande i häkte i ovanberörda av rådhusrätten i Köping avgjorda mål. Med hänsyn till vad interneringsnämnden i avgivet yttrande anfört samt handlingarna i övrigt utvisade förordnade emellertid rådhusrätten i Malmö, jämlikt 1 § lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare, att Håkansson skulle, i stället för att undergå det ådömda straffet, intagas till förvaring i särskild vårdanstalt.

I en till advokatfiskalen vid Svea hovrätt den 31 december 1945 avlåten skrivelse anförde jag därefter följande.

I 41 § under 6 kap. sinnessjuklagen den 19 september 1929 stadgas, att där i brottmål domstolen på grund av att den tilltalade tidigare lidit av sinnessjukdom eller eljest finner anledning till antagande, att den tilltalade vid tiden för brottets begående varit av sinnesbeskaffenhet, som utesluter eller minskar straffbarheten, må den tilltalade ej dömas skyldig till brottet utan att läkares utlåtande blivit inhämtat angående hans sinnesbeskaffenhet vid nämnda tid och beträffande frågan, huruvida han är i behov av vård å sinnessjukhus.

Enligt 42 § skall, om domstol jämlikt 41 § beslutat att inhämta utlåtande angående tilltalad, som förvaras i häkte, sådant utlåtande efter verkställd undersökning avgivas av sjukvårdsläkaren vid den fångvården tillhörande sinnessjukavdelning, som skall mottaga för sinnessjukdom misstänkta från det häkte, där den tilltalade förvaras. För undersökningen skall den tilltalade överföras till sinnessjukavdelningen, och skola samtliga handlingar i målet överlämnas till sjukvårdsläkaren.

Då utlåtande avgives till domstolen, skall sjukvårdsläkaren samtidigt insända en avskrift därav till medicinalstyrelsen. Finner medicinalstyrelsen anledning föreligga, att frågan om den tilltalades sinnesbeskaffenhet underkastas ytterligare psykiatrisk granskning, har styrelsen att ofördröjligen underrätta domstolen därom.

I 44 § heter det: "Prövar domstol, efter det sådant utlåtande, som ovan i detta kapitel omförmäles, blivit avgivet, medicinalstyrelsens utlåtande böra infordras, åligge domstolen att till medicinalstyrelsen överlämna samtliga handlingar i målet."

Av vad som förekommit vid tillkomsten av ifrågavarande bestämmelser må här anmärkas, att 1926 års sinnessjuksakkunniga i ett år 1927 avgivet betänkande med förslag till lag om sinnessjuka och om undersökning angående sinnesbeskaffenhet m. m. föreslagit, att utlåtande i första hand skulle infordras från sjukvårdsläkare vid sinnessjukavdelning tillhörande fångvården, vilken läkare skulle ha enahanda kompetens som överläkare vid statens sinnessjukhus. Sedan utlåtandet inkommit, skulle rätten pröva, huruvida

vid utlåandet skulle bero eller om nytt utlåtande skulle införas från medicinalstyrelsen.

I den på grundval av nämnda förslag till 1929 års riksdag avlåtna propositionen, nr 87, med förslag till sinnessjuklag anförde chefen för socialdepartementet, efter att ha framhållit att de sakkunnigas förslag erbjöde den fördelen att undersökningarna alltid komme att från början omhändervas av en psykiatriskt utbildad undersökningsförrättare och att i följd därav förnyad undersökning såsom regel bleve obehövlig, bland annat följande: Varken läkarnas eller medicinalstyrelsens utlåtanden innefattade några avgöranden utan vore att betrakta såsom sakkunnigutlåtanden, vilkas betydelse väsentligen vore beroende av deras förmåga att verka övertygande på domstolen. Uteslutet vore ju icke — såsom också i praktiken förekommit — att domstol mot medicinalstyrelsens mening godtoge den undersökande läkarens uppfattning. — Det av 1926 års sakkunniga föreslagna systemet erbjöde den otvivelaktiga fördelen, att detsamma i åtskilliga fall medförde en förkortning av rättegången därigenom, att man undveke den tidsutdräkt, som föranledes av medicinalstyrelsens hörande.

Av vad sålunda anförts framgår, att domstolen, sedan sjukvårdsläkarens utlåtande inkommit, städe har att pröva, huruvida därvid skall bero eller medicinalstyrelsens utlåtande skall inhämtas. Sådant beslut kan icke fattas av rättens ordförande på rättens vägnar. Utan särskilt beslut av rätten om inhämtande av medicinalstyrelsens utlåtande har ej heller medicinalstyrelsen att vidtaga någon ytterligare åtgärd i saken, sedan meddelande expedierats till rätten om att styrelsen funnit ytterligare undersökning av den tilltalades sinnesbeskaffenhet påkallad.

I förevarande fall har, sedan undersökningsläkarens utlåtande den 28 februari 1945 i början av mars 1945 inkommit till rådhusrätten i Köping, medicinalstyrelsen i skrivelse den 3 mars meddelat rådhusrätten, att styrelsen funnit anledning föreligga att frågan om Håkanssons sinnesbeskaffenhet underkastades ytterligare psykiatrisk granskning. Trots detta meddelande har Schultz, som vid ifrågavarande tid uppehöll borgmästarämbetet i staden, icke föranstaltat om rådhusrättens prövning av undersökningsläkarens utlåtande och av frågan om inhämtande av medicinalstyrelsens utlåtande. Schultz har uppgivit, att rådhusrätten "troligen måndagen den 19 samma månad" beslutat om ytterligare psykiatrisk granskning av Håkanssons sinnesbeskaffenhet. Något sådant beslut finnes emellertid icke antecknat i rådhusrättens dombok för vare sig den 19 mars 1945 eller annan dag under mars och april månader 1945. Av anteckningen i domboken för den 12 mars 1945, då Johansson inställdes för rätten och målet i vad angick honom slutbehandlades, synes snarare framgå, att Schultz trott, att rådhusrätten ej hade att fatta något beslut i berörda fråga. Med hänsyn till vad Lundström upplyst synes det mig också uppenbart, att frågan om inhämtande av medicinalstyrelsens utlåtande uppkommit först efter Lundströms hänvändelse

till rådhusrätten någon gång i början av april. Icke förrän den 10 april 1945 har emellertid Schultz "på rådhusrättens vägnar" expedierat en framställning till medicinalstyrelsen om ytterligare psykiatrisk granskning av Håkanssons sinnesbeskaffenhet. Protokollen i målet bifogades emellertid icke, såsom i 44 § sinnessjuklagen är föreskrivet, utan inkommo dessa till medicinalstyrelsen först den 14 april.

Såsom av det anförda framgår har Schultz, vilken bör ensam anses ansvarig för behandlingen av ifrågavarande läkarutlåtande och mål, förfarit felaktigt, då han icke låtit rådhusrätten företaga prövning av undersökningsläkarens utlåtande och fatta beslut i frågan om inhämtande av medicinalstyrelsens utlåtande utan i stället på eget bevåg hos medicinalstyrelsen anhållit om ytterligare psykiatrisk granskning av Håkanssons sinnesbeskaffenhet. Även om, på sätt Schultz synes vilja påstå, beslut i nämnda hänseende skulle ha fattats av rådhusrätten, har i allt fall Schultz gjort sig skyldig till uppenbar försummelse i ämbetet, då han icke förrän den 10 april 1945 expedierat framställningen därom till medicinalstyrelsen och ej ens då medsänt protokollen i målet. Då Håkansson var häktad, synes mig Schultz' försummelse i nämnda avseende vara av allvarlig beskaffenhet.

Schultz synes mig vidare ha gjort sig skyldig till dröjsmål med utsättande av målet till förnyad handläggning, sedan medicinalstyrelsens utlåtande, som enligt vad jag inhämtat expedierats till rådhusrätten lördagen den 28 april 1945, inkommit till rådhusrätten. Den till rättspsykiatriska kliniken samtidigt expedierade avskriften av utlåtandet kom kliniken tillhanda den 30 april, och torde utlåtandet få antagas ha inkommit till rådhusrätten samma dag. Ehuru Schultz därefter utan dröjsmål bort utsätta dag för ny handläggning av målet senast å åttonde dagen efter utlåtandets mottagande samt begära Håkanssons inställande för rannsaking, har målet icke utsatts till handläggning å tidigare dag än den 14 maj 1945. Då Håkansson, på rättspsykiatriska kliniken föranstaltande, redan den 3 maj 1945 blivit återförd till straffängelset i Västerås, varom meddelande inkommit till rådhusrätten den 5 maj, hade Håkansson kunnat inställas till rannsaking under måndagen den 7 maj. Även genom dröjsmålet med målets återupptagande till förnyad handläggning efter det medicinalstyrelsens utlåtande inkommit har därför Schultz gjort sig skyldig till försummelse i domarämbetets utövning.

Vad Schultz i ovannämnda hänseenden låtit komma sig till last syntes mig innefatta tjänstefel av beskaffenhet att böra beivras. Jag uppdrog därför åt advokatfiskalen att ställa Schultz under åtal inför hovrätten för berörda tjänstefel. Tillfälle borde beredas Håkansson att yttra sig i målet.

Utöver vad jag ovan anført påpekade jag i skrivelsen till advokatfiskalen, att såväl handläggningen av målet mot Håkansson som rådhusrättens utslag

i detsamma brusto i åtskilliga hänseenden. Särskilt anmärkningsvärt syntes mig beslutet om tillgodoräknande av häktningstid, vilket beslut i sin avfattning kunnat föranleda tvekan huruvida överhuvudtaget Håkansson skulle undergå ytterligare straff. Genom rådhusrättens i Malmö utslag hade emellertid rättelse i denna del åstadkommits.

Svea hovrätt, varest Håkansson yrkade åläggande för Schultz att till Håkansson utgiva ersättning för honom åsamkad förlust av arbetsinkomst ävensom för personligt lidande, yttrade i utslag *den 13 maj 1946* följande.

Hovrätten finner upplyst, att rådhusrätten i Köping vid handläggning den 30 oktober 1944 av omförmälda rannsakningsmål mot Håkansson, som var häktad, beslutat inhämta läkares utlåtande rörande Håkanssons sinnesbeskaffenhet vid tiden för åtalade brottens begående; att sådant utlåtande avgivits den 28 februari 1945; att medicinalstyrelsen i skrivelse till rådhusrätten den 3 mars samma år meddelat, att styrelsen efter tagen del av utlåtandet funnit anledning föreligga, att frågan om Håkanssons sinnesbeskaffenhet underkastades ytterligare psykiatrisk granskning; att Schultz i skrivelse den 10 april 1945 å rådhusrättens vägnar hos medicinalstyrelsen anhållit om sådan ytterligare granskning och några dagar därefter till styrelsen översänt handlingarna i omförmälda mål; samt att, sedan utlåtande från medicinalstyrelsen den 28 berörda april avgivits, fortsatt handläggning av rannsakningsmålet utsatts först till den 14 maj 1945.

Det hade ålegat Schultz i hans egenskap av t. f. borgmästare och ende lagfarne ledamot av rådhusrätten att efter mottagandet av läkarutlåtandet den 28 februari 1945 jämlikt 44 § sinnessjuklagen underställa rådhusrätten detsamma för prövning av frågan, huruvida medicinalstyrelsens utlåtande borde infordras. Vad Schultz påstått därom att skrivelsen den 10 april 1945 tillkommit i anledning av ett av rådhusrätten troligen den 19 mars 1945 meddelat beslut, finner hovrätten med hänsyn därtill att, enligt vad i målet blivit upplyst, rådhusrättens dombok för mars och april 1945 icke innehåller någon anteckning om att sådant beslut fattats samt till övriga i målet förekomna omständigheter icke förtjäna avseende. Fasthellre måste antagas, att Schultz haft den uppfattningen, att medicinalstyrelsen ägt att utan någon rådhusrättens vidare åtgärd verkställa den ytterligare granskning av Håkanssons sinnesbeskaffenhet, som åsyftats i skrivelsen den 3 mars 1945, samt att skrivelsen den 10 april 1945 utan något av rådhusrätten dessförinnan fattat beslut expedierats av Schultz efter det från rättspsykiatriska kliniken i Stockholm, varest Håkansson var intagen, framställts förfrågan i saken. Genom sin underlåtenhet att underställa rådhusrätten omförmälda läkarutlåtande för prövning och sin åtgärd att utan rådhusrättens hörande hos medicinalstyrelsen hemställa om ytterligare granskning av Håkanssons sinnesbeskaffenhet ävensom genom det förelupna dröjsmålet i samband med

denna hemställan har Schultz gjort sig skyldig till försummelse och oförstånd i domarämbetets utövning.

Vidare har Schultz visat försummelse i sin ämbetsutövning därigenom att han, sedan medicinalstyrelsen den 28 april 1945 avgivit utlåtande i omförmälda rannsakningsmål, vilket utlåtande måste antagas hava kommit Schultz tillhanda senast den 30 i samma månad, icke utsatt fortsatt rannsakning med Håkansson att äga rum inom åtta dagar därefter utan först till den 14 maj 1945.

På grund av vad sålunda anförts prövar hovrätten lagligt döma Schultz jämlikt 25 kap. 17 § samt 4 kap. 1 och 2 §§ strafflagen för försummelse och oförstånd i domarämbetets utövning att till Kronan utgiva 30 dagsböter, varje dagsbot bestämd till 5 kronor.

Vidkommande målet i övrigt finner hovrätten med hänsyn till omständigheterna skäligt allenast på det sätt bifalla Håkanssons däri framställda skadeståndsanspråk, att Schultz förpliktas att för det personliga lidande, som får anses hava tillskyndats Håkansson därigenom att rannsakningsmålet mot honom genom Schultz' förvållande försenats, till Håkansson utgiva 100 kronor.

Hovrättens utslag vann laga kraft.

7. Försummelse av länsbokhållare vid mottagande av handlingar i depositionsärende.

I en hit ingiven klagoskrift anförde advokaten Gunnar Stenström i Stockholm följande.

Genom dom den 23 februari 1943, som vunnit laga kraft, hade Stockholms rådhusrätt förpliktat Axel H. Lindström Aktiebolag att till Ernst Nilson Aktiebolag utgiva 3 064 kronor 74 öre jämte ränta och kostnadsersättning. Då betalningsskyldigheten icke omedelbart kunnat fullgöras, hade den 8 juni 1943 träffats avtal, varigenom Axel H. Lindström Aktiebolag såsom säkerhet för det utdömda beloppet överlätit motsvarande del av en bolagets fordran på grund av Kinds tingslags häradsrätts utslag den 23 november 1942 i mål mot Kinds Yllefabriks Aktiebolag, vilket mål vid tiden för avtalets ingående var beroende på Göta hovrätts prövning. Genom tilläggsavtal den 6 september 1943 hade överlåtelsen utsträckts att jämväl avse säkerhet för viss garageringskostnad. I brev den 7 september 1943 hade klaganden i egenskap av ombud för Ernst Nilson Aktiebolag underrettat Kinds Yllefabriks Aktiebolag om överlåtelsen. Till svar därpå hade från sistnämnda bolag meddelats, att bolaget, sedan häradsrättens utslag dåmera av hovrätten i huvudsak blivit fastställt, hos länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län deponerat det utdömda beloppet 28 370 kronor 14 öre.

I anledning av detta meddelande hade klaganden den 10 september 1943 till länsstyrelsen översänt meddelande om överlåtelsen jämte anhållan, att av deponerade beloppet icke måtte till annan utbetalas större del, än att Ernst Nilson Aktiebolags rätt på grund av överlåtelsen kunde tillgodoses. Sedermera hade befunnits, att länsstyrelsen, sedan målet mot Kinds Yllefabriks Aktiebolag slutgiltigt avgjorts till Aktiebolaget Axel H. Lindströms förmån, utan hänsyn till den gjorda underrättelsen, till förste stadsfogden i Stockholm för utbetalning till sistnämnda bolag översänt det deponerade beloppet, vilket därefter utkvitterats med undantag av viss del, som redan förut blivit föremål för utmätning för andra borgenärers räkning. Det sålunda utkvitterade beloppet hade väsentligt överstigit vad som pantförskrivits till Ernst Nilson Aktiebolag. Vid av klaganden hos länsstyrelsen gjord förfrågan, huru försummelsen uppkommit, hade till en början lämnats det beskedet, att anmälningshandlingen icke kommit länsstyrelsen tillhanda. Först efter ganska ingående utredning genom ombud i Göteborg hade det lyckats klaganden konstatera, att uppgiften därom varit felaktig samt att anmälningen den 11 september 1943 vederbörligen inkommit och diariestämplat. Under förhandlingarna hade samtliga till länsstyrelsen ingivna handlingar överlämnats till klagandens ombud, en åtgärd som möjligen haft sin grund i en förhoppning att anmälningen på så sätt skulle kunna betraktas såsom återkallad. Klaganden vore därför i tillfälle att förete handlingarna. På grund av vad sålunda förekommit hemställde klaganden, att J. O. måtte vidtaga åtgärd för de skyldigas ställande under åtal för tjänstefel samt förpliktande att utgiva skadestånd.

Vid klagoskriften voro i bestyrkta avskrifter fogade *dels* det av klaganden åberopade avtalet den 8 juni 1943 med tillhörande specifikation, så lydande:

”Undertecknad Axel H. Lindström ikläder mig härmed borgen såsom för egen skuld till dess full betalning sker för Ernst Nilson Aktiebolags fordran mot Axel H. Lindström Aktiebolag å kronor 3 064: 74 jämte ränta och kostnadsersättning på grund av Stockholms rådhusrätts dom den 23 februari 1943 i tvist mellan bolagen.

Härjämte förbinder jag mig gottgöra Ernst Nilson Aktiebolag dess kostnader i anledning av mot bolaget vidtagna åtgärder för verkställighet och konkurs. Skuldbeloppet i sin helhet framgår av bilagda specifikation.

Till säkerhet för infriandet av vår skuld på grund av förstnämnda dom och Lindströms särskilda åtagande att utgiva kostnadsersättning överlåter undertecknade Axel H. Lindström Aktiebolag härmed å Ernst Nilson Aktiebolag motsvarande del av vår fordran mot Kinds Yllefabriks Aktiebolag på grund av Kinds tingslags häradsrätts den 23 november 1942 meddelade dom i tvist mellan sistnämnda båda bolag, vilket mål för närvarande är beroende på Kungl. Göta hovrätts prövning.

Ovanstående skuldbelopp amorteras med 500 kronor i månaden med början den 15 juli 1943.

de båda bolagen, så får undertecknat bolag härmed värdsamt meddela, att Axel H. Lindström Aktiebolag till oss överlätit 3 064 kronor 74 öre av förenämnda belopp jämte vad som motsvarar viss ränta, kostnadsersättning och ersättning för garagehyra, allt i enlighet med i avskrift bifogade handlingar.

Vi hemställa följaktligen om att icke större del av det deponerade beloppet måtte utbetalas till annan än att vår förenämnda rätt kan tillgodoses.

Stockholm den 10 september 1943.

Ernst Nilson Aktiebolag

Gunnar Stenström.”

Sedan länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anmodats att inkomma med yttrande över klagomålen, överlämnade och återopade länsstyrelsen för egen del i ärendet avgivna yttranden av e. o. länsassessorn Sven Lidberg, e. o. länsbokhållaren Nils Hemmingsson och e. länsbokhållaren Erik Torsten Sandblad.

Lidberg anförde i sitt yttrande följande.

Utbetalningen av ifrågakomna nedsatta belopp hade skett på grund av anordningsbeslut, undertecknat av Sandblad såsom länsbokhållare och Lidberg såsom t. f. landskamrerare. Beloppet hade jämlikt 39 § utsökningslagen nedsatts till förhindrande av utmätning. Om på så sätt nedsatta medel icke redan tidigare lyftats, skulle de, när lagakraftgående dom fallit, återgå till deponenten eller utbetalas till hans motpart. Då hela detta institut nära sammanhänge med det exekutiva förfarandet, hade emellertid länsstyrelsen i regel brukat översända medlen till vederbörande utmätningssman. Så hade också varit fallet i förevarande ärende, sedan framställning därom gjorts från advokaten Eugen Halldor, styrelseledamot i Axel H. Lindström Aktiebolag, vilket bolag ju var vinnande part i målet. I detta fall hade det syntts så mycket mera motiverat, att vederbörande utmätningssman finge taga hand om ärendet, som enligt handlingarna utmätning söktes i rätten till det nedsatta beloppet. I de handlingar, som legat till grund för utbetalningsbeslutet, hade icke funnits något, som tytt på att någon pantsättning ägt rum. Då pantsättningen även i övrigt varit Lidberg fullkomligt obekant, hade Lidberg ej kunnat finna annat, än att utbetalningsbeslutet var fullt i sin ordning.

Hemmingsson anförde i det avgivna yttrandet följande.

Under tiden fram till sommaren 1944 hade Hemmingsson haft hand om depositioner jämlikt 39 § utsökningslagen. Vid denna tidpunkt hade ny arbetsfördelning införts på länsbokhållarexpeditionen, varvid den nytillträdande länsbokhållaren Sandblad erhållit viss del av det arbete, som tidigare åvilat Hemmingsson. Bland annat hade på Sandblad överförts handläggningen av förenämnda ärenden. Då Hemmingsson haft ett flertal depositioner (”akter”) liggande hos sig, hade Hemmingsson tillsagt Sandblad, att

denne vid varje tillfälle ett belopp på grund av lagakraftägande dom eller ställande av fullmakt eller borgen skulle utbetalas hade att ur den korg, där samtliga handlingar rörande depositioner förvarades, framtaga vederbörande akt. Hemmingsson hade också för Sandblad framhållit, att det beträffande ett ärende fanns något mycket viktigt att iakttaga. Med detta yttrande hade Hemmingsson avsett de denuntiationshandlingar, som voro närlagda depositionsakten Kinds Yllefabriks Aktiebolag. De skrivelser, som under senare delen av år 1943 översänts till länsstyrelsen från klaganden, hade ej blivit diarieförda utan överlämnats direkt till Hemmingsson. Att diarieföring ej verkställdes hade berott på att något diarienummer ej var åsatt den grundläggande handlingen i depositionsakten. Denna handling utgjordes ju regelmässigt av det levereringsreversal, varigenom ett visst belopp insattes i riksbanken för länsstyrelsens räkning.

Sandblad anförde följande.

Sandblad hade den 1 juni 1944 börjat tjänstgöra som länsbokhållare vid länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. Under de första månaderna hade till Sandblad överlämnats åtskilliga slags ärenden, som Sandblad skulle handhava, och bland annat hade Sandblad övertagit handläggningen av nedsättningar jämlikt 39 § utsökningslagen. Hemmingsson, som tidigare handlagt dessa ärenden, gjorde gällande, att han för Sandblad omtalat, att han förvarade vissa handlingar, som rörde ett av Kinds Yllefabriks Aktiebolag nedsatt belopp, d. v. s. de av klaganden insända handlingarna. Sandblad ville icke bestrida, att Hemmingsson kunde ha nämnt detta, men Sandblad kunde icke erinra sig det och hade ej heller erinrat sig det, då han i november 1944 tillstyrkt utbetalningen. Vid detta tillfälle hade Sandblad tagit hänsyn endast till de handlingar angående utmätningar, som stadsfogden Daug i Stockholm översänt och som överlämnats till Sandblad. Om det förhölle sig som Hemmingsson påstode, måste Sandblad antingen ha glömt bort vad Hemmingsson sagt — vilket i så fall måste bero på det stora antalet för Sandblad nya ärenden och det myckna arbetet Sandblad haft under slutet av sommaren och början av hösten 1944, då han ständigt arbetat på övertid — eller också hade Sandblad missförstått Hemmingsson, så att Sandblad kommit att tro, att han endast hade att taga hänsyn till de handlingar, som överlämnats till honom. Däremot visste Sandblad med bestämdhet, att han ej läst de av klaganden insända handlingarna. Under ett telefonsamtal någon gång på våren 1945 hade klaganden lovat att sända Sandblad en avskrift av handlingarna, som klaganden fått tillbaka medan Sandblad varit inkallad till militärtjänst. Klaganden hade emellertid underlåtit att göra detta, trots att Sandblad vid ett tillfälle genom hans ombud advokaten Gustaf Fitger påmint om hans löfte. Icke förrän i juni 1945 hade Sandblad därför fått tillfälle att taga del av handlingarna och bedöma deras juridiska innebörd.

I avgivna påminnelser framhöll klaganden allenast, att vad i de avgivna yttrandena anförts icke syntes vara av beskaffenhet att behöva bemötas.

På begäran inkom därefter förste stadsfogden i Stockholm med en promemoria angående vissa utmätningsmål, vilka kunde äga samband med här förevarande ärende. Promemorian, som var dagtecknad den 11 oktober 1945, var av följande lydelse:

”Den 2 juni 1944 begärdes hos förste stadsfogden i Stockholm verkställighet av Södra Roslags domsagas häradsrätts den 27 april 1944 givna dom, varigenom Aktiebolaget Textilvantar i likvidation, tidigare benämnt Axel H. Lindström Aktiebolag, förpliktats att till fabriker Gösta Westin utgiva kr. 4 000: — ävensom att ersätta sin bemälde borgenär för kostnaderna å saken med kr. 1 000: — jämte lösen för domen och protokoll i målet med kr. 128: —. (Ärendet antecknat i 1944 års dagbok under nr 4706.)

Vid utmätningsförsök den 13 juni befanns Aktiebolaget Textilvantar i likvidation sakna utmätningsbara tillgångar.

Den 16 juni 1944 ingavs av advokat Sven Björkman såsom ombud för Aktiebolaget Textilvantar i likvidation en skrivelse, däri han ’för verkställighet anvisade Kungl. Maj:ts och Rikets Göta hovrätts dom den 25 juni 1943 mellan Axel H. Lindström Aktiebolag och Kinds Yllefabriks Aktiebolag, varigenom sistnämnda bolag blivit förpliktat att till förstnämnda bolag utgiva kr. 25 000: — jämte ränta och rättegångskostnader’; anmälände Björkman tillika att Aktiebolaget Textilvantar icke ägde någon annan tillgång.

Den 19 juni 1944 blev till täckande av skulden i måt tagen den Aktiebolaget Textilvantar i likvidation tillkommande fordran hos Kinds Yllefabriks Aktiebolag enligt Kungl. Maj:ts och Rikets Göta hovrätts dom av den 25 juni 1943, varigenom Kinds Yllefabriks Aktiebolag blivit förpliktat att till gäldenärsbolaget Aktiebolaget Textilvantar i likvidation utgiva kr. 25 000: — jämte 5 procent ränta från den 30 mars 1942 tills likvid skedde och rättegångskostnadsersättning med kr. 1 575: —. I protokollet tecknades förbud för Kinds Yllefabriks Aktiebolag att av den utmäta rätten giva något ut till annan än stadsfogden eller den, till vilken i följd av utmätningens gäldenärens rätt kunde komma att övergå.

Den 20 juni 1944 antecknades i protokollet att utmätningssökanden den 19 juni skriftligen anmält att han icke hade något att invända emot utmätningen av den utav Björkman anvisade rättigheten.

Den 1 augusti 1944 delgavs genom landsfiskalen i Tranemo distrikt det i stadsfogdens protokoll i ärendet tecknade utgivningsförbudet för Kinds Yllefabriks Aktiebolag.

Den 29 juli 1944 begärdes hos förste stadsfogden i Stockholm verkställighet av Stockholms rådhusrätts den 8 juni 1944 givna dom, varigenom Aktiebolaget Textilvantar i likvidation förpliktats att till Kinds Yllefabriks

Aktiebolag utgiva *dels* kr. 2 325: 03 jämte 6 procent årlig ränta å kr. 285: 03 från den 31 december 1941, å kr. 2 040: — från den 12 juni 1941, allt tills likvid skedde, *dels ock* mot utbekommande av i domen närmare omförmält parti strumpor kr. 877: 50 jämte ränta därå likaledes efter 6 procent från den 12 juni 1941, tills likvid skedde, ävensom att ersätta sin bemälda borgenär för kostnaderna å saken med kr. 500: — jämte lösen för domen och protokoll i målet, belöpande sig för de för stadsfogden uppvisade till kr. 280: —.

Till utmätning anvisades vid ärendets ingivande gäldenärsbolagets fordran hos sökandebolaget och anförde därvid sökandebolagets ombud: 'Enär sistnämnda mål fullföljts hos Kungl. Maj:t, har Kinds Yllefabriks Aktiebolag hos länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län den 8 september 1943 deponerat tjuogoåttatusentrehundrasjuttio (28 370: —) kronor och 14 öre. Vi hemställa, att verkställigheten måtte äga rum i ovannämnda deponerade belopp.'

Den 23 augusti 1944, och sedan handlingarna i visst hänseende kompletterats, utmättes till täckande av Kinds Yllefabriks Aktiebolags fordran enligt Stockholms rådhusrätts förberörda dom gäldenärsbolagets fordran enligt Kungl. Maj:ts och Rikets Göta hovrätts dom den '23' juni 1943, vilken fordran på sätt tidigare nämnts förut utmätts för annan skuld. Även i detta mål tecknades förbud för Kinds Yllefabriks Aktiebolag att av den utmätta rätten giva något ut till annan än förste stadsfogden eller den, till vilken i följd av utmätningen gäldenärens rätt kunde komma att övergå.

Den 6 september 1944 översändes avskrift av protokollet i ärendet Westin mot Aktiebolaget Textilvantar i likvidation, nr 4706/1944, till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län för kännedom.

Den 21 september 1944 översändes avskrift av protokollet över den senare utmätningen till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län för kännedom. Någon delgivning av förbudet för Kinds Yllefabriks Aktiebolag i detta ärende ansågs däremot icke behöva ske, enär Kinds Yllefabriks Aktiebolag själv var utmätningssökande.

Den 8 november 1944 ankom från landskontoret i Göteborgs och Bohus län en så lydande skrivelse, som intogs i ärendet nr 4706/1944:

'Uti bilagd check nr. 299409 överlämnas 29 022 kr. 74 öre, utgörande Kinds Yllefabriks AB den 8/9-43 jäml. 39 § utsökningslagen nedsatta medel i mål mellan bolaget och Axel H. Lindström AB. (Förste stadsfogdens dnr 4706 och 6319/-44.) Kungl. Maj:ts dom i målet den 3/11 1944.'

I protokollet för denna dag i ärendet nr 4706 finnes antecknat:

'Vid skrivelsen fanns fogad däri omförmälda check.

Av det sålunda influtna beloppet överfördes, sedan till i detta ärende utdömda belopp avsatts kr. 5 128: — samt till verkställighetskostnader kr. 22: 45, till det under nr 6319 i stadsfogdens dagbok för år 1944 antecknade ärendet kr. 4 635: 61. Resterande kr. 19 236: 68 kvarstode för gäldenärens räkning.'

Den 9 november 1944 bekom gäldenären överskottet med kr. 19 236: 68.

Den 11 december 1944 avlämnades med begäran om verkställighet Stockholms rådhusrätts den 23 februari 1943 givna dom, varigenom Axel H. Lindström Aktiebolag förpliktats att mot utbekommande av viss i domen närmare omförmäld automobil till Ernst Nilson Aktiebolag utgiva kr. 3 064: 74 jämte 5 procent årlig ränta därå från den 16 november 1942, tills likvid skedde, ävensom att ersätta sin bemålde borgenär för kostnaderna å saken med kr. 300: — jämte lösen för domen och protokoll i målet, belöpande sig för de för stadsfogden uppvisade till kr. 45: —.

Såsom utmätningsbar tillgång anvisades häri gäldenärens rätt till ev. återbekommande av hos stadsfogden verkställda depositioner (6319 och 4706/1944).

Den 12 december 1944 anmäldes att å skulden skulle avgå ett belopp av kr. 989: 45.

Den 22 december 1944 utmättes till täckande av denna fordran den Axel H. Lindström Aktiebolag tillkommande rätt till de medel, som funnos innestående till säkerhet för utdömda belopp i de under nr 4706 och 6319 i stadsfogdens dagbok för år 1944 antecknade ärendena i den mån sagda medel icke komme att tagas i anspråk för utmätningsborgenärernas räkning.

Den 30 juni 1945 avlämnades i ärendet Gösta Westin ./ Aktiebolaget Textilvantar i likvidation, dnr 4706/44, Kungl. Maj:ts och Rikets Svea hovrätts den 29 juni 1945 givna dom, varigenom Södra Roslags domsagas häradsrätts dom av den 27 april 1944 upphävts.

Den 4 juli 1945 utbetalades av i ärendet innestående kr. 5 128: — till gäldenärsbolaget kr. 2 300: 98. Resterande kr. 2 827: 02 överfördes till ärendet dnr 10918/1944 till följd av utmätningen för Ernst Nilson Aktiebolags fordran hos Aktiebolaget Textilvantar.

Den 5 juli 1945 beslöt stadsfogden i anledning av en av Aktiebolaget Textilvantar i likvidation gjord protest mot utmätningen av den 22 december 1944 att densamma icke skulle föranleda någon åtgärd, över vilket beslut besvär anfördes av Aktiebolaget Textilvantar i likvidation hos Ö. Ä.

Den 6 juli 1945 meddelade Ö. Ä. inhibitionsbeslut i ärendet.

Den 10 september 1945 ankom Ö. Ä:s beslut i besvärsmålet, däri förklarades att besvären ej föranledde ändring i stadsfogdens beslut och upphävdes inhibitionsbeslutet av den 6 juli.

Den 2 oktober 1945 utbetalades likvid till Ernst Nilson Aktiebolag.”

Sedan klaganden med anledning av innehållet i promemorian beretts tillfälle att ånyo yttra sig i ärendet, anförde klaganden följande.

Promemorian innehölle bland annat uppgift om att verkställighet mot gäldbundna bolaget kunnat företagas i annan egendom än den pantförskrivna. I ärendet hade klaganden tidigare icke ansett erforderligt närmare beröra de ekonomiska konsekvenserna av vederbörandes försummelse. Då det emellertid kunde tänkas, att nyssberörda uppgift kunde leda till

missuppfattning, ville klaganden nämna, att den påtalade försummelsen nödvändiggjort olika åtgärder till skadans eliminerande. Sålunda hade rättegång anhängiggjorts och fullföljts mot Lindström personligen på grund av hans borgensansvarighet. Polisanmälan mot honom hade företagits. Undersökning hade skett för utrönande av huruvida bolaget eller Lindström ägt andra tillgångar än dem, som vid utmätningsförsök uppgivits föreligga. Det vore sistnämnda åtgärd, som slutligen lett till resultat. Åtgärderna hade varit förenade med besvär och kostnader. Den omständigheten, att verkställigheten kunnat fullföljas, innebure således icke, att klagandens huvudman hållits skadeslös. Den 7 juli 1945 hade klaganden tillskrivit Lidberg och meddelat, att positivt resultat av verkställighetsåtgärderna med säkerhet kunde förväntas, varför frågan om skadestånd i nämnda avseende förfölle. Klaganden hade dock fordrat ersättning för de särskilda åtgärder, som blivit följden av försummelsen, och bestämt yrkandet till 500 kronor enligt specificerad räkning. Kravet hade avvisats. Om vederbörande visat sig villig att i någon mån gottgöra klagandens huvudman, hade någon anmälan till J. O. icke kommit till stånd. Klaganden hemställde, att åtal måtte ske och hans huvudman beredas tillfälle att därvid göra sitt anspråk gällande.

I en till landsfogden i Göteborgs och Bohus län avlåten skrivelse anförde tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman därefter följande.

I ärendet är upplyst, att sedan Kinds Yllefabriks Aktiebolag genom Göta hovrätts dom den 25 juni 1943 förpliktats att till Axel H. Lindström Aktiebolag utgiva 25 000 kronor jämte ränta och rättegångskostnader, förstnämnda bolag jämlikt 39 § utsökningslagen hos länsstyrelsen nedsatt det utdömda beloppet, 28 370 kronor 14 öre. Med anledning därav har Ernst Nilson Aktiebolag, som till säkerhet för vissa fordringar hos Axel H. Lindström Aktiebolag fått å sig överlåten mot fordringarna svarande del i sistnämnda bolags fordran hos Kinds Yllefabriks Aktiebolag, genom klaganden den 10 september 1943 till länsstyrelsen översänt ett skriftligt meddelande om berörda överlåtelse under anhållan tillika, att icke större del av det deponerade beloppet måtte utbetalas till annan än att Ernst Nilson Aktiebolags rätt kunde tillgodoses. Skrivelsen därom har enligt vederbörlig ankomststämpel inkommit till landskontoret i Göteborg den 11 september 1943 samt överlämnats till Hemmingsson i egenskap av föredragande av ärenden rörande depositioner enligt utsökningslagen. Utan att skrivelsen diarieförts har Hemmingsson därefter lagt densamma med tillhörande bilagor till andra av honom omhänderthavda handlingar i depositionsärenden.

Då sedermera, efter det högsta domstolen genom dom den 3 november 1944 fastställt hovrättens dom, fråga uppkommit om utanordning av det av Kinds Yllefabriks Aktiebolag nedsatta beloppet jämte upplupen ränta,

har ärendet därom handlagts av Lidberg såsom t. f. landskamrerare och Sandblad såsom länsbokhållare. Med anledning av de av förste stadsfogden i Stockholm verkställda utmätningarna av Axel H. Lindström Aktiebolags rätt till de deponerade medlen, ha därvid dessa medel utanordnats till nämnde stadsfogde utan hänsyn till den rätt, som Ernst Nilson Aktiebolag kunde ha till samma medel. Att de från klaganden den 11 september 1943 inkomna handlingarna därvid icke varit fogade till handlingarna i utanordningsärendet torde vara ostridigt. Det kan ej heller anses styrkt, att Hemmingsson, på sätt han påstått, vid frånträddandet under sommaren 1944 av befattningen såsom föredragande i hithörande ärenden, givit Sandblad anvisning om förekomsten av de från klaganden inkomna handlingarna rörande ifrågavarande deposition. Vid sådant förhållande synes det mig icke kunna läggas Lidberg eller Sandblad till last, att utanordningen beslutats på sätt som skett.

Länsstyrelse är tydligen pliktig att efter denuntiation taga hänsyn till verkställd överlåtelse av vinnande parts rätt till deponerade medel. Därest innehållet i de från klaganden inkomna handlingarna varit känt för Lidberg och Sandblad vid utanordningsbeslutets fattande, måste därför antagas, att sådan hänsyn kommit att tagas till detsamma, att till förste stadsfogden i Stockholm ej utanordnats vad av de deponerade medlen svarade mot den del av Axel H. Lindström Aktiebolags fordran hos Kinds Yllefabriks Aktiebolag, som överlåtits till Ernst Nilson Aktiebolag. Ansvarigheten för att sistnämnda bolag icke från länsstyrelsen kunnat utfå vad bolaget tillkom på grund av sagda överlåtelse måste läggas å Hemmingsson, som efter mottagandet av de från klaganden inkomna handlingarna icke tillsett, att dessa blivit i behörig ordning diarieförda. Den omständigheten, att själva depositionen ifråga icke var diarieförd under särskilt nummer, kan icke ha utgjort skäl för att icke ifrågavarande till länsstyrelsen ställda skrivelse den 10 september 1943 skulle diarieföras. Att på sätt som skett, utan att ens någon anteckning om skrivelsen gjorts å exempelvis andra depositionen rörande handlingar eller annorledes, lägga skrivelsen å sido bland andra depositionsakter synes mig icke försvarligt. Såsom jag förut berört kan det icke anses styrkt, att Hemmingsson lämnat Sandblad något meddelande om skrivelsen ifråga. Huru därmed än må förhålla sig har Hemmingsson i allt fall i avseende å handlingarnas diarieföring och omhändertagande gjort sig skyldig till försummelse och oförstånd i tjänsten.

Av den härstädes verkställda utredningen har väl framgått, att Ernst Nilson Aktiebolag numera utbekommit likvid för sina ifrågakomna fordringar hos Axel H. Lindström Aktiebolag. Av förste stadsfogdens promemoria att döma synes detta närmast ha berott på en ren tillfällighet. Tydligt är emellertid, att förstnämnda bolag härför haft såväl besvär som kostnader, vilka kunnat undvikas om bolagets rätt blivit iakttagen vid handläggningen av ärendet rörande de deponerade medlens utanordnande. Med hänsyn här-

till finner jag Hemmingsson icke kunna undgå åtal för vad han i förevarande fall låtit komma sig till last.

På grund av vad sålunda anförts uppdrog J. O. åt landsfogden att vid vederbörlig domstol i laga ordning anhängiggöra och utföra åtal mot Hemmingsson för tjänstefel i anmärkta hänseende. Tillfälle borde beredas klaganden ävensom Ernst Nilson Aktiebolag att i målet föra talan, och borde av dem framställda ersättningsanspråk, i den mån de funnes befogade, av landsfogden understödjas.

Rådhusrätten i Göteborg, varest åtalet anhängiggjordes och utredning förebragtes att såväl klaganden som Ernst Nilson Aktiebolag dåmera erhållit full gottgörelse för besvär och kostnader i anledning av den felaktiga utanordningen, yttrade i utslag *den 24 maj 1946* följande.

Enär med hänsyn till vad i målet förekommit det icke kan anses ådaga-lagt, att Hemmingsson vid sin befattning med ifrågavarande ärende gjort sig skyldig till försummelse och oförstånd i tjänsten av beskaffenhet att för honom medföra ansvar, prövar rådhusrätten lagligt ogilla åtalet.

Om detta beslut voro två av rådhusrättens ledamöter ense. En ledamot yttrade:

”Enär i målet ej visats att svaranden vid sin befattning med ärendet gjort sig skyldig till försummelse eller oförstånd, biträder jag det slut pluralite-tens mening innefattar.”

Rådhusrättens utslag har vunnit laga kraft.

8. Felaktigt beslut av häradsrätt om häktning.

Den 10 januari 1945 handlades vid Flundre, Väne och Bjarke domsagas häradsrätt under ordförandeskap av häradshövdingen Orvar Bäcksin ett till häradsrättens sammanträde den 31 augusti 1944 instämt och nämnda dag vilandeförklarat mål mellan landsfiskalen Torsten Stranne, å tjänstens vägnar åklagare, å ena, samt försäljaren Albert Theodor Hansson i Trollhättan, å andra sidan, angående ansvar för sedlighetsbrott. I målet, däri häradsrätten förordnat om undersökning av den tilltalades sinnesbeskaffenhet, hade förste läkaren vid Källshagens sjukhus Sven Wiking avgivit utlåtande angående Hansson. I utlåtandet hade Wiking uttalat, att Hansson vid tiden för de åtalade brotten på grund av bristande psykisk utveckling varit av sinnesbeskaffenhet, som avses i 5 kap. 5 § strafflagen, samt att Hansson vore i behov av vård å sinnessjukhus.

I samband med målets överlämnande förklarade åklagaren, att han delade den av Wiking uttalade åsikten, samt yrkade att, enär Hansson uppen-

barligen utgjorde en allvarlig fara för småpojkar och därför borde omhändertagas, Hansson måtte förklaras skyldig att träda i häkte.

Hanssons rättegångsbiträde framhöll att, därest Hansson jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen av häradsrätten förklarades straffri, häktning ej syntes kunna ske.

Häradsrätten meddelade utslag i målet påföljande dag, den 11 januari 1945, då Bäcksin likaledes förde ordet i rätten. I utslaget fann häradsrätten utrett, att Hansson i ett flertal olika fall dels övat otukt, som mot naturen är, och dels övat otukt med annan av samma kön, som ej fyllt 15 år, samt gjort sig skyldig till tukt och sedlighet sårande gärningar, varav fara för andras förförelse kommit, samt förklarade Hansson saker till nämnda brott. Häradsrätten fann det emellertid med hänsyn till vad Wiking i sitt utlåtande anfört ävensom till vad i övrigt i målet förekommit få antagas, att Hansson vid gärningarnas förövande på grund av bristande psykisk utveckling varit av sådan sinnesbeskaffenhet, som avses i 5 kap. 5 § strafflagen, och fann förty gärningarna vara strafflösa.

I utslaget förklarade häradsrätten vidare, att med Hansson, som vore i behov av vård å sinnessjukhus, skulle förfaras enligt bestämmelserna i 47 § sinnessjuklagen. Slutligen förordnade häradsrätten, att Hansson omedelbart skulle träda i häkte.

Över häradsrättens utslag anförde Hansson besvär i Göta hovrätt under yrkande, att häktningsbeslutet genast måtte upphävas samt att hovrätten, efter inhämtande av medicinalstyrelsens utlåtande, måtte med eller utan tillämpning av 5 kap. 6 § strafflagen döma Hansson till straff för de av honom förövade brotten.

I en till J. O. insänd skrift anförde Hansson därjämte klagomål över att häradsrätten, samtidigt som häradsrätten förklarar Hansson straffri, förklarar honom skyldig att träda i häkte. Till följd av häradsrättens nämnda beslut hade Hansson den 12 januari 1945, då han inställt sig på polisstationen i Trollhättan, blivit häktad och förd till straffängelset i Vänersborg, varifrån han sedermera överförts till kronohäktet i Jönköping.

I ett över klagomålen infortrat yttrande anförde Bäcksin, efter att hava redogjort för vad som förekommit under målets handläggning vid häradsrätten, i huvudsak följande.

Beträffande sina levnadsomständigheter hade Hansson vid första rättegångstillfället upplyst, att han, som vore född år 1904 och ogift, från år 1930 försörjt sig såsom försäljare av tavlor, sidendukar o. d. och för sina försäljningar rest från ort till ort. Emedan han årligen brukat vistas en ganska lång tid i Trollhättan, hade han i början av år 1944 låtit skriva sig i staden, där han hyrde ett rum. Enligt sin deklaration hade han under år 1943 förtjänat omkring 3 400 kronor, och han antog, att förtjänsten

under år 1944 skulle bliva ungefär densamma. Vid målets handläggning den 10 januari hade åklagaren — utöver de ansvarsyrkanden han framställt vid rättegångstillfället den 31 augusti — fört ansvarstalan dels i fråga om sedlighetsbrott, som Hansson, efter det målet förklarats vilande, begått i Vänersborg och Kungälv, dels i fråga om sedlighetsbrott, som han hösten 1943 förövat i Kungälv, och dels i fråga om sedlighetssårande gärningar i Sollebrunn våren 1944. Enligt Bäcksinns åsikt kunde Hansson vid rättegångstillfället den 10 januari icke anses ha haft fast bostad. Ej heller hade han haft någon bestämd sysselsättning. Sitt gamla yrke som försäljare hade han, efter vad han själv uppgav, övergivit och han hade lämnat svävande och ganska besynnerliga uppgifter om hur han ämnade förtjäna sitt uppehälle. Därest häradsrätten icke funnit gärningarna strafflösa utan dömt honom till ansvar med eller utan tillämpning av 5 kap. 6 § strafflagen, hade Hansson bort förskylla ett tämligen långt frihetsstraff. Hansson hade i sådant fall, enligt Bäcksinns mening, bort av häradsrätten i samband med utslaget häktas. Den allvarliga straffpåföljden och hans lösa existensförhållanden hade bort påkalla en sådan åtgärd. Därjämte hade tillkommit den viktiga omständigheten, att Hansson, efter det åtalet väckts och under det sinnesundersökning pågick, gjort sig skyldig till likartade sedlighetsbrott. Enligt Bäcksinns mening hade åklagarmyndigheten haft anledning att efter upptäckten av de nya brotten häkta Hansson. Beträffande person, som varit häktad och överförd till sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården vid tiden för utslags meddelande och som enligt utslaget funnits strafflös enligt 5 kap. 5 § strafflagen och enligt läkarutlåtandet varit i behov av vård å sinnessjukhus, hade häradsrätten i Flundre, Väne och Bjärke domsaga brukat förordna, att han skulle kvarstanna i häkte. Såsom rättens ordförande hade Bäcksin därvid, ehuru med tvekan, följt en praxis, som ej torde varit så ovanlig. I 47 § 2 mom. sinnessjuklagen avhandlades det fall, att en häktad, som icke jämlikt 1 mom. samma paragraf kvarhölls å sinnessjukhus eller å sinnessjukavdelning vid fångvården, genom domstolens utslag förklarades vara straffri på grund av sin sinnesbeskaffenhet. Vore en sådan häktad i behov av vård å sinnessjukhus, skulle han därefter förvaras å sinnessjukavdelning vid fångvården, och skulle om honom gälla vad som stadgades i 1 mom. nämnda paragraf. Det hade beträffande sådant fall syntts Bäcksin tveksamt, om domstolen i utslaget borde förordna om att den häktade skulle omedelbart frigivas; det kunde synas som om häktningen borde kvarstå, tills den häktade blivit intagen å sinnessjukavdelningen. Uppenbarligen skulle ju den häktade icke komma på fri fot. I J. O:s ämbetsberättelse 1945, sid. 179—183, hade anförts, att det riktiga syntes vara, att domstol, då häktad person förklarats straffri jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen, förklarade, att han icke vidare skulle hållas häktad i målet, samt att av bestämmelserna i 47 § sinnessjuklagen följde, att om den straffriförklarade vore i behov av vård å

sinnessjukhus, han fortfarande skulle kvarstanna å sinnessjukavdelning vid fångvården. I enlighet med detta uttalande — som emellertid den 11 januari 1945 icke var känt för Bäcksin — ämnade Bäcksin för framtiden beträffande sådana fall, då genom utslag häktad person, som vid utslagets meddelande vore intagen å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården och som vore i behov av vård å sinnessjukhus, förklarades straffri jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen, förordna, att han icke skulle kvarhållas i häkte. Beträffande häktningen i nu förevarande fall hade Bäcksin, med hänsyn till häradsrättens förutvarande praxis i fråga om häktad, som avsåges i 47 § 1 mom. sinnessjuklagen, och med hänsyn till vad Bäcksin anfört om häktad, som avsåges i 2 mom. i nämnda paragraf, ansett, att domstolen, om särskilda skäl föreläge, skulle kunna i enlighet med de allmänna grunder för häktning, som angåves i promulgationslagen till strafflagen, i utslaget förordna om häktning av person, som genom utslaget straffriförklarats och som vore i behov av vård å sinnessjukhus. Såsom Bäcksin förut framhållit ansåge han, att Hansson, därest han dömts till frihetsstraff, bort av häradsrätten i utslaget häktas. Den förvaring å sinnessjukhus, som enligt häradsrättens utslag skulle komma att drabba Hansson, hade för honom måst te sig såsom minst lika svår påföljd som ett frihetsstraff. Man hade därför kunnat vänta, att Hansson, som saknade fast bostad och ordentligt arbete, skulle söka undandraga sig intagningen å sinnessjukhus. Och man hade, enligt Bäcksinns åsikt, haft stor anledning antaga, att Hansson, som med säkerhet komme att överklaga häradsrättens utslag till den högsta instansen och vars intagning på sinnessjukhus sålunda kunde fördröjas en ganska lång tid — under den tid han finge vara på fri fot ånyo skulle begå sedlighetsbrott av samma slag som de, för vilka han åtalats. Bäcksin hade fått den bestämda övertygelsen, att hos Hansson några återhållande moment av nämnvärd styrka icke funnes. Genom Wikings utlåtande hade Bäcksin bestyrkts i denna sin uppfattning. Bäcksin ville slutligen tillägga, att det varit med viss tvekan han förordnat om häktning. Det vore ju icke helt tilltalande att en person, som på grund av sin sinnesbeskaffenhet förklarades straffri och därmed skulle behandlas enligt 47 § sinnessjuklagen, samtidigt förklarades häktad. Men enligt Bäcksinns åsikt hade Hansson, så snart han blivit häktad, skolat behandlas på det sätt, som stadgades i 2 mom. i denna paragraf, och sålunda överföras till sinnessjukavdelning vid fångvården. Därmed hade Hansson omedelbart blivit föremål för den vård och det omhändertagande, som i förevarande fall syntes Bäcksin ur Hanssons egen och samhällets synpunkt i hög grad påkallat.

Den 2 februari 1945 meddelade hovrätten utslag på Hanssons besvär och fastställde däri häradsrättens utslag i ansvarsfrågan. Därjämte förordnade hovrätten, såvitt angick Hanssons yrkande om häktningsbeslutets

upphävande, att Hansson icke vidare skulle hållas häktad i målet. Slutligen förordnade hovrätten, att med Hansson, som vore att betrakta såsom straffriförklarad, varom i 47 § 2. sinnessjuklagen sägs, skulle förfaras "enligt föreskrifterna i 47 § sistnämnda lag".

Hansson, som i två hit inkomna skrifter påtalade att han trots häktningsbeslutets upphävande måste kvarbliva å sinnessjukavdelning vid fångvården, anförde besvär över hovrättens utslag.

I utslag den 29 mars 1945 yttrade Kungl. Maj:t följande: Kungl. Maj:t funne Hansson förvunnen till de brottsliga gärningar, som häradsrätten fört honom till last; och enär av utredningen i målet icke kunde anses framgå, att Hansson vid gärningarnas begående befann sig i sådant sjukligt sinness tillstånd, som avsåges i 5 kap. 5 § strafflagen, men däremot 6 § i samma kapitel borde vinna tillämpning, prövade Kungl. Maj:t lagligt att, med ändring av hovrättens utslag, döma Hansson jämlikt 18 kap. 10 § strafflagen såväl i dess före den 1 juli 1944 som i dess nu gällande lydelse ävensom 18 kap. 13 §, 4 kap. 1 och 2 §§ samt 5 kap. 6 § strafflagen för otukt, som mot naturen är, otukt med annan av samma kön, som ej fyllt 15 år, samt tukt och sedlighet sårande gärningar, varav fara för andras förförelse kommit, att hållas till straffarbete ett år sex månader.

I en till advokatfiskalen vid Göta hovrätt avlåten skrivelse anförde jag därefter följande.

Enligt 47 § 1 mom. sinnessjuklagen den 19 september 1929 gäller såsom huvudregel, att tilltalad, som efter beslut av domstol om inhämtande av utlåtande rörande hans sinnesbeskaffenhet för undersökning intagits å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården, skall tillsvidare kvarbliva där, om han enligt avgivet utlåtande är i behov av vård å sinnessjukhus.

I 47 § 2 mom. stadgas att, om domstol meddelat utslag, vari häktad, som icke jämlikt 1 mom. kvarhålles å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården, förklarats på grund av sin sinnesbeskaffenhet från ansvar fri, samt den häktade enligt avgivet utlåtande är i behov av vård å sinnessjukhus, skall han därefter förvaras å sinnessjukavdelning vid fångvården.

I 3 mom. tredje stycket samma paragraf heter det: "Föreligger beträffande någon, som icke är häktad, sådant fall som avses i 2 mom., åligge det vederbörande länsstyrelse att, om domstolens utslag vinner laga kraft, genast förordna om den straffriförklarades intagande å sinnessjukhus för vård. När sådant förordnande meddelats, skall intagning utan dröjsmål ske å det statens sinnessjukhus, som medicinalstyrelsen, efter anmälan av länsstyrelsen, bestämmer."

Såsom av de anförda bestämmelserna framgår kan alltså en på fri fot varande tilltalad, som av domstol jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklarats straffri, icke med stöd av 47 § sinnessjuklagen intagas å sinnessjukhus, förrän domstolens utslag i målet vunnit laga kraft, och under inga omständigheter å sinnessjukavdelning vid fångvården. Beslutanderätten i fråga om intagandet å sinnessjukhus ankommer icke på domstolen utan på länsstyrelsen, som har att tillse, att den straffriförklarade beredes erforderlig vård.

I förevarande fall har häradsrätten, sedan rätten jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklarat Hansson straffri för de av honom begångna brotten, förordnat att Hansson omedelbart skulle tagas i häkte. Genom detta beslut har Hansson, som enligt undersökningsläkarens utlåtande var i behov av vård å sinnessjukhus, med avseende å intagandet å sådant sjukhus kommit att behandlas enligt bestämmelserna i 47 § 2 mom. sinnessjuklagen och följaktligen intagits å sinnessjukavdelning vid fångvården i avbidan på målets slutliga avgörande. Därest häkttningsbeslut icke meddelats, hade i stället bestämmelserna i 47 § 3 mom. tredje stycket varit tillämpliga i fråga om Hanssons omhändertagande, och något förordnande av länsstyrelsen om Hanssons intagande å sinnessjukhus hade icke kunnat meddelas förrän domstolens utslag vunnit laga kraft. För den händelse Hanssons intagande å sinnessjukhus icke kunnat grundas å andra skäl än de i utlåtandet till häradsrätten angivna, hade han fått vistas på fri fot i första hand intill besvärstidens utgång och, sedan besvär av honom anförts, till dess laga kraftvunnet utslag på besvären meddelats. Den omständigheten, att Hansson var häktad vid tiden för meddelandet av hovrättens utslag, har, trots hovrättens förklaring att Hansson ej vidare skulle hållas häktad i målet, av hovrätten ansetts böra medföra tillämpning å Hansson av föreskrifterna i 47 § 2 mom. sinnessjuklagen. Med hänsyn härtill har alltså Hansson även efter hovrättens beslut i häkttningsfrågan fått kvarbliva å sinnessjukavdelning vid fångvården. Då efter besvär av Hansson Kungl. Maj:t sedermera funnit 5 kap. 5 § strafflagen icke vara tillämplig beträffande Hanssons sinnesbeskaffenhet utan med tillämpning av 6 § i samma kapitel dömt honom till ett tidsbestämt straff, straffarbete ett år sex månader, samt Hansson å detta straff icke ägt tillgodoräkna sig någon del av den tid han hållits häktad eller eljest förvarats å sinnessjukavdelningen vid fångvården, synes det uppenbart, att Hansson genom häradsrättens häkttningsbeslut kommit att berövas friheten under tid, då han eljest kunnat på fri fot avvakta målets slutliga avgörande.

Vad angår själva häkttningsbeslutet måste detsamma, vid den utgång åtalet mot Hansson fått i häradsrätten, anses ha saknat laglig grund. Beslutet kan icke stödjas vare sig på reglerna om häktning vid fällande dom eller på den domstol i 19 § 20 punkten promulgationsförordningen till strafflagen tillagda befogenheten att vid frikännande dom under vissa

förutsättningar låta en häktad kvarbliva i häktet. I fråga om häktade plägar domstol stundom vid straffriförklaring icke i utslaget förordna om att den tilltalade icke vidare skall hållas häktad i målet. Av detta förhållande kan emellertid icke dragas den slutsatsen, att domstol skulle i liknande fall äga häkta en på fri fot varande person. I förra fallet blir ju den häktade i allt fall icke lösgiven. Erinras må också, att den omständigheten, att en misstänkt fortsätter sin brottsliga verksamhet, icke enligt gällande rätt utgör något häktningsskäl. Enligt min mening måste alltså det av häradsrätten i förevarande fall meddelade häktningsbeslutet anses uppenbart felaktigt. Såsom jag redan berört kan Hansson ha lidit skada genom häktningsbeslutet. Man kan därvid icke bortse från vare sig det förhållandet, att Hansson i avbidan på överrätternas utslag fått tillbringa tiden på ett fängelse i stället för på ett statens sinnessjukhus, därest omhändertagande av andra skäl kunnat ske, eller den omständigheten, att Hansson, om han icke blivit häktad, möjligen underlåtut att fullfölja talan i målet. Jag finner därför häktningsbeslutet, för vilket Bäcksin är ansvarig, icke kunna undgå beivran.

På grund av vad jag ovan anfört uppdrog jag åt advokatfiskalen att ställa Bäcksin under åtal inför hovrätten för tjänstefel samt å honom yrka ansvar enligt lag och sakens beskaffenhet. Tillfälle borde beredas Hansson att i målet föra talan, och borde av honom framställda ersättningsanspråk, i den mån de funnes befogade, av advokatfiskalen understödjas.

Göta hovrätt, varest Hansson fordrade skadestånd av Bäcksin med 900 kronor för förlorad arbetsförtjänst under den tid Hansson på grund av häktningsbeslutet varit berövad friheten samt med 600 kronor för det psykiska lidande, som intagningen å vänteavdelningen vid kronohäktet i Jönköping vållat Hansson, yttrade i utslag *den 8 juli 1946* följande.

Hovrätten finner väl, att häradsrätten vid den utgång, som åtalet mot Hansson fått i häradsrätten, förfarit felaktigt genom det av häradsrätten meddelade häktningsbeslutet; men enär med hänsyn till omständigheterna — särskilt därtill att Hansson kunnat före den dag, då häradsrätten meddelat slutligt utslag i målet, på föreliggande, giltiga skäl av åklagarmyndighet eller häradsrätten häktas för de brottsliga gärningar, som häradsrätten fört honom till last och vilka delvis föröfvats under tiden mellan rättegångstillfällena den 31 augusti 1944 och den 10 januari 1945 — häradsrättens felaktiga förfarande icke bör för Bäcksin såsom häradsrättens ordförande föranleda ansvar eller ersättningskyldighet, lämnar hovrätten den mot Bäcksin i målet förda talan utan bifall.

Över hovrättens utslag har Hansson anfört besvär. Målet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

9. Försummelse av distriktsåklagare att till överåklagares prövning hänskjuta fråga om åtalseftergift beträffande underårig.

I skrivelse den 5 februari 1946 anmodade jag landsfogden i Västernorrlands län att genom inhämtande av upplysningar från de honom underställda distriktsåklagarna verkställa utredning, huruvida efter den 1 juli 1945 distriktsåklagare i något fall anhängiggjort åtal mot person, som vid brottets begående ej fyllt 18 år, utan att i förekommande fall beslut dessförinnan av landsfogden meddelats beträffande åtalseftergift, i vilken händelse förklaring borde avgivas av vederbörande distriktsåklagare. (Jfr sid. 150.)

Med anledning därav meddelade landsfogden i skrivelse den 22 mars 1946, att t.f. landsfiskalen i Säbrå distrikt O. Hedenius under senare halvåret 1945 för grovt egenmäktigt förfarande ställt däcksmannen Gunnar Emanuel Sjödin, född den 30 juli 1928, under åtal vid Ångermanlands södra domsagas häradsrätt utan att, såsom vederbort, dessförinnan underställa landsfogden frågan om åtalseftergift.

Av handlingarna i målet mot Sjödin framgår följande.

Sedan byggnadssnickaren Johan Nilsson i Veda anmält, att en honom tillhörig eka, värd 90 kronor, natten till den 11 juni 1945 blivit stulen vid Veda ångbåtsbrygga, Högsjö socken i Säbrå landsfiskalsdistrikt, verkställdes av polismyndigheten i orten förberedande undersökning i saken, varefter genom polismyndigheten i Bjärträ ytterligare utredning verkställdes.

Sjödin uppgav vid förhör i saken, att han på kvällen den 10 juni 1945 i sällskap med eldaren Helge Lindh i Ry besökt en danstillställning på Folkets hus i Ramvik. För att på hemvägen slippa cykla omvägen över Sandöbron hade Sjödin och Lindh strax före klockan 22.³⁰ lämnat danslokalen och åkt till färjläget i Veda för att medfölja sista färjturen därifrån klockan 22.⁴⁵. Då de kommit fram, hade färjan emellertid gått. Sjödin och Lindh hade då gått utefter stranden söder om färjläget och där anträffat en eka, vilken de trott tillhöra poststationsföreståndaren Erik Näslund i Veda. Som det varit sent, hade de icke velat väcka denne för att bedja om lov att använda ekan. De hade tagit för givet, att Näslund icke skulle ha någonting emot att de använde ekan. Sedan de lagt märke till, att den kunde lossgöras bara genom att sprinten i schacklet skruvades loss, hade Lindh lossgjort ekan på detta sätt. Därefter hade de rott över till Ry, där de dragit upp ekan på stranden intill ångbåtsbryggan. De hade haft för avsikt att återställa ekan någon dag senare, men för egen del hade Sjödin arbetat så länge om dagarna, att han icke fått tillfälle därtill. Söndagen den 17 juni hade han visserligen varit ledig, men då hade han glömt bort ekan. Han förnekade, att de haft för avsikt att tillgripa ekan. Någon dag efter den 10 juni hade han av Lindh hört sägas, att ekan icke skulle tillhöra Näslund.

Lindh, som var född år 1923, berättade vid anställt förhör i full överensstämmelse med Sjödin.

Beträffande sina levnadsomständigheter uppgav Sjödin, att han vore son till en träarbetare i Ry och dennes hustru. Han hade uppfostrats i hemmet och genomgått vanlig folkskola men ej konfirmerats. Efter avslutad skolgång hade han vistats i hemmet, till dess han i april 1945 fått anställning såsom däcksmän på bogserbåten "Fix", hemmahörande i Klockestrand. Denna anställning innehade han fortfarande. Sjödin hade icke varit för brott eller förseelse åtalad eller straffad och hade icke varit föremål för någon barnavårdsnämndens åtgärd.

På grund av vad sålunda förekommit utfärdade därefter Hedenius i egenskap av t. f. landsfiskal i Säbrå distrikt stämning å Sjödin till Ångermanlands södra domsagas häradsrätts sammanträde den 29 augusti 1945 med yrkande om ansvar för det han genom att tillsammans med Lindh olovligen taga och bruka ovannämnda eka, vilken därefter icke återställts, gjort sig skyldig till grovt egenmäktigt förfarande. Ansvar yrkades enligt 20 kap. 6 § strafflagen.

Jämväl Lindh instämde med enahanda yrkande.

Då målet å utsatt dag företogs till handläggning inför häradsrätten, inställde sig, i närvaro av landsfiskalen John Nordberg såsom allmän åklagare, Sjödin och Lindh genom ombud, som å deras vägnar erkände vad i målet lades dem till last.

Sedan målet överlämnats till häradsrättens prövning, beslöt rätten, att särskild förundersökning skulle äga rum beträffande Lindh, samt uppsköt målet till den 26 september 1945, då de tilltalade skulle komma tillstådes, Sjödin därest han aktade nödigt.

Vid målets återföretagande till handläggning den 26 september inställde sig, i närvaro av Nordberg såsom åklagare, Lindh personligen, men lät Sjödin sig icke avhöra.

I utslag samma dag fann häradsrätten utrett, att Lindh och Sjödin den 10 juni 1945 olovligen lösgjort en Nilsson tillhörig eka, vilken med kätting och ett lås var förtöjd vid Veda ångbåtsbrygga, genom att skruva loss en skrubult samt brukat båten för färd över Ångermanälven men icke därefter vidtagit någon åtgärd för att återställa båten till ägaren. Häradsrätten fann tillika, att nämnda brott med hänsyn till omständigheterna var att anse som grovt. På grund därav dömde häradsrätten Sjödin, jämlikt 20 kap. 6 § andra stycket och 5 kap. 2 § strafflagen, för grovt egenmäktigt förfarande att utgiva 60 dagsböter å 1 krona 50 öre samt Lindh, jämlikt förstnämnda lagrum, likaledes för grovt egenmäktigt förfarande att hållas i fängelse två månader, villkorlig dom.

Häradsrättens utslag vann laga kraft.

I till landsfogden avgivet yttrande anförde Hedenius följande.

Vid tillgreppet av ekan hade Lindh och Sjödin skruvat loss det schackel,

varmed båtkättingen var låst vid fastgöringsanordningen i land. Med ekan hade de, utan att vara nödgade att genast taga sig över älven, färdats till älvens andra strand, där ekan sedan lämnats utan tillsyn. Varken Sjödin eller hans kamrat hade underrättat ägaren om "lånet", än mindre vidtagit någon åtgärd för att återställa farkosten. Då sålunda "lånet" kunnat utföras endast genom öppnande av en låsanordning och företagits utan att något verkligt bärande skäl förelegat, då ingen underrättelse lämnats ägaren om lånet och ingen åtgärd vidtagits för farkostens återställande samt då denna lämnats utan tillsyn, hade Hedenius ansett ett flertal försvarande omständigheter föreligga. Någon tvekan om att åtal borde anställas hade alltså aldrig förefunnits. På grund därav och av vid tiden för stämningens utfärdande hopade, brådskande göromål hade Hedenius förbisett sin skyldighet att, då Sjödin tillhörde den åldersgrupp för vilken åtalseftergift kunde ifrågakomma, före åtals anhängigörande underställa åtalsfrågan landsfogdens prövning. Häradsrätten hade sedermera utan erinran upptagit åtalet, ehuru landsfogdens åtalsmedgivande saknats. Hedenius' syn på åtalsfrågan, enligt vilken Sjödin utan tvekan skulle ställas under åtal, vunne även stöd av rättens utslag i målet. Genom förbiseende från Hedenius' sida hade visserligen åtal kommit att anställas utan att frågan först underställts landsfogdens prövning. Med hänsyn till omständigheterna hemställde Hedenius emellertid, att saken måtte betraktas som ett ursäktligt förbiseende.

I skrivelsen den 22 mars 1946 anförde landsfogden, att beträffande anställandet av åtal mot Sjödin förelåge ett klart felaktigt förfarande. Den av Hedenius framförda åsikten, att åtalseftergift i föreliggande fall ej bort komma i fråga, kunde icke delas av landsfogden. Hedenius' uraktlåtenhet att underställa ärendet landsfogdens prövning finge dock i viss mån sin förklaring därav, att Hedenius' arbetsbörda vid tillfället varit mycket stor samt hans tjänsterutin avsevärt nedsatt till följd av att han under större delen av kriget varit inkallad till beredskapstjänst. Med anledning därav funne landsfogden saken icke böra föranleda annan åtgärd, än att Hedenius erinrades om vikten av att för framtiden iakttaga gällande lag och författning.

I ett av mig därefter infortrat yttrande anförde Hedenius följande.

Såvitt Hedenius hade sig bekant hade han före den 1 juli 1945 ej i något fall anställt åtal i mål, vari åtalseftergift kunnat ifrågakomma, utan att ha inhämtat överåklagarens beslut, där så skolat ske. I varje fall hade så icke skett medvetet, lika litet som i här ifrågavarande fall, där rent oavsiktligt förbiseende förelåge. Mot den av landsfogden i skrivelsen den 22 mars 1946 uttalade uppfattningen i frågan, huruvida åtal bort ske, ansåge Hedenius sig ej berättigad framhålla andra synpunkter. Hedenius ville emellertid åberopa den av häradsrätten omfattade meningen, som tagit sig uttryck i domarna mot ej endast Sjödin utan även Lindh. Att Hedenius genom förbiseende på

grund av forcerat arbete samt möjligen till någon del på grund av nedsatt rutin, förorsakad av fyra och ett halvt års militär beredskapstjänst som reservofficer, begått ett klart formellt fel ville Hedenius ingalunda söka bortförklara. I övrigt åberopade Hedenius vad han anfört i förklaringen till landsfogden och hemställde, att J. O. måtte finna skäligen låta bero vid vad i ärendet förekommit.

I en till landsfogden i Västernorrlands län avlåten skrivelse anförde jag därefter följande.

I 1 § lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga stadgas, att allmänt åtal må enligt vad i lagen vidare stadgas eftergivas, därest brottet begåtts av någon, som därvid ej fyllt 18 år.

2 § i lagen innehåller bestämmelser rörande de allmänna förutsättningarna för åtalsetergift.

I 3 § första stycket stadgas, att frågan om eftergift av åtal skall, såframt svårare straff än böter kan följa å brottet, prövas av landsfogden eller, i Stockholm, av förste stadsfiskalen.

Enligt andra stycket i samma paragraf äger Konungen förordna, att frågan om eftergift av åtal må, i den omfattning vartill Konungen finner särskilda skäl föranleda, prövas av underordnad åklagare ändå att brottet är sådant som avses i första stycket.

Med stöd av sistnämnda stadgande har i § 13 instruktionen för landsfiskalerna genom kungl. kungörelse den 15 juni 1944 föreskrivits, att landsfiskal äger besluta om eftergift av åtal mot den, som vid brottets begående ej fyllt 18 år, i fall då fråga är om sådan förseelse mot vägtrafikstadgan den 23 oktober 1936, varå fängelse kan följa, eller förseelse mot 3 § lagen den 7 juni 1934 om straff för vissa brott vid förande av motorfordon.

Motsvarande föreskrifter ha givits beträffande stadsfiskal i 2 § 1 mom. instruktionen för stadsfiskalerna.

I såväl landsfiskals- som stadsfiskalsinstruktionen föreskrives därjämte, att där det tillkommer landsfogden att pröva fråga om eftergift av åtal mot den, som vid brottets begående ej fyllt 18 år, skall landsfiskalen respektive stadsfiskalen iakttaga, att åtal ej anhängiggöres med mindre landsfogden funnit åtalet ej böra eftergivas. Frågan om åtalsetergift skall, sedan underåklagaren verkställt erforderlig utredning och i förekommande fall inhämtat barnavårdsnämnds yttrande, av denne med eget yttrande skyndsamt underställas landsfogden.

Till grund för lagstiftningen om åtalsetergift ligger en av strafflagberedningen den 30 maj 1942 avgiven promemoria med förslag till lag om eftergift av åtal mot minderåriga m. m. (SOU 1942: 28).

I strafflagberedningens förslag till lag hade 1 § första stycket följande lydelse: Har någon innan han fyllt 18 år begått brott för vilket åtal skall väckas vid

allmän underrätt och kan enligt lag å brottet eller, där flera brott föröfvats, å något av dem följa fängelse eller straffarbete, ankommer det på landsfogden eller, i Stockholm, på förste stadsfiskalen att avgöra huruvida allmänt åtal skall ske.

Enligt beredningens förslag skulle vidare enligt 2 § Konungen äga förordna annan åklagare att i landsfogdens eller förste stadsfiskalens ställe besluta i frågor enligt lagen.

I promemorian framhöll strafflagberedningen, att det genom lagstiftningen om villkorlig dom, tvångsuppfostran och ungdomsfängelse vore väl sörjt för att de kortvariga, för unga brottslingar ofta verkningslösa frihetsstraffen kunde utbytas mot mera verksamma åtgärder av fostrande natur. Emellertid vore det åtminstone beträffande de yngsta lagöverträdarna uppenbart, att redan själva lagförandet i många fall vore både onödigt och skadligt.

I sistnämnda hänseende anförde beredningen, att det offentliga konstate-
randet av brottet ofta hade ett ogynnsamt inflytande på den unge brottslingen och skapade svårigheter av social art för hans fortsatta utkomst. Domstolsförfarandet vore också ofta förenat med de unga tilltalades förvaring å fängelser och häkten innan de bleve dömda, och sådana förberedande åtgärder vore av minst lika ogynnsam natur som själva lagförandet.

I samband därmed uttalade beredningen, att det måste vara olämpligt att genom tillgripande av samhällsmaskineriets mest solenna former giva en ung pojke eller flicka det intrycket, att de vore jämförbara med äldre brottslingar och att samhället måste mobilisera alla sina resurser av ordningsmakt, domstolar etc. för att reagera mot deras handlingar. Det krävdes varsamhet i bruket av samhällets dömande funktioner; om domstolsproceduren i alltför stor utsträckning tillämpades mot unga brottslingar, komme detta sannolikt att medföra en avtrubning av respekten för lagföring och straff. Det syntes meningslöst att tillgripa samhällets snarast med tanke på vuxna förbrytare konstruerade straffprocess om det från början vore klart, att den unge brottslingen bäst kunde räddas åt samhället genom andra åtgärder än sådana, som förutsatte straffprocessuellt förfarande. Sammanfattningsvis uttalade beredningen, att den funne starka skäl föreligga för att möjlighet till åtalseftergift öppnades i fråga om unga brottslingar, dock med det viktiga förbehållet att det icke gällde att lämna brottet utan påföljd men att ersätta lagförandet med andra åtgärder, som utan att tillskynda den skyldige och hans anhöriga onödigt lidande vore bättre ägnade för hans tillrättaförande. Åtalseftergift borde icke betraktas som en processuell fråga utan som ett straffrättsligt institut.

I fråga om beslut om eftergift av åtal anförde beredningen, att beslut därutinnan enligt beredningens förslag skulle ankomma på överåklagare d. v. s. landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen. Bestämmelsen därom i 1 § hade, för att överåklagaren skulle få tillfälle att i alla fall pröva huruvida eftergift borde ske, givits den lydelsen att det, i fall då förutsättningar för eftergift förelåge i fråga om brottslingens ålder och brottets beskaffenhet,

ankomme å överåklagaren att avgöra huruvida allmänt åtal skulle ske. Enligt 2 § i förslaget ägde Konungen förordna annan åklagare att i överåklagarens ställe besluta i frågor om åtalseftergift.

I ett inom justitiedepartementet på grundval av promemorian upprättat förslag till lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga hade 1 § i lagen i huvudsak samma lydelse som i den sedermera antagna lagen samt 3 § första stycket sin nu gällande lydelse. 3 § andra stycket innehöll bestämmelse därom, att Konungen ägde förordna, att frågan om eftergift av åtal finge, i den omfattning Konungen bestämde, prövas av underordnad åklagare ändå att brottet vore sådant som avsåges i första stycket samma paragraf.

Vid remiss till lagrådet av berörda lagförslag anförde chefen för justitiedepartementet, att beslut om eftergift av åtal borde i regel ankomma på överåklagaren d. v. s. landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen. Enligt beredningens förslag ankomme det alltid på överåklagaren att avgöra, huruvida åtal skulle ske när någon som ej fyllt 18 år begått brott, varå kunde följa fängelse eller straffarbete. Därvid framhölle beredningen, att det icke vore tillräckligt, att blott sådana fall underställdes överåklagaren, då den underordnade åklagaren ansåge åtalseftergift böra ifrågakomma, enär detta i realiteten skulle innebära att prövningen av förutsättningarna för åtalseftergift i viktiga hänseenden komme att bero på den underordnade åklagaren. Denna ståndpunkt syntes i princip böra godkännas. I fråga om mindre förseelser skulle det emellertid uppenbarligen vara förenat med avsevärda praktiska olägenheter, om till överåklagarens prövning skulle hänskjutas varje ärende angående åtal mot underåriga. Det vore också anledning att befara, att den skriftväxling som detta skulle föranleda i varje än så ringa mål kunde giva upphov till en icke önskvärd praxis att underlåta åtal utan att frågan om åtalseftergift prövats i stadgad ordning. Det syntes därför påkallat, att distriktsåklagaren beträffande sådana förseelser anförtroddes att pröva frågan, om åtal skulle väckas eller eftergivnas. I överensstämmelse med nya rättegångsbalkens regler syntes en bestämmelse därom böra avse åtminstone alla fall, då brottet ej vore belagt med strängare straff än böter. I fråga om brott, som angåves i allmänna strafflagen, syntes man ej böra gå längre än nu sagts. Beträffande förseelser, som avsåges i specialstraffrätten, torde det däremot vara nödvändigt att ytterligare utvidga distriktsåklagarens behörighet något. Frågan om åtal för sådana förseelser vore i allmänhet ej av samma ömtåliga beskaffenhet som när det gällde brott mot allmänna strafflagen. Distriktsåklagaren syntes därför kunna erhålla befogenhet att pröva åtalsfrågan beträffande förseelser, som ej vore belagda med strängare straff än fängelse. Såsom exempel på sådana förseelser kunde nämnas de, som avsåges i 38 § vägtrafikstadgan. I tveksamma fall borde distriktsåklagare underställa frågan om eftergift överåklagarens prövning. Bestämmelser om vederbörande åklagares behörighet att pröva frågan om åtal och eftergift därav såvitt gällde minderåriga syntes lämpligen böra införas i landsfogde-, landsfiskals- och stads-

fiskalsinstruktionerna. Nu ifrågavarande lag torde icke böra innehålla andra föreskrifter i detta hänseende än dels ett stadgande att frågan om eftergift av åtal skulle prövas av överåklagaren, därest svårare straff än böter kunde följa å brottet, dels ock en bestämmelse om rätt för Kungl. Maj:t att göra avvikelser från vad sålunda i regel skulle gälla.

Inom lagrådet framställdes anmärkningar huvudsakligen beträffande innehållet i 3 § andra stycket i lagen, varvid framhölls, att begränsning borde ske av Kungl. Maj:ts däri givna bemyndigande. En av lagrådets ledamöter anförde vid 3 §, bland annat, följande: En jämförelse mellan bestämmelsen i förevarande paragraf därom, att frågan om eftergift av åtal skulle prövas av viss åklagare, å ena sidan, samt strafflagberedningens förslag att det ankomme på viss åklagare att avgöra huruvida allmänt åtal skulle ske d. v. s. att pröva åtalsfrågan i hela dess vidd, å andra sidan, kunde lätt föranleda den tolkningen, att det remitterade förslaget medgäve underordnad åklagare rätt att, utan att underställa överåklagaren frågan om åtalseftergift, väcka ansvarstalan. Till förhindrande av en sådan tolkning, som enligt motiven icke vore avsedd, och då därtill komme, att remissförslaget i motsats till strafflagberedningens förslag saknade föreskrift om vilken åklagare, som skulle äga återkalla meddelad eftergift (i princip den åklagare som beslutat eftergiften), hemställdes, att paragrafen i nu förevarande del måtte erhålla en avfattning, som klart angäve, att åtalsfrågan skulle i hela dess vidd (förslagsvis "frågan om åtal") prövas av angiven åklagare. Den regel, som framginge av första stycket i förevarande paragraf, nämligen att det skulle ankomma på överåklagaren att avgöra huruvida åtal mot underårig skulle väckas, såframt å brottet kunde följa svårare straff än böter, och att i följd därav underordnad åklagare vore behörig att pröva åtalsfrågan allenast beträffande bötesbrott, vore otvivelaktigt principiellt riktig; åtal mot underårig för brott, varå kunde följa frihetsstraff, borde nämligen icke utom i enstaka undantagsfall (jfr härom 2 § i strafflagberedningens förslag, varmed enligt motiven avsågs att bereda möjlighet att anförtro åtalseftergiften i Stockholm åt åklagaren vid rådhusrättens ungdomsrotel samt beträffande annan större stad undantagsvis åt annan åklagare) få väckas utan överåklagarens förordnande. Det vore förty ägnat att ingiva allvarliga betänkligheter, då det remitterade förslaget i paragrafens andra stycke modifierade huvudregeln genom att, utan någon begränsning, bemyndiga Kungl. Maj:t att förordna underordnad åklagare att pröva åtalsfrågan jämväl beträffande annat än bötesbrott och då departementschefen förklarade avsikten vara att genom stadgande i åklagarinstruktionerna förläna distriktsåklagare generell åtalsbehörighet beträffande "mindre förseelser", varunder skulle hänföras — utom bötesbrotten — sådana förseelser, som avsåges i specialstraffrätten (däremot ej brott som angåves i allmänna strafflagen) och ej vore belagda med strängare straff än fängelse.

Kungl. Maj:t, som ansåg de inom lagrådet framhållna synpunkterna böra beaktas vid utfärdande i administrativ ordning av bestämmelser i ämnet,

förelade i proposition nr 8 1944 års riksdag förslag till lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga, m. m.

Första lagutskottet anförde i ett över propositionen avgivet utlåtande, nr 11, beträffande rätten att besluta om åtalseftergift följande.

Jämlikt 3 § första stycket av lagförslaget skulle frågan om eftergift av åtal, såframt svarare straff än böter kunde följa å brottet, prövas av landsfogden eller, i Stockholm, av förste stadsfiskalen. I andra stycket stadgades att Konungen ägde förordna, att frågan om eftergift av åtal finge, i den omfattning Konungen bestämde, prövas av underordnad åklagare ändå att brottet vore sådant som avsåges i första stycket. En ledamot av lagrådet hade hemställt, att lagrummet måtte erhålla en avfattning, som klart angäve att åtalsfrågan i hela sin vidd skulle prövas av angiven åklagare. Av departementschefens uttalanden framginge, att avsikten icke vore att medgiva underordnad åklagare rätt att, utan att underställa överåklagaren frågan om åtalseftergift, väcka ansvarstalan i de i första stycket angivna fallen samt att bestämmelser angående behörighet att anställa åtal komme att meddelas i vederbörande åklagarinstruktioner. Utskottet funne med hänsyn till dessa uttalanden icke skäl föreslå någon ändring i lagrummets avfattning i denna del. Avgörandet huruvida åtal skulle anställas eller eftergivnas ställde uppenbarligen stora anspråk på åklagarens omdömesförmåga, människokännedom och insikter i övrigt. Prövningen måste mången gång bli av synnerligen ömtålig och grannliga natur. Detta torde i särskilt hög grad vara fallet i fråga om brott, varå enligt lag kunde följa fängelse eller straffarbete. Med hänsyn därtill och då det vore av vikt, att tillämpningen av institutet bleve så enhetlig som möjligt, syntes det nödvändigt, att åtalsfrågan i sådana fall regelmässigt prövades av överåklagaren. Det i 3 § andra stycket upptagna bemyndigandet för Kungl. Maj:t syntes fördensskull, på sätt lagrådets ledamöter förordnat, böra i så måtto begränsas, att förordnande som där avsåges finge meddelas allenast i den omfattning, vartill Konungen funne särskilda skäl föranleda.

I överensstämmelse med utskottets hemställan erhöi 3 § i lagen sin nuvarande lydelse.

Såsom av de anförda bestämmelserna framgår innebära dessa, att underårig överhuvud taget icke får ställas inför rätta, innan en lagföring av honom prövats vara behövlig. Att bespara den underåriga själva lagförandet för det begångna brottet har varit ett av syftena med den nya lagstiftningen om åtalseftergift. Den stora betydelsen härav har också framhållits under förarbetena till ifrågavarande lag. Härvid har även kraftigt betonats vikten därav, att beslutanderätten i fråga om åtals anställande anförtroddes överåklagare, så snart det vore fråga om brott, som kunde förskylla frihetsstraff. Med hänsyn härtill är det därför synnerligen angeläget, att åtal mot underårig icke av underåklagare anställas utan överåklagarens beslut i fall, då enligt lagen beslutanderätten i fråga om åtalseftergift ankommer på högre åklagarmyndighet. Anställande av åtal i dylikt fall utan inhämtande av överåklagarens

beslut måste, såsom jag redan i min skrivelse den 5 februari 1946 framhållit, anses såsom tjänstefel.

Vad förevarande ärende angår är i detsamma upplyst, att Hedenius i egenskap av t. f. landsfiskal i Säbrå distrikt den 18 juli 1945 utfärdat stämning å Sjödin, vilken var född den 30 juli 1928, med yrkande om ansvar enligt 20 kap. 6 § strafflagen för grovt egenmäktigt förfarande. Då enligt sagda lagrum å det åtalade brottet kunnat följa frihetsstraff, har på grund av stadgandena i lagen den 19 maj 1944 och landsfiskalsinstruktionen Hedenius icke ägt befogenhet att utan överåklagarens beslut i saken väcka talan mot Sjödin. Hedenius har emellertid icke före stämningens utfärdande underställt landsfogden frågan, huruvida åtal skulle anställas mot Sjödin. I överensstämmelse med vad landsfogden anfört synes det mig kunna antagas, att åtalet mot Sjödin kunnat eftergivas enligt 1944 års lag och stämning sålunda aldrig blivit utfärdad mot Sjödin, därest frågan därom blivit landsfogden i behörig ordning underställd. Enligt min mening måste nämligen Sjödins brott anses såsom ringa och tillkommet av obetänksamhet. Åtal med därav följande straff framstår därför icke såsom det ur alla synpunkter lämpligaste medlet för Sjödins tillrättaförande. Ej heller synes med fog kunna göras gällande, att lagöverträdelsens svårighetsgrad av allmänpreventiva skäl påkallat åtal.

På grund av vad jag ovan anfört finner jag därför, att Hedenius förfarit felaktigt genom att i förevarande fall anställa åtal mot Sjödin. Vad Hedenius anfört till försvar för den felaktiga åtgärden anser jag mig icke kunna godtaga. Att åtalet, sedan det en gång anhängiggjorts, utan inhämtande av överåklagarens beslut fullföljts av ordinarie åklagaren i distriktet och upptagits till prövning av häradsrätten synes mig icke kunna lända Hedenius till ursäkt. Då skada kan ha tillskyndats Sjödin genom Hedenius' förfarande, finner jag därför Hedenius icke kunna undgå åtal för vad han i förevarande fall låtit komma sig till last.

I enlighet med vad jag sålunda anfört uppdrog jag åt landsfogden att vid vederbörlig domstol i laga ordning anhängiggöra och utföra åtal mot Hedenius för tjänstefel i anmärkta hänseende samt å honom yrka ansvar enligt lag och sakens beskaffenhet. Tillfälle borde beredas Sjödin att yttra sig i målet.

Rådhusrätten i Härnösand, varest åtalet anhängiggjordes, yttrade i utslag den 29 juli 1946 följande.

I målet är utrett, att Hedenius i egenskap av t. f. landsfiskal i Säbrå distrikt den 18 juli 1945 instämt Sjödin, född den "31" juli 1928, till Ångermanlands södra domsagas häradsrätts sammanträde den 29 augusti 1945 med yrkande om ansvar å Sjödin jämlikt 20 kap. 6 § strafflagen för grovt egenmäktigt förfarande utan att, såsom vederbort, dessförinnan hava underställt landsfogden i länet frågan om eftergift av åtalet. Genom häradsrättens sedermera

lagakraftvunna utslag den 26 september 1945 har Sjödin dömts jämlikt anmärkta lagrum samt 5 kap. 2 § strafflagen för grovt egenmäktigt förfarande att böta 60 dagsböter om 1 krona 50 öre till Kronan.

Rådhusrätten finner väl, att Hedenius genom vad sålunda förekommit gjort sig skyldig till felaktigt förfarande i tjänsten. Med hänsyn emellertid till i saken upplysta omständigheter, särskilt att — såsom även av häradsrättens utslag framgår — Sjödens förbrytelse icke kan anses hava varit av ringa beskaffenhet, finner rådhusrätten Hedenius' underlåtenhet icke skäligen böra för honom medföra ansvar. Rådhusrätten lämnar förty åtalet utan bifall.

Med anledning av nämnda utgång av åtalet anmodade tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman advokatfiskalen vid Svea hovrätt att anföra besvär över rådhusrättens utslag och framhöll därvid följande.

Ehuru rådhusrätten icke närmare angivit de omständigheter som föranlett frikännandet synes det ligga närmast till hands att tolka utslaget så, att åtalseftergift enligt rådhusrättens mening icke bort äga rum samt att underlåtenheten att underställa landsfogden frågan därför ansetts icke böra föranleda ansvar. Häremot kan till en början invändas, att landsfogden förklarat sig icke kunna dela Hedenius' åsikt att åtalseftergift i föreliggande fall ej bort komma i fråga. Då åtalsfrågans prövning rätteligen ankommit på landsfogden, synes hans förklaring vara av större betydelse än häradsrättens stränga straffmätning. Beträffande tillfällighetsförbrytelser kan det för övrigt vara större skäl att skona en minderårig från åtal just när brottet i och för sig måste bedömas relativt strängt.

Det kan vidare ifrågasättas, huruvida åtalet mot Hedenius verkligen bör ogillas därför att domstolen — i motsats till landsfogden — delar Hedenius' åsikt i fråga om åtalseftergift. Vid en av J. O. verkställd allmän undersökning av hur den nya lagstiftningen om åtalseftergift efterlevs har det visat sig, att underåklagare i ett avsevärt antal fall åtalat minderåriga utan att, såsom vederbort, dessförinnan underställa överåklagaren frågan om åtalseftergift. J. O. har förordnat om åtal mot vederbörande underåklagare i allenast fyra av dessa fall. Åtalsfallen ha utvalts med hänsyn till att i dem ansetts föreligga skäl för åtalseftergift, men givetvis har hela aktionen ytterst syftat till att genom några fällande domar inskräpa att den i lagen föreskrivna överåklagarprövningen icke får försummas i något fall. Ett frikännande av Hedenius skulle därför kunna bliva betänkligt som prejudikat. Det skulle lätt kunna uppfattas som prejudikat på att lagens föreskrifter kunde negligeras utan risk för ansvar, så snart icke varje fog sagnades för åsikten att åtal borde anställas och ej eftergivnas. Detta skulle kunna leda till att lagen aldrig bleve efterlevd på det sätt lagstiftaren åsyftat.

Målet är beroende på hovrättens prövning.

10. Försummelse av landsfiskal att till överåklagares prövning hänskjuta fråga om åtalseftergift beträffande underåriga.

Sedan jag i skrivelse den 5 februari 1946 anmodat landsfogden i Kopparbergs län att genom inhämtande av upplysningar från de honom underställda distriktsåklagarna verkställa utredning, huruvida efter den 1 juli 1945 distriktsåklagare i något fall anhängiggjort åtal mot person, som vid brottets begående ej fyllt 18 år, utan att i förekommande fall beslut dessförinnan av landsfogden meddelats beträffande åtalseftergift (jfr sid. 150), meddelade landsfogden i skrivelse den 2 mars 1946, att landsfiskalen i Grangärde distrikt P. D. Hammar under senare halvåret 1945 för snatteri åtalat två underåriga — Karl Villy Rosengren, född den 17 januari 1928, och Ernst Arne Nyberg, född den 6 april 1930 — utan att såsom vederbort dessförinnan underställa landsfogden frågan om åtalseftergift.

Av det hit införskaffade protokollet i målet mot Rosengren och Nyberg, vilket mål handlagts vid Västerbergslags domsagas häradsrätt den 22 oktober 1945, framgick bland annat följande.

Sedan skogvaktaren vid Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösunds förvaltning i Grängesberg A. M. Forslund till polismyndigheten i Grangärde sockens polisdistrikt anmält, att under våren 1945, antagligen under mars och april månader, från ett upplag å hans bevakning i trakten av Grotfallet i Grängesberg bortstulits 25—35 bolaget tillhöriga gruvstolpar om 2 meters längd och av olika grovlekar med ett sammanlagt värde av minst 35 kronor, verkställde på order av Hammar polismannen i distriktet Gösta Larsson utredning i saken. Därvid hördes ett flertal personer, vilka erkände, att de tillgripit en eller flera av omförmälda gruvstolpar. Bland de sålunda hörda personerna voro även Rosengren och Nyberg. Enligt en av Larsson den 30 maj 1945 avgiven polisrapport i saken förekom vid förhören med Rosengren och Nyberg följande.

Rosengren, som var son till en fabriksarbetare i Grängesberg och dennes hustru, uppgav, att han någon gång i början av april månad 1945, bestämd dag kunde han icke påminna sig, av sin fader blivit anmodad att medfölja till ett i närheten av deras bostad beläget, bolaget tillhörigt upplag av gruvstolpar för att tillgripa stolpar, vilka fadern ämnade upphugga till husbehovsved. Han hade kännedom om att fadern vid flera tillfällen tidigare tillgripit gruvstolpar från detta upplag, men han kände icke till, huru stort parti ved fadern sammanlagt tillgripit. Rosengren hade vid angivna tillfälle gjort sällskap med fadern till stolpupplaget och där tillgripit två gruvstolpar, vilka han burit hem till deras bostad. Dessa hade fadern senare i deras vedbod upphuggit till husbehovsved, som därefter förbrukats. Vid samma tillfälle hade även fadern från upplaget tillgripit två gruvstolpar, som han burit hem till bostaden och senare upphuggit. Rosengren hade icke för sin moder omtalat, att han och fadern stulit ifrågavarande ved.

Rosengren berättade vidare, att han även vid ett annat tillfälle i början av april månad 1945, bestämd dag kunde han icke påminna sig, uppehållit sig i närheten av ifrågavarande stolpupplag, därvid han iakttagit, hurusom Nyberg och en yngling vid namn Gunnar Hedman samt verkstadsarbetaren Kurt Karlsson, samtliga i Grotfallet, tillgripit gruvstolpar från upplaget och burit hem till Gunnar Hedmans bostad, där denne bodde tillsammans med föräldrarna. De tre ynglingarna hade vid detta tillfälle tillgripit och burit bort minst en gruvstolpe per man.

På särskild fråga förnekade Rosengren på det bestämdaste, att han från upplaget tillgripit flera gruvstolpar än vad han nu erkänt. Han förklarade även, att han icke gjort sig skyldig till andra brott eller förseelser.

Om sig själv uppgav Rosengren, bland annat, att han uppfostrats i föräldrahemmet samt genomgått vanlig folkskola och blivit konfirmerad. På våren 1943 hade han erhållit sin första anställning såsom springpojke hos en målarmästare i Grängesberg. Denna plats hade han innehaft till hösten 1944, då han fått anställning såsom verkstadsarbetare vid ASEA i Ludvika, där han fortfarande vore anställd. Han hade under hela tiden varit bosatt i föräldrahemmet.

Enligt vad polisdistriktets diarium utvisade hade Rosengren icke tidigare inom distriktet varit rapporterad för brott eller förseelser.

Nyberg, vilken var son till en gruvarbetare i Grängesberg och dennes hustru, berättade, att han någon dag i början av april månad 1945, bestämd dag kunde han icke påminna sig, på kvällen gått förbi den plats i Grotfallet, där bolaget hade upplag av gruvstolpar. Han hade sett bröderna Gunnar och Bertil Hedman, Karlsson och Rosengren, vilka samtliga han förut kände, uppehålla sig vid stolpupplaget. Bröderna Hedman samt Karlsson hade varit sysselsatta med att från upplaget tillgripa gruvstolpar, som de förklarar sig ämna bära hem till familjen Hedmans bostad för upphuggning till husbehovsved. Gunnar Hedman hade uppmanat Nyberg att hjälpa dem tillgripa och bära hem gruvstolpar, vilket Nyberg även lovat göra. Han hade därefter från upplaget tillgripit en gruvstolpe, vilken han burit till Hedmans bostad och lagt i deras vedbod. Vid samma tillfälle hade även bröderna Hedman samt Karlsson tillgripit var sin gruvstolpe, som de burit hem till Hedmans bostad. Rosengren hade vid tillfället icke tillgripit någon gruvstolpe.

Nyberg förnekade på det bestämdaste, att han från upplaget tillgripit flera gruvstolpar än vad han sålunda erkänt, och förklarade även, att han icke gjort sig skyldig till andra brott eller förseelser.

Om sig själv uppgav Nyberg, bland annat, att han vore boende hos föräldrarna i fastigheten Grotfallet 3 A. Han hade uppfostrats i föräldrahemmet och genomgånge för närvarande folkskolans 6 klass.

Enligt vad polisdistriktets diarium utvisade hade Nyberg icke tidigare inom distriktet varit rapporterad för brott eller förseelser.

Med anledning av polisrapporten utfärdade Hammar den 3 oktober 1945

särskilda stämningar å, förutom andra personer, Rosengren och Nyberg ”att, vid laga påföljd för utevaro, personligen inställa sig inför Västerbergslags domsagas häradsrätt å tingsstället i Ludvika måndagen den 22 oktober 1945 för att lagligen ansvara för det han i april månad år 1945 i skogen invid Grotfallet inom Grängesbergs kapellförsamling, Grångärde socken, olovligen tillgripit ett parti gruvstolpar, tillhörigt Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund”. Ansvar yrkades enligt 20 kap. 2 § strafflagen.

Då målen å utsatt dag företogos till gemensam handläggning inför häradsrätten, inställde sig i närvaro av Hammar såsom åklagare och målsägandombud Rosengren och Nyberg personligen.

De tilltalade hördes muntligt i anslutning till polisrapporten, därvid Rosengren och Nyberg berättade i överensstämmelse med sina i rapporten antecknade berättelser. Nyberg framhöll, att han endast velat hjälpa bröderna Hedman. På fråga förklarade Nyberg, att han säkert trodde, att han förövat tillgreppet innan han fyllt 15 år.

Hammar yrkade ansvar å Rosengren för det han i samråd med sin fader tillgripit tre stolpar och å Nyberg för tillgrepp av två stolpar. Hammar förklarade därvid, att det icke kunde utredas, huruvida Nybergs tillgrepp förövats före eller efter det Nyberg fyllt 15 år.

Såsom ombud för bolaget yrkade Hammar ersättning av Rosengren, solidariskt med fadern, för tre stolpar med 2 kronor 50 öre samt av Nyberg för två stolpar med 1 krona 66 öre.

De tilltalade hade icke något att erinra mot det av Hammar åberopade värdet å stolparna.

Sedan målet därefter å ömse sidor överlämnats till prövning, dömde häradsrätten i utslag samma dag Rosengren jämlikt 20 kap. 2 § strafflagen för snatteri att utgiva 15 dagsböter om 1 krona, varjämte häradsrätten förpliktade Rosengren att solidariskt med fadern till bolaget utgiva ersättning för tillgripna stolpar med 2 kronor 25 öre samt att solidariskt med andra i målet dömda personer ersätta bolaget vad detta visade sig ha utgivit i lösen för häradsrättens utslag.

Beträffande Nyberg fann häradsrätten det icke utrett, att Nyberg vid tillgreppet av en stolpe, som av honom tagits och burits till bröderna Hedmans hem och där använts till husbehovsved, uppnått 15 års ålder, samt ogillade därför den mot Nyberg förda ansvarstalan. Nyberg förpliktades emellertid att, solidariskt med Karlsson, till bolaget utgiva ersättning för två stolpar med 1 krona 50 öre.

I skrivelsen till mig den 2 mars 1946, varmed landsfogden jämväl överlämnade en av Hammar avgiven förklaring av innehåll att hans underlåtenhet att inhämta landsfogdens medgivande till åtal mot underåriga Rosengren och Nyberg för snatteri berott på förbiseende av bestämmelserna i lagen den 19

maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga, vilken lag trätt i kraft den 1 juli 1944, anförde landsfogden såsom eget utlåtande följande.

Vad Rosengren beträffade torde åtalet ha eftergivits, därest Hammar vederbörligen underställt frågan landsfogdens prövning. I fråga om Nyberg hade icke med säkerhet kunnat utrönas, om han fyllt 15 år vid gärningens begående. Hammar hade därför bort avskriva åtalsfrågan och hänvisa ärendet till barnavårdsnämnden. Hade fråga om åtalseftergift underställts landsfogden, torde utgången ha blivit den nu angivna. I allt fall torde åtal icke ha kommit till stånd.

I ett av mig därefter infortrat yttrande vidhöll Hammar vad han anfört i förklaringen till landsfogden. Hammar uppgav därjämte, att under tiden den 1 juli 1944—den 1 juli 1945 åtal mot underårig icke av honom anstälts utan överåklagarens beslut i fall, då enligt bestämmelserna i 1944 års lag beslutande-rätten därutinnan ankommit å överåklagaren.

Efter att ha redogjort för tillkomsten av lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga samt för innebörden av tillämpliga bestämmelser däri på sätt ovan å sid. 55—59 omförmälts anförde jag i en till landsfogden i Kopparbergs län avlåten skrivelse följande.

I förevarande fall är utrett, att Hammar i egenskap av landsfiskal i Grangärde distrikt genom två den 3 oktober 1945 utfärdade stämningar anställt åtal mot Rosengren, som var född den 17 januari 1928, och Nyberg, som var född den 6 april 1930, med yrkande om ansvar å dem jämlikt 20 kap. 2 § strafflagen för snatteri. Ehuru enligt nämnda lagrum snatteri kan medföra fängelse, har Hammar icke före åtalets anställande — liksom ej heller senare — underställt frågan, huruvida åtal skulle anställas, landsfogdens prövning. Såvitt av utredningen i målet framgår torde förutsättningar för åtalseftergift i förevarande fall ha förelegat beträffande såväl Rosengren som Nyberg. Av landsfogdens utlåtande framgår också, att därest nämnda fråga blivit landsfogden underställd, åtalet säkerligen kommit att eftergivas enligt lagen den 19 maj 1944. Vad Nyberg angår, var denne ännu vid tiden för åtalets anställande så ung, att annan reaktion mot det begångna brottet än lagförande inför domstol bort framstå såsom synnerligen önskvärd. Därtill kommer, att det alls icke var utrett, att det av Nyberg förövade tillgreppet ägt rum å sådan tid, att han därvid uppnått 15 års ålder.

På grund av vad jag ovan anfört finner jag, att Hammar förfarit felaktigt genom att i förevarande fall anställa åtal mot Rosengren och Nyberg. Till försvar för berörda förfarande har Hammar allenast åberopat, att han förbiset bestämmelserna i lagen om eftergift av åtal mot vissa underåriga. Med hänsyn härtill och då skada genom Hammars förfarande kan ha tillskyndats

Rosengren och Nyberg, finner jag Hammar icke kunna undgå åtal för vad han i förevarande fall låtit komma sig till last.

Jag uppdrog alltså åt landsfogden att vid vederbörlig domstol i laga ordning anhängiggöra och utföra åtal mot Hammar för tjänstefel i anmärkta hänseende samt å honom yrka ansvar enligt lag och sakens beskaffenhet. Tillfälle borde beredas Rosengren och Nyberg att yttra sig i målet.

Västerbergslags domsagas häradsrätt, varest åtalet anhängiggjordes, yttrade i utslag den 26 augusti 1946 följande.

Hammar har medgivit, att han i sin tjänst såsom landsfiskal i Grangärde distrikt gjort sig skyldig till försummelse i det avseende, som åklagaren i stämningen fört Hammar till last. Hammars nämnda försummelse finner häradsrätten vara av beskaffenhet att för Hammar föranleda ansvar. På grund härav prövar häradsrätten lagligt döma Hammar, jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen, för försummelse i tjänsten att till Kronan utgiva 10 dagsböter, envar om 10 kronor.

Häradsrättens utslag har vunnit laga kraft.

11. Anställande av åtal mot underåriga utan att frågan om åtals- eftergift dessförinnan underställts överåklagarens prövning.

Efter en av mig i skrivelse den 5 februari 1946 gjord förfrågan (jfr sid. 150) meddelade landsfogden i Kalmar län i skrivelse den 13 mars 1946, att stadsfiskalen i Oskarshamn Oscar Ahlbeck underlåt, säkerligen av glömska, att till landsfogden för prövning av frågan om åtalseftergift insända polisutredning rörande en av två underåriga jämte annan person förövad stöld, för vilken Ahlbeck anställt åtal vid rådhusrätten i Oskarshamn jämväl mot de underåriga utan landsfogdens beslut.

Av protokollen i målet mot åsyftade underåriga personer inhämtas följande.

Den 28 oktober 1945 anmälde fru Karin Nilsson, Odengatan 2 i Oskarshamn, till polismyndigheten att, sedan hon den 26 och den 27 oktober för ett aktiebolags räkning tvättat ett antal överdragskläder, overalls, samt upphängt dessa till torkning å gården till fastigheten ifråga, natten till den 28 oktober därifrån olovligt tillgripits 21 overalls och några handdukar.

Sedan, enligt en den 30 oktober 1945 av kriminalpolisen i Oskarshamn upprättad rapport, viss utredning verkställdes, bland annat å fartyg som legat i stadens hamn vid tiden ifråga, utan att gärningsmännen anträffats, erhöles upplysning, att m/s Gunborg från Bleket avgått från Oskarshamn på morgonen den 28 oktober till Köpenhamn. Då enligt vunnen kännedom m/s Gunborg den 29 oktober angjort Kalmar, varifrån fartyget skulle avgå på eftermiddagen samma dag, verkställdes på Ahlbecks begäran av kriminal-

polisen i Kalmar undersökning å fartyget, varvid i dess skans anträffades 20 overalls, märkta på sätt i fråga om de tillgripna angivits, och 9 handdukar.

I polisrapporten uppgavs, att fru Nilsson den 1 november 1945 återfått 20 overalls och 9 handdukar samt att en kamrer vid bolaget värderat ifrågakomma overalls till 8 kronor stycket och handdukarna till 2 kronor per styck.

Enligt en av t. f. överkonstapeln vid kriminalpolisavdelningen i Kalmar J. Hillskog den 30 oktober 1945 avgiven polisrapport förekom vid undersökningen därstädes följande.

Sedan ovannämnda overalls anträffats å m/s Gunborg, erkände vid förberedande förhör med fartygsbesättningen jungmännen Villy Fjell och Alvar Hansson samt kocken Rudolf Hammarberg, att de i samråd den 27 oktober 1945 på kvällen tillgripit dessa å en gård i närheten av hamnen i Oskarshamn samt att de vid samma tillfälle tillgripit 9 handdukar.

Vid därefter å polisstationen i Kalmar hållet förhör berättade Fjell, vilken var född den 26 maj 1927, i huvudsak följande: Den 27 oktober hade m/s Gunborg angjort Oskarshamn på grund av olämplig väderlek. På kvällen hade Fjell och å samma båt mönstrade Hansson och Hammarberg i sällskap begivit sig upp i staden i avsikt att gå på någon biograf. De hade emellertid icke tyckt om bioprogrammen, varför de gått omkring på olika gator i staden till klockan 22. Då de vid denna tid varit på återväg till fartyget, hade de gått förbi en gård, där ett större antal overalls hängt till torkning på klädlinor. Gården hade varit belägen i närheten av den kaj, där fartyget legat. Portarna till gården hade stått öppna. Någon hade kommit upp med förslaget att tillgripa plaggen för att senare sälja dem i Köpenhamn, dit fartyget var destinerat. Fjell kunde icke komma ihåg, vem som kommit upp med förslaget. Alla tre hade emellertid genast varit överens om att tillgripa plaggen. De hade nämligen vid fartygets senaste resa till Danmark erfarit, att det vore mycket ont om kläder där. Å Bornholm hade några personer bett dem försöka skaffa kläder, om de skulle komma tillbaka dit. Alla tre hade gått in på gården och plockat ned överdragskläderna, som de burit ombord och gömt i fartygets skans. Det hade varit så många plagg, att de måst gå två gånger, sammanlagt 20 stycken. Sedan de burit ombord alla, hade de räknat dem, och var och en hade behållit dem han själv burit ombord. Fjell för sin del hade behållit 7 stycken, medan Hansson behållit 9 stycken och Hammarberg 4 stycken. Ingen hade sett, då de burit ombord de stulna plaggen. Fjell erinrade sig också, att de vid samma tillfälle tillgripit några handdukar, vilka hängt på samma gård. Fjell för sin del hade tagit 3 handdukar, medan Hansson troligen tagit 2 och Hammarberg 3. Även handdukarna hade de burit ombord och gömt i skansen. Handdukarna hade de tänkt använda för eget behov. Fjell förnekade bestämt, att han gjort sig skyldig till flera tillgrepp.

Hansson berättade vid förhör om själva tillgreppet av ifrågakomma persedlar i huvudsak lika med Fjell, i vad Hansson själv angick.

Beträffande sina levnadsomständigheter uppgav Hansson, bland annat, att han vore född den 18 september 1928 i Strömstad och son till en fiskare och dennes hustru. Hansson, som nu vore kyrko- och mantalsskriven i Karl Johans församling i Göteborg, hade uppfostrats i föräldrahemmet och därunder genomgått samtliga klasser i små- och folkskola samt konfirmerats vid 15 års ålder. Kort efter det han konfirmerats hade han fått arbete hos en firma i Strömstad som spettare. Denna anställning hade han emellertid endast innehaft omkring en vecka, varpå han slutat och mönstrat som kock å m/s Havsten av Grebbe-stad. Han hade stannat på fartyget omkring en månad, varefter han avmönstrat i Göteborg och där fått anställning som springpojke i en speceriaffär. Där hade han stannat till i augusti månad 1945, då han slutat och påmönstrat m/s Gunborg som jungman. Hansson hade icke varit tilltalad eller straffad för brott.

Hammarberg lämnade vid förhör i huvudsak enahanda uppgifter som Fjell rörande tillgreppet av ifrågavarande overalls och handdukar.

Om sig själv uppgav Hammarberg, att han vore född den 24 augusti 1929 i Hellvi församling, Gotlands län. Han vore son till en numera avliden lantbrukare och dennes hustru, hos vilken han vore kyrkoskriven i födelseförsamlingen. Han hade uppfostrats hos föräldrarna och genomgått vanlig små- och folkskola samt fortsättningsskola men icke konfirmerats. Sedan han slutat skolan i augusti 1944, hade han erhållit anställning som jordbruksarbetare hos en lantbrukare på Gotland, där han kvarstannat i fyra månader, varefter han erhållit liknande anställning hos en annan lantbrukare därstädes. Hos denne hade han kvarstannat till i maj månad 1945, då han slutat på grund av sjukdom. Därefter hade han vistats i föräldrahemmet tills han den 19 juli 1945 erhållit anställning som kock å m/s Gunborg. Han hade icke varit tilltalad eller straffad för brott eller varit föremål för barnavårdsnämnds behandling.

Efter avslutade förhör fingo Fjell, Hansson och Hammarberg lämna polistationen.

På grund av vad sålunda förekommit utfärdade Ahlbeck den 8 november 1945 stämning å Fjell, Hansson och Hammarberg till rådhusrätten i Oskarshamn den 26 november 1945 med yrkande om ansvar jämlikt 20 kap. 1 § strafflagen "för det de lördagen den 27 oktober 1945 i samråd å gårdsplanen till fastigheten nr 2 vid Norra Strandgatan i Oskarshamn tillgripit 21 st. overalls och 9 st. handdukar". Stämningen delgavs Fjell, Hansson och Hammarberg den 17 november 1945 i Sundsvall.

Då målet å utsatt dag företogs till handläggning inför rådhusrätten, inställde sig, i åklagarens närvaro, svarandena genom gemensamt ombud, en advokat i Oskarshamn. Ahlbeck anmälde sig såsom ombud för målsäganden, fru Nilsson, därvid han emellertid förmälde, att hon icke hade några yrkanden i målet.

Sedan polisrapporterna föredragits, förklarade åklagaren till rättelse av

stämningen, att omstända tjuvnadsbrott begåtts natten mellan den 27 och den 28 oktober 1945, varvid 20 overalls och 9 handdukar tillgripits.

Svarandenas ombud medgav ansvarsyrkandena, därvid han förklarade, att svarandena av obetänksamhet gjort sig skyldiga till tillgreppet och att Fjell och Hansson givit uppslaget därtill. Tillika medgav ombudet de värden å de tillgripna föremålen, som enligt förutberörda polisrapport angivits av kamreren hos bolaget.

På framställning av svarandeombudet beslöt rådhusrätten, att förundersökning jämlikt lagen den 22 juni 1939 om särskild förundersökning i brottmål skulle äga rum beträffande samtliga svarandena, företrädesvis avseende förutläggningarna för villkorlig dom, samt förordnade överläraren Ingolf Månsson i Oskarshamn att verkställa förundersökningen. Målet uppsköts därefter att åter förekomma den 21 januari 1946, då i åklagarens närvaro svarandena skulle komma personligen tillstädes vid hämtnings påföljd.

Vid återföretagande av målet den 21 januari 1946 inställde sig i åklagarens närvaro svarandena personligen, biträdda av sitt tidigare i målet anlitade ombud.

Svarandena vitsordade riktigheten av sina i Hillskogs polisrapport intagna berättelser samt erkände vad som i målet lagts dem till last, Fjell med tillägg att det varit svarandenas avsikt att i Danmark försälja den tillgripna egendomen.

Med anledning av en skrivelse från Månsson, däri denne sagt sig anse ett personligt sammanträffande med svarandena nödvändigt för förundersökningens verkställande och förklarat sig vilja sammanträffa med dem i samband med dagens inställelse vid rådhusrätten, beslöt rätten, sedan svarandena anhållit om villkorlig dom, att uppskjuta målet till den 28 januari 1946, då svarandena skulle komma tillstädes, personligen eller genom laga ombud.

Å uppskovsdagen den 28 januari inställde sig i åklagarens närvaro svarandena genom sitt i målet förut anlitade ombud.

Sedan av Månsson avgivna förundersökningsrapporter angående Fjell, Hansson och Hammarberg föredragits, överlämnades målet å ömse sidor till rättens prövning. Ahlbeck förklarade sig därvid icke ha något att erinra mot villkorlig dom för de tilltalade.

I utslag samma dag dömde rådhusrätten Fjell jämlikt 20 kap. 1 § strafflagen för stöld till straffarbete tre månader samt envar av Hansson och Hammarberg jämlikt 20 kap. 1 § och 5 kap. 2 § samma lag för stöld till straffarbete två månader. Som emellertid, med hänsyn till svarandenas karaktärer och personliga förhållanden i övrigt, skälig anledning funnes antaga, att de utan att undergå straffen skulle avhålla sig från att ånyo begå brott, förordnade rådhusrätten, att med straffens verkställande skulle villkorligt anstå och att på svarandenas uppförande under en prøvotid av tre år samt på omständigheter i övrigt, som angivas i lagen om villkorlig dom, skulle bero, huruvida straffen skulle verkställas. Svarandena skulle under prøvotiden icke stå under övervakning.

I skrivelsen till mig den 13 mars 1946, vid vilken var fogad en skrivelse från Ahlbeck till landsfogden angående Ahlbecks underlåtenhet att underställa honom frågan om eftergift av ifrågavarande åtal, anförde landsfogden, att han i detta fall svårligen kunde bedöma, hur hans åtalsprövning skulle ha utfallit, om han erhållit tillfälle till sådan. Förundersökningarna för villkorlig dom gäve nämligen icke tillräcklig vägledning i åtalseftergiftsfrågorna beträffande Hansson och Hammarberg. Viktigast för landsfogdens prövning skulle ha varit vederbörande barnavårdsnämnders yttranden och förslag till åtgärder.

I ett av mig därefter infordrat yttrande anförde Ahlbeck följande.

Ahlbecks underlåtenhet att för prövning av frågan om åtalseftergift till landsfogden insända polisutredningen angående Hansson och Hammarberg berodde på ett förbiseende från Ahlbecks sida. Då det stulna påträffats ombord å m/s Gunborg i Kalmar, hade det först varit Ahlbecks avsikt att omedelbart utskriwa stämning för delgivning därstädes, då det var ovisst när och till vilken svensk hamn fartyget sedan skulle komma. Ahlbeck hade därför uppsatt koncept till stämningen, därvid namnen utelämnats. Någon delgivning i Kalmar hade icke medhunnits, men konceptet hade legat kvar i akten. Stämningen hade senare utskrivits, utan att Ahlbeck närmare givit akt på personernas ålder. Utöver här ifrågavarande fall hade sedan ikraftträdandet av lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga Ahlbeck icke i något fall underlåtit att i vederbörlig ordning underställa landsfogden fråga om åtalseftergift, där så bort ske.

I en till landsfogden i Kalmar län avlåten skrivelse anförde jag, efter att ha redogjort för bestämmelserna i lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga, i huvudsak följande.

Av handlingarna i förevarande ärende framgår, att Ahlbeck i egenskap av stadsfiskal i Oskarshamn genom en den 8 november 1945 utfärdad stämning anställt åtal mot Hansson, som var född den 18 september 1928, och Hammarberg, som var född den 24 augusti 1929, med yrkande om ansvar å dem jämlikt 20 kap. 1 § strafflagen för i samråd med Fjell den "27" oktober 1945 förövad stöld. Ehuru enligt sagda lagrum för stöld kan dömas till straffarbete eller fängelse, har Ahlbeck icke på sätt ålegat honom jämlikt ovannämnda lag den 19 maj 1944 och stadsfiskalsinstruktionen underställt landsfogden frågan, huruvida åtal skulle anställas mot Hansson och Hammarberg. Vad som förekommit i målet synes icke utesluta, att åtalen mot Hansson och Hammarberg kommit att eftergivnas enligt 1944 års lag, därest frågan därom blivit landsfogden underställd.

På grund härav finner jag, att Ahlbeck förfarit felaktigt genom att i förevarande fall utan landsfogdens beslut anställa åtal mot Hansson och Hammarberg. Vad Ahlbeck anført till försvar för sin underlåtenhet att inhämta lands-

fogdens beslut i åtalsfrågan kan icke lända honom till ursäkt. Då därtill kommer, att skada kan ha tillskyndats Hansson och Hammarberg genom Ahlbecks förfarande, finner jag Ahlbeck icke kunna undgå åtal för vad han i förevarande fall låtit komma sig till last.

Jag uppdrog alltså åt landsfogden att vid vederbörlig domstol i laga ordning anhängiggöra och utföra åtal mot Ahlbeck för tjänstefel i anmärkta hänseende samt å honom yrka ansvar enligt lag och sakens beskaffenhet. Tillfälle borde beredas Hansson och Hammarberg att yttra sig i målet.

Åtalet anhängiggjordes vid *rådhusrätten i Oskarshamn*, som i utslag *den 9 september 1946* yttrade följande.

Enär Ahlbeck i egenskap av allmän åklagare till rådhusrättens sammanträde den 26 november 1945 för stöld instämt Hansson, född den 18 september 1928, och Hammarberg, född den 24 augusti 1929, utan att dessförinnan hava underställt landsfogden frågan, huruvida åtal skulle mot dem anställas, samt Ahlbeck därigenom gjort sig skyldig till försummelse i tjänsten, prövar rådhusrätten lagligt döma honom jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen att utgiva 8 dagsböter om 8 kronor till Kronan.

Rådhusrättens utslag har vunnit laga kraft.

12. Fråga om försummelse av landsfiskal att till överåklagare hänskjuta avgörandet, huruvida underårig skulle åtalas för begångna brott eller åtalet eftergivas.

Med anledning av skrivelse från mig den 5 februari 1946 (jfr sid. 150) meddelade landsfogden i Skaraborgs län i skrivelse den 18 mars 1946, att landsfiskalen i Kinnefjärdings distrikt Erik Noring under senare halvåret 1945 ställt jordbruksarbetaren Lennart Pettersson, född den 4 september 1928, under åtal vid Kinnefjärdings, Kinne och Kållands domsagas häradsrätt för brott, som kunnat förskylla frihetsstraff, utan att dessförinnan underställa landsfogden frågan om åtalseftergift.

Av handlingarna i målet mot Pettersson framgår bland annat följande.

Den 1 augusti 1945 anmälde cykelreparatören Karl Yngve Berggren i Bissgården till polismannen i Husaby sockens polisdistrikt C. Hammarström, att inbrott förövats någon gång den 30 eller 31 juli 1945 i en Berggren tillhörig kiosk, belägen å Prästgården i samma socken och invid allmänna vägen Husaby-Kinne-Kleva, varvid tillgripits kex, kola och läskdrycker. Vid av Hammarström verkställd undersökning å platsen uppgav Berggren bland annat följande.

Inbrottet hade upptäckts av Berggren den 31 juli vid besök i kiosken klockan 20.³⁰. Dörren hade då varit låst på vanligt sätt. När han kommit in i

kiosken, hade han emellertid märkt att någon obehörig person varit inne i densamma, enär dels en kartong med papper tömts på golvet och dels en del varor saknats. Vid av Berggren och hans hembitråde Gudrun Wettervik den 1 augusti företagen inventering hade saknats vissa närmare angivna varor till ett sammanlagt värde av 40 kronor 15 öre. Vidare hade tillgripits en tom kartong, som troligen använts för bortforsling av de tillgripna varorna. Berggren hade ingen kännedom om vem som förövat inbrottet.

Enligt en av Hammarström den 13 augusti 1945 avgiven polisrapport hördes den 11 augusti såsom misstänkta för brottet Pettersson, vilken då var anställd å Smedegården i Husaby socken, och norske medborgaren jordbruksarbetaren Björn Marcussen i Stora Flyhov, samma socken.

Marcussen, vilken var född den 1 februari 1931 i Norge och med sina föräldrar kommit såsom flykting till Sverige i juli 1944, berättade vid förhöret, bland annat, att han på kvällen den 30 juli 1945 besökt Pettersson i Smedegården. När Marcussen omkring klockan 22 skolat resa hem, hade Pettersson följt honom, och därvid hade de kommit överens om att göra inbrott i den Berggren tillhöriga kiosken. När de kommit fram till denna, hade de funnit dörren till kiosken låst. De hade då bánt ut dörrens övre del och satt en sten emellan, varefter de lyft av dörren från gångjärnen. Sedan de fått upp dörren, hade de gått in i kiosken, där Marcussen tillgripit 2 eller 3 paket "Marie" kex à 25 öre, 10—15 kola à 6 öre samt 2 flaskor dricka. Pettersson hade tillgripit några kexpaket, tablettaskar samt ett par kartonger innehållande kola, vilka varor han packat ned i en tom pappkartong. Därefter hade de satt dörren på sin plats igen. Marcussen hade sedan rest till Stora Flyhov och Pettersson till Smedegården. Marcussen hade själv förtärt de godsaker han tillgripit. Vid olika tillfällen efter inbrottet hade han besökt Pettersson, varvid han fått något av de godsaker denne tillgripit. En kväll några dagar efter inbrottet hade Marcussen tillsammans med en annan jordbruksarbetare besökt Pettersson, varvid samtliga förtärt av de godsaker Pettersson innehade. Vid samma tillfälle hade Marcussens kamrat fått en hel kartong kola av Pettersson, vilken kartong kamraten tagit med sig hem. Marcussen och Pettersson hade omtalat för kamraten, att godsakerna härledde sig från inbrottet i kiosken.

Vidare berättade Marcussen, att han en kväll i slutet av juli 1945 sammanträffat med Pettersson, varvid de beslutat att cykla till lantbrukaren Yngve Larsson i Gategården, Husaby socken, för att se om de kunde få tag i en lättviktsmotorcykel, som de visste Larsson innehade och vilken förvarades i ett magasin på gården. Då de klockan omkring 23.³⁰ kommit fram till Gategården, hade de funnit, att dörren till magasinet var låst. De hade då öppnat ett fönster, som endast var fäst med spikar, varefter Pettersson gått in och öppnat magasinsdörren inifrån. Lättviktsmotorcykeln hade de därefter funnit i magasinet. Då cykelns ringar icke voro uppumpade, hade Marcussen och Pettersson först pumpat dessa, varefter de fyllt en halv liter rödsprit, som Marcussen haft med sig, i bränsletanken. Därefter hade de lett fordonet till

landsvägen, där de försökt starta detsamma, vilket dock icke lyckats, enär en skruv var lös till gaspådraget. Efter att ha lett cykeln till Stora Flyhov, där de med en nyckel tillskruvat den lösa skruven, hade de startat cykeln och sedan färdats över Kinne-Kleva-Sil-Husaby till Kvarnegården i Broby socken, där de vänt. På återresan hade cykeln dock stannat på grund av bränslebrist, varför de fått skjuta densamma till Gategården, där de ställt in den på magasinet samt låst dörren inifrån. Därefter hade de gått ut genom fönstret, vilket de sedan fastsatt på sin plats igen. Klockan var då omkring 3 på natten. Cykeln hade förts av Pettersson, medan Marcussen suttit baktill på paket-hållaren.

Pettersson erkände vid förhöret, att han den 30 juli 1945 tillsammans med Marcussen förövat inbrott i Berggrens kiosk. Han vitsordade, att inbrottet tillgätt på sätt Marcussen uppgivit. Pettersson hade tillgripit 2 flaskor dricka samt kola och kex. Hur mycket kola och kex han tillgripit kunde han icke exakt angiva. Han hade dock det mesta av det tillgripna kvar.

Det antecknades, att Pettersson av det tillgripna vid förhörstillfället innehade 2 paket ofyllda "Marie" kex à 25 öre, 21 stycken 10-öres "Frasse" nougatkroetter, 59 stycken 10-öres kola, 31 stycken 5-öres kola och 114 stycken 6-öres kola, allt med ett sammanlagt värde av 16 kronor 89 öre.

Pettersson uppgav, att han till Marcussens ovannämnde kamrat bortgivit en kartong innehållande 120 stycken 6-öres kola. Vidare hade han och Marcussen samt kamraten förtärt en del kola, kex och tableter, varför Pettersson hölle för sannolikt, att han och Marcussen tillsammans tillgripit den mängd varor, som Berggren uppgivit såsom stulen vid ifrågavarande tillfälle, med undantag av en kartong innehållande 200 stycken 5-öres "Prim" chokladkola. Det hade i stället varit en kartong innehållande 120 stycken 6-öres kola, som tillgripits.

Beträffande lånet och begagnandet av den Yngve Larsson tillhöriga lättviktsmotorcykeln erkände Pettersson, att därvid tillgätt på sätt av Marcussen uppgivits. Pettersson hade vid tillfället fört fordonet. Han innehade icke något körkort för förande av motorfordon.

Beträffande sina levnadsomständigheter uppgav Pettersson, som var son till en lantbrukare i Sils socken och dennes hustru, att han gått i Skälvums småskola och sedan fortsatt i Husaby skola samt vid 14 års ålder konfirmerats i Husaby. Efter slutad skolgång hade han vistats i föräldrahemmet till den 1 november 1942, då han erhållit anställning såsom dräng hos en lantbrukare i Ledsjö socken. Denna anställning hade han innehaft till den 31 december samma år, då han flyttat hem till föräldrarna. Hos dessa hade han sedan vistats till den 9 april 1945, då han tillträtt sin nuvarande anställning såsom dräng hos lantbrukaren Magnus Larsson i Smedegården. Pettersson hade av Kinnefjärdings, Kinne och Kållands domsagas häradsrätt dömts år 1943 till böter 5 kronor för det han färdats å cykel, som ej varit försedd med ringklocka, samt i april månad 1945 till böter 17 kronor för det han fört motor-

cykel utan vederbörligt tillstånd och körkort. Därutöver vore han icke tidigare åtalad eller straffad.

Yngve Larsson förklarade, att han icke hade någon vetskap om att någon obehörig brukat hans lättviktsmotorcykel. Han hade visserligen för en tid sedan märkt, att fordonets ringar, som tidigare varit lufttomma, voro något uppumpade, men han hade trott, att någon av gårdens arbetare pumpat ringarna. Lättviktsmotorcykeln, som vore överförd till beredskapsregistret, hade tidigare varit inregistrerad under registreringsmärket R 4832. För närvarande vore fordonet icke trafikförsäkrat och skatt för detsamma vore icke erlagd för år 1945. Vidare vore fordonet endast försett med registreringsmärke framtill.

Sedan rapporten översänts till landsfiskalen i Kinnefjärdings distrikt, utfärdade Noring den 13 oktober 1945 stämning å Pettersson till Kinnefjärdings, Kinne och Kållands domsagas häradsrätts sammanträde den 25 oktober 1945 med yrkande om ansvar för det Pettersson *dels* den 30 juli 1945 i samråd med Marcussen förövat inbrott i den Berggren tillhöriga kiosken, varvid tillgripits varor till ett värde av 37 kronor 35 öre, *dels ock* någon dag i slutet av samma månad tillgripit och framfört den Yngve Larsson tillhöriga lättviktsmotorcykeln å allmänna vägar inom landsfiskalsdistriktet och därvid gjort sig skyldig till följande förseelser, nämligen: *dels* icke varit innehavare av körkort, *dels* brukat fordonet utan att detsamma varit registrerat i behörig ordning, *dels* brukat fordonet utan att föreskriven försäkring funnits, *dels* brukat fordonet förrän skatt för detsamma blivit erlagd och *dels* brukat fordonet utan att vara innehavare av inköpskort för flytande driv- och smörjmedel.

I stämningen, däri Pettersson ålades att personligen inställa sig inför häradsrätten, yrkade Noring ansvar *dels* enligt 20 kap. 4 § strafflagen för grov stöld, *dels* enligt 20 kap. 6 § första stycket strafflagen för egenmäktigt förfarande, *dels* enligt 18 § 1 mom. och 30 § samt 13 § 1 mom. och 26 § 1 mom. motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936, *dels* enligt 1 § och 24 § andra stycket lagen den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon, *dels* enligt 10 och 11 §§ kungl. förordningen den 2 juni 1922 om automobilskatt, *dels* enligt 5 § och 26 § andra stycket kungl. kungörelsen den 2 maj 1941 angående reglering av försäljningen och förbrukningen av smörjmedel samt 11 och 20 §§ kungl. kungörelsen den 13 november 1942 angående reglering av försäljningen och förbrukningen av brännbara vätskor, *dels ock* enligt 4 kap. 1 och 2 §§ strafflagen.

Då målet å utsatt dag företogs till handläggning inför häradsrätten, inställde sig i närvaro av Noring såsom allmän åklagare Pettersson personligen. Målsägandena Berggren och Yngve Larsson läto sig icke avhöra.

I målet ingavs bland annat en av tingsnotarieaspiranten Sven Jönsson avgiven rapport rörande verkställd förundersökning angående Pettersson, i vilken rapport Jönsson tillstyrkte villkorlig dom.

Noring yrkade ansvar å Pettersson enligt vad i stämningen angivits samt för det lättviktsmotorcykeln framförts med annat drivmedel än flytande bränsle.

Pettersson medgav, att han utfört de gärningar, som i stämningen angivits, samt uppgav vidare bland annat: Pettersson hade ej hjälpt till med att öppna dörren till kiosken, men han och Marcussen hade varit överens om inbrottet. De hade därefter gått in i kiosken, verkställt tillgreppet och lagt huvuddelen av det tillgripna i en kartong. Efter att ha stängt kiosken hade de begivit sig på hemväg, varvid Pettersson medfört kartongen på sin cykel. Den hade av Pettersson gömts i ett uthus å Smedegården. Det tillgripna, som delvis förtärts och delvis finnes kvar, hade haft ett värde av 37 kronor 35 öre.

Pettersson hemställde om villkorlig dom, mot vilket yrkande Noring icke hade något att erinra.

I utslag samma dag yttrade häradsrätten följande.

I målet vore utrett *dels* att Pettersson den 30 juli 1945 på kvällen i samråd med minderårige Marcussen brutit sig in i den Berggren tillhöriga kiosken och i denna tillgripit varor till ett värde av 37 kronor 35 öre, *dels ock* att Pettersson vid ett tillfälle i slutet av nämnda månad i samråd med Marcussen nattetid berett sig tillträde till ett låst magasin i Gategården och därstädes olovligen tagit en Yngve Larsson tillhörig lättviktsmotorcykel, med vilken de under natten företagit en färd, varefter fordonet åter inställts i magasinet. På grund därav, och då Pettersson, som saknat körkort, framfört fordonet utan att detsamma varit registrerat, utan att försäkring därå funnits och utan att hava tilldelats inköpskort för smörjolja samt med användande såsom drivmedel av annan brännbar vätska än flytande bränsle, prövade häradsrätten lagligt, jämlikt 20 kap. 1 och 6 §§ strafflagen, 18 § 1 mom. och 30 § samt 13 § 1 mom. och 26 § 1 mom. motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936, 24 § lagen den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon, 5 och 26 §§ kungl. kungörelsen den 2 maj 1941 angående reglering av försäljningen och förbrukningen av smörjmedel, 6 och 20 §§ kungl. kungörelsen den 13 november 1942 angående reglering av försäljningen och förbrukningen av brännbara vätskor samt 4 kap. 1 och 2 §§ ävensom 5 kap. 2 § strafflagen, förklara Pettersson saker till stöld, egenmäktigt förfarande och förberörda förseelser i samband med fordonets framförande. Enär skälig anledning finnes antaga, att Pettersson utan att undergå straff skulle avhålla sig från att ånyo begå brott, förordnade häradsrätten, jämlikt lagen den 22 juni 1939 om villkorlig dom, att med straffs ådömande skulle anstå och på Petterssons uppförande under en prøvotid av tre år samt på omständigheter i övrigt, som i nämnda lag angivas, skulle bero, huruvida straff för ifrågavarande brott och förseelser skulle ådömas. Pettersson skulle under prøvotiden stå under övervakning av kyrkoherden Erik Eriksson i Husaby.

Häradsrättens utslag vann laga kraft.

I ett till landsfogden avgivet yttrande uppgav Noring, att anledningen till att han icke underställt åtalet landsfogdens prövning vore den, att Noring funnit brotten av så allvarlig beskaffenhet, att åtalseftergift icke bort ifrågakomma med hänsyn till bestämmelserna i en inom justitiedepartementet utarbetad promemoria angående lagstiftningen om eftergift av åtal mot vissa underåriga.

I skrivelsen den 18 mars 1946 till mig anförde landsfogden, att de av Noring åtalade brotten begåtts kort innan Pettersson fyllt 17 år. Huruvida landsfogden i förevarande fall skulle ha eftergivit åtal eller icke kunde han svårligen uttala sig om, då han icke hade tillgång till den utredning, som skulle ha legat till grund för hans ställningstagande i åtalsfrågan. På grund av vad de tillgängliga handlingarna innehöller rörande brotten ifråga och den ålder, Pettersson uppnått vid brottens begående, ville det emellertid synas landsfogden som om skäl förelegat för att i förevarande fall icke eftergiva åtal. Vid angivna förhållande ville landsfogden föreslå, att Norings oriktiga förfarande i åtalsärendet icke måtte föranleda någon J. O:s vidare åtgärd.

I ett av mig därefter infordrat yttrande anförde Noring, att han, innan målet mot Pettersson anhängiggjorts, givetvis bort inhämta medgivande från landsfogden, men Noring hade haft skäl till antagande, att Pettersson icke kunde erhålla eftergift av åtal för ifrågavarande svårartade brott och förseelser. Domstolen hade icke heller gjort något påpekande i saken. Före den 1 juli 1945 hade något åtal mot underårig, beträffande vilket frågan om åtalseftergift ankommit på överåklagarens prövning, icke förekommit. Med hänsyn till vad landsfogden anfört hemställde Noring, att det oriktiga förfarandet icke måtte föranleda någon åtgärd. För framtiden komme Noring att ställa sig föreskrifterna om inhämtande av överåklagarens besked i fall som det förevarande till efterrättelse.

I en till landsfogden i Skaraborgs län avlåten skrivelse lämnade jag en redogörelse för de tillämpliga bestämmelserna i lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga samt för tillkomsten av samma bestämmelser (se ovan sid. 55—59). Därefter anförde jag, bland annat, följande.

De anförda bestämmelserna innebära, att underårig överhuvud taget icke får ställas inför rätta, innan en lagföring av honom prövats vara behövlig. Att bespara den underåriga själva lagförandet för det begångna brottet har varit ett av syftena med den nya lagstiftningen om åtalseftergift. Den stora betydelsen härav har också framhållits under förarbetena till ifrågavarande lag. Härvid har även kraftigt betonats vikten därav, att beslutanderätten i fråga om åtals anställande anförtroddes överåklagare, så snart det vore fråga

om brott, som kunde förskylla frihetsstraff. Med hänsyn härtill är det därför synnerligen angeläget, att åtal mot underårig icke av underåklagare anställas utan överåklagarens beslut i fall, då enligt lagen beslutanderätten i fråga om åtalseftergift ankommer på högre åklagarmyndighet. Anställande av åtal i dylikt fall utan inhämtande av överåklagarens beslut måste, såsom jag redan i min skrivelse den 5 februari 1946 framhållit, anses såsom tjänstefel.

Såsom av min ovan lämnade redogörelse framgår har Noring i egenskap av landsfiskal i Kinnefjärdings distrikt den 13 oktober 1945 utfärdat stämning å Pettersson, vilken var född den 4 september 1928, med yrkande om ansvar å honom för, bland annat, grov stöld, egenmäktigt förfarande samt brukande av motorcykel utan att vara innehavare av inköpskort för flytande driv- och smörjmedel. I rättegången har Noring förklarat sistberörda yrkande i vad angår drivmedel avse det förhållandet, att motorfordonet framförts med annat drivmedel än flytande bränsle. Till stöd för sina ansvarsyrkanden har Noring i stämningen åberopat 20 kap. 4 § och 6 § första stycket strafflagen, 5 § och 26 § andra stycket kungörelsen den 2 maj 1941 angående reglering av försäljningen och förbrukningen av smörjmedel (SFS nr 226) samt 11 och 20 §§ kungörelsen den 13 november 1942 angående reglering av försäljningen och förbrukningen av brännbara vätskor (SFS nr 873). Ehuru enligt dessa lagrum å de angivna brotten kunnat följa frihetsstraff, har Noring emellertid icke före åtalets anhängiggörande, på sätt ålegat honom enligt lagen den 19 maj 1944 och landsfiskalsinstruktionen, underställt överåklagaren frågan, huruvida åtalet skulle eftergivnas eller ansvarstalan föras mot Pettersson. Uteslutet är icke att, därest de vid förundersökningen sedermera lämnade upplysningarna om Pettersson lämnats till landsfogden och yttrande från barnavårdsnämnden införskaffats, åtalseftergift kommit att beviljas och Pettersson sålunda undgått att stå till svars inför häradsrätten.

På grund av vad jag ovan anfört finner jag, att Noring förfarit felaktigt genom att i förevarande fall väcka ansvarstalan mot Pettersson. Vad Noring anfört till försvar för berörda förfarande synes mig icke kunna godtagas. Även om Noring för sin del ansåg åtalseftergift icke kunna komma i fråga för Pettersson, kunde detta under inga omständigheter berättiga Noring att utan att underställa landsfogden frågan om åtalseftergift ställa Pettersson under åtal vid häradsrätten. Då skada genom Norings förfarande kan ha tillskyndats Pettersson, vilken genom häradsrättens utslag väl erhållit anstånd enligt lagen om villkorlig dom med straffs ådömande men under en prøvotid av tre år skall stå under övervakning av därtill förordnad övervakare, finner jag Noring icke kunna undgå åtal för vad han i förevarande fall låtit komma sig till last.

Jag uppdrog alltså åt landsfogden att vid vederbörlig domstol i laga ordning anhängiggöra och utföra åtal mot Noring för tjänstefel i anmärkta hänseende. Tillfälle borde beredas Pettersson att yttra sig i målet.

Rådhusrätten i Lidköping, varest åtalet anhängiggjordes, yttrade i utslag den 30 september 1946 följande.

Noring har numera uppgivit, att han telefonledes överlagt med landsfogden i frågan, huruvida åtalseftergift borde äga rum i förevarande fall eller ej, och att han därefter av förbiseende anhängiggjort åtalet, utan att landsfogdens uttryckliga beslut i ärendet förelegat. Landsfogden, som ansett sig icke böra bestrida förstnämnda uppgift, har vidare förklarat, att han numera vore av den uppfattningen, att han icke skulle hava beviljat åtalseftergift i fallet i fråga, vid vilket förhållande Norings förfarande icke kan anses hava tillskyndat den åtalade skada. Med hänsyn till angivna omständigheter finner rådhusrätten Norings felaktiga förfarande att anhängiggöra åtalet utan att beslut av landsfogden förelåg, huruvida åtalet skulle eftergivnas eller ansvarstalan föras, icke vara av beskaffenhet att för Noring föranleda ansvar.

Rådhusrätten prövar förty lagligt lämna mot Noring förd ansvarstalan utan bifall.

Som jag ansåg mig icke böra åtnöjas med den utgång målet fått i rådhusrätten, anmodade jag advokatfiskalen vid Göta hovrätt att anföra besvär över rådhusrättens utslag under yrkande, att hovrätten måtte bifalla åtalet. I skrivelsen till advokatfiskalen anförde jag, bland annat, följande.

I målet har Noring uppgivit, att han enligt vad han då kunde erinra sig vid telefonsamtal med landsfogden Emil Nyström i annan fråga "även berört nu ifrågavarande ärende". Härtill har Nyström genmält, att han numera icke kunde erinra sig det av Noring omnämnda telefonsamtalet men att han icke ville bestrida, att ärendet möjligen kunde ha varit på tal vid något telefonsamtal med Noring. Noring har vidare uppgivit, att hans underlåtenhet att inhämta landsfogdens yttrande hade sin grund i rent förbiseende. I sitt utslag har rådhusrätten omskrivit dessa Norings uttalanden på det sätt, att Noring uppgivit, att han telefonledes överlagt med landsfogden i frågan, huruvida åtalseftergift borde äga rum i det ifrågakomna fallet eller ej, och att han därefter av förbiseende anhängiggjort åtalet utan att landsfogdens uttryckliga beslut i ärendet förelegat. Vad i målet förevarit synes icke giva stöd för dessa uttalanden i utslaget. Av Norings svaromål framgår således icke, att det varit åtalsfrågan som berörts vid telefonsamtalet. Men även om så varit fallet, ha Norings yttranden vid samtalet tydligen icke inneburit, att han till landsfogdens prövning hänskjutit frågan, huruvida åtal mot Pettersson för de ifrågavarande brotten skulle väckas eller eftergivnas. Detta framgår såväl av Norings egen förklaring att hans påtalade underlåtenhet berott på ett rent förbiseende, som ock därav att landsfogden icke vidtagit någon på honom ankommande åtgärd för åtalsfrågans lagenliga prövning.

Vidare må framhållas, att även om landsfogden numera är av den uppfattningen att han icke skulle ha beviljat åtalseftergift i fråga om Pettersson, det ingalunda är uteslutet, att landsfogden, om barnavårdsnämnden hörts och

saken behandlats i regelrätt ordning, kunnat komma till ett annat resultat. Frågan huruvida åtalet mot Pettersson bort eftergivas eller icke är emellertid icke av någon avgörande betydelse för frågan huruvida Noring bör fällas till ansvar för det åtalade förfarandet, som jämväl rådhusrätten betecknat såsom felaktigt. Ett frikännande av Noring skulle lätt kunna uppfattas såsom ett godtagande av den meningen, att en försummelse från en underåklagares sida att inhämta vederbörligt beslut av överåklagaren i fråga om åtal mot underårig icke borde medföra några efterräkningar för underåklagaren, såframt skada icke uppkommit på grund av försummelsen. En dylik uppfattning skulle kunna leda till att en av lagstiftningens bärande grundsatser, nämligen den att frågan om eftergift av åtal mot underårig i fall av ömtåligare beskaffenhet städse skall prövas av en särskilt kvalificerad åklagare, komme att genom praxis åsidosättas. I detta sammanhang vill jag erinra, att jag, efter verkställd undersökning rörande efterlevnaden av lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga sedan densamma varit i kraft ett helt år, förordnat om åtal mot förutom Noring tre andra underåklagare för anställande av åtal mot underåriga utan överåklagarens medgivande i fall, där sådant enligt nämnda lag bort inhämtas. Två av dessa underåklagare ha av vederbörande underrätter genom laga kraftvunna utslag dömts till böter för de begångna tjänstefelen. I fråga om den tredje åklagaren har underrätten funnit, att denne genom vad som förekommit gjort sig skyldig till felaktigt förfarande i tjänsten, men med hänsyn till i saken upplysta omständigheter ansett hans underlåtenhet icke skäligen böra för honom medföra ansvar. Över det i sistnämnda fall meddelade utslaget har min ställföreträdare låtit anföra besvär i Svea hovrätt.

Målet är beroende på hovrättens prövning.

13. Felaktigt beslut i fråga om inhämtande i brottmål av medicinalstyrelsens utlåtande angående tilltalads sinnesbeskaffenhet.

Sedan t. f. landsfiskalen i Malungs distrikt Olof Hampus den 12 april 1945 häktat skogsarbetaren Fritz Harald Henrik Thomasson från Andersviksberg för grov stöld, hölls den 27 april 1945 inför Malungs tingslags häradsrätt under ordförandeskap av häradshövdingen Emil Dahl rannsaking med Thomasson. Såsom åklagare i målet inställde sig därvid landsfiskalen i distriktet Carl Einar Mauritz Stamberg, vilken tillika anmälde sig såsom ombud för målsäganden Erik Joel Wahlström i Ljungfall.

I målet lades Thomasson till last, att han den 7 april 1945 i Wahlströms bostad tillgripit en Wahlström tillhörig portmonnä, värd 8 kronor, med inneliggande penningar, omkring 101 kronor, jämte några småsaker. Thomasson förnekade, att han gjort sig skyldig till något tillgrepp från Wahlström.

Enligt företett utdrag av straffregistret hade Thomasson sedan år 1936 vid fem olika tillfällen dömts till straffarbete för olika brott och senast frigivits den 16 juni 1944, varvid vederbörande fängelseläkare till straffregistret anmält, att Thomasson syntes vara behäftad med psykopatiska anlag och att vid eventuellt återfall i brott hans sinnesbeskaffenhet borde undersökas.

Med anledning av sistnämnda uppgift yrkade åklagaren att, därest Thomasson icke vid detta rättegångstillfälle ådömdes straff för det åtalade brottet, Thomassons sinnesbeskaffenhet måtte undersökas.

I samma dag meddelat beslut prövade häradsrätten jämlikt 41 och 42 §§ sinnessjuklagen nödigt inhämta läkares utlåtande angående Thomassons sinnesbeskaffenhet vid tiden för begäendet av brott, varför han i målet åtalats, och beträffande frågan, huruvida han vore i behov av sinnessjukvård. Därjämte förordnade häradsrätten, att läkares utlåtande, sedan det inkommit till rättsens ordförande, skulle för yttrande underställas medicinalstyrelsen. I avbidan på medicinalstyrelsens utlåtande förklarades målet av häradsrätten vilande. Thomasson skulle tillsvidare kvarbliva i häkte.

Sedan Thomasson för undersökning intagits å sinnessjukavdelningen vid vårdanstalten å Hall, avgav sinnessjukläkaren Folke Kinnmark den 14 juli 1945 det utlåtandet, att Thomasson vore behäftad med säkerligen konstitutionellt betingad psykisk abnormitet (psycopathia), att denna psykiska abnormitet även funnits hos honom vid tidpunkten för den åtalade brottsliga gärningen, att hans psykopati enligt Kinnmarks mening motsvarade sinnessjuktillstånd, varom i 5 kap. 6 § strafflagen sades, samt att Thomasson icke vore i behov av vård på sinnessjukhus. Utlåtandet inkom till rättens ordförande den 16 juli 1945.

Vid den 16 juli 1945 verkställd granskning jämlikt 42 § sista stycket sinnessjuklagen av den av Kinnmark till medicinalstyrelsen insända avskriften av utlåtandet rörande Thomasson fann medicinalstyrelsen icke anledning föreligga att underkasta frågan om den tilltalades sinnesbeskaffenhet ytterligare psykiatrisk granskning.

I skrivelse den 18 juli 1945 till medicinalstyrelsen anhöll domhavanden i Nås och Malungs domsaga, under hänvisning till häradsrättens beslut den 27 april 1945, om styrelsens utlåtande angående Thomasson.

Med anledning därav avgav medicinalstyrelsen det utlåtandet, att Thomasson vid tiden för brottets begående, ”på sätt Kinnmark visat”, befunnit sig i sådant sinnessjuktillstånd, som avsåges i 5 kap. 6 § strafflagen, samt att han icke vore i behov av vård å sinnessjukhus. Detta utlåtande inkom till domhavanden den 7 augusti 1945.

Sedan målet därefter upptagits till förnyad handläggning vid häradsrätten den 18 augusti 1945, dömde häradsrätten genom utslag samma dag, jämlikt 20 kap. 4 § strafflagen jämfört med 5 kap. 6 § samma lag, Thomasson för grov stöld till straffarbete tio månader, varjämte häradsrätten ålade honom viss ersättningskyldighet. Häradsrätten förklarade vidare, att från det Thomasson

ådömda straffet skulle jämlikt 4 kap. 12 § strafflagen avräknas en tid av två månader för den tid, varunder han i målet suttit häktad. Thomasson skulle kvarbliva i häkte i avbidan på utslagets laga kraftvinnande.

Med anledning av att häradsrätten utan hänsyn till stadgandet i 44 § första stycket sinnessjuklagen redan i beslutet den 27 april 1945 bestämt, att medicinalstyrelsens utlåtande skulle inhämtas angående Thomassons sinnesbeskaffenhet, anmodade jag i skrivelse den 3 maj 1946 Dahl att till mig inkomma med förklaring.

I avgivet yttrande anförde Dahl följande.

Före sinnessjuklagens tillkomst år 1929 hade det förfarande uti hithörande hänseende varit lagbestämt, att sedan läkarutlåtande angående tilltalads sinnesbeskaffenhet avgivits, detsamma skolat insändas till medicinalstyrelsen för dess yttrande. Dahl hade allt fort ansett samma förfaringssätt vara att anbefalla, då det syntes honom angeläget, att domstolen sökte erhålla all den utredning, som i frågan stode densamma till buds. Då domstolen under Dahls ordförandeskap sålunda regelmässigt begärt styrelsens yttrande rörande läkarutlåtandet, hade Dahl ansett det såväl ur statsekonomisk synpunkt som för undvikande därav, att häradsnämndens ledamöter belastades med inkallande till särskild rannsaking enbart för beslut om läkarutlåtandets översändande till medicinalstyrelsen, vara förnuftigt att redan vid beslutet om läkarundersökning därtill foga förordnande om dettas omedelbara remitterande till medicinalstyrelsen. Dahl hade icke funnit hinder i lagbestämmelser härför föreligga.

I en till advokatfiskalen vid Svea hovrätt avlåten skrivelse anförde jag där-
efter följande.

Enligt den lydelse sinnessjuklagen den 19 september 1929 hade under år 1945 stadgades i 41 § under 6 kap. att, där i brottmål domstolen på grund av att den tilltalade tidigare lidit av sinnessjukdom eller eljest fann anledning till antagande, att den tilltalade vid tiden för brottets begående varit av sinnesbeskaffenhet, som uteslöt eller minskade straffbarheten, fick den tilltalade ej dömas skyldig till brottet utan att läkares utlåtande blivit inhämtat angående hans sinnesbeskaffenhet vid nämnda tid och beträffande frågan, huruvida han vore i behov av vård å sinnessjukhus.

Enligt 42 § skulle, om domstol jämlikt 41 § beslutat att inhämta utlåtande angående tilltalad, som förvarades i häkte, sådant utlåtande efter verkställd undersökning avgivas av sjukvårdsläkaren vid den fängvården tillhörande sinnessjukavdelning, som skulle mottaga för sinnessjukdom misstänkta från det häkte, där den tilltalade förvarades. För undersökningen skulle den tilltalade överföras till sinnessjukavdelningen, och skulle samtliga handlingar i målet överlämnas till sjukvårdsläkaren.

Då utlåtande avgavs till domstolen, skulle sjukvårdsläkaren samtidigt insända en avskrift därav till medicinalstyrelsen. Fann medicinalstyrelsen anledning föreligga, att frågan om den tilltalades sinnesbeskaffenhet underkastades ytterligare psykiatrisk granskning, hade styrelsen att ofördröjligen underrätta domstolen därom.

I 44 § första stycket hette det: ”Prövar domstol, efter det sådant utlåtande, som ovan i detta kapitel omförmäles, blivit avgivet, medicinalstyrelsens utlåtande böra infordras, åligge domstolen att till medicinalstyrelsen överlämna samtliga handlingar i målet.”

Av vad som förekommit vid tillkomsten av ifrågavarande bestämmelser må här anmärkas, att 1926 års sinnessjuksakkunniga i ett år 1927 avgivet betänkande med förslag till lag om sinnessjuka och om undersökning angående sinnesbeskaffenhet m. m. föreslagit, att utlåtande i första hand skulle infordras från sjukvårdsläkare vid sinnessjukavdelning tillhörande fångvården, vilken läkare skulle ha enahanda kompetens som överläkare vid statens sinnessjukhus. Sedan utlåtandet inkommit, skulle rätten pröva, huruvida vid utlåtandet skulle bero eller om nytt utlåtande skulle infordras från medicinalstyrelsen.

I den på grundval av nämnda förslag till 1929 års riksdag avlätna propositionen, nr 87, med förslag till sinnessjuklag anförde chefen för socialdepartementet, efter att ha framhållit att de sakkunnigas förslag erbjöde den fördelen att undersökningarna alltid komme att från början omhändervhas av en psykiatriskt utbildad undersökningsförrättare och att i följd därav förnyad undersökning såsom regel bleve obehörlig, bland annat följande: Varken läkarnas eller medicinalstyrelsens utlåtanden innefattade några avgöranden utan vore att betrakta såsom sakkunnigutlåtanden, vilkas betydelse väsentligen vore beroende av deras förmåga att verka övertygande på domstolen. Uteslutet vore ju icke — såsom också i praktiken förekommit — att domstol mot medicinalstyrelsens mening godtog den undersökande läkarens uppfattning. — Det av 1926 års sakkunniga föreslagna systemet erbjöde den otvivelaktiga fördelen, att detsamma i åtskilliga fall medförde en förkortning av rättegången därigenom, att man undveke den tidsutdräkt, som föranleddes av medicinalstyrelsens hörande.

Av ordalagen i 44 § sinnessjuklagen framgår, att det, först sedan undersökningsläkarens utlåtande inkommit, ankommer på domstolen att pröva, huruvida därvid skall bero eller medicinalstyrelsens utlåtande inhämtas. Då med bestämmelsen om domstolens prövning av läkarutlåtandet tydligt avsetts, att därigenom inhämtande utan verkliga skäl av utlåtanden från medicinalstyrelsen skulle undvikas, synes det mig uppenbart, att domstol icke redan vid beslutet om undersökning av en tilltalads sinnesbeskaffenhet äger bestämma, att medicinalstyrelsens utlåtande skall inhämtas och i avbidan på detta förklara målet vilande. Genom ett dylikt förfarande uppehålls rättegången utan tvivel onödigtvis i de fall, där ytterligare psykiatrisk undersökning av den tilltalade icke varit erforderlig.

I förevarande fall har häradsrätten genom beslut den 27 april 1945 förordnat, att läkares utlåtande skulle inhämtas angående Thomassons sinnesbeskaffenhet vid tiden för det åtalade brottets begående och beträffande frågan, huruvida Thomasson vore i behov av vård å sinnessjukhus, samt därutöver bestämt, att, sedan läkares utlåtande inkommit till rättens ordförande, medicinalstyrelsens utlåtande skulle inhämtas. I sammanhang härmed har häradsrätten förklarat målet mot Thomasson vilande i avbidan på medicinalstyrelsens utlåtande. I enlighet med vad jag ovan anfört har häradsrätten genom att redan den 27 april, utan avvaktande av läkares utlåtande och prövning av detta, besluta om medicinalstyrelsens hörande förfarit felaktigt. Med anledning av sagda beslut har också medicinalstyrelsens utlåtande begärts och avgivits. Att höra medicinalstyrelsen i förevarande fall synes med hänsyn till innehållet i Kinnmarks utlåtande icke ha varit behöfligt. Detta bestyrkes därav, att styrelsen vid den granskning av läkarutlåtandet, som företagits jämlikt 42 § sista stycket sinnessjuklagen, icke funnit anledning föreligga att underkasta frågan om Thomassons sinnesbeskaffenhet ytterligare psykiatrisk granskning. Styrelsen har också i sitt utlåtande genom orden "på sätt Kinnmark visat" givit uttryck för en sådan uppfattning.

Genom häradsrättens påtalade beslut har handläggningen av målet mot Thomasson, som var häktad, fördröjts på ett sätt, som kunnat undvikas, om häradsrätten i regelmässig ordning fått taga ställning till Kinnmarks utlåtande. Därest detta utlåtande, mot vilket någon anmärkning icke inkommit från medicinalstyrelsen i anledning av den ovan omförmälda granskningen, prövats av häradsrätten, måste för visst antagas, att rätten icke funnit skäl föreligga för en begäran om ytterligare utlåtande av medicinalstyrelsen. Målet hade i sådant fall kunnat företagas till avgörande omkring tre veckor tidigare än som nu skett till följd av det på förhand fattade beslutet om medicinalstyrelsens hörande. Då Thomasson genom häradsrättens sedermera meddelade utslag blivit dömd till straffarbete, har den tid han hållits häktad i målet icke i sin helhet kunnat tillgodoräknas honom genom avdrag av häktningstid. Då sålunda genom häradsrättens redan den 27 april fattade beslut om inhämtande av medicinalstyrelsens utlåtande skada kan ha tillskyndats Thomasson, finner jag Dahl, som är ansvarig för sagda beslut, icke kunna undgå åtal för beslutet ifråga.

På grund av vad jag ovan anfört uppdrog jag åt advokatfiskalen att ställa Dahl under åtal inför hovrätten för tjänstefel i anmärkta hänseende samt å honom yrka ansvar enligt lag och sakens beskaffenhet. Tillfälle borde beredas Thomasson att i målet föra talan, och borde av honom framställda ersättningsanspråk, i den mån de funnes befogade, av advokatfiskalen understödjas.

Svea hovrätt, varest Thomasson yrkade skadestånd av Dahl med 250 kronor för det Thomasson genom Dahls förfarande onödigt blivit berövad friheten under minst 24 dagar, yttrade i utslag den 22 oktober 1946 följande.

Hovrätten finner väl, att häradsrätten genom sitt beslut den 27 april 1945 förfarit felaktigt i det hänseende, som i J. O:s skrivelse angivits, samt att Dahl i sin egenskap av häradsrättens ordförande är ansvarig för beslutet, men enär vad sålunda ligger Dahl till last med hänsyn till omständigheterna icke skäligen bör för honom medföra straff eller skadeståndsskyldighet, lämnar hovrätten den av advokatfiskalsämbetet och Thomasson förda talan utan bifall.

Hovrättens utslag har vunnit laga kraft.

14. Felaktigt förfarande i brottmål i fråga om medicinalstyrelsens hörande angående tilltalads sinnesbeskaffenhet.

Den 10 augusti 1945 handlades inför Nås tingslags häradsrätt under ordförandeskap av t. f. domhavanden Göran Y:son Sjöberg ett rannsakningsmål angående häktade servitören Karl Rickard Sundesson, vilken av landsfiskalen i Järna distrikt den 29 juli 1945 häktats för stöld och bedrägeri. Sedan handläggningen av målet avslutats, meddelade häradsrätten samma dag följande beslut: På grund av vad i målet förekommit prövade häradsrätten jämlikt 41 och 42 §§ sinnessjuklagen nödigt inhämta läkares utlåtande angående Sundessons sinnesbeskaffenhet vid tiden för begåendet av brott, varför han i målet åtalats, och beträffande frågan, huruvida han vore i behov av sinnessjukvård. Tillika förordnade häradsrätten, att sedan nämnda utlåtande till rättens ordförande inkommit, detsamma skulle för yttrande underställas medicinalstyrelsen. I avbidan på berörda undersökning samt utlåtande förklarades målet vilande att ånyo företagas å dag, som av rättens ordförande bestämdes och i tillräcklig tid därförut skulle meddelas parterna sedan vederbörligt läkarutlåtande jämte utlåtande från medicinalstyrelsen till ordföranden inkommit, varjämte förordnades, att Sundesson tillsvidare skulle i häkte förbliva.

Den sålunda beslutade sinnesundersökningen ägde rum vid vårdanstalten å Hall. Efter slutförd undersökning avgav sinnessjukläkaren vid anstalten Folke Kinnmark den 17 oktober 1945 utlåtande. I utlåtandet anförde Kinnmark, att Sundesson på grund av psykisk abnormitet (debilitas mentis och psykoinfantilism) vid tiden för åtalade brottsliga gärningarnas begående varit av sinnesbeskaffenhet, som avsåges i 5 kap. 6 § strafflagen, samt att han icke vore i behov av vård på sinnessjukhus.

Den 18 oktober 1945 överflyttades Sundesson från vårdanstalten till kronohäktet i Falun, varom domhavanden i Nås och Malungs domsaga den 22 i samma månad erhöll underrättelse från länsstyrelsen i Kopparbergs län.

Vid en den 20 oktober 1945 verkställd granskning jämlikt 42 § sista stycket sinnessjuklagen av den av Kinnmark till medicinalstyrelsen insända avskriften av utlåtandet rörande Sundesson fann medicinalstyrelsen icke anledning föreligga att underkasta frågan om den tilltalades sinnesbeskaffenhet ytterligare psykiatrisk granskning.

Sinnessjukläkarens utlåtande inkom till domhavanden lördagen den 20 oktober 1945. I skrivelse den 22 oktober till medicinalstyrelsen hemställde domhavanden, under hänvisning till häradsrättens beslut den 10 augusti 1945, om medicinalstyrelsens utlåtande angående Sundessons sinnesbeskaffenhet vid tiden för åtalade brotts begående och beträffande frågan, huruvida han vore i behov av vård å sinnessjukhus. Den 31 oktober 1945 avgav medicinalstyrelsen det utlåtandet, att Sundesson, "på sätt Kinnmark visat", vid tiden för åtalade brotts begående befunnit sig i sådant sinnestillstånd, som avsåges i 5 kap. 6 § strafflagen, samt att han icke vore i behov av vård å sinnessjukhus. Utlåtandet inkom till domhavanden den 12 november 1945.

Den 16 november 1945 företogs målet till förnyad handläggning inför häradsrätten under ordförandeskap av häradshövdingen Emil Dahl. I utslag samma dag prövade häradsrätten lagligt, jämlikt 20 kap. 3 § och 21 kap. 3 § jämfört med 4 kap. 1 och 2 §§ och 5 kap. 6 §, allt strafflagen, förklara Sundesson saker till ansvar för tre bodräktsbrott och två grova bedrägeribrott. Jämlikt lagen om villkorlig dom förordnade emellertid häradsrätten, att med straffets ådömande skulle anstå och på de villkor, som i nämnda lag angivas, bero, huruvida straff skulle ådömas. Häradsrätten bestämde, att Sundesson skulle under en tid av tre år, efter det utslaget vunnit laga kraft, stå under övervakning enligt nämnda lag med häradsrätten såsom vårdnadsdomstol. Slutligen förordnade häradsrätten, att Sundesson skulle försättas på fri fot.

Såväl åklagaren som Sundesson förklarade sig nöjda med utslaget i ovan nämnda del.

Med anledning av vad sålunda förekommit anmodade jag i skrivelse den 30 mars 1946 Sjöberg att till mig inkomma med yttrande rörande det förhållandet, att häradsrätten utan hänsyn till stadgandet i 44 § första stycket sinnessjuklagen redan i beslutet den 10 augusti 1945 bestämt, att medicinalstyrelsens utlåtande skulle inhämtas angående Sundessons sinnesbeskaffenhet.

I avgivet yttrande anförde Sjöberg, att han vid behandlingen av ifrågasvarande mål följt den praxis, som i förevarande hänseende tillämpats i domsagan under den tid Sjöberg tjänstgjort där. Denna praxis hade motiverats därav, att en lekman icke vore kompetent att avgöra riktigheten av en sinnessjukläkares utlåtande samt att därför sådant utlåtande borde underställas medicinalstyrelsen. Under sådana förhållanden vore ur praktisk synpunkt bäst att redan i beslutet om sinnesundersökning intaga bestämmelse därom. Därigenom vunnnes dels att målet fortare kunde företagas till slutligt avgörande och dels att ytterligare tingssammanträde med därtill hörande kostnader för statsverket undvekes.

Sedan jag därefter anmodat Dahl att avgiva yttrande i ärendet, åberopade Dahl vad han anført i ovan å sid. 81 omförmälda yttrande rörande beslut

av Malungs tingslags häradsrätt om inhämtande av medicinalstyrelsens utlåtande angående häktade Fritz Harald Henrik Thomasson.

I en till advokatfiskalen vid Svea hovrätt avlåten skrivelse anförde jag, efter att hava redogjort för hithörande bestämmelser i sinnessjuklagen (se sid. 81 och 82 härovan), i huvudsak följande.

Vad förevarande fall beträffar är i ärendet upplyst, att Nås tingslags häradsrätt genom beslut den 10 augusti 1945 förordnat, att läkares utlåtande skulle inhämtas angående Sundessons sinnesbeskaffenhet vid tiden för de åtalade brottens begående och beträffande frågan, huruvida han vore i behov av vård å sinnessjukhus. I samma beslut har emellertid häradsrätten tillika bestämt, att sedan läkares utlåtande inkommit till rättens ordförande, medicinalstyrelsens utlåtande i saken skulle inhämtas, samt förklarat målet mot Sundesson vilande i avbidan på medicinalstyrelsens utlåtande. Sundesson skulle kvarbliva i häkte. Genom att sålunda, utan avvaktande av läkares utlåtande och prövning av detta, redan den 10 augusti besluta om medicinalstyrelsens hörande har häradsrätten förfarit felaktigt. I anledning av sagda beslut har också medicinalstyrelsens utlåtande inhämtats angående Sundesson. Av innehållet i Kinnmarks utlåtande synes mig framgå, att inhämtandet av medicinalstyrelsens utlåtande icke varit erforderligt, vilket också bestyrkes därav att medicinalstyrelsen vid den granskning av Kinnmarks utlåtande, som företagits jämlikt 42 § sista stycket sinnessjuklagen, icke funnit anledning föreligga att underkasta frågan om Sundessons sinnesbeskaffenhet ytterligare psykiatrisk granskning. Styrelsen har också i sitt utlåtande genom orden "på sätt Kinnmark visat" givit uttryck för en sådan uppfattning.

Utredningen i ärendet giver otvetydigt vid handen, att handläggningen av målet mot Sundesson genom det påtalade beslutet i icke ringa mån fördröjts. Därest Kinnmarks utlåtande, mot vilket någon anmärkning icke inkommit från medicinalstyrelsen i anledning av den ovan omförmälda granskningen, i regelmässig ordning prövats av häradsrätten, måste för visst antagas, att rätten icke funnit skäl föreligga för en begäran om ytterligare utlåtande av medicinalstyrelsen. Vad Sjöberg anført därom, att en lekman icke vore kompetent att avgöra riktigheten av ett av undersökningsläkare avgivet utlåtande, kan icke förtjäna avseende, särskilt med hänsyn till de uttalanden som gjorts vid tillkomsten av bestämmelserna i förevarande ämne. Därest häradsrätten icke på förhand bestämt, att medicinalstyrelsens utlåtande skulle inhämtas, hade målet säkerligen kunnat upptagas till förnyad handläggning omkring två veckor tidigare än som skett.

Genom häradsrättens slutliga utslag i målet har häradsrätten förklarat Sundesson saker till ansvar för brott men jämlikt lagen om villkorlig dom förordnat, att med straffs ådömande skulle anstå under en prövotid av tre år. Därjämte har häradsrätten förordnat om Sundessons försättande på fri fot.

Då den tid Sundesson för länge hållits i häkte sålunda icke kunnat avräknas å något honom ådömt straff, kan Sundesson ha tillskyndats skada genom häradsrättens redan den 10 augusti fattade beslut om inhämtande av medicinalstyrelsens utlåtande. På grund härav och då vad Sjöberg, som är ansvarig för sagda beslut, i sin förklaring anfört till försvar för detsamma icke kan av mig godtagas, finner jag Sjöberg icke kunna undgå åtal för det felaktiga förfarande, som beslutet innebär.

I enlighet med vad jag sålunda anfört uppdrog jag åt advokatfiskalen att ställa Sjöberg under åtal inför hovrätten för berörda tjänstefel. Tillfälle borde beredas Sundesson att i målet föra talan, och borde av honom framställa ersättningsanspråk, i den mån de funnes befogade, av advokatfiskalen understödjas.

Svea hovrätt, varest Sundesson förklarade att han icke hade något yrkande att framställa mot Sjöberg, yttrade i utslag *den 22 oktober 1946* följande.

Hovrätten finner väl, att häradsrätten genom sitt beslut den 10 augusti 1945 förfarit felaktigt i det hänseende, som i J. O:s skrivelse angivits, samt att Sjöberg i sin egenskap av häradsrättens ordförande är ansvarig för beslutet, men enär vad sålunda ligger Sjöberg till last med hänsyn till omständigheterna icke skäligen bör för honom medföra straff, lämnar hovrätten den mot Sjöberg förda talan utan bifall.

Hovrättens utslag har vunnit laga kraft.

15. Felaktigt förfarande av taxeringsintendent genom anhållan att tandläkare måtte för granskning ställa kortregister över sina patienter till taxeringsmyndighets förfogande.

I en den 20 februari 1945 till skattedirektören i Stockholm K. G. A. Sandström avläten skrivelse anförde jag med anledning av klagomål hos mig över vissa av taxeringstjänstemän i Stockholm vidtagna åtgärder för taxering av praktiserande läkare, bland annat, följande: Beträffande klagomålen i vad de avse det förhållandet, att taxeringstjänstemän tagit del av praktiserande läkares journalanteckningar och patientkort, torde nämnda handlingar icke vara att hänföra till sådana i 32 § 3 mom. andra punkten taxeringsförordningen omförmälda anteckningar och handlingar, som rörelseidkare har skyldighet att förete för granskning. En taxeringstjänsteman bör därför icke framställa begäran om att journaler och patientkort skola företes för honom. Vad nu sagts utgör givetvis intet hinder för läkaren att, om han för styrkande av en av honom lämnad uppgift själv så önskar, av eget initiativ förete sina i journaler och patientkort gjorda anteckningar om intäkter och utgifter. (Jfr ämbetsberättelsen 1946 sid. 167.)

Under hänvisning till dessa mina uttalanden anmälde Sveriges tandläkarförbund i en hit insänd skrift, att t. f. taxeringsintendenten i Malmöhus län Gunnar Andersson den 3 oktober 1945 avlåtit en så lydande skrivelse:

”Till tandläkaren Per Carl Josef Ahlqvist, Regementsgatan 80, Malmö.

Med anledning av Edra besvär till prövningsnämnden har jag funnit nödigt låta granska Edra räkenskaper för år 1944 och får jag för den skull anhålla, att Ni måtte, utöver det räkenskapsmaterial som redan insänts, ställa även eventuellt befintligt (kort-)register över patienter till förfogande.

Malmö i landskontoret den 3 oktober 1945.

Gunnar Andersson.

t. f. taxeringsintendent.”

I klagoskriften framhöll tandläkarförbundet, att Anderssons skrivelse vore så mycket mera anmärkningsvärd som den skattskyldige i förevarande fall ställt till taxeringstjänstemännens förfogande sådant räkenskapsmaterial, som avsåges i 32 § 3 mom. taxeringsförordningen, och därvid överlämnat anteckningar över inkomster och utgifter, förda dag för dag i en av förbundet i samråd med skattemyndigheterna utgiven kassabok.

Sedan jag i anledning av klagoskriften, med bifogande av en tryckt avskrift av min skrivelse den 20 februari 1945, anmodat Andersson att inkomma med förklaring, anförde Andersson i avgivet yttrande följande.

J O:s av tandläkarförbundet åberopade uttalande, att journalanteckningar och patientkort icke vore att hänföra till sådana i 32 § 3 mom. andra punkten taxeringsförordningen omförmälda anteckningar och handlingar, som rörelseidkare hade skyldighet att förete för granskning, samt att en taxeringstjänsteman därför icke borde framställa begäran om att journaler och patientkort skulle företes för honom, syntes Andersson avse endast praktiserande läkare. Att J. O:s uttalande i denna del icke syntes böra tolkas så, att det gällde även tandläkare, framginge därav, att J. O. tidigare i samma skrivelse, bland annat på tal om bokföringsplikten, uttryckligen nämnt såväl läkare som tandläkare. Emellertid ville Andersson påpeka, att han i sin skrivelse till Ahlqvist — och detta med flit — varken hade förelagt Ahlqvist något eller begärt att få taga del av hans patientkort. Andersson hade endast *anhållit*, att Ahlqvist skulle ställa eventuellt förekommande sådana till Anderssons förfogande. Denna Anderssons anhållan hade givetvis icke haft annat syfte än att i det föreliggande taxeringsärendet söka komma till ett så rättvist resultat som möjligt, något som ju också borde ha legat i Ahlqvists intresse. I detta sammanhang ville Andersson framhålla, att J. O. i slutet av sitt uttalande den 20 februari 1945 anförde, att en läkare givetvis icke vore förhindrad att, om han för styrkande av honom lämnad uppgift själv så önskade, av eget initiativ förete sina i journaler och patientkort gjorda anteckningar om intäkter och utgifter. Anderssons anhållan till Ahlqvist kunde därför icke ha inneburit någon frestelse för honom att — för att få sin taxeringsfråga rätt bedömd och avgjord — företaga en handling,

som icke stode i överensstämmelse med hans plikter som tandläkare. Andersson ansåge sig därför, då han överlämnade taxeringsfrågan till prövningsnämndens avgörande, oförhindrad att tyda Ahlqvists uraktlåtenhet på ett sätt, som mera stode i överensstämmelse med hans antagliga bevekelsegrunder. Ahlqvists vägran att ställa patientkortet till förfogande hade icke föranlett någon ytterligare åtgärd från Anderssons sida, och detta hade från början icke heller varit avsett. Andersson ansåge den mot honom gjorda anmälan sakna grund och anhölle därför, att densamma måtte förklaras vara obefogad.

I avgivna påminnelser anförde tandläkarförbundet följande.

Anderssons uppfattning, att någon skillnad mellan läkare och tandläkare skulle föreligga i det hänseendet att de av läkare förda patientkortet icke skulle vara att betrakta såsom sådana i 32 § 3 mom. andra punkten taxeringsförordningen omförmälda handlingar, som rörelseidkare hade att förete för granskning, medan för tandläkare däremot dessa patientkort skulle vara att betrakta såsom sådana handlingar, kunde förbundet icke dela. Det framstode som självklart, att J. O. i sitt uttalande i skrivelsen den 20 februari 1945 talade om läkare, då uttalandet just föranletts utav en klagoskrift rörande läkarna. Anderssons uppgift, att han endast skulle ha "anhållit" och icke "begärt" att få taga del av patientkortet, vore visserligen riktig. Förbundet tilläte sig emellertid i detta hänseende hänvisa till Svenska akademiens ordlista över svenska språket, där som synonym för verbet "anhålla" anförts verbet "begära" samt som synonym för substantivet "anhållan" substantivet "begäran". Förbundet hemställde därför, att något avseende icke måtte fästas vid Anderssons försök att göra någon distinktion därvidlag, detta så mycket mer som det torde vara allmän sed att begagna ordet "anhålla" även i de fall, då stränga krav på uppfyllandet av en förpliktelse föreläge. Andersson hade anført, att hans begäran att få taga del av anteckningarna på patientkortet icke haft annat syfte än att söka komma till ett så rättvist resultat som möjligt. Emellertid kunde man konstatera, att Andersson i slutet av sitt yttrande uttalat, att han, då han överlämnade taxeringsfrågan till prövningsnämndens avgörande, ansåge sig oförhindrad att tyda vederbörande tandläkares uraktlåtenhet att överlämna patientkortet på ett sätt, som stode mera i överensstämmelse med hans "antagliga bevekelsegrunder". Jämfördes dessa båda uttalanden, vore det tydligt, att Andersson ansett sig icke kunna godtaga de av tandläkaren förda räkenskapsböckerna utan i stället ansett patientkortet böra vara avgörande. Detta gäve stöd för uppfattningen, att Andersson intagit en alltför fiskalisk ställning vid bevisfrågans bedömande, en ställning som stode i strid mot den ståndpunkt som kommit till uttryck i J. O:s skrivelse den 20 februari 1945. Till ett rättvist resultat i taxeringshänseende hade Andersson kunnat komma genom att taga del av de anteckningar över intäkter och utgifter jämte därtill hörande handlingar, vilka företetts för honom. Förbundet tilläte sig påpeka, att det någon gång inträffat, att underordnad taxeringstjänsteman (bokförings-

granskare) i Stockholm framställt begäran (eller anhållan) till tandläkare om företeende av patientkortet, men att, när detta bragts till ledningens för skatteverket kännedom, rättelse omedelbart åstadkommits och begäran återtagits. Man hade icke ansett skyldighet föreligga att förete patientkortet. — Tandläkare hade ofta, trots att de haft anteckningar över intäkter och utgifter av ovan berört slag, företett sina patientkort för granskning. Det hade därvid ej sällan visat sig, att vissa differenser förelegat mellan de på korten antecknade beloppen och de i kassaboken uppförda. Detta hade lett till att vederbörande tandläkare, trots att differenserna kanske varit synnerligen obetydliga, blivit med frångående av hans efter förda anteckningar upprättade självdeklaration taxerad efter skön. Anledningarna till att differenser mellan patientkort och anteckningar i kassabok föreläge kunde vara flera. På patientkortet fördes i främsta rummet anteckningar av rent odontologisk art. Ofta antecknades därjämte vad behandlingen borde kosta enligt den av tandläkaren tillämpade taxan. Emellertid vore det icke alls säkert, att detta belopp bleve det som vederbörande patient komme att erlægga. Det kunde mycket väl tänkas, att det belopp som slutligen erlades bleve mindre, beroende på olika omständigheter, exempelvis att patienten beviljades rabatt på grund av att han varit en ovanligt hygglig patient, som exakt hållit avtalade behandlingstider, eller en patient, som under många år varit patient hos vederbörande tandläkare. Det kunde också tänkas motsatsen, nämligen att beloppet höjdes vid den slutliga betalningen, på grund av att vederbörande patient varit besvärlig i ett eller annat avseende, t. ex. icke hållit avtalade tider eller ringt återbud så sent, att det vållat såväl tandläkaren som andra patienter avbräck. Det vore sålunda icke alls säkert, att de belopp, som vore antecknade på patientkortet, vore de som verkligen erlagts, utan det vore i stället så, att den summa, som genom fortlöpande anteckningar införts i kassaboken, vore den riktiga. På grund av de erfarenheter som gjorts och på grund av att den tandläkare, som ställde sitt kortregister till förfogande, riskerade att bliva upptaxerad, utan att någon hänsyn toges till hans verkliga anteckningar över intäkter och utgifter i rörelsen med därtill hörande handlingar, med utsikt att få rättelse först sedan ärendet efter ett par år hunnit behandlas i kammarrätten, hade tandläkarna allt oftare gått in för att icke förete patientkortet för granskning. Det nu föreliggande fallet måste ses mot bakgrunden därav och med beaktande av J. O:s uttalande i skrivelsen den 20 februari 1945 att patientkort icke vore att betrakta som sådana till bokföringen hörande handlingar, vilka skattskyldig vore skyldig att förete för granskning. Vidare hade vederbörande tandläkare ansett det vara sin skyldighet mot patienterna att icke utlämna vad de i förtroende meddelat eller vad som stode i samband med deras behandling till utomstående. Det kunde här nämnas, att enligt modern odontologisk uppfattning en tandläkare för att kunna rätt genomföra behandlingen av en patient ofta måste besitta ingående kännedom om patientens allmäntillstånd, varom anteckningar då gjordes på patientkortet, och dessa uppgifter borde icke

komma till någon utomståendes kännedom. Med åberopande av vad sålunda anförts ville tandläkarförbundet uttala, som sin uppfattning, att Anderssons förfaringssätt stode i strid mot J. O:s uttalande att patientkort icke vore att hänföra till sådana i 32 § 3 mom. andra punkten taxeringsförordningen omförmälda anteckningar och handlingar, som rörelseidkare hade skyldighet att förete för granskning, samt att en taxeringstjänsteman icke borde framställa begäran om att patientkort skulle företes för honom.

På anmodan av mig avgav Andersson, efter att ha tagit del av påminnelse-skriften, nytt yttrande, däri han anförde följande.

Vad anginge det förhållandet, att Andersson i sin skrivelse till Ahlqvist använt verbet "anhålla" och därmed icke avsett ett föreläggande för Ahlqvist utan allenast att bereda denne tillfälle att i taxeringsärendet förebbringa bevisning till stöd för en riktig taxering, vidhölle Andersson vad han därom förut anført. Även om orden "anhålla" och "begära" i Svenska akademiens ordlista betecknats såsom synonymer, kunde dem emellan förefinnas och föreläge enligt Anderssons mening också en betydelsefull skillnad. I koncept till Anderssons ifrågavarande skrivelse hade en biträdande tjänsteman upptagit uttrycket "anmoda" — det jämte "anmana" i taxeringspraxis vanliga uttryckssättet för förelägganden att exempelvis avlämna uppgifter, som vid vägran kunde framtvingas genom vite — men detta hade av Andersson ändrats till "anhålla" just emedan Andersson icke avsett annat än att giva Ahlqvist tillfälle att tillhandahålla en för honom själv önskvärd utredning i taxeringsmålet. Tandläkarförbundets uppfattning om hur "fiskalisk" en taxeringstjänsteman borde vara samt skatteverkets i Stockholm praxis vid granskning av tandläkares räkenskaper och bevisvärdet i och för sig av tandläkares patientkort vid sådana granskningar syntes för J. O:s prövning av lagligheten av Anderssons åtgärder icke vara av intresse. Andersson inginge därför icke på något närmare bemötande av förbundets påminnelser i dessa delar och bestrede, att avseende fästes vid desamma. Innehållet i J. O:s skrivelse den 20 februari 1945 till Sandström hade varit känt för Andersson vid avlåtandet av hans skrivelse den 3 oktober 1945 till Ahlqvist. Andersson hade emellertid varit och vore alltjämt, såsom han tidigare anført, av den uppfattningen, att J. O:s i skrivelsen till Sandström gjorda uttalanden rörande journalanteckningar och patientkort avsåge allenast praktiserande läkare men icke tandläkare. På grund av vad han sålunda anført hemställde Andersson, att förbundets anmälan icke måtte föranleda någon J. O:s åtgärd.

I ytterligare påminnelser anförde tandläkarförbundet, bland annat, följande.

Såsom ytterligare stöd för att praktiserande tandläkares likaväl som praktiserande läkares journalanteckningar och patientkort icke vore att hänföra till sådana i 32 § 3 mom. taxeringsförordningen omförmälda anteckningar och handlingar, som rörelseidkare hade skyldighet att förete för granskning, ville

tandläkarförbundet åberopa, att medicinalstyrelsen i cirkulärskrivelse till samtliga legitimerade tandläkare i riket den 17 januari 1946 framhållit nödvändigheten av att tandläkarna förde noggranna anteckningar rörande de fall, som komme under deras behandling. Medicinalstyrelsen anförde sålunda i nämnda cirkulärskrivelse: "Samtidigt vill styrelsen påpeka nödvändigheten av att tandläkare i sin yrkesutövning för sådana journalanteckningar beträffande patientbehandlingen, att det är möjligt att i fall, där så är av en eller annan anledning påkallat, efter anmodan lämna för fallets allsidiga bedömande nödiga uppgifter." För närvarande påginge inom medicinalstyrelsen arbete på modernisering av den lagstiftning, som reglerade rätten att utöva tandläkar-konsten. Inom styrelsen hade i samråd med Svenska Tandläkare-Sällskapet och Sveriges tandläkarförbund som ett led i detta arbete utarbetats ett förslag till ny lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten. Till komplettering av detta lagförslag hade man inom organisationerna enligt överenskommelse med vederbörande inom medicinalstyrelsen utarbetat ett till styrelsen numera ingivet förslag till "Allmän tandläkarinstruktion", vilken bland annat innehöll föreskrifter om att tandläkare skulle skyndsamt till medicinalstyrelsen inkomma med de upplysningar, underrättelser och förklaringar, medicinalstyrelsen i särskilda fall kunde finna anledning begära. För att en dylik underrättelseplikt skulle kunna fullgöras på ett tillfredsställande sätt måste noggranna anteckningar rörande varje fall ha gjorts å journalkortet. Förbundet kunde icke finna, att någon skillnad borde göras mellan läkare och tandläkare i detta hänseende, när i övrigt skillnad icke gjordes i beskattningshänseende. — Det kunde vidare förtjäna nämnas, att Andersson i anledning av Ahlqvists besvär hos prövnings-nämnden yttrat bland annat: "Ehuru klaganden vid tidigare räkenskapsgranskning gjorts uppmärksam därpå, att införingar i kassaboken böra göras med bläck eller på annat varaktigt sätt, har vid i samband med besvären gjord granskning av räkenskaperna för beskattningsåret 1944 konstaterats, att införingarna alltjämt göras med blyerts. Jag kan icke tillerkänna räkenskaper, som icke förts på varaktigt sätt, något vitsord för beskattning." I J. O:s skrivelse till Sandström hade J. O. emellertid uttalat, att det vore uppenbart, att praktiserande läkare eller tandläkare icke kunde av beskattningsmyndighet åläggas någon bokföringsskyldighet vare sig enligt bokföringslagen eller i något annat avseende. Anderssons yttrande syntes föga stå i överensstämmelse med detta uttalande.

I en till advokatfiskalen vid hovrätten över Skåne och Blekinge avläten skrivelse anförde jag därefter följande.

I 32 § 2 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928 stadgas, att efter anmaning envar är skyldig att i den omfattning, som i anmaningen angivits, meddela för egen taxering för inkomst eller förmögenhet erforderliga

upplysningar utöver dem, som föranledas av det fastställda deklarationsformuläret.

I 3 mom. första stycket samma paragraf stadgas:

”Skattskyldig, som under beskattningsåret enligt lag varit skyldig föra handelsböcker eller, utan att sådan skyldighet förelegat, likväl fört dylika böcker i av honom bedriven rörelse, åligger att efter anmaning av taxeringsintendent, i den utsträckning denne prövar nödigt, tillhandahålla sin bokföring med därtill hörande handlingar för granskning, varom förmäles i 79 och 93 §§. Enahanda skyldighet åligger rörelseidkare, som ej fört handelsböcker, med avseende å av honom förda anteckningar rörande intäkter och utgifter inom rörelsen jämte därtill hörande handlingar.”

Enligt 79 § 1 mom. åligger det taxeringsnämndens ordförande, om han för behörig taxering av skattskyldig, som i 32 § 3 mom. första stycket omförmäles, finner granskning av dennes bokföring nödig, att framställa begäran om dylik granskning hos taxeringsintendenten, på vilken det ankommer att besluta i saken. Taxeringsintendenten kan därvid antingen själv verkställa granskningen, eventuellt med biträde av sakkunnig, eller låta densamma verkställas av taxeringsnämndens ordförande eller av annan därtill utsedd person.

Enligt bestämmelse i 93 § bör taxeringsintendenten, om han vid granskning av taxeringar, som skola handläggas av prövningsnämnd, hos vilken han tjänstgör, finner bokföringsgranskning nödig för behörig taxering av sådan skattskyldig, som omförmäles i 32 § 3 mom., föranstalta om dylik granskning, därvid biträde av sakkunnig må anlitas.

Bestämmelserna om skyldighet för icke bokföringspliktiga personer att förete av dem förda räkenskaper ha tillkommit i samband med vissa år 1935 genomförda ändringar i taxeringsförordningen, vilken dessförinnan icke innehöll någon bestämmelse i dylikt hänseende. Till grund för bestämmelserna ligger ett av skattekontrollsakkunniga den 12 september 1933 avgivet betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående förbättrad deklarationskontroll och till förstärkt taxeringsorganisation m. m. (SOU 1933: 27). I detta betänkande anförde de sakkunniga, efter att ha redogjort för av dem föreslagen skyldighet för bokföringspliktiga rörelseidkare att tillhandahålla räkenskaper för granskning hos taxeringsmyndighet, bland annat (sid. 143) följande: Den föreslagna skyldigheten borde icke inskränkas till den, som enligt lag varit skyldig föra handelsböcker, utan, såsom bolagsskatteberedningen föreslagit, omfatta jämväl den, som utan lagstadgad skyldighet fört dylika böcker. Sådan utövare av rörelse, som icke fört fullständiga handelsböcker, skulle enligt de sakkunnigas förslag vara skyldig att på anfordran förete de fortlöpande anteckningar han fört angående sina intäkter och utgifter. Ett krav på skyldighet för envar, som utövat rörelse, att för deklarationskontroll föra fortlöpande anteckningar i närmare angiven ordning kunde icke ur principiell synpunkt avvisas. De specifikationer, som skulle lämnas i bilaga till deklarationsformuläret eller i annan ordning, förutsatte uppenbarligen ett visst mått av bokföring. Vål hade

i praktiken ofta konstaterats, att sådan fortlöpande bokföring icke ägt rum, men i sådana fall syntes de specificerade deklarationsuppgifterna såsom lämnade på måfå utan faktiskt underlag sakna egentligt värde. Enligt de sakkunnigas mening torde man emellertid för närvarande icke böra sträcka sig längre än att skyldighet infördes för icke bokföringspliktig utövare av rörelse att på anmaning tillhandahålla taxeringsmyndigheterna de fortlöpande anteckningar angående intäkter och utgifter, som förts och låge till grund för i deklarationen upptagna specificerade uppgifter. Visade det sig därvid, att inga sådana anteckningar förts, oaktat ett korrekt fullgörande av deklarationsplikten utan dylika anteckningar uppenbarligen icke kunnat ske, eller att desamma varit ofullständiga eller oriktiga, torde den skattskyldige, därest avgiven deklaration vid taxeringen frånginges, i bevisningshänseende komma att försättas i ett försämrat läge. Däremot hade de sakkunniga icke ansett, att bestämmelser borde utfärdas rörande vad dessa anteckningar skulle innehålla för att kunna godtagas. Det låge såsom redan framhållits i sakens natur, att anteckningarnas innehåll skulle vara så fullständigt, att den skattskyldige ägde möjlighet att med begagnande av anteckningarna och eljest kända eller lätt konstaterbara förhållanden lämna den specificerade redovisning, som enligt deklarationsformuläret och därtill hörande bilagor skulle avgivas. Emellertid skulle det åtminstone beträffande vissa slag av verksamheter vara till gagn ur kontrollsynpunkt, om en mera fullständig bokföringsskyldighet föreskrevs. Enligt de sakkunnigas mening borde man emellertid på detta område framgå med största smidighet. De sakkunniga hade sålunda ansett sig allenast böra förutsätta, att erforderliga förslagsformulär till sådana anteckningar utarbetades genom taxeringsinspektionen, därvid givetvis samarbete borde äga rum med vederbörande organisation bland de skattskyldiga verksamhetsutövarna. Ovillkorlig skyldighet att använda i dylik ordning utarbetade formulär syntes icke böra åläggas, men man kunde förvänta, att de skattskyldiga i eget intresse komme att använda dessa formulär, helst desamma torde böra utarbetas ej blott ur synpunkten av att skaffa ett ändamålsenligt material för skattekontrollen utan jämväl att erbjuda de skattskyldiga fördelen att äga ur merkantil synpunkt redig och överskådlig bokföring rörande verksamheten.

I anslutning till det anförda föreslago skattekontrollsakkunniga — förutom intagande i 32 § 3 mom. taxeringsförordningen av stadgande om skyldighet för bokföringsskyldig och annan rörelseidkare, som utan att vara därtill skyldig fört i lag stadgade handelsböcker, att på anmaning av landskamrerare tillhandahålla sin bokföring — ett tillägg till samma moment av innehåll, att enahanda skyldighet skulle åligga rörelseidkare, som ej fört handelsböcker, med avseende å av honom förda anteckningar rörande intäkter och utgifter inom rörelsen jämte därtill hörande handlingar.

I proposition nr 148 till 1935 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till ändring av 32 § 3 mom. taxeringsförordningen i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag. Vid propositionens avlåtande anförde chefen för

finansdepartementet, bland annat, att beträffande utsträckningen av skyldigheten att tillhandahålla räkenskaper till att avse jämväl handelsböcker eller andra anteckningar, som förts av icke-bokföringspliktiga, torde kunna vitsordas en från flera håll framförd erinran, att värdet av denna ändring ofta torde komma att visa sig vara icke så stort. Departementschefen delade emellertid de sakkunnigas uppfattning, att principens fastslående kunde få en viss betydelse i en del fall.

Bevillningsutskottet lämnade i avgivet utlåtande, nr 37, de föreslagna bestämmelserna rörande bokföringsgranskningen utan erinran.

Sedan propositionen i förevarande del antagits av riksdagen, erhöll 32 § 3 mom. första stycket taxeringsförordningen genom förordning den 31 maj 1935 sitt nuvarande innehåll med undantag allenast därav, att den taxeringsintendent nu tillkommande anmaningsrätten enligt 1935 års förordning skulle utövas av landskamrerare.

Av vad som förekommit vid tillkomsten av ifrågavarande stadgande framgår, att den icke-bokföringspliktiga rörelseidkare, vartill tandläkare ostridigt är att hänföra, åvilande skyldigheten att tillhandahålla räkenskaper för granskning vid taxering avser sådana anteckningar, som av rörelseidkaren förts i syfte att utvisa hans inkomster och utgifter i rörelsen, ävensom räkningar, kvitton, ansvarsförbindelser och andra sådana räkenskapshandlingar. Ha anteckningarna förts dag för dag i kassabok, torde de utan tvivel vara av icke obetydligt värde såsom granskningsmaterial vid taxering, och detta även om de verkställts allenast med blyerts. Skyldigheten att förete anteckningar om inkomster och utgifter kan emellertid icke anses avse alla slag av dylika anteckningar. Om rörelseidkaren exempelvis fört anteckningar om sina inkomster utan att de handlingar, å vilka anteckningarna gjorts, kunna sägas utgöra en del av hans räkenskaper, synes någon skyldighet att förete dem för granskning icke kunna åläggas honom med stöd av 32 § 3 mom. taxeringsförordningen. Till sådana anteckningar torde utan tvivel vara att hänföra anteckningar, som av läkare och tandläkare bruka verkställas å av dem förda patientkort. Förandet av dessa kort sker uppenbarligen i syfte att tjäna medicinska ändamål och att vara läkaren eller tandläkaren till ledning vid fortsatt behandling av patienterna. Det torde emellertid hända, att läkare eller tandläkare å dylika kort utöver de patienten rörande anteckningarna verkställer anteckningar om arvode för behandlingen eller om för densamma använd tid m. m. i och för arvodets beräkning. Därmed kan kortet emellertid icke få karaktär av något slags räkenskapshandling. Följaktligen kan det ej heller anses vara av den beskaffenhet, som avses i 32 § 3 mom. första stycket taxeringsförordningen. Vid sådant förhållande torde det också vara klart, att någon skyldighet för läkare eller tandläkare att förete patientkort för granskning vid taxering icke föreligger. Såsom jag i min ovanberörda skrivelse till skattedirektören Sandström anfört bör därför ej heller taxeringstjänsteman framställa begäran om att patientkort skola företes för honom. Någon skillnad

i detta hänseende mellan läkares och tandläkares patientkort kan icke göras. Den omständigheten, att mitt uttalande i skrivelsen till Sandström hänfördes allenast till läkares patientkort, berodde givetvis därpå att de i fråga om patientkort anförda klagomålen avsågo allenast praktiserande läkares journaler och patientkort.

Vad förevarande klagomål beträffar är i ärendet upplyst, att Andersson i egenskap av t. f. taxeringsintendent i Malmöhus län i skrivelse den 3 oktober 1945 till Ahlqvist — med förmålan att Andersson i anledning av besvär, som Ahlqvist anført över vederbörande taxeringsnämnds i Malmö taxering av Ahlqvist år 1945, funnit nödigt låta granska Ahlqvists räkenskaper för år 1944 — anhållit, att Ahlqvist måtte, utöver det räkenskapsmaterial som redan insänts till prövningsnämnden i länet, ställa även eventuellt befintligt kortregister över patienter till förfogande. Såsom av vad jag ovan anført framgår kan det ej ha ålegat Ahlqvist att för granskning hos taxeringsmyndigheten tillhandahålla de av Ahlqvist förda patientkorten, även om å dessa funnits anteckningar rörande de arvoden Ahlqvist uppburit av vederbörande patienter. Med hänsyn härtill har Andersson enligt min mening överskridit sin befogenhet, då han begärt, att Ahlqvist skulle ställa sina patientkort till förfogande för taxeringsmyndigheten. Förfarandet synes mig så mycket mera anmärkningsvärt som Andersson ägt kännedom om det av mig i skrivelsen till Sandström gjorda uttalandet i fråga om granskningen av patientkort. Vad Andersson anført rörande skillnaden mellan att ”anhålla”, såsom han gjort i sin skrivelse, om kortens tillhandahållande och att ”begära”, att de måtte tillhandahållas, förtjänar uppenbarligen intet som helst avseende. För den skattskyldige framstår såväl en anhållan som en begäran om patientkorts utlämnande såsom en anmaning, varom förmåles i 32 § 3 mom. taxeringsförfordningen.

Då Andersson i sina till mig avgivna yttranden hävdad, att han icke gjort sig skyldig till något felaktigt förfarande genom att i skrivelsen den 3 oktober 1945 anhålla om tillgång till Ahlqvists patientkort, samt det alltså icke kan anses uteslutet, att Andersson i framdeles förekommande fall av liknande beskaffenhet kan förfara på enahanda sätt, finner jag Andersson icke kunna undgå åtal för vad han i förevarande fall låtit komma sig till last.

På grund av vad jag sålunda anført uppdrog jag åt advokatfiskalen att ställa Andersson under åtal inför hovrätten för tjänstefel i anmärkta hänseende. Tillfälle borde beredas tandläkarförbundet att i målet föra talan.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, varest tandläkarförbundet yrkade ersättning av Andersson för utgifter å målet inför J. O. och i hovrätten med tillhoppa 600 kronor, yttrade i utslag *den 9 december 1946* följande.

Med hänsyn därtill, att tandläkares patientkort huvudsakligen äro avsedda att tjäna till ledning vid patienternas tandbehandling, kan stadgandet i 32 §

3 mom. första stycket andra punkten taxeringsförordningen icke anses tillämpligt på dylika kort, och följaktligen anmaning att tillhandahålla sådana för granskning, varom i första punkten av samma stycke förmåles, icke lagligen ske.

Vid sådant förhållande och då Anderssons i skrivelsen den 3 oktober 1945 gjorda anhållan, att Ahlqvist måtte ställa eventuellt befintligt (kort-)register över patienter till förfogande, måste betraktas som sådan anmaning som ovan nämnts, finner hovrätten Andersson genom avlåtandet av skrivelsen hava gjort sig skyldig till felaktigt förfarande i tjänsten, men när Anderssons berörda förfarande skäligen icke bör för honom medföra ansvar, lämnar hovrätten den mot Andersson förda ansvarstalan utan bifall.

Förbundet får självt vidkännas sina kostnader å målet inför J. O. och i hovrätten.

II. Redogörelse för vissa ärenden, som ej föranlett åtal.

För nedbringande av tryckningskostnaderna för berättelsen har jag, i likhet med vad tidigare skett, under denna avdelning intagit redogörelse för allenast ett mindre antal under år 1946 behandlade ärenden.

1. Föreläggande enligt 2 kap. 13 § lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m.

I en av föreståndaren vid fångvårdsanstalten i Örebro Ragnar Leufstedt med eget yttrande hit insänd klagoskrift anförde å anstalten intagne skogvaktaren Bengt Josef Andersson från Norrköping följande.

Genom utslag den 14 juni 1946 hade klaganden av rådhusrätten i Norrköping dömts för rattfylleri till fängelse en månad. Sedan Göta hovrätt den 22 juli 1946 efter besvär av klaganden fastställt nämnda utslag, hade klaganden den 26 påföljande augusti av ordonnanspolisen i Norrköping anmodats att inom åtta dagar därefter inställa sig å fångvårdsanstalten i Örebro för avtjänande av straffet. Klaganden hade meddelat den polismannen, som omhänderhaft ärendet, att klaganden kunde erhålla en månads semester från den skogvaktarbefattning han innehade hos ett bolag och därför vore beredd att redan påföljande dag avresa till Örebro. I sammanhang därmed hade klaganden även frågat, om han ej skulle ha handlingarna i målet med sig till Örebro, men fått bestämt besked, att så ej vore nödvändigt. "I Örebro vet man om detta, så Ni har endast att anmäla Er i fängelset; säg vem Ni är, så vet de vad saken gäller" hade varit polismannens svar. Då klaganden den 27 augusti på eftermiddagen anmält sig vid fångvårdsanstalten i Örebro, hade klaganden emellertid ej blivit mottagen, enär man där saknat varje kännedom om det

klaganden ådömda straffet. Föreståndaren hade efter klagandens ankomst ringt till polisstationen i Norrköping, men ej kunnat komma i kontakt med vederbörande överkonstapel inom ordonnanspolisen. Klaganden hade ej haft annat att göra än att lämna anstalten och hade varit nära att bli utan husrum för natten. Följande dag hade klaganden ringt till norrköpingspolisen och därvid fått det beskedet, att polisen ej kunde lämna handlingarna ifrån sig. Man hade där skjutit skulden på länsstyrelsen i Östergötlands län. Efter telefonpåringning från föreståndaren samma dag hade emellertid de handlingar, som voro nödvändiga för klagandens intagande i fångvårdsanstalten, anlant dit och klaganden hade kunnat börja avtjäna sitt straff från den 28 augusti. Till följd av det svar klaganden erhållit vid hänvändelsen till polisen i Norrköping den 26 augusti hade klaganden åsamkats onödigt bekymmer och obehag samt utgifter för mat, hotellrum, telefonsamtal m. m. Klaganden fäste dock ej stort avseende vid detta, men att straffets verkställighet blivit uppskjuten en dag kunde komma att förorsaka klaganden stora obehag från arbetsgivarens sida. Klaganden hade bestämt lovat att återkomma den 27 september 1946 och visste ej vad ett uteblivande kunde få för följder.

Leufstedt anförde i det avgivna yttrandet, att klaganden den 27 augusti 1946 klockan 20.³⁰ infunnit sig vid fångvårdsanstalten i Örebro för undergående av fängelsestraffet. Då klaganden emellertid varit i avsaknad av utslag och vederbörligt föreläggande om inställelsen, hade han icke kunnat intagas för verkställighet av straffet, utan hade därmed fått anstå till påföljande dag, då utslag och övriga handlingar av polismyndigheten i Norrköping efter framställning per telefon översänts till anstalten.

Sedan jag i anledning av klagoskriften anmodat polismästaren i Norrköping att inkomma med yttrande, överlämnade polismästaren Gillis Kleberg en den 7 september 1946 avgiven rapport angående en av biträdande överkonstapeln Nils Märling i saken verkställd utredning, varjämte Kleberg avgav eget utlåtande.

I rapporten anfördes, bland annat, följande.

Genom resolution den 22 augusti 1946 hade länsstyrelsen i Östergötlands län anmodat poliskammaren i Norrköping att "tillsäga" klaganden att inom åtta dagar efter tillsägelsen inställa sig å fångvårdsanstalten i Örebro för undergående av fängelse i en månad för rattfylleri. Därest klaganden icke inom den föreskrivna tiden inställde sig å fångvårdsanstalten, skulle han enligt resolutionen genom poliskammarens försorg införpassas till anstalten. Den 26 augusti 1946 hade ordonnanskonstapeln Harald Nilsson mot bevis låtit klaganden taga del av länsstyrelsens resolution jämte därvid fogade handlingar. På klagandens fråga, vad han skulle taga med sig vid inställelsen påföljande dag, hade Nilsson upplyst, att klaganden endast behövde taga med sig person- och ransoneringskort samt de persedlar han oundgängligen behövde. Beträffande införpassningshandlingarna hade klaganden upplysts om, att

dessa skulle förvaras av ordonnanspolisen för att användas, därest klaganden icke inom föreskriven tid själv inställde sig å fångvårdsanstalten. Då länsstyrelsen icke i sin resolution angivit hur det skulle förfaras med remisshandlingarna och ej heller på annat sätt lämnat informationer i saken, hade ordonnansavdelningen varit av den uppfattningen, att avskrift av hovrättens utslag den 22 juli 1946 tillställts vederbörande fångvårdsanstalt direkt. Den 28 augusti klockan 9 hade från vakthavande överkonstapeln å ordningspolisavdelningen Eric Persson inkommit ett skriftligt besked, att föreståndaren för fångvårdsanstalten i Örebro, Leufstedt, på kvällen den 27 augusti ringt och meddelat, att klaganden befann sig å fångvårdsanstalten och ville avtjäna straff, men att klaganden vore i saknad av vederbörliga intagningshandlingar och därför icke kunde tagas emot utan anmodats återkomma påföljande dag. Samma dag, den 28 augusti, hade Leufstedt vid telefonförfrågan meddelat, att han ovillkorligen måste ha intagningshandlingarna för att kunna taga emot klaganden, som skulle återkomma under dagen. Märling hade då meddelat Leufstedt, att handlingarna omedelbart skulle sändas per express, och anhållit, att Leufstedt skulle taga emot klaganden, därest expresshandlingarna icke skulle hinna fram till Örebro samma dag. Leufstedt hade emellertid på det bestämdaste vägrat att taga emot klaganden och sagt: "På telefonbegäran kan jag icke taga emot vederbörande." Då ordonnanspolisen icke tidigare handlagt något ärende, i vilket med tillämpning av den kort tid förut ikraftträdde lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m. den dömde först skolat anmodas att själv inställa sig vid vederbörande fångvårdsanstalt, och ordonnanspolisen endast haft tillgång till ett fångvårdsstyrelsens stencilerade cirkulär av den 28 juni 1946, varav icke framgått hur det skulle förfaras i dylika fall, hade avdelningen varit av den uppfattningen, att avskrift av utslaget tillställts fångvårdsanstalten i Örebro direkt. Omkring klockan 11 den 28 augusti hade Leufstedt per telefon begärt, att ordonnansavdelningen hos länsstyrelsen skulle anhålla, att länsstyrelsen till föreståndaren för fångvårdsanstalten i Örebro skulle avsända ett telegram, innehållande begäran om klagandens mottagande samt uppgift att införpassningshandlingarna skulle komma senare. Om detta hade landskanslisten K. W. P. Leander vid länsstyrelsen omedelbart underrättats.

Överkonstapeln Persson hade vid förhör uppgivit: Då Persson den 27 augusti tjänstgjort såsom jourhavande å ordningspolisavdelningen, hade klockan 20.¹⁰ från Leufstedt inkommit telefonmeddelande att klaganden samma kväll klockan 20.³⁰ infunnit sig vid fångvårdsanstalten i Örebro och förklarat, att han på anmodan av norrköpingspolisen kommit till anstalten för att undergå fängelse i en månad för rattfylleri. Leufstedt hade vidare meddelat, att klaganden saknade utslag samt även föreläggande om inställelsen, varför klaganden icke kunde tagas emot å anstalten. Emedan Persson icke tidigare tagit del av några handlingar rörande klaganden, hade Persson icke kunnat lämna någon förklaring angående klagandens inställelse där. För att om möjligt

få klarhet i ärendet hade Persson per telefon sökt komma i förbindelse med Märling på dennes bostadstelefon, vilket dock icke lyckats. Leufstedt, som underrättats därom, hade förklarat, att klaganden icke kunde tagas emot å fängvårdsanstalten.

I rapporten hade antecknats dels att Persson kunnat komma i förbindelse med Märling, därest han sett efter på den å polisstationen befintliga adress-tavlan, där Märlings bostadstelefon under sommarvistelsen fanns antecknad, dels att poliskommissarien Eskil Larsson kunnat lämna svar i fråga om klaganden, varvid telegram om klagandens mottagande och handlingarnas överlämnande senare omedelbart skulle ha avsänts från ordonnansavdelningen.

I rapporten anfördes slutligen: Efter det inträffade utfärdade poliskammaren numera ett föreläggande, vari den dömde förelades att inom åtta dagar inställa sig å vederbörande fängvårdsanstalt. Av föreläggandet, som utfärdades i tre exemplar, tillställdes den dömde ett exemplar emot bevis å originalhandlingen. Det tredje exemplaret bifogades införpassningshandlingarna, då dessa efter delgivning översändes till vederbörande fängvårdsanstalt med begäran om bevis, därest den straffade inom föreskriven tid inställde sig. Skulle han däremot icke inställa sig, begärdes handlingarna åter för verkställighet. Då det senare kommit till ordonnansavdelningens kännedom, att fängvårdsstyrelsen, med upphävande av det stencilerade cirkuläret av den 28 juni 1946, den 30 i samma månad utfärdat nytt cirkulär (nr 5) angående förpassning till fängvårdsanstalt m. m., vilket dock icke kommit ordonnansavdelningen tillhanda, hade ordonnansavdelningen, efter rekvisition, den 16 september 1946 erhållit tre exemplar av sistnämnda cirkulär. Av cirkulärets avdelning D punkt 3 framginge, att poliskammaren numera handlade i överensstämmelse med cirkulärets föreskrifter.

I sitt utlåtande anförde Kleberg följande.

Ärendet angående klaganden hade inkommit till poliskammaren den 23 augusti 1946 och genom dess handräckningsdiarium omedelbart expedierats till polisens ordonnansavdelning för åtgärd. Från fängvårdsstyrelsen hade till poliskammaren den 1 juli 1946 inkommit styrelsens cirkulär i stencil den 28 juni 1946 i två exemplar. Vidare hade från länsstyrelsen i länet översänts samma cirkulär i ett exemplar. Cirkuläret hade för kännedom överlämnats bland annat till polisens ordonnansavdelning. Fängvårdsstyrelsens tryckta cirkulär den 30 juni 1946 nr 5 hade icke kommit poliskammaren tillhanda förrän detsamma efter särskild rekvisition hos fängvårdsstyrelsen inkommit den 16 september 1946. Länsstyrelsen hade på förfrågan upplyst, att enligt dess diarium cirkuläret nr 5 den 6 juli 1946 översänts såväl till poliskammaren som till stadsfiskalen. Icke i något av poliskammarens diarier funnes någon skrivelse därom införd, och Kleberg hade övertygat sig om att någon sådan ej heller funnes införd i stadsfiskalens diarium. Varken Klebergs vikarie vid tidpunkten ifråga, kriminalpolisintendenten R. Clémentz, stadsfiskalen eller personalen på poliskammarens kansli och på polisens olika avdelningar hade

enligt vad som försäkrats Kleberg sett länsstyrelsens skrivelse den 6 juli 1946 och ej heller det tryckta cirkuläret förrän den 16 september. Något fel i postgången syntes med andra ord ha förelupit. Detta omnämndes, enär föreskrifter i det tryckta cirkulärets punkt D 3, som just behandlade förfaringsättet i ett ärende såsom det nu ifrågavarande, saknades i det stencilerade cirkuläret, det enda som vid ärendets behandling kommit polisen i Norrköping tillhanda. Trots detta syntes ordonnansavdelningens tillvägagångssätt att delgiva klaganden länsstyrelsens resolution utan att samtidigt till honom överlämna en avskrift av densamma få anses mindre tillfredsställande. Hade nämligen klaganden erhållit en avskrift av den med honom delgivna resolutionen, hade han med företeende därav sannolikt också mottagits på fångvårdsanstalten i Örebro omedelbart efter det han anmält sig där, eller redan den 27 augusti. Lämpligheten hade även bjudit, att jämväl anstalten under rättats om den verkställda delgivningen. Då föreståndaren för anstalten på kvällen den 27 augusti tagit telefonkontakt med vakthavande överkonstapeln, hade denne ej bort så enkelt avfärda ärendet som han enligt rapporten gjort. Överkonstapeln Märling och kommissarien Larsson, vilka båda väl känt till ärendet, hade dock funnits i staden liksom Kleberg själv. För den vakthavande hade sålunda ej förelegat någon svårighet att erhålla instruktion. Sannolikt hade saken kunnat ordnas med anstaltens föreståndare genom ett telefonsamtal eller telegram med bekräftelse att klaganden ålagts inställa sig vid anstalten. Det vore sålunda att beklaga, att ärendet handlagts på sätt som skett. För att söka lägga förhållandet tillrätta för klaganden så gott sig göra lät hade Kleberg talat med anstaltens föreståndare per telefon den 13 september och bett denne fråga klaganden, om ej Kleberg, som väl kände hans arbetsgivare, finge klara upp saken med denne, så att klaganden icke genom för sen ankomst till sitt arbete skulle åsamkas onödigt obehag. Föreståndaren hade låtit klaganden själv komma till telefonen, och Kleberg hade då framfört samma synpunkter till honom personligen. Han hade emellertid avböjt Klebergs erbjudande. Ordonnanspolisens handläggning av ärendet stode visserligen icke i överensstämmelse med innehållet i fångvårdsstyrelsens cirkulär den 30 juni 1946, men i betraktande av att detta — såsom ovan sagts — vid ifrågavarande tidpunkt i hithörande del icke varit känt, syntes det förelupna felet få anses ursäktligt. Vakthavande överkonstapelns förfarande vore mindre ursäktligt, men torde böra ses mot bakgrunden av hans bristande vana vid handläggning av ärenden av detta slag.

Enligt avgivna påminnelser framställde klaganden icke något vidare yrkande i saken.

Sedan från fångvårdsanstalten i Örebro införskaffats de därstädes förvarade handlingarna angående klaganden, inhämtades, att den resolution, varmed länsstyrelsen till poliskammaren överlämnat ovanberörda utslag för verkställighet, hade följande lydelse:

"Resolution.

Överlämnas till poliskammaren i Norrköping, som anmodas förelägga Bengt Josef Andersson att senast inom åtta dagar efter tillsägelse inställa sig å fångvårdsanstalten i Örebro för avtjänande av här ifrågavarande straff.

Därest den dömde inom föreskriven tid icke ställer sig föreläggandet till efterrättelse, har poliskammaren att föranstalta om hans förpassande till anstalten.

Bevis om dagen för den dömdes inställande å anstalten skall genom poliskammarens försorg insändas till länsstyrelsen. Linköpings slott i landskansliet den 23 augusti 1946.

På länsstyrelsens vägnar
G. A. Wallén."

I en till Kleberg avlåten skrivelse anförde jag därefter följande.

I 2 kap. 13 § lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m., vilken lag trädde i kraft den 1 juli 1946, stadgas att, om den dömde icke är häktad i målet, skall länsstyrelsen i den ort där han vistas eller, om han avger nöjdförklaring, den myndighet som mottager nöjdförklaringen låta för verkställighet förpassa honom till fångvårdsanstalt, vari han enligt fångvårdsstyrelsens bestämmande skall intagas. Finnes det kunna ske utan fara för att han avviker, må den dömde i stället för att förpassas till fångvårdsanstalt föreläggas att inställa sig vid sådan anstalt.

I anledning av lagens ikraftträdande den 1 juli 1946 utfärdade fångvårdsstyrelsen den 28 juni 1946 ett cirkulär till länsstyrelserna och vissa andra myndigheter angående förpassning till fångvårdsanstalt m. m. Genom cirkulär den 30 juni 1946, nr 5, meddelade fångvårdsstyrelsen därefter vissa anvisningar för tillämpningen av de i många hänseenden nya bestämmelser, som med avseende å straffverkställigheten införts genom 1945 års lag. I fråga om ovan nämnda stadganden i 2 kap. 13 § i lagen anfördes i cirkuläret bland annat. "För att underlätta anvisandet av intagningsanstalt har den huvudregeln uppställts, att domstolen skall sända utskrift av domen till fångvårdsstyrelsen så snart ske kan och senast inom sex dagar efter domens meddelande. Fångvårdsstyrelsen skall ofördröjligen översända domen till länsstyrelsen i den ort där den dömde har sitt hemvist eller eljest veterligen vistas och därvid meddela, i vilken anstalt straffet skall verkställas sedan domen vunnit laga kraft mot den dömde såvitt angår honom ådömt ansvar. Från vad nu sagts finnes det undantaget att dom, varigenom någon som icke är häktad dömts till ungdomsfängelse, skall sändas direkt till länsstyrelsen.

Vanligen är det länsstyrelsen i den ort där den dömde vistas, som när domen må verkställas skall låta förpassa honom till eller förelägga honom att inställa sig å fångvårdsanstalt. Av det ovan sagda framgår att länsstyrelsen,

utom i fråga om dom å ungdomsfängelse, i regel kommer att dessförinnan ha mottagit meddelande från fångvårdsstyrelsen om intagningsanstalt för den dömdede.”

I cirkuläret erinrade fångvårdsstyrelsen därjämte, under Litt D., om gällande bestämmelser rörande förpassning och transport till intagningsanstalt samt lämnade därutinnan under punkt 3 följande anvisningar:

”Förelägger länsstyrelse eller annan myndighet någon att inställa sig å fångvårdsanstalt för undergående av straff eller skyddsåtgärd, bör myndigheten tillstålla den dömdede skriftligt bevis därom. Beviset bör innefatta uppgift om domstolens namn, dagen för domen och det ådömda straffet ävensom anteckning om att domen till följd av nöjdförklaring eller eljest vunnit laga kraft mot den dömdede. Myndigheten bör vidare samma dag sända domen eller domsbeviset till anstalten jämte meddelande om föreläggandet.”

De ovan återgivna bestämmelserna i lagen den 21 december 1945 ha tillkommit efter förslag av strafflagberedningen. I sitt den 14 november 1944 avgivna betänkande angående verkställigheten av frihetsstraff m. m. (SOU 1944: 50) hade strafflagberedningen framhållit, att i fråga om icke häktade syntes det i många fall vara onödigt att förpassa dem till anstalt under bevakning av särskild tjänsteman. Åt flertalet sådana dömda syntes det enligt beredningens mening utan olägenhet kunna anförtros att själva inställa sig vid den anstalt, där intagning skulle äga rum. Ersättning för resekostnader borde därvid kunna utgå, om det vore erforderligt.

I den proposition, nr 342, varmed förslaget till lag i ämnet förelades 1945 års riksdag, anförde chefen för justitiedepartementet, att beredningens förslag om föreläggande för den dömdede att inställa sig vid den anstalt där han skulle undergå straffet innebure en nyhet, som syntes böra tillgodogöras. Beträffande en stor del av de icke häktade, som dömts till frihetsstraff, syntes någon som helst fara för att den dömdede skulle avvika under färden till fångvårdsanstalten icke föreligga. I vissa yttranden över förslaget hade framförts erinringar, att det för verkställighetsmyndigheterna kunde vara förenat med omgång och besvär att avgöra, huruvida den dömdede borde förpassas eller föreläggas att inställa sig vid anstalten. Detta funne departementschefen icke böra lägga hinder i vägen för det föreslagna förfaringssättet. Departementschefen ville i detta sammanhang anmärka, att enligt hans uppfattning länsstyrelsen borde kunna uppdraga åt förpassningsmyndigheten, d. v. s. i regel vederbörande polischef, att avgöra huruvida förpassning borde ske eller föreläggande kunde meddelas den dömdede att inställa sig. Givetvis åläge det honom i sistnämnda fall också att kontrollera, att den dömdede ställde sig föreläggandet till efter rättelse.

I enlighet med dessa uttalanden upptogos med viss ändring de av strafflagberedningen föreslagna bestämmelserna i 2 kap. 13 § i det för riksdagen framlagda lagförslaget. Propositionen blev i förevarande del av riksdagen antagen.

Såsom av det anförda framgår äger länsstyrelse, därest så anses påkallat,

i stället för att själv utfärda föreläggande för icke häktad person att inställa sig vid viss fängvårdsanstalt för straffs avtjänande uppdraga åt förpassningsmyndigheten, i regel poliskammare eller polischef, att meddela sådant föreläggande. Har så skett, ankommer det på den underordnade myndigheten såväl att meddela själva föreläggandet som att vidtaga de övriga åtgärder, som därmed äga samband, samt slutligen övervaka att föreläggandet efterkommes.

Vad förevarande fall beträffar har länsstyrelsen i Östergötlands län genom resolution den 23 augusti 1946 överlämnat hovrättens laga kraftvunna utslag den 22 juli 1946, varigenom klaganden dömts till fängelse en månad, till poliskammaren i Norrköping med anmodan till poliskammaren att förelägga klaganden att inom åtta dagar efter tillsägelse inställa sig å fängvårdsanstalten i Örebro för straffets avtjänande. Då länsstyrelsens resolution sålunda icke inneburit något föreläggande för klaganden i angivna hänseende, har det i enlighet med vad jag ovan anfört ålegat poliskammaren att, såsom av resolutionen också framgår, själv meddela föreläggande för klaganden att inställa sig vid fängvårdsanstalten. Sedan dylikt föreläggande meddelats, har poliskammaren haft att i vanlig ordning låta delgiva klaganden detta genom överlämnande av skriftligt besked därom. I samband därmed har det ålegat poliskammaren att till fängvårdsanstalten översända avskrift av föreläggandet jämte de från länsstyrelsen mottagna handlingarna.

I stället för att förfara på angivna sätt har poliskammaren överlämnat länsstyrelsens resolution med tillhörande handlingar till polisens ordonnansavdelning, som låtit klaganden å polisstationen taga del av resolutionen. Någon avskrift av resolutionen har emellertid icke överlämnats till klaganden. Då med detta förfarande något föreläggande i själva verket aldrig meddelats för klaganden att inställa sig vid fängvårdsanstalten, har någon underrättelse till anstalten om straffverkställigheten ej heller kommit att expedieras. Följden därav har blivit, att då klaganden inställt sig för straffets avtjänande, föreståndaren för fängvårdsanstalten saknat varje kännedom om föreläggande för klaganden. Då föreståndaren ej heller haft tillgång till hovrättens utslag, har han icke ansett sig kunna mottaga klaganden å anstalten för straffets undergående förrän bestämda uppgifter angående detta införskaffats. Härigenom har klaganden först dagen efter sin ankomst till Örebro fått börja avtjäna straffet.

Enligt vad av utredningen framgår torde den huvudsakliga grunden till det förelupna felet böra hänföras till poliskammarens sätt att handlägga ifrågasvarande verkställighetsärende. Med hänsyn till det förhållandet att någon verkställighetsåtgärd av detta slag icke tidigare varit föremål för poliskammarens handläggning och särskilt därtill, att de anvisningar, som lämnats i cirkuläret den 30 juni 1946, icke torde ha varit kända för poliskammaren vid tiden för ärendets behandling, synes det mig, även om poliskammaren bort uppmärksamma att länsstyrelsens resolution icke innefattat något föreläggande enligt verkställighetslagen, icke böra läggas poliskammaren till last såsom tjänstefel

att ärendet handlagts på sätt som skett. Anmärkningsvärt synes mig vidare vara, att vid delgivningen av länsstyrelsens resolution icke, såsom eljest brukar ske vid delgivningar, till klaganden överlämnats avskrift av resolutionen. Underlåtenheten därutinnan synes även den i sista hand bero på vederbörande polismans obekantskap med tillämpningen av de nya bestämmelserna i ämnet. Vad slutligen angår de vid klagandens inställelse å fängvårdsanstalten vidtagna åtgärderna för rättelses åstadkommande vill jag framhålla, att Persson efter telefonsamtalet från anstalten på kvällen den 27 augusti bort vidtaga mera effektiva åtgärder för ernående av kontakt med den personal, som handlagt verkställighetsärendet, eller polismästaren, varigenom måhända möjliggjorts för klaganden att börja straffets avtjänande samma kväll.

Med hänsyn till omständigheterna och då framdeles verkställighetsärenden av liknande beskaffenhet syntes komma att av poliskammaren handläggas i överensstämmelse med de av fängvårdsstyrelsen lämnade anvisningarna, lät jag bero vid mina ovan gjorda uttalanden.

Ärendet var därmed av mig slutbehandlat.

2. Fråga om gäldandet av kostnaderna i konkurs, som från början handlagts enligt 19 § konkurslagen men sedermera avskrivits jämlikt 186 § samma lag.

På en av före gränsuppsyningsmannen Oskar Engström i Neistenkangas den 10 maj 1944 ingiven ansökan blev arbetaren Karl Adolf Anttila, likaledes i Neistenkangas, den 10 juli 1944 av Torneå tingslags häradsrätt försatt i konkurs. Första borgenärssammanträdet i konkursen utsattes att hållas å tingsstället i Haparanda den 10 augusti 1944.

Till rättens ombudsman i konkursen förordnade häradsrätten kommunalborgmästaren Lars Alexandersson, varjämte till förvaltare jämlikt 43 § konkurslagen förordnades saksföraren Ture Wanhainen i Pajala.

Sedan bouppteckning förrättats av Wanhainen, hölls den 10 augusti 1944 å Torneå domsagas kansli i Haparanda första borgenärssammanträde inför t. f. domhavanden Sune Rissler såsom konkursdomare. Vid sammanträdet närvaro, förutom gäldenären Anttila, Alexandersson och Wanhainen ävensom av borgenärerna Engström.

Anttila beedigade den upprättade bouppteckningen, vilken upptog tillgångar till ett värde av 193 kronor och skulder till ett sammanlagt belopp av 1 995 kronor.

I en ingiven skrivelse anmälde därefter Wanhainen jämlikt 186 § konkurslagen, att i gäldenärens bo ej funnes tillgång till gäldande av konkurskostnaderna. Wanhainen, som icke omhändertagit någon konkursboets egendom, anhöll därjämte att, om konkursen avskreves jämlikt sagda lagrum, den eller

de borgenärer, som sökt Anttila i konkurs, måtte förpliktas ersätta Wanhainen för hans kostnader med 80 kronor för bouppteckningens förrättande och 150 kronor för inställelsen vid dagens sammanträde samt med 11 kronor 50 öre för telefonsamtal och brev jämte gottgörelse för protokollslösen.

Sedan Alexandersson, enligt innehållet i det av Rissler utfärdade protokollet över sammanträdet, förklarar sig anse den av Wanhainen gjorda anmälningen befogad, förklarade sökanden Engström, att han icke hade annat att anmärka, än att Wanhainen för den upprättade bouppteckningen och för resan till Haparanda icke borde äga tillgodoräkna sig högre belopp än respektive 25 kronor och 75 kronor.

Konkursdomaren beslöt, att kungörelse skulle utfärdas därom, att på grund av förvaltarens anmälan att tillgång ej finnes till bestridande av kostnaderna i Anttilas konkurs, denna komme att avskrivas, om ej inom 30 dagar från kungörelsens införande i Post- och Inrikes Tidningar säkerhet för sagda kostnader ställdes eller borgenär eller gäldenär anmälde sig annorledes vilja visa, att tillgång till kostnadernas bestridande finnes.

På förslag av Engström förordnades slutligen Wanhainen till förvaltare i konkursen enligt 45 § konkurslagen.

Den 15 september 1944 upptogs konkursärendet av t. f. domhavanden Bengt Lindeblad såsom konkursdomare ånyo till behandling, varvid i protokollet antecknades, att icke inom föreskriven tid säkerhet för konkurskostnaderna ställts eller anmälan gjorts, som föranledde till antagande att medel finnes till gäldande av sagda kostnader. I anledning därav beslöt Lindeblad, att konkursen skulle avskrivas.

I protokollet antecknades vidare, att Engström gäldat vad konkursdomaren förskjutit för kungörelser, kallelser och underrättelser i konkursen.

Beträffande Wanhainens yrkande om ersättning för sina kostnader såsom förvaltare fann Lindeblad detsamma icke lagligen kunna bifallas.

Konkursdomarens beslut vann laga kraft.

I en hit insänd klagoskrift anförde Wanhainen sedermera klagomål mot Lindeblad i anledning av dennes beslut att ogilla Wanhainens ersättningsyrkande, om vilket beslut Wanhainen icke fått kännedom inom sådan tid, att han kunnat anföra besvär över detsamma. I klagoskriften anförde Wanhainen, att han i en till konkursdomaren den 22 september 1944 insänd skrift anmält, att honom veterligt icke någon ytterligare tillgång i konkursen yppats. Då Wanhainen icke i tidningen Haparandabladet, däri kungörelser rörande konkursen skolat införas, sett någon kungörelse om konkursens avskrivning och ej heller fått något meddelande om konkursdomarens beslut därom, hade Wanhainen den 14 oktober 1944 skrivit till kommissionären i domsagan och frågat, om kungörelse i konkursen utfärdats. Härpå hade Wanhainen icke erhållit något svar. Efter ytterligare förfrågan en månad senare hade Wan-

hainen fått utdrag ur konkursdomarens protokoll den 15 september 1944, varav framgätt, att konkursen avskrivits och Wanhainens ersättningsyrkande avslagits.

I anledning av klagomålen avgav Lindeblad infordrad förklaring, varjämte häradshövdingen i domsagan Erik Fristedt avgav yttrande.

I avgivna påminnelser anförde Wanhainen — förutom att protokollet inför konkursdomaren i vissa hänseenden innehölle felaktiga uppgifter — att Alexandersson vid sammanträdet den 10 augusti 1944 anhållit om ersättning med 30 kronor, varom någon anteckning icke återfunnes i protokollet över sammanträdet. Enligt vad Wanhainen erfarit hade Engström betalt nämnda belopp till Alexandersson.

Sedan Lindeblad inkommit med förnyat yttrande — däri han bland annat uppgav, att Rissler vid sammanträdet den 10 augusti sökt åvägabrinda en frivillig uppgörelse i ersättningsfrågan mellan Engström, å ena, samt Alexandersson och Wanhainen, å andra sidan, vilket haft till resultat att Alexandersson erhållit ersättning för sina kostnader — samt Wanhainen avgivit påminnelser, anmodade jag landsfogden i Norrbottens län att verkställa ytterligare utredning i ärendet.

Vid en av landsfogdeassistenten Nils Cederholm i anledning därav verkställd utredning, vilken i överensstämmelse med av mig lämnade anvisningar i huvudsak avsåg färdigställandet och expedierandet av konkursdomarens protokoll den 15 september 1944 och skriftväxlingen mellan Wanhainen och domsagokansliet i Haparanda, förekom bland annat följande.

Alexandersson uppgav vid förhör, att Engström vid första borgenärssammanträdet den 10 augusti 1944 åtagit sig att betala domhavandens kostnader i konkursärendet. Alexandersson hade för sin del i egenskap av rättens ombudsman yrkat ersättning för inställelsen med 30 kronor. Mot hans yrkande hade Engström icke haft något att erinra. Däremot hade han bestritt att betala Wanhainens kostnader under förmenande, att den av Wanhainen yrkade ersättningen var för hög och att förvaltare kunde ha tagits från närmare håll än Pajala. Vid vilken tid Engström betalat domhavandens kostnader kunde Alexandersson icke upplysa. Sin egen ersättning hade Alexandersson enligt anteckning å diariebladet till konkursakten fått den 31 augusti 1944 i samband med att Engström besökt ett tingssammanträde i Haparanda. Att Alexanderssons ersättningsyrkande ej blivit intaget i protokollet den 10 augusti 1944 trodde Alexandersson möjligen kunde bero på att det varit ovisst, om beloppet skulle kunna utdömas.

Engström förklarade vid förhör, att han vid borgenärssammanträdet den 10 augusti 1944 åtagit sig att betala domhavandens och Alexanderssons kostnader i konkursen. Domhavandens kostnader hade först beräknats till 50 kronor. Sedermera hade tillkommit ytterligare 35 kronor. Alexandersson hade

yrkat ersättning med 30 kronor. Någon utfästelse att betala Wanhainens kostnader hade Engström aldrig gjort. De 30 kronor Alexandersson skolat ha hade Engström betalat honom samma dag efter sammanträdet slut.

Lindeblad och Rissler avgåvo därefter yttranden.

Rissler uppgav, att såvitt han kunde minnas hade Engström icke vid första borgenärssammanträdet gjort någon formlig utfästelse att betala några kostnader, vare sig domhavandens, Alexanderssons eller Wanhainens. Visserligen syntes såväl Alexandersson som Engström själv vid förhör ha uppgivit, att Engström vid borgenärssammanträdet utlovat att betala domhavandens och Alexanderssons kostnader. Själv hade Rissler dock intet minne därav. Snarare förefölle det Rissler ha varit så, att såväl Engström som Wanhainen och Alexandersson vid tillfället helt levat i den föreställningen, att samma regler skulle gälla för denna konkurs som för en enligt 185 § konkurslagen behandlad konkurs och att Engström alltså lagligen vore skyldig att, därest konkursboet saknade tillgångar, själv svara för konkurskostnaderna. Själv hade Rissler under sammanträdet varit något osäker om lagens rätta mening. Rissler hade därför avstått från att vid tillfället ifrågasätta Engströms förmenta ersättningskyldighet och inskränkt sig till att upptaga de yrkanden som framställts samt förhöra sig, huruvida de föranledde någon erinran från övriga parter. Ersättningsyrkanden hade framställts förutom av Wanhainen jämväl av Alexandersson. Troligen hade Alexandersson framfört sitt yrkande muntligt. Beloppet kunde Rissler nu icke erinra sig, men det förefölle sannolikt att det, såsom uppgivits, uppgått till 30 kronor. Engström torde ha tillfrågats, hur han ställde sig till Alexanderssons yrkande. Engströms svar mindes Rissler icke med säkerhet, men förmodligen hade Engström svarat, att han icke hade något att erinra däremot. Att han skulle ha lämnat någon direkt utfästelse att betala Alexandersson förefölle, med hänsyn till det ovan sagda, osannolikt. Mot Wanhainens yrkanden hade Engström framställt de erinringar, som upptagits i konkursprotokollet, möjligen åtföljda av någon anmärkning om att Wanhainen, som Engström fann bo väl avlägset, överhuvudtaget icke borde ha utsetts till förvaltare. Engströms skyldighet i och för sig att gälda förvaltararvode torde icke ha varit på tal. Omedelbart efter sammanträdet hade Rissler satt sig att med hjälp av tillgänglig litteratur söka utröna, hur det förhölle sig med Engströms ersättningskyldighet. Rissler hade då kommit till den slutsatsen, att Engström icke lagligen kunde åläggas betalningsskyldighet. Troligen redan samma dag som sammanträdet hållits hade Rissler ringt upp Alexandersson och delgivit honom sin uppfattning. Rissler hade bett Alexandersson att även själv fundera på saken. Senare, förmodligen påföljande dag, hade denne ringt till Rissler och meddelat, att han kommit till samma uppfattning som Rissler givit uttryck åt. Alexandersson hade därvid bett Rissler att icke i protokollet medtaga det av Alexandersson framställda yrkandet. Huruvida denna anhållan framförts helt på Alexanderssons eget initiativ eller föranletts av någon Riss-

lers fråga, mindes Rissler icke. Vid detta samtal med Alexandersson hade Rissler framhållit som sin åsikt, att det vore synnerligen otillfredsställande, om Wanhainen själv skulle få svara för sina icke obetydliga kostnader under det att Engström, som — det hade framgått under första borgenärssammanträdet — med säkerhet väntat att konkursen skulle behandlas enligt 185 §, skulle undgå ersättningskyldighet blott av den anledningen att konkursen olyckligtvis kommit att behandlas enligt 19 §. Under hänvisning till Alexanderssons bättre lokal- och personkänedom samt friare ställning hade Rissler föreslagit honom att försöka förmå Engström att frivilligt åtaga sig ersättningskyldigheten. Att det därvid främst varit Wanhainen Rissler haft i tankarna torde säga sig självt. Detta vore det enda initiativet, som tagits från Risslers sida.

I infortrat yttrande anförde Alexandersson därefter följande.

Han vidhölle de uppgifter han lämnat vid Cederholms förhör. Engströms uppgift om att han vid sammanträdet den 10 augusti 1944 skulle utbetalat ersättningen 30 kronor till Alexandersson vore icke riktig. Betalningen hade, enligt vad Alexanderssons anteckningar utvisade, skett den 31 augusti 1944, när han av en händelse träffat Engström vid tingsstället i Haparanda under pågående ting. Engström hade då självmant bett att få lämna Alexandersson den av honom yrkade ersättningen uti Anttilas konkurs. Alexandersson hade aldrig av Engström begärt att få ersättningen, utan betalningen hade skett alldeles frivilligt. Han hade då också tagit för givet, att Engström ämnade betala de övriga kostnaderna i konkursen. Alexandersson hade dock icke framställt någon fråga därom, då han icke ansett sig ha någon anledning därtill samt dessutom varit upptagen av andra saker under pågående ting. Han hade sedan icke hört något om konkursen vare sig från konkursdomaren eller förvaltaren förrän han den 14 november 1944 erhållit protokollet för den 15 september 1944 angående konkursens avskrivning. Han kunde icke komma ihåg, att han skulle ombett Rissler att icke i protokollet över första borgenärssammanträdet medtaga det av honom gjorda yrkandet om ersättning med 30 kronor, då han icke hade någon anledning därtill. Alexandersson hade icke gjort några påstötningar till Engström om betalning vare sig av konkursdomarens, Wanhainens eller sina egna kostnader. Av Risslers yttrande syntes framgå, att Rissler gjorde gällande, att han skulle uppmanat Alexandersson att söka förmå Engström att frivilligt gälda ersättningarna, och att Alexandersson skulle gjort detta på sådant sätt att han själv lyckats få ersättning men icke de övriga. Detta bestredes av Alexandersson på det bestämdaste. För övrigt hänvisade han till Engströms egna uppgifter. Något vidare kände Alexandersson icke till i saken, och han ansåge sig icke ha gjort sig skyldig till något fel genom att mottaga erbjuden betalning.

I 185 § konkurslagen äro särskilda bestämmelser meddelade för handläggning av konkurs i sådana fall, då redan vid konkursansökningens ingivande finnes anledning till antagande att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna. Om egendomsavträdet utfärdas icke kungörelse enligt 19 § konkurslagen, liksom ej heller andra i nämnda lagrum föreskrivna åtgärder vidtagas. Kungörelse om konkurs enligt 185 § skall endast innehålla uppgift om dagen, då konkursansökningen ingivits, samt upplysning om ovan nämnda antagande. En god man kan förordnas att taga vård om gäldenärens bo, och det åligger denne att upprätta bouppteckning, om sådan ej förut ingivits av gäldenären. Därest icke av bouppteckningen eller genom tillägg vid gäldenärens beedigande av densamma framgår, att tillgång finnes till konkurskostnaderna, samt ej heller ställes säkerhet för dem, skall konkursdomaren meddela beslut om avskrivning av konkursen.

I 188 § första stycket konkurslagen stadgas, att om konkurs, som uppstått efter ansökning av borgenär, avskrivs jämlikt 185 §, är borgenären pliktig att vidkännas de av förfarandet föranledda kostnaderna, däri inbegripen gottgörelse, efter domarens beprövande, till den förordnade gode mannen. Beslutet om konkursens avskrivande skall innehålla åläggande för borgenären att gälda nämnda kostnader, därvid varje kostnadsbelopp skall särskilt angivas.

Handlägges konkursen däremot från början i vanlig ordning med utfärdande av kungörelse enligt 19 § konkurslagen om egendomsavträdet samt förordnande av förvaltare enligt 43 § och rättens ombudsman, ha särskilda föreskrifter ansetts erforderliga för det fall, att senare visar sig att boets tillgångar icke förslå till konkurskostnadernas gäldande.

I 186 § konkurslagen stadgas sålunda, att om efter utfärdandet av den i 19 § omförmälda kungörelsen varder uppenbart, att tillgång ej finnes till bestridande av konkurskostnaderna, skall förvaltaren utan dröjsmål göra anmälan därom hos konkursdomaren och därvid foga redovisning för förvaltningen. Finner konkursdomaren efter rättens ombudsmans hörande anmälingen vara befogad, skall han låta kungöra densamma en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser i konkursen. Ställes inom 30 dagar från det kungörelsen infördes i allmänna tidningarna säkerhet för konkurskostnaderna, är anmälingen förfallen. Vill borgenär eller gäldenären annorledes visa, att tillgång finnes till bestridande av sagda kostnader, skall han göra anmälan därom hos konkursdomaren inom tid, som nyss nämnts, och äger konkursdomaren giva honom det rådrum, som prövas nödigt. Där säkerhet ej ställes eller anmälan, som sist sagts, ej föranleder till antagande att medel till gäldande av nämnda kostnader finnas, skall konkursdomaren meddela beslut om avskrivning av konkursen.

Beträffande kostnaderna för en konkurs, som avskrivs enligt 186 § konkurslagen, äro inga särskilda bestämmelser meddelade i konkurslagen. Då emellertid i 188 § andra stycket stadgas att, om konkurs upphört annorledes än genom

slututdelning, konkursdomaren skall, i den mån konkursboet ej lämnar tillgång till gäldande av vad konkursdomaren förskjutit för kungörelser, kallelser och underrättelser, som bort gäldas av boet, och kostnaderna ej heller kunnat uttagas av borgenär, vilken jämlikt första stycket är ansvarig för desamma, äga att av allmänna medel undfå ersättning för det förskjutna, torde detta stadgande vara tillämpligt i fråga om dylika kostnader i en jämlikt 186 § avskriven konkurs. I övrigt måste i fråga om kostnaderna, således även ersättningar till förvaltare och rättens ombudsman, gälla de för vanligt konkursförfarande meddelade bestämmelserna. Enligt 82—85 §§ konkurslagen ankommer det alltså på rätten att, efter av vederbörande hos konkursdomaren gjord framställning, bestämma rättens ombudsmans och förvaltarens arvoden. Kungörelse enligt 85 § om ärendets handläggning vid rätten skall utfärdas och särskilda kallelser expedieras till gäldenären och de arvodesberättigade. I fråga om kungörandet innehåller 85 § dock en undantagsbestämmelse, som här torde kunna vinna tillämpning, nämligen att kungörelse ej skall utfärdas, om sådant fall är för handen, att frågan om arvode ej inverkar på borgenärernas rätt.

I enlighet med vad jag nu anfört skola sålunda, i händelse konkurs avskrivs enligt 186 § konkurslagen, arvodena till rättens ombudsman och förvaltare utgå av konkursboets medel, om dessa till någon del lämna tillgång därtill. I den mån rättens ombudsman och förvaltaren vilja utbekomma någon ersättning, måste de anlita den i ovannämnda lagrum anvisade vägen att låta rätten bestämma arvodena. Med hänsyn till de för konkursens avskrivande återopade skälen torde dock i regel icke finnas några tillgångar, som kunna tagas i anspråk för arvoden. I sådant fall torde icke finnas någon utväg för rättens ombudsman och förvaltare att erhålla ersättning för uppdragens utförande. Då borgenär, som sökt konkursen, är ansvarig för kostnaderna allenast om konkursen handlagts enligt 185 § konkurslagen, äro rättens ombudsman och förvaltare icke berättigade till ersättning av denne, om konkursen avskrivs enligt 186 §. Att analogivis tillämpa bestämmelserna i 185 § kan i dylikt fall icke komma i fråga. Vid sådant förhållande kan det ej heller anses tillåtet för rättens ombudsman och förvaltare att av sökanden fordra ersättning, även om denna till beloppet skulle ha bestämts av rätten. Att det icke kan anses tillåtet att vid sidan av konkursförfarandet av sökanden uttaga ersättning, som icke underställts rättens prövning i fråga om beloppets storlek, synes uppenbart.

Vad förevarande fall beträffar är i ärendet utrett, att, sedan vid första borgenärssammanträdet i Anttilas i vanlig ordning handlagda konkurs blivit upplyst att i boet icke funnos tillgångar till konkurskostnadernas gäldande, Alexandersson vid sammanträdet framställt yrkande, att sökanden Engström vid avskrivning av konkursen enligt 186 § konkurslagen skulle åläggas att utgiva ersättning till Alexandersson såsom rättens ombudsman. Sedan t. f. konkursdomaren Rissler efter sammanträdet avslutande meddelat Alexan-

dersson, att Rissler dämera kommit till den uppfattningen att Engström icke kunde åläggas utgiva ersättning till konkursförvaltningen, synes Alexandersson följande dag ha underrättat Rissler om att Alexandersson avstode från nämnda yrkande, varför detsamma ej upptagits i protokollet över borgenärs-sammanträdet. Efter återtagandet av sitt yrkande i konkursärendet har Alexandersson emellertid vid ett senare tillfälle uppburit ersättning av Engström för sina kostnader såsom rättens ombudsman med 30 kronor. Då Engström i förevarande fall icke kunde anses skyldig att ersätta vare sig Alexandersson eller förvaltaren Wanhainen för utförandet av omförmälda uppdrag i Anttilas konkurs, har Alexandersson, bortsett från att arvodet icke ens varit till beloppet godkänt av rätten, förfarit felaktigt genom att låta Engström gälda ifrågavarande arvode.

Med hänsyn till att Engström syntes ha varit villig att betala rättens ombudsmans kostnader å konkursen ävensom till att Risslers uttalanden till Alexandersson beträffande ett frivilligt åtagande från Engströms sida att gälda konkurskostnaderna kunde ha bibragt Alexandersson den uppfattningen, att någon anmärkning icke skulle kunna riktas mot träffandet av en överenskommelse med Engström om ifrågavarande arvodes gäldande av honom, fann jag mig emellertid böra, innan förevarande ärende av mig slutbehandlades, bereda Alexandersson tillfälle att till Engström återbetala det av honom uppburna arvodet. Med anledning därav upptog jag i en till Alexandersson avlåten skrivelse vad jag ovan anført och beredde honom tillfälle att till mig inkomma med bevis, att han till Engström översänt ett belopp av 30 kronor.

Då av utredningen i ärendet jämväl framgått, att konkursdomarens kostnader i och för konkursen av Engström gäldats med tillhoppa 87 kronor 5 öre, som i tre poster inbetalts till vederbörande konkursdomare i domsagan, anmodade jag i skrivelse till konkursdomaren denne att under åberopande av innehållet i 188 § andra stycket konkurslagen i vederbörlig ordning göra ansökan, att konkursdomarens kostnader för kungörelser, kallelser och under rättelser måtte gäldas av allmänna medel, samt, efter det ersättning för sagda kostnader på grund därav till konkursdomaren utanordnats, till Engström överlämna det sålunda utanordnade beloppet.

Sedan därefter Alexandersson till mig inkommit med bevis, att han till Engström återbetalt det av denne erlagda arvodet, samt konkursdomaren visat, att till Engström översänts ett belopp av 77 kronor 5 öre såsom ersättning för av Engström guldna kostnader i konkursen, vilka rätteligen bort gäldas av allmänna medel, fann jag, jämte det jag meddelade beslut i anledning av Wanhainens klagomål, ärendet icke föranleda någon min vidare åtgärd.

3. Maximistraffet för otuktsbrott enligt 18 kap. 8 § strafflagen höjdes år 1937 från två till sex år. Fråga nu huruvida den skärpta straffsatsen kan tilläggas verkan att förlänga preskriptionstiden, ehuru den lägre straffsatsen är tillämplig vid straffbestämningen.

Sedan en skogsarbetare från Älgsjön i Södra Finnskoga socken den 27 mars 1945 häktats för otukt med minderårig fosterdotter, dömde Älvdals övre tingslags häradsrätt genom utslag den 9 april 1945, som vunnit laga kraft, honom jämlikt 18 kap. 6 § strafflagen för otukt med fosterdotter att hållas till straffarbete sex månader. I utslaget fann häradsrätten utrett, att han under tiden från och med den 27 mars 1935 till och med vintern 1935—1936 haft samlag med sin den 2 augusti 1920 födda fosterdotter.

Med anledning av att 18 kap. 8 § strafflagen icke åberopats i utslaget anmodades häradsöverstyrelsen Torsten Nilsson, som fört ordet i häradsrätten, att inkomma med yttrande.

I avgivet yttrande anförde Nilsson följande.

Den dömdes fosterdotter, med vilken de ifrågavarande samlagen skett, vore född den 2 augusti 1920. Samlag med henne innan hon fyllt femton år måste således hava skett före den 2 augusti 1935. Enligt då gällande lag hade högsta straffet enligt 18 kap. 8 § strafflagen varit straffarbete i två år. Häradsrätten hade på grund därav ansett, att beträffande otukt med minderårig preskription jämlikt 5 kap. 14 § fjärde stycket strafflagen förelegat. Åklagaren hade uppenbarligen varit av samma åsikt, då ansvar i målet yrkats allenast jämlikt 18 kap. 6 § strafflagen.

I en till Nilsson avlåten skrivelse anförde tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman därefter följande.

Jämlikt 18 kap. 8 § strafflagen skall otukt med kvinna som ej fyllt femton år straffas med straffarbete från och med sex månader till och med fyra år eller fängelse i minst sex månader. Denna straffsats infördes emellertid genom lag den 21 maj 1937, som trädde i kraft den 1 juli samma år. Dessförinnan var straffet enligt lag den 20 juni 1918, som trätt i kraft den 1 januari 1919, straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

Jämlikt 5 kap. 14 § strafflagen, vilket lagrum erhöll sin nuvarande lydelse genom lag den 31 mars 1926, är straff förfallet (3) för brott som ej blivit åtalat inom tio år, om högsta straffet är straffarbete över två men icke över åtta år, samt (4) för brott som ej blivit åtalat inom fem år, om högsta straffet är straffarbete icke över två år.

I 13 § kungl. förordningen den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall stadgas, att de i 5 kap. av nya

lagen givna bestämmelser skola tillämpas i avseende på gärningar, som äro föröfvade innan nya lagen gällande blev; i fråga om den i sagda kapitel stadgade tid för åtal eller doms verkställande skall avseende göras å det straff varmed brottet i nya lagen belägges, dock så att den som efter äldre lag är till frihet från åtal berättigad njuter den frihet till godo ändå att brottet efter nya lagen åtalas kunde.

Sistnämnda paragraf anses i likhet med övriga stadganden i strafflagens promulgationslag analogiskt tillämplig beträffande ändringar som efter strafflagens införande vidtagits däri. Då stadgandet i 13 § promulgationslagen beträffande den ursprungliga strafflagen i allt väsentligt inneburit blott en tillämpning av grundsatsen i 5 § om användande av ny lag, när denna är mildare, men beträffande senare lagändringar kan leda till andra resultat, har tillåtligheten av analogien ifrågasatts (se Agge, Den svenska straffrättens allmänna del i huvuddrag, Stockholm 1944 sid. 119—120). I ett särskilt fall, nämligen såvitt angår 1945 års ändring i 5 kap. 6 § strafflagen, har också äldre rätt tillämpats med avseende å brott begångna före nya lagens ikraftträdande (se de i NJA 1946 sid. 187 refererade målen). Såvitt angår preskriptionsreglerna föreligger emellertid en fast praxis om tillämpning av ny lag (se NJA 1928 sid. 339, 1929 sid. 446, 1934 sid. 345 och 1941 sid. 251).

Av såväl stadgandet i 13 § som den allmänna grundsatsen i 5 § promulgationslagen följer att, om en straffsats mildras genom ny lag, den tilltalade jämväl skall tillgodonjuta därav följande förkortning av preskriptionstiden (jfr NJA 1944 sid. 451) samt att, om en straffsats skärpes, detta icke medför någon rubbning i en redan vid straffskärpningsens ikraftträdande enligt äldre rätt inträdd preskription. Tvekan kan däremot råda beträffande det fallet, att en enligt äldre rätt bestämd preskriptionstid löper då en straffskärpning medförande förlängning av preskriptionstiden träder i kraft. Sistnämnda fall, som förelåg i det här ifrågavarande målet, har varit föremål för högsta domstolens prövning i plenum i det i NJA 1941 sid. 251 refererade målet.

Det av högsta domstolen i plenum behandlade målet rörde frågan, huruvida ett förskingringsbrott, som förövats innan maximistraffet för förskingring år 1937 höjdes från två till fyra års straffarbete, preskriberades efter fem eller efter tio år. Brottet var vid höjningen av straffmaximum icke redan preskriberat. Högsta domstolen fann i plenum i enlighet med tidigare avgöranden och i likhet med underinstanserna jämlikt grunderna för 13 § promulgationslagen till strafflagen, att preskriptionstiden var den längre. Den omständigheten, att maximistraffet höjdes efter brottets begående, ansågs alltså förlänga preskriptionstiden, ehuru den nya strängare straffsatsen naturligtvis icke skulle tillämpas. Tre ledamöter i högsta domstolen voro skiljaktiga, och en av dem, justitierådet Alexanderson, utvecklade sin mening i ett längre anförande till protokollet. Han ansåg, att 13 § promulgationslagen borde tolkas så, att i fråga om brott som äro att bestraffa enligt en äldre mildare straffbestämmelse skall tillgodonjutas den därav betingade kortare preskriptionstiden, och han

sökte påvisa, att 13 § vid sin tillkomst troligen ansetts äga denna innebörd. En ledamot av pluraliteten, justitierådet Stenbeck, som motiverade sin ståndpunkt med ett särskilt yttrande, fann det visserligen mindre tillfredsställande och ej väl stämmande med grundsatsen i 5 § promulgationslagen, att den skärpta straffsatsen, ehuru den icke finge tillämpas vid straffbestämningen, ändock skulle tillerkännas verkan att förlänga preskriptionstiden. Som denna tolkning emellertid enligt hans uppfattning stode i överensstämmelse med vad som vid 13 §:s tillkomst var avsett och tolkningen dessutom godtagits vid senare straffrättslig lagstiftning och i praxis, ansåg han, att avsteg från tolkningen icke borde göras i lagskipningsväg.

Vilken mening man än må hysa angående rätta innebörden av stadgandet i 13 § strafflagens promulgationslag samt angående tillåtligheten av att analogiskt tillämpa stadgandet på senare strafflagsändringar torde ett av högsta domstolen i plenum med stor majoritet träffat avgörande böra utan vidare följas av underdomstolarna beträffande förhållanden av så utpräglad ordningsnatur som åtalspreskription. Enligt min mening borde därför 18 kap. 8 § strafflagen ha tillämpats i utslaget den 9 april 1945.

Med detta uttalande var ärendet av J. O. slutbehandlat.

4. Vissa frågor rörande meddelande av uppgifter till systembolag angående personer, som häfta för oguldna utskylder. — Anlitande av underordnade befattningshavare för utförande av arbete åt ämbetsman utom tjänsten, m. m.

Den 25 januari 1946 innehöll tidningen Expressen under rubriken "Skatteverkschef använde personal för privatuppdrag" en artikel, däri uppgavs, att skattedirektören K. G. A. Sandström för privata uppdrag använt personal vid skatteverket i Stockholm. Enligt artikeln hade inom verket talats om, att något eller några av skrivbiträdena därstädes fått renskriva manuskript till vissa av Sandström utgivna böcker. I ersättning härför hade Sandström, enligt vad han själv bekräftat för tidningen, inbetalt 300 kronor till skatteverket.

I samma tidningsartikel uppgavs vidare, att ett par högre tjänstemän vid skatteverkets uppbördsavdelning mot särskild ersättning lämnat uppgifter till Aktiebolaget Stockholmssystemet om personer, som resterade för oguldna skatter. Dessa högre tjänstemän hade i sin tur uppdragit åt dem underlydande personal att mot visst arvode taga reda på de behövliga uppgifterna. Detta arbete hade utförts endast efter den ordinarie arbetstidens slut. Ur arbetsynpunkt funnes sålunda ingenting att invända mot arrangemanget, men man kunde dock undra, varför uppgifter i detta fall finge lämnas utan att skatteverket självt erhöle ersättning härför. Första året Stockholmssystemet fått ifrågavarande uppgifter hade ersättningen för dem gått till skatteverket och icke, såsom sedermera varit fallet, till de högre tjänstemännen jämte under-

lydande. I samband med skatteverksreformen år 1936 hade sportelsystemet avskaffats vid verket. De penningar, som Stockholmssystemet betalt för ovan nämnda uppgifter, kunde dock knappast betraktas annat än såsom sportler.

I samma tidning för den 2 februari 1946 var under rubriken "Skattedirektörens skrivhjälp" intagen en insändare av följande lydelse:

"Inte vill väl hr Sandström inbilla någon att värdet av all den tjänstetid som under många år använts dels av honom själv, dels av skrivbiträden för skrivhjälp, tjänstemän för kollationering och vaktmästare för annan handräckning bara uppgår till 300 kr. Nej, sätt till en nolla och fördubbla sedan beloppet så får man kanske en riktigare uppfattning om vad hr Sandströms privatuppdrag kostat det allmänna! F. ö. är det väl ej meningen att ett ämbetsverk skall hålla personal för att på tjänstetid — visserligen emot ersättning till verket — tillhandagå vissa chefer i deras privata arbete. De av Stockholmssystemet till en uppbördsintendent och en uppbördskommisarie utbetalade 'sportlerna' belöper sig enligt uppgift till 2 600 kr. årligen. Systemet har sedan 1938 efter ansökningar från allmänheten om motbok eller förhöjd tilldelning hos skatteverket brukat begära uppgift om ev. obetalda skatter. Trots att systemets skrivelser varit ställda till skatteverket, syns de bägge uppbördscheferna ha tagit hand om uppdraget för sin privata del och turats om att hos systemet utkvittera ersättningarna härför. Med vilken rätt har f. ö. dessa herrar utlämnat uppgifter från ett register som ej torde vara offentligt? Ur restlängderna, som finns på en helt annan avdelning, har uppgifterna nämligen ej tagits. Det minsta man nu kan begära är att de utkvitterade beloppen efter avdrag för ev. overtidsersättningar inbetalas till skatteverkets kassa. F. ö. är det hög tid att de myndigheter som har att kontrollera tjänstemän i allmän förvaltning tar itu med förhållandena i skatteverket.

Fiat justitia."

I anledning av innehållet i tidningsartiklarna anmodade jag Ö. Ä. att efter verkställd utredning till mig inkomma med utlåtande.

Till svar å remissen överlämnade Ö. Ä. i saken infordrade yttranden från Sandström samt uppbördsintendenten Alarik Lundberg och uppbördskommisarien Edv. Johansson ävensom i övrigt verkställd utredning, varjämte Ö. Ä. avgav eget utlåtande.

Lundberg och Johansson anförde i ett gemensamt avgivet yttrande följande.

Från och med år 1938 — med undantag av år 1940 — hade Aktiebolaget Stockholmssystemet för varje år hos skatteverket hemställt om uppgift å envar skattskyldig, i Stockholm mantalsskriven person, som häftade för obetalda utskylder för något av de senaste tre åren. Uppgifterna skulle lämnas på sådant sätt, att anteckning om skatterestantierna infördes i ett av Stockholmssystemet från mantalskontoret inköpt exemplar av det s. k. allmänna registret. Enär denna framställning avsett en uppgift, som det icke ålåg skatte-

verket att utföra såsom tjänsteangelägenhet och som, bortsett därifrån, på grund av arbetets art och omfattning ej heller kunde utföras å ordinarie arbetstid eller var att anse såsom ett vanligt kommissionärsuppdrag, hade ärendet överlämnats till uppborädsintendenten att av honom utföras såsom ett särskilt uppdrag. För arbetets utförande hade anlitats huvudsakligen kvinnlig personal, 12 à 15 biträden vid uppborädsavdelningen, vilka efter frivillig anmälan mot särskild ersättning och helt å annan tid än ordinarie tjänstetid (kvällarna) biträtt med införande av de begärda uppgifterna i det av bolaget för ändamålet tillhandahållna mantalsregistret. Arbetet hade pågått under juni och juli månader. Kostnaderna för berörda arbete hade belöpt sig till 2 000 à 2 400 kronor per år. I dessa kostnader inginge även ersättning åt uppborädsintendenten och föreståndaren för inkassoavdelningen, för arbetsledning och instruktion samt för diverse andra bestyr. Denna ersättning hade uppgått för vardera till belopp varierande mellan 150 och 200 kronor. År 1939 hade skattedirektören bestämt, att arbetet visserligen skulle utföras å uppborädsavdelningen såsom ett extra uppdrag, men att ersättning åt den kvinnliga personalen skulle utgå enligt gällande timpenning för övertidsarbete och eventuell behållning efter det med bolaget överenskomna priset redovisas till stadens kassa. Även detta år hade emellertid ersättning för arbetsledning m. m. utbetalts med belopp som förut nämnts. År 1941 hade uppborädsintendenten till tjänstgörande skattedirektören anmält, att det vore ogörligt att anskaffa personal, som vore villig att mot den för skatteverkets kvinnliga personal gällande timpenningen på fritiden biträda med arbetet; brist på lämplig arbetskraft hade förelegat dels på grund av semesterledigheter och dels på grund av att personalen i första hand måst tagas i anspråk för uppborädsavdelningens under krigsåren alltmer växande arbetsbörda. I anledning därav hade dåvarande skattedirektören medgivit, att hela den med bolaget avtalade ersättningen för arbetets utförande finge disponeras för betalning av den för arbetet erforderliga personalen. På enahanda sätt hade förfarits de följande åren.

I ett tillägg till yttrandet redogjorde Lundberg närmare för omfattningen av hans och Johanssons arbete med uppgifterna till Stockholmssystemet.

Beträffande de från uppborädsavdelningen till Stockholmssystemet meddelade uppgifterna lämnade Sandström i sitt yttrande till Ö. Å. följande redogörelse.

Stockholmssystemet syntes före år 1939 (möjligen år 1938) ha självt inhämtat uppgifter rörande för utskylder restförda personer ur särskilda däröver uppgjorda förteckningar, avsedda att användas för anteckning i röstlängderna om obetald skatt; vilken personal, som därvid anlitats, vore Sandström obekant. Troligen år 1939 hade vid uppborädsavdelningen en ändring skett i fråga om dessa förteckningar, vilka därefter endast upptogo personer, som häftade för skatt för samtliga de tre sistförflutna åren. Stockholmssystemet hade emellertid velat ha besked rörande alla personer, som något år häftade

för utskylder, ej blott rörande dem, som häftade för tre år i följd. Med anledning därav hade år 1939 Stockholmssystemet till Ö. Ä. för skatteärenden avlåtit en särskild framställning om dylika uppgifters lämnande. Såvitt Sandström kunde erinra sig hade därförut eller därefter direktören i Stockholmssystemet J. Bergvall haft ett samtal med Sandström i saken, därvid torde ha utlovats, att skatteverket skulle försöka lämna de begärda uppgifterna mot att kostnaderna därför av bolaget erlades till Stockholms stad; viss personal vid uppborndsavdelningen torde ha förklarat sig villig att å övertid mot sedvanlig ersättning utföra arbetet. Under Sandströms ledighet i juli 1939 hade t. f. skattedirektören Carl G. Willgren expedierat svar till Stockholmssystemet av innehåll, att skatteverket kunde åtaga sig att lämna de begärda uppgifterna mot en ersättning av 2 000 kronor, som komme att inlevereras till staden. Räkning hade sedermera av skatteverket utställts å bolaget och beloppet, 2 000 kronor, hade av Stockholmssystemet inbetalts till stadens kassa. Verkliga kostnaden för uppgifternas sammanställande hade uppgått till 1 500 kronor. Under år 1940 syntes inga uppgifter ha lämnats till Stockholmssystemet. För år 1941 finnes ej heller några anteckningar i skatteverkets diarium om någon framställning därutinnan. Enligt vad Sandström inhämtat från Stockholmssystemet hade emellertid därifrån den 10 juni 1941 avlåtit en skrivelse till uppborndsintendenten Lundberg, vilken skrivelse besvarats av Lundberg och Johansson den 16 juni. I deras svarsskrivelse hade meddelats, att ersättningen måste höjas till 2 400 kronor. Ersättningen hade sedermera med nämnda belopp inbetalts till Johansson. På sätt av det förut anförda framginge finnes ingen anteckning i diarium eller protokoll angående ärendets överlämnande till uppborndsintendenten. Willgren hade på förfrågan uppgivit, att han — som tjänstgjort såsom t. f. skattedirektör under ifrågavarande tid år 1941 — icke hade något minne av vad i ärendet förekommit; Willgren hade avgått med pension från och med den 1 december 1941. År 1942 hade Stockholmssystemet i skrivelse till skatteverket begärt uppgifterna ifråga. Med anledning därav hade då tjänstgörande skattedirektören John Bratt i avlåtit svar meddelat, att uppgifterna kunde erhållas genom uppborndsavdelningens försorg. Ersättningen hade sedermera enligt inhämtade uppgifter betalats till Johansson. År 1943 hade bolaget skrivit i ämnet till skattedirektören. I registratoret finnes endast antecknat, att skrivelsen överlämnats till skattedirektören, d. v. s. till Bratt. Emellertid hade skrivelsen tydiligen nedsänts till uppborndsavdelningen, varifrån de begärda uppgifterna expedierats och varest ersättning uppburits. Under år 1944 hade bolaget avlåtit skrivelse i ämnet till skattedirektören, vilken skrivelse den 26 maj 1944 enligt anteckning i diarium blivit uppborndsavdelningen meddelad. Uppgifterna hade lämnats därifrån och ersättning inbetalats dit. I 1945 års diarium finnes ingen anteckning om någon skrivelse från Stockholmssystemet. Enligt vad Sandström inhämtat hade bolaget detta år i skrivelse direkt till uppborndsintendenten begärt uppgifterna ifråga. Dessa hade expedierats från uppborndsavdelningen och ersättning hade

inbetalts dit. Från Lundberg hade Sandström numera erhållit uppgifter angående ersättningsbeloppens fördelning under åren 1943—1945; för tidigare år hade motsvarande uppgifter icke anträffats. Enligt vad Sandström inhämtat från uppborndsavdelningen hade ersättningen till den med ifrågavarande arbete sysselsatta kvinnliga personalen från och med år 1941 utgått efter ackordsystem, vilket skulle ha inneburit en förhöjning av ersättningsbeloppen, jämfört med den år 1939 utgående ersättningen, med cirka 50 procent. Sandström hade tjänstgjort såsom t. f. underståthållare under tiden den 1 september 1939—den 30 september 1943. Under denna tid hade Sandström naturligt nog icke tagit någon närmare del i ärendenas handläggning vid skatteverket. Sandström kunde därför icke uttala sig om vad som under denna tid i förevarande avseende förekommit. Under år 1944 hade Sandström däremot återinträtt i tjänst, och den nämnda år från bolaget inkomna skrivelsen hade bort företes för Sandström. Sandström hade emellertid intet som helst minne därav och ingen påskrift av Sandström finnes å skrivelsen, ehuru väl densamma överlämnats till uppborndsavdelningen. Det syntes troligt, att skrivelsen omedelbart befordrats vidare till uppborndsavdelningen i likhet med föregående år. Sandström hade emellertid icke haft någon kännedom om att ersättningen, vilken år 1939 erlagts till stadens kassa, därefter utbetalts direkt till vederbörande med arbetet sysselsatta befattningshavare, förrän efter det frågan under år 1946 aktualiserats.

I särskilt yttrande anförde Johansson därefter följande.

I slutet av juni månad 1939 hade Johansson blivit uppkallad till Sandström, vilken meddelat, att från Stockholmssystemet inkommit en skrivelse, vari bolaget begärt här ifrågakomna uppgifter samt upplysning om kostnaderna för arbetets utförande. Sandström hade med Johansson diskuterat, huru detta arbete skulle kunna utföras. Johansson hade meddelat, att några tekniska svårigheter att lämna de begärda uppgifterna icke föreläge. Uppborndsavdelningen hade nämligen ett alfabetiskt register över alla personer, som restförts för i Stockholm påförda utskylder från och med dem för år 1936. Däremot hade Johansson framhållit, att arbetet ifråga vore så omfattande, att det omöjligt kunde inordnas i avdelningens ordinarie åligganden. Personalen hade varit alldeles otillräcklig härför. Det hade nämligen för att få fram de önskade uppgifterna gällt att genomgå hela restlängdsregistret omfattande cirka 350 000 kort och därvid noga iakttaga alla de anteckningar om betalningar, som finnes å korten. Det kunde här nämnas, att någon räkning av det antal personer, för vilka anteckning gjorts i ett års allmänna register, icke verkstälts, men detta antal vore mycket stort och kunde uppskattas till omkring 75 000. Resultatet av överläggningen med Sandström hade blivit, att uppborndsavdelningen skulle utföra hela ifrågavarande arbete på övertid. Vidare hade överenskommit, att skatteverket för arbetets utförande skulle av Stockholmssystemet betinga sig ett arvode av 2 000 kronor. Sandström hade samtidigt bestämt, att de, som

utförde arbetet, därav skulle erhålla 1 500 kronor samt att återstående 500 kronor skulle inlevereras till stadens kassa. På särskild av Johansson framställd fråga, huruvida Johansson själv och revisorn Nils Malmström, vilka skulle leda och ansvara för arbetet, kunde tillgodoräkna sig arvode därför, hade Sandström svarat, att detta vore "helt naturligt". Arbetet hade utförts under sommaren, och den 31 augusti 1939 hade lämnats en uppgift för avlöningslista. För den kvinnliga personalen hade arvodet beräknats efter gällande timpenning. Uppgiften hade attesterats av Lundberg och överlämnats till skatteverket. Någon tid därefter hade personalen i vanlig ordning fått utkvitera sina ersättningar i uppbördsavdelningens kassa. Johansson och Malmström hade därvid erhållit vardera 157 kronor 64 öre och den kvinnliga personalen å inkassoavdelningen (10 personer) tillsammans 1 184 kronor 72 öre. År 1940 hade Stockholmsystemet icke begärt några uppgifter ur restlängden, men år 1941 hade bolaget återkommit med begäran om sådana. Lundberg hade då diskuterat frågan med Johansson. Johansson hade för Lundberg framhållit att, liksom fallet varit år 1939, ingen möjlighet funnes att inränga dessa uppgifter i inkassoavdelningens ordinarie arbete, enär personalen hade fullt upp att göra med att utföra sina åligganden enligt arbetsordningen. Vidare hade Johansson framhållit, att det skulle komma att ställa sig mycket svårt att mitt under högsommaren anskaffa personal, som mot den timpenning, vilken då tillämpades vid övertidsarbete, vore villig utföra arbetet ifråga. För att kunna bereda personalen bättre ersättning för arbetet hade nu ifrågasatts, huruvida icke detta skulle kunna utföras såsom ett särskilt uppdrag och hela ersättningen disponeras för bestridande av kostnaderna. Lundberg hade då förklarat, att han skulle tala med t. f. skattedirektören Willgren om saken, och efter någon dag hade Lundberg meddelat Johansson, att Willgren gått med på att arbetet finge utföras i den föreslagna ordningen. Det hade nu fastställts ackord för arbetet, enligt vilket personalen erhöle ersättning med 3 kronor 20 öre för varje viscardpärm. Då pärmarnas antal utgjorde 560 stycken, hade personalen alltså erhållit tillsammans 1 792 kronor mot 1 184 kronor år 1939. Det borde härvid anmärkas, att arbetet från och med år 1941 blivit betydligt mer komplicerat och tidsödande genom att hänsyn måst tagas till alla dem, som på grund av inkallelse till militärtjänst erhållit lagstadgat uppskov med indrivning av resterande skatt. För personer, vilka häftat för kommunalutskylder men åtnjutit sådant uppskov, skulle inprickning nämligen icke ske i registret. År 1942 hade Stockholmsystemet återkommit med begäran om uppgifter av samma slag som tidigare. Efter det Lundberg haft ett samtal med t. f. skattedirektören Bratt, hade Lundberg meddelat Johansson, att arbetet skulle utföras på samma sätt som året förut. Även åren 1943, 1944 och 1945 hade bolaget erhållit uppgifter på enahanda sätt. Beträffande år 1945 kunde nämnas, att Lundberg, på Johanssons hemställen, per telefon förfrågat sig hos bolaget, om det även sagda år önskade uppgifterna, detta med hänsyn till önskvärdheten att i tid kunna planera för arbetet. Någon dag omkring den

I februari 1946 hade Johansson blivit uppkallad till Sandström. Sandström hade omtalat, att han blivit uppringd av en redaktör i tidningen Expressen och att denne hade för avsikt att i tidningen skriva en artikel angående oriktigt förfarande av vissa tjänstemän å uppborndsavdelningen vid lämnandet av uppgifter till Stockholmssystemet. Johansson hade därefter fått redogöra för huru arbetet tillgätt. Denna redogörelse hade överensstämt med vad Johansson tidigare här anfört. Johansson hade framhållit, att allt ifrågavarande arbete utförts av personalen på fritid och att icke en enda minut av tjänstetid tagits i anspråk därför. Johansson hade även meddelat, att han uttagit arvode med cirka 200 kronor per år, men samtidigt erinrat om, att han med Sandströms medgivande även år 1939 erhållit arvode för sitt arbete med uppgifterna till Stockholmssystemet. Sandström hade bekräftat att så varit fallet och framhållit som sin mening, att arbetet ifråga icke kunnat tillgå på annat sätt, än som skett.

Vid sammanträde inför överståthållaren med vissa befattningshavare inom skatteverket framhöll Lundberg slutligen följande.

Lundberg hade icke så noga genomtänkt saken men trott, att allt var i sin ordning. Utredningen fölle ej inom ramen för de uppgifter, som enligt instruktion eller arbetsordning åläge skatteverket, och Lundberg hade därför helt varit i god tro, när han betraktat utredningsuppdraget som en sin personliga angelägenhet. Redan före år 1939 hade andra befattningshavare inom skatteverket haft liknande uppdrag. Det vore alltså en gammal praxis som fullföljts. Särskilt ville Lundberg till stöd för att han varit i god tro hänvisa till att med vederbörligt godkännande utgått ersättning för arbetet under år 1939. Vore det emellertid så, att någon felaktighet kunde anses ha förelupit, skulle Lundberg låta sig angeläget vara att för framtiden iakttaga rättelse. Särskilt ville Lundberg framhålla, att om något fel blivit begånget, så vore det han ensam som hade ansvaret. Johansson, vilken vore en synnerligen pliktrogen och samvetsgrann tjänsteman, vore underställd Lundberg och hade trott sig handla enligt dennes direktiv.

Ö. Ä. anförde i sitt utlåtande följande.

Vad anginge de från skatteverkets uppborndsavdelning till Stockholmssystemet lämnade uppgifterna ville Ö. Ä. inledningsvis erinra om nu gällande normer rörande ämbets- och tjänstemans rätt att betinga sig ersättning för utfört arbete. I den mån sådant arbete fölle inom ramen för de åligganden, en befattningshavare hade att utföra, finge i andra fall än där sportler vore uttryckligen medgivna ersättning icke betingas eller uppbaras. Den omständighet, att i vissa fall övertidsersättning utbetalades av ämbetsverket självt, utgjorde intet undantag från denna regel. Även i övrigt vore befattningshavares rätt att mottaga uppdrag begränsad. En sådan begränsning kunde vara förestavad av statsmakternas vilja, att befattningshavares arbetsförmåga ej skulle alltför

mycket splittras å tjänsten ovidkommande uppgifter eller att han ej skulle komma i något beroende av utomstående intressen. Såsom exempel kunde erinras om förbudet för ämbets- och tjänstemän att, utan vederbörligt medgivande av överordnad myndighet, mottaga vissa styrelseuppdrag. I andra fall hade en begränsning införts för att förhindra kollision med befattningshavares prövning av likartade ärenden i tjänsten. Ett exempel därpå vore det på Ö. Ä:s initiativ införda förbudet för befattningshavare vid skatteverket att mot ersättning biträda i Stockholms stad skattskyldiga med upprättande av deklARATIONER m. m. I den mån förbud att mottaga uppdrag utom tjänsten icke föreläge, vore befattningshavare lagligen oförhindrad att mottaga sådant uppdrag, givetvis under förutsättning att det icke inkräktade på hans tjänsteåligganden samt att det allmänna ej heller i övrigt direkt eller indirekt åsamkades några kostnader för saken. Ö. Ä. överginge härefter till att uttala sig om huruvida Lundbergs och Johanssons förfarande kunde anses ha varit stridande mot ovan nämnda allmänna normer. Arbetet hade i sin helhet utförts på övertid och särskild ersättning hade utbetalats till de övriga befattningshavare, som anlåtats för uppgiften. Skatteverket hade alltså icke lidit någon skada av att dessa befattningshavares arbetskraft tagits i anspråk. Lundberg och Johansson däremot vore placerade i 30 respektive 27 lönegraden och vore därför icke berättigade till någon ersättning för övertidsarbete i tjänsten. Frågan om det berättigade eller felaktiga i Lundbergs och Johanssons förfarande att tillgodogöra sig särskild ersättning för det utförda arbetet bleve alltså beroende av huruvida ifrågavarande arbete bort åvila dem som en tjänsteuppgift eller icke. Lundberg och Johansson hade i detta hänseende gjort gällande att, när det icke ålåg skatteverket att verkställa den av Stockholmssystemet begärda utredningen, de varit oförhindrade att utföra arbetet såsom ett särskilt uppdrag, för vilket då också ersättning kunnat betingas. Ö. Ä. ansåge emellertid, att frågan icke kunde besvaras enbart med en hänvisning till vad som enligt gällande instruktion åvilade skatteverket att utföra. På grund av innehållet i nu gällande rusdryckslagstiftning — enligt vilken det ålåg systembolag att taga hänsyn till huruvida vederbörande inköpare av rusdrycker genom underlåtenhet att fullgöra sina ekonomiska förpliktelser gentemot det allmänna ådågalagt bristande skötsamhet i ekonomiskt avseende — kunde otvivelaktigt skäl anföras även för den mening, att skatteverket, om sådant begärts och mera trängande uppgifter icke behövt eftersättas, bort verkställa den av Stockholmssystemet begärda utredningen såsom en sin tjänsteangelägenhet. Oavsett huru därmed förhölle sig syntes emellertid framgå av korrespondensen i saken, att Stockholmssystemet icke avsett att giva något personligt uppdrag till Lundberg och Johansson utan vänt sig till skatteverket eller till ämbetsmän inom detsamma i denna deras egenskap för att få den begärda utredningen verkställd. Denna Ö. Ä:s uppfattning hade också bekräftats av nuvarande chefen för Stockholmssystemet, direktören Thure Holmberg, vid ett samtal med överståthållaren den 26 februari 1946. Det hade då bort åligga skatte-

verket eller uppbördsavdelningen antingen att som en tjänsteangelägenhet utföra arbetet eller ock meddela sökanden, att hinder mötte därför. Så hade icke skett. I stället hade Lundberg och Johansson utfört arbetet som ett dem personligen givet uppdrag. De skäl, som av dem åberopats för denna deras åtgärd, syntes ämbetet icke i och för sig övertygande. Arbetet hade av dem jämte dem underställd personal utförts å övertid. Hade arbetet av dem handlagts såsom en tjänsteangelägenhet, så hade personalen i lika mån varit skyldig att, mot författningsenligt bestämd övertidsersättning, biträda med detsamma. Emellertid hade Ö. Ä. på grund av den tidigare utredningen i ärendet och särskilt på grund av vad som förekommit vid det inför ämbetet hållna sammanträdet bibragts den uppfattningen, att Lundberg och Johansson i förevarande fall varit i god tro. De hade ansett sig handla i samförstånd med den, som förvaltat skattedirektörens ämbete, och med hans godkännande. Deras uppfattning, att utredningsuppdraget varit att anse som ett dem personligen givet uppdrag, bekräftades också därav att, då frågan efter tidningspolemik först upptagits till övervägande av skattedirektören, denne på grund av de lämnade upplysningarna utgått såsom självfallet från att uppdraget varit av personlig art. Det hade varit först genom en senare granskning av korrespondensen i ämnet, som anledning uppkommit att ifrågasätta ett annat betraktelsesätt. På grund av vad sålunda anförts och då Lundberg för framtiden komme att rätta sig efter den rättstolkning, åt vilken Ö. Ä. nu givit uttryck, syntes enligt ämbetets uppfattning för Lundbergs och Johanssons vidkommande kunna bero vid vad i ärendet förekommit. Ö. Ä. hade emellertid även att ägna uppmärksamhet åt frågan, huruvida någon försummelse förelupit i fråga om tillsynen i denna del över befattningshavarna i skatteverket. Därvid ville Ö. Ä. erinra, att med hänsyn till den långa tid, som förflutit sedan överläggningar ägt rum i frågan mellan Lundberg och dem, som förvaltat skattedirektörens ämbete, tillräcklig klarhet icke kunnat vinnas om vad som därvid verkligen förekommit. På sätt redan framhållits hade Lundberg enligt Ö. Ä:s förmenande varit i god tro i fråga om befogenheten av sina åtgöranden. Möjligt för att icke säga sannolikt vore, att vederbörande skattedirektörer, vilka haft en arbetsbörda tyngre än de flestas, aldrig kommit att tillräckligt uppmärksamma ersättningsfrågan utan huvudsakligen haft uppmärksamheten inriktad å spörsmålet om sättet för arbetets lämpligaste utförande. Om så varit fallet, hade anledning knappast funnits för dem att söka göra en närmare analys av spörsmålet, huruvida utredningsuppdraget varit en skatteverkets angelägenhet eller meddelats Lundberg och Johansson personligen. Något ytterligare uttalande i denna del vore Ö. Ä. ej i tillfälle att göra.

I en till mig ingiven promemoria anförde Lundberg sedermera följande.

De från skatteverkets uppbördsavdelning till Stockholmssystemet lämnade uppgifterna hade enligt Lundbergs mening icke varit av sådan beskaffenhet, att det ålegat uppbördsavdelningen att utföra arbetet såsom en sin tjänste-

angelägenhet. Enligt kungl. kungörelse den 17 juni 1938, nr 408, åläge det kommunalnämnd på landet och drätselkammare i stad att tillhandahålla systembolag på begäran och mot av kontrollstyrelsen fastställd taxa avskrift av restlängden eller utdrag ur denna. Ifrågavarande uppgiftslämnande hade fastmer karaktären av särskilt utredningsuppdrag, som fölle helt utom ramen för 1938 års författningsbestämmelser. Uppgift om restförda belopp hade nämligen icke lämnats. I det av Stockholmssystemet tillhandahållna mantalsregistret hade, efter särskild överenskommelse, restföringen utmärkts genom att med rödkrita vid namnet antecknats slutsiffran av respektive år, som restföringen avsett. Stockholmssystemet hade ej heller gjort gällande, att deras framställning avsett en tillämpning av 1938 års bestämmelser. Varken Lundberg eller Johansson hade, såsom oriktigt antytts i Ö. Ä:s yttrande, egenmäktigt beslutat och handlat i denna sak. Av vederbörande avlöningslista framginge, att skatteverket självt år 1939 beslutat om ersättning åt Johansson, som under sommaren 1939, då arbetet utförts, tjänstgjort som t. f. uppborndsintendent. Och vad som ansetts kunna gälla för den tillförordnade intendenten måste väl ock böra gälla för den ordinarie. Att märka vore vidare, att i Ö. Ä:s statskrivelse den 30 augusti 1939, undertecknad av överståthållaren och Sandström, omnämns att ersättning utgått såsom avlöningslistan utvisade. Den omläggning av sättet för ersättningens utbetalande, som på förekommen anledning ägt rum år 1941, hade även den skett i fullt samförstånd med ledningen för skatteverket. Ifrågasättas kunde, om tillvägagångssättet 1939, då arbetet och ersättningens utbetalande skett så att säga i verkets regi, vore i överensstämmelse med gällande författningar och förvaltningsrättsliga principer i övrigt. Skatteverket vore veterligen icke ett affärsdrivande verk i den bemärkelsen, att det — efter ackordsuppgörelse av här ifrågavarande slag — ägde åtaga sig arbetsuppgifter, som helt fölle utom ramen för vad gällande uppbornds- och medelsförvaltningsförordningar föreskreve. Förutom i ärendet tidigare anförda skäl torde även denna synpunkt ha gjort sig gällande för beslutet år 1941 att ordna ersättningsfrågan efter annan grund. Här vore icke fråga om sportler i egentlig mening, utan om en av Ö. Ä. medgiven ersättning för ett särskilt uppdrag. Vad som funnes stadgat om förbud att uppbära sportel eller särskild ersättning för ett tjänsteuppdrag vore sålunda i detta fall icke tillämpligt. Ämbetets förmodan att vederbörande skattedirektör aldrig kommit att tillräckligt uppmärksamma ersättningsfrågan syntes i och med existensen av avlöningslistan vara tämligen obefogad. Det hade just varit ersättningsfrågan som, då saken varit på tal, diskuterats. Hur arbetet skulle utföras hade redan på förhand varit klart och överlåtits helt till uppborndsavdelningen. För Lundberg, som hela tiden uppgiftslämnandet pågått handlat fullt öppet och i samförstånd med verkets ledning, hade Ö. Ä:s ställningstagande nu kommit mycket överraskande.

Vid promemorian var fogad bestyrkt avskrift av en den 5 september 1939 inom skatteverket upprättad, av Willgren till betalning godkänd avlönings-

lista "för utfört arbete åt AB Stockholmssystemet". Av listan framgick, att till Johansson i ersättning för sådant arbete utanordnats 157 kronor 64 öre.

Vad därefter angår innehållet i tidningsartikeln den 25 januari 1946, i vad detsamma avsåg honom personligen, anförde Sandström i sitt till Ö. Ä. avgivna yttrande bland annat följande.

Sandström hade, alltsedan sitt tillträde av befattningen såsom skattedirektör, ansett en av de viktigaste uppgifterna vara att skaffa nödig handledning åt den med taxeringsarbetet sysselsatta personalen. Under år 1939 hade Sandström haft särskild anledning konstatera svårigheterna att bemästra taxeringsförordningens bestämmelser, speciellt angående den allmänna uppgiftsskyldigheten, angående eftertaxering och angående extraordinära besvär. Detta hade föranlett Sandström att — i förhoppning att därmed kunna lämna personalen någon vägledning — utarbeta ett flertal promemorior i berörda ämnen. Promemoriorna hade emellertid på grund av materialets omfattning blivit svåröverskådliga och otympliga. Sandström hade då kommit på tanken att sammanfatta desamma till en bok, vilken ock, efter verkställd överarbetning av promemoriorna, tryckts och utgivits i januari 1940. Under tiden därefter hade Sandström varit alltför upptagen av göromålen å underståthållartjänsten samt av offentliga uppdrag å beskattningens område för att kunna taga någon befattning med skatteverkets angelägenheter. Sandström hade dock varit närvarande vid föredragningarna inför överståthållaren i viktigare personalfrågor. Under krisåren hade emellertid frågan om riktiga tolkningen och tillämpningen av bestämmelserna om taxering för inkomst av rörelse aktualiserats. Meningsbrytningarna hade gällt synnerligen viktiga och för beskattningen betydelsefulla frågor. Sandström hade då funnit det nödvändigt att söka åstadkomma någon vägledning rörande dessa bestämmelsers tillämpning, enär enligt hans uppfattning villrådigheten på området ifråga äventyrade taxeringarnas riktighet och likformighet. Som följd därav hade Sandström utarbetat en bok om beskattning av inkomst av rörelse, som utkommit i januari 1944. Sandström hade sedan fortsatt detta arbete med en bok om förmögenhetsskatt och nu senast med en bok om beskattning av inkomst av tjänst. Några promemorior hade icke utarbetats före tillkomsten av sist berörda arbeten. Sandström hade med dessa sammanställningar avsett att — efter måttet av sin förmåga — underlätta arbetet för de med taxeringsarbete sysselsatta befattningshavarna. Den sistnämnda boken hade Sandström dessutom ansett vara av betydelse bland annat för tillämpningen av de nya uppbördsreglerna, då ju skattemyndigheterna måste klarlägga, vilka inkomster som härrörde av tjänst och som därför skulle bliva föremål för skatteavdrag. För utskrift av manuskripten hade Sandström i de delar så erfordrats anlitat ett vid skatteverket anställt kvinnligt kontorsbiträde, placerat såsom biträde åt skattedirektören. Anledningen till att detta biträde anlåtats hade närmast varit, att hon kunde läsa Sandströms föga tydliga handstil. Under år 1943 hade denna

utskrift verkstälts delvis å hennes tjänstetid och delvis å fritid. Under juli månad hade Sandström betalat hennes månadsavlöning, så att för nämnda månad icke utgått någon lön till henne från Stockholms stad. Hon hade denna månad fortfarande tjänstgjort i skatteverket och fullgjort där förekommande löpande arbetsuppgifter men även verkställt utskrift av Sandströms manuskript. Sistnämnda arbetsuppgift hade emellertid blivit av mindre omfattning. Under förra delen av år 1944 hade hon fortfarande verkställt utskrift av manuskript även under tjänstetid. Den tid, som därvid åtgått, hade Sandström — som dock icke kunde exakt angiva timantalet — betraktat såsom kompenserad genom hennes arbete i tjänsten under den månad, Sandström erlagt hennes avlöning. Hennes arbete för Sandströms räkning hade under denna tid varit av betydligt mindre omfattning än året därförut. I slutet av år 1944 eller i början av år 1945 hade Sandström föreslagit biträdet ifråga att på hans bekostnad taga en månads tjänstledighet för att därunder biträda honom med utskrift av manuskript. Därvid hade emellertid fråga uppstått, huruvida denna tjänstledighet kunde påverka hennes tjänsteårsberäkning eller meriter. Sandström hade då föreslagit att, för den händelse hon icke önskade taga tjänstledighet men ändock vore villig hjälpa honom, hon skulle anteckna den tid, varunder arbete för hans räkning utfördes å tjänstetid, varefter Sandström skulle ersätta stadens kassa efter samma beräkningsgrunder som tillämpades, då hon i tjänsten utförde arbete å övertid. Enligt vad Sandström ville minnas hade han även omnämnt denna anordning för skattekamreraren. Biträdet hade fört dylika anteckningar under år 1945 och lämnat Sandström uppgift å antalet timmar i januari 1946. Timantalet hade uppgått till mellan 130 och 140. Sandström hade avrundat antalet uppåt till 150 samt anmodat skattekamreraren Svante Jakobsson att utskryva räkning enligt grunderna för övertidersättning. Räkningen hade slutat å 337 kronor 50 öre. Sedan räkningen tillställts Sandström via stadens kassa, hade Sandström inbetalat beloppet till staden via en bank. Samma dag, den 25 januari 1946, hade i Expressen förekommit den ena remitterade artikeln.

I Expressen för den 5 februari 1946, anförde Sandström vidare, hade vissa uttalanden gjorts angående det förhållandet, att Sandström för skatteverkets räkning låtit inköpa ett antal exemplar av hans senast utgivna bok. I anledning av berörda uttalanden ville Sandström framhålla följande: Sandström hade icke verkställt något inköp av denna bok utan att först ha rådfört sig med representanter för stadens finansförvaltning, vilka förklarar sig icke ha något att erinra däremot. Skatteverket hade å denna bok erhållit 20 procent rabatt å boklåspriset enligt av Sandström träffad särskild överenskommelse med förlaget. Arbetet behandlade frågor, som vore av betydelse för samtliga med taxering sysselsatta tjänstemän. Någon anmärkning mot tidigare bokinköp hade stadens revisionskontor icke gjort. Däremot hade kontoret i oktober 1945 ifrågasatt, huruvida staden skulle ensam bestrida kostnaden för den föregående boken, samt uttalat, att statsverket borde delta i nämnda kost-

nad. Ytterligare kunde framhållas, att finansdepartementet beträffande de tidigare utgivna böckerna i cirkulärskrivelse anmodat länsstyrelserna att inköpa desamma för taxerings- och prövningsnämnderna samt att statsverket av den senaste boken inköpt 400 exemplar för att tillhandahållas länsstyrelserna. Föreningen Taxeringsnämndsordförande i Stockholm hade jämväl hos stadskollegiet hemställt, att sistnämnda arbete måtte inköpas åt samtliga ordförande i stadens taxeringsnämnder. Beträffande de tidigare arbetena hade Sandström likaledes talat med vederbörande före inköpet av boken om förmögenhetsskatt. Däremot torde Sandström icke ha gjort detta före inköpet av boken om beskattning av inkomst av rörelse, men väl efteråt. I skrivelse till drätselnämnden den 10 juli 1944 angående behov av vissa anslagsöverskridanden hade dispositionen av anslaget till allmänna kontorskostnader redovisats, varvid även angivits kostnad för verkställda inköp av böcker. Vederbörande tjänsteman vid drätselnämnden hade även fått besked om att däri ingått kostnad för inköp av sistberörda bok. Drätselnämnden hade genom beslut den 19 september 1944 medgivit anslagsöverskridande utan någon erinran mot tidigare medelsdisposition. Dessa tidigare bokinköp hade varit bekanta för dåvarande stadsrevisorn, som icke gjort någon erinran i anledning därav.

Sandström framhöll vidare, att han under arbetstid vid skatteverket måst syssla med frågor och arbetsuppgifter, som intimt sammanhänge med det författarskap, varom nu vore tal. Det vore i verkligheten omöjligt att här draga någon klar gräns, eftersom författarskapet ifråga just gällde de ämnen, varmed Sandström — icke minst såsom ordförande i prövningsnämnden — dagligen hade att taga befattning.

Taxeringsintendenten Sven Holdo uppgav till svar på förfrågan, i vilken omfattning och under vilka förhållanden han anlitats av Sandström i samband med dennes författarverksamhet, att han beträffande arbetet "Om beskattning av inkomst av rörelse" genomgått och granskat manuskriptet samt korrekturet, beträffande boken "Om förmögenhetsskatt samt beskattning av inkomst av kapital" genomgått manuskriptet i vissa avsnitt samt granskat arbetet i korrektur samt beträffande boken "Om beskattning av inkomst av tjänst m. m." granskat arbetet i korrektur. Holdo hade fullgjort angivna arbeten dels under sina semestrar, dels under de tider, då han i egenskap av reservofficer varit inkallad till beredskapstjänstgöring i Boden den 4 januari—den 17 april 1943 samt den 15 mars—den 14 juni 1944, dels ock under eftermiddagar samt sön- och helgdagar, därvid arbetet uteslutande fullgjorts i Holdos hem. Slutligen ville Holdo i egenskap av taxeringsintendent meddela att, såvitt han hade sig bekant, ingen av taxeringsavdelningens övriga personal vare sig å tjänstetid eller å fritid av Sandström anlitats i samband med hans författarverksamhet.

Beträffande kritiken mot Sandström i fråga om skattehandböckerna framhöll Ö. Å. i sitt utlåtande till en början, att vad Sandström därutinnan anfört syntes kunna sammanfattas sålunda: De förberedande arbetena i och för handböckernas färdigställande hade varit på det intimaste förbundna med den skattedirektören åvilande skyldigheten att följa lagstiftning och prejudikativgivning på skattelagstiftningens område samt att giva skatteverkets personal och taxeringsnämndernas ordförande erforderlig handledning i deras ansvarsfulla arbete. Ur sistnämnda synpunkt hade det varit till allmänt gagn att vägledningen i taxeringsarbetet givits icke genom stencilerade promemorior — så hade skett tidigare men det otillfredsställande i denna anordning hade allt mera framträtt — utan genom mera överskådliga och lätthanterliga tryckta kommentarer. Stockholms stad, å vars lönestat skatteverket vore uppfört, hade icke åsamkats någon förlust genom att ett å skatteverket anställt biträde använts till vissa utskriftsarbeten, eftersom kostnaden därför blivit till fullo täckt. Detta hade skett på skattedirektörens eget initiativ och utan någon påstötning från annat håll. Och de inköp av skattehandböckerna, som på kommunens bekostnad skett för skatteverkets räkning, hade företagits i samförstånd med stadens finansförvaltning samt tidigare lämnats utan erinran såväl av drätselnämnden vid granskning av ett anslagsöverskridande under tidigare år som av stadens revisionskontor.

Därefter anförde Ö. Å. vidare: Ö. Å. vitsordade för egen del, att utgivandet i tryck av ifrågavarande handböcker varit till allmänt gagn, något som också bekräftades av den skrivelse om inköp av dylika handböcker, som chefen för finansdepartementets rättsavdelning den 29 mars 1944 på finansministerns uppdrag avlätit till rikets samtliga landskamrerare. I detta sammanhang borde även omnämnas, att vice ordföranden i Landskamrerarnas förening, landskamreraren A. Wigert, uppsökt överståthållaren och meddelat, att föreningens styrelse velat framhålla, att de av Sandström utgivna böckerna varit av stor betydelse för taxeringsarbetet i landet. Vad därefter anginge själva rättsfrågan, så framginge av Sandströms förklaring i ärendet, att det arbete, som nedlagts på handböckerna, borde ses mot bakgrunden av den skattedirektören åvilande skyldigheten att giva skatteverkets personal och taxeringsnämndernas ordförande erforderlig handledning. Handböckerna hade därvid fått ersätta de stencilerade promemorior, som tidigare utarbetats för ändamålet. Med hänsyn därtill syntes det icke möjligt att göra en klar gränsdragning mellan den del av arbetet med handböckernas utarbetande, som närmast vore att anse som ett fullgörande av ett Sandströms tjänsteåliggande, och författarskapet i övrigt. Mest tilltalande hade det därför enligt Ö. Å:s mening varit, om i detta fall förlagsrätten mot en av utomstående myndighet prövad engångsersättning överlätits å det allmänna (statsverket eller Stockholms stads kommunala förvaltning). Någon positiv föreskrift om ett sådant tillvägagångssätt i dylika fall funnes emellertid icke. Även om i andra fall, där en handbok eller författningskommentar utarbetats av en ämbetsman, som genom sin tjänst vunnit

särskild förtrogenhet med det behandlade ämnet, det privata författarskapet i allmänhet icke vore på samma sätt som i förevarande fall sammanvävt med tjänsteåliggandena, hade det för Sandström legat nära till hands att för sitt handlande beträffande författarrätten till handböckerna draga analogier från vad som vore brukligt vid utgivandet av handböcker och kommentarer. Beträffande praxis därutinnan hänvisade Ö. Å. till en av t. f. byråsekreteraren Georg Blomqvist på ämbetets uppdrag utarbetad sammanställning, utvisande att i ett flertal fall domare och ämbetsmän utarbetat lagkommentarer och andra handböcker, till vilka de torde ha förbehållit sig författarrätt. På grund av anförda omständigheter ansåge Ö. Å., att någon berättigad erinran icke i och för sig kunde riktas mot Sandström på den grund att han förbehållit sig författarrätten till de av honom utarbetade böckerna. Emellertid hade Sandström med hänsyn till den ömtåliga ställning han intoge såsom skatteverkets chef bort låta sig angeläget vara att i all den utsträckning, sådant låtit sig göra, hålla handböckernas utgivande och vad därmed ägde samband helt skilt från skatteverket och ämbetsgöromålen därstädes. I detta avseende hade antytts, att Sandström dels använt befattningshavare hos skatteverket vid handböckernas utarbetande och dels att han själv beslutat om inköp av dem för skatteverkets räkning. Vad då först anginge den skrivhjälp, som Sandström anlitat för manuskriptets uppsättning, så vore Ö. Å. icke i tillfälle att självt bedöma den åtgångna arbetstiden, och det av Sandström anlitate biträdet, fru Maj-Britt Allström, hade av särskild anledning icke kunnat höras av ämbetet. Ö. Å. saknade emellertid anledning antaga, att tiden varit annan än den av Sandström uppgivna. Då Sandström själv träffat anstalter för att å skatteverket icke skulle stanna några kostnader för renskriftsarbetet, torde vad i detta hänseende förekommit kunna lämnas utan vidare erinran. Vidare hade Ö. Å., som erfarit att taxeringsintendenten Holdo anlitate för granskning av manuskript och korrektur, hört honom i saken. Holdo hade vitsordat, att han biträtt Sandström i nu angivna hänseenden, men detta hade skett huvudsakligen under semesterledigheter eller tjänstgöring som reservofficer, någon gång jämväl i övrigt under kvällar eller å sön- och helgdagar men aldrig å tjänstetid. Det vore ej för Holdo känt, att andra befattningshavare vid skatteverket anlitate vid skattehandböckernas utarbetande. Vad slutligen anginge bokinköpen kunde Ö. Å. icke underlåta framhålla, att då Sandström icke avstått från sin författarprovision för de böcker, vilka inköpts för skatteverkets räkning, Sandström såsom själv part i saken icke bort handlägga inköpsärendena, utan hade dessa bort anmälas till föredragning inför överståthållaren eller ock hade ett formellt godkännande av inköpen bort i förväg utverkas av vederbörande kommunala nämnd. Då emellertid Sandström på grund av sitt samråd med representanter för stadens finansförvaltning själv ansett, att ett godkännande förelegat, samt en tidigare åtgärd av samma slag lämnats utan erinran av drätselnämnden, torde Ö. Å. kunna begränsa sig till att framlägga sin uppfattning om huru ärendet enligt ämbetets förmenande rätteligen bort handläggas.

Sandström inkom sedermera med handlingar, utvisande att Stockholms stadskollegium i skrivelse den 28 februari 1946 till Ö. Ä. anhållit, att taxeringsnämndsordförandena i Stockholm måtte genom skatteverkets försorg tillhandahållas den av Sandström utgivna handboken rörande beskattning av inkomst av tjänst m. m. Kostnaden, som beräknats bliva omkring 2 900 kronor, skulle bestridas av verkets tillgängliga anslag, varvid finge förutsättas, att drätselnämnden medgäve eventuellt erforderligt anslagsöverskridande.

Sedermera hördes av mig å ämbetsrummet förste revisorn Erik Holmberg, skattekamreraren Jakobsson och e. o. stenografen Maj-Britt Allström, varvid förekom följande.

Holmberg uppgav: Han hade varit skattekamrerare vid skatteverket från år 1938 till den 1 mars 1944, då han utnämns till förste revisor med tjänstgöring å taxeringskontor ute i staden. Under Holmbergs tjänstgöring inom skatteverket hade två av Sandströms böcker kommit till, nämligen "Om taxering för inkomst eller förmögenhet" år 1940 och "Om beskattning av inkomst av rörelse" vid årsskiftet 1943—1944. Under år 1940 hade Holmberg biträtt Sandström med utsändande av reklamtryck rörande förstnämnda bok till myndigheter och taxeringsfunktionärer. Sedan rekvisitioner å boken inkommit till Holmberg, hade Holmberg rekvirerat böckerna hos vederbörande förlag och sedermera distribuerat dem till beställarna mot postförskott, varvid expeditionsvakterna i skatteverket hjälpt till med iordningställande av paket och utskrivande av postförskottsavisningar. Då postanvisningarna sedermera återkommit, hade Holmberg fått kvittera ut postförskottsbeloppen. För att kunna hålla reda på de influtna medlen hade Holmberg måst ombesörja en särskild privat kassabokföring. Holmberg hade slutligen haft att inbetala de för böckerna influtna medlen till förlaget. Den år 1940 utkomna boken hade inköpts av tjänstemän i skatteverket i större omfattning än Sandströms senare utgivna böcker, vilka tillhandahållits tjänstemännen av verket. I fråga om den i början av år 1944 utkomna boken om beskattning av inkomst av rörelse hade Holmberg icke anlåtats för distribueringen av denna. Såvitt Holmberg kände till hade boken distribuerats direkt från förlaget. Sandströms arbete med boken om beskattning av inkomst av rörelse hade pågått under hela året 1943, och han hade därvid biträtts av Maj-Britt Allström. Då Sandström under större delen av året varit t. f. underståthållare, hade han haft sitt ämbetsrum i Ö. Ä:s lokaler vid Beridarebangatan. De av Sandström skrivna koncepten hade därför skickats till Maj-Britt Allström, som utfört sitt arbete i skatteverkets lokaler vid Slottsbacken. Hon hade varit mycket upptagen av arbete med manuskriptet till boken, vilket kunde sägas ha varit hennes huvudsakligaste arbete under år 1943. I juli 1943 hade Sandström till skatteverket inbetalt ersättning för Maj-Britt Allströms arbete åt honom under tjänstetid, varvid ersättningen beräknats efter en månadslön. Sandströms eget arbete på ifrågavarande bok

hade icke inkräktat på hans arbete i tjänsten. Detta kunde ej sägas ha blivit lidande på hans författarskap.

Jakobsson berättade: Han hade tillträtt befattningen såsom ordinarie skattekamrerare den 1 april 1944. Dessförinnan hade Jakobsson på förordnande uppehållit samma befattning under en del av februari månad samt under mars 1944. Jakobsson hade även tidigare tjänstgjort såsom skattekamrerare under kortare tider, tillhoppa omkring tre månader sedan år 1938 eller 1939. Då Jakobsson, efter att ha tjänstgjort å taxeringskontor ute i staden, i februari 1944 börjat sin tjänstgöring som skattekamrerare, hade Sandström efter en längre ledighet för uppehållande av underståthållarens ämbete varit i tjänst såsom skattedirektör endast en kort tid. Då Jakobsson tagit skattekamrerarens tjänsterum i besittning, hade där i en låda funnits ett antal små kort med tryckt meddelande, att Sandströms bok om taxering utkommit. Å korten hade funnits en med stämpel anbragt anvisning, att rekvisition av boken kunde ske hos kamreraren i skatteverket. Jakobsson hade emellertid för egen del icke tagits i anspråk för någon distribuering av Sandströms böcker. — Såsom stenograf hos Sandström hade tjänstgjort ett kvinnligt kontorsbiträde i skatteverket, Maj-Britt Allström. Under åren 1944 och 1945 hade Maj-Britt Allström, som var väl förtrogen med Sandströms handstil, tidvis varit Sandström behjälplig med renskrivning av manuskripten till hans åren 1945 och 1946 utgivna böcker "Om förmögenhetsskatt samt beskattning av inkomst av kapital" och "Om beskattning av inkomst av tjänst m. m.". Detta renskrivningsarbete hade fördelat sig ungefär lika på båda åren. Under arbetet hade Maj-Britt Allström då och då rådfrågat Jakobsson om tydningen av Sandströms stil. Jakobsson hade ibland också hjälpt Maj-Britt Allström till rätta med manuskriptets hänvisningar till litteratur och prejudikat. Vid dylika tillfällen hade Jakobsson ibland ej kunnat göra klart för sig, huruvida den renskrivning, varmed Maj-Britt Allström var sysselsatt, avsåg manuskript till Sandströms böcker eller rörde något yttrande i tjänsteärende hos skatteverket. Vid flera tillfällen hade Jakobsson emellertid tydligt kunnat förstå, att det renskrivna utgjorde manuskript för Sandströms författarskap. På order av Sandström hade Jakobsson sedermera biträtt honom med utskrivandet av räkning å Maj-Britt Allströms arbete med renskrivningen av ovanberörda manuskript. Sandström hade därvid lämnat Jakobsson uppgift om det belopp, 337 kronor 50 öre, som Maj-Britt Allström skulle erhålla för sitt arbete, ävensom anvisningar om utformningen av räkningens text. Jakobsson hade ej kontrollerat riktigheten av det debiterade beloppet, då det aldrig varit tal om den tid, som åtgått för arbetet. Enligt vad Jakobsson hade sig bekant, hade Maj-Britt Allström emellertid själv fört anteckningar om de för renskrivningen använda timmarna. Då Jakobsson ej gjort henne några frågor därutinnan, kände han icke till, huru lång tid arbetet tagit. Om Maj-Britt Allström, såsom Jakobsson för sin del trodde, renskrivit manuskripten till hela de ifrågavarande böckerna, kunde renskrivningen ej gärna ha skett enbart på hennes fritid, då denna ej skulle ha räckt till för

utförandet av ett sådant arbete, särskilt som hon ibland i allt fall måst anlita fritiden för övertidsarbete i sin kontorsbiträdestjänst. Beträffande skäligheten av det i räkningen upptagna beloppet kunde Jakobsson icke yttra sig, men Jakobsson ansåge, att beloppet nog vore lågt beräknat.

Vidare uppgav Jakobsson: Under arbetet med omförmälda böcker hade Sandström ofta rådgjort med Holdo såsom särskilt sakkunnig på området, varvid vissa skatteproblem diskuterats. Tidpunkten härför kunde Jakobsson dock ej angiva. Jakobsson hade hört sägas, att Holdo varit inkallad till diskussion hos Sandström även under tjänstetid. Holdo hade varit mycket upptagen av sådana diskussioner, och det hade inom verket sagts, att Holdo varit besvärad av dem. Enligt Jakobssons sagesmän hade diskussionerna gällt uttalanden, avsedda att intagas i Sandströms böcker. Jakobsson förmodade, att Sandström vid arbetet på dessa haft stor nytta av Holdo. Jakobsson ägde emellertid ingen kännedom om att Holdo skulle ha genomläst Sandströms manuskript till böckerna under tjänstetid i verket. Sandström själv hade dock under tjänstetid använt en avsevärd tid för ifrågavarande författarskap. Han hade ofta varit sysselsatt därmed, då Jakobsson under dagens lopp i tjänst-ärenden kommit in till honom i hans ämbetsrum. Expeditionsvakterna, särskilt expeditionsvakten Nils Ohlsson, hade under nämnda tid av Sandström anlits för framskaffande ur biblioteket av litteratur, som Sandström behövt för sitt författarskap.

Maj-Britt Allström uppgav vid förhöret följande: Maj-Britt Allström hade varit anställd vid Ö. Ä:s avdelning för skatteärenden sedan år 1936 och vore nu ordinarie kontorsbiträde samt e. o. stenograf i skatteverket. Hon hade under hela tjänstetiden haft sin tjänstgöring å skattedirektörens expedition vid Slottsbacken. Maj-Britt Allström hade under alla åren utfört skrivarbete åt Sandström på sin fritid om kvällarna. Hon hade därunder verkställt utskrivning såväl av skrivelser, som hänfört sig till Sandströms arbete i tjänsten, alltså för skatteverkets räkning, som av skrivelser för olika kommittéer, däri Sandström arbetat, och av manuskript till de av Sandström utgivna böckerna. Därvid hade hon noga skilt på uppdragens art och debiterat kostnaden för skrivarbetet på verket eller Sandström eller kommittéerna allt eftersom skrivningen hänfört sig till det ena eller det andra arbetet. I den mån Maj-Britt Allström fått betalt för sitt övertidsarbete hade hon kastat bort sina anteckningar om arbetstiden såsom obehövliga. Maj-Britt Allström hade troligen skrivit ut hela manuskripten till samtliga Sandströms ifrågavarande böcker. Till viss del hade dock, efter hänvisningar i texten, klipp verkställts ur andra böcker och inklistrats i manuskripten. Beträffande Sandströms år 1940 utgivna bok "Om taxering för inkomst eller förmögenhet" hade Maj-Britt Allström börjat utskrivningen av manuskriptet under år 1939. Detta hade till en början skrivits i form av promemorior, vilka sedermera arbetats samman till en bok. Maj-Britt Allström trodde icke, att promemoriorna från början varit avsedda att användas för utgivande av någon bok. Någon tid efter det nämnda bok utkommit

hade Sandström erhållit förordnande såsom underståthållare, och först år 1943 hade arbetet på nästa bok, "Om beskattning av inkomst av rörelse", tagit sin början. Sandström hade under denna tid haft sin tjänst i Ö. Ä:s lokaler vid Beridarebangatan, men han hade kommit ned till skatteverket med sina koncept. Han hade för övrigt vistats mycket i skatteverkets lokaler och därunder lämnat koncept. För juli månad 1943 hade Sandström av egna medel betalat Maj-Britt Allströms lön. Hon hade emellertid under denna månad i vanlig ordning utfört sitt arbete i skatteverket och sålunda verkställt renskrivning icke blott åt Sandström utan även för verkets räkning. Hennes huvudsakliga minne av arbetet under år 1943 vore, att hon haft ett kolossalt arbete, enär hon skrivit ut hela protokollet från årets prövningsnämnd och ett stort antal skrivelser i mål, som dragits under kammarrättens prövning. Huruvida det arbete, som Maj-Britt Allström under tjänstetid i verket utfört för Sandströms egen räkning under år 1943, kunnat utföras på en månads tid, kunde hon numera icke säga. Sandström hade vid tiden för ovannämnda månadslöns erläggande icke talat med Maj-Britt Allström om omfattningen av arbetet utan själv bestämt den tid, för vilken han skulle erlægga betalning, till en månad. När boken "Om förmögenhetsskatt samt beskattning av inkomst av kapital" under år 1945 blivit färdigtryckt, hade Sandström påbörjat arbetet med den år 1946 utkomna boken "Om beskattning av inkomst av tjänst m. m.". Då Sandström i samband därmed anlitat Maj-Britt Allström för manuskriptets utskrivande, hade han tillsagt henne att noga anteckna tiderna för arbetet med detta och därvid skilja på den tid, som under tjänstetiden i verket användes för Sandströms privata räkning, och den tid, som för arbete åt Sandström användes under hennes fritid. Maj-Britt Allström hade uppgjort en förteckning över antalet timmar, som av hennes tjänstetid åtgått för manuskriptets utskrivande, och på grundval av denna förteckning hade Sandström sedermera till skatteverket erlagt betalning för den använda arbetstiden efter verkets vanliga timpenning. För Maj-Britt Allströms arbete under fritid hade Sandström givetvis erlagt betalningen till henne själv. Maj-Britt Allström kunde icke angiva, huru mycket hon allt som allt uppburit av Sandström för manuskriptens renskrivning. Hon hade emellertid under årens lopp utfört mycket arbete åt Sandström och hans kommittéer. Åt någon annan än Sandström hade hon icke arbetat på sin fritid, om man bortsåg från ett obetydligt arbete varje år för en välgörenhetsfonds räkning.

I en till Ö. Ä. avlåten skrivelse anförde jag därefter följande.

Vad till en början angår de till Aktiebolaget Stockholmssystemet lämnade uppgifterna rörande personer, som häftat för oguldna utskylder, är beträffande tiden efter år 1940 i ärendet upplyst, att sedan Stockholmssystemet hos skatteverket årligen framställt begäran om lämnande i viss särskild ordning av sådana

uppgifter, enskilda befattningshavare vid verket ombesörjt den gjorda framställningens besvarande såsom ett enskilt uppdrag och för arbetet därmed, som utförts å annan tid än tjänstetid, uppburit särskild ersättning. Uppgifterna ha varje år avsett kommunalutskylder för ett vart av de tre sistförflutna åren.

Enligt kungl. förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker åligger det systembolag att vid behandling av fråga, huruvida medgivande till inköp av rusdrycker bör lämnas eller inskränkning i inköpen stadgas, särskilt beakta, om vederbörande genom underlåtenhet att fullgöra sina ekonomiska förpliktelser gentemot det allmänna ådagalagt bristande skötsamhet i ekonomiskt avseende. För att denna prövningsskyldighet skall kunna fullgöras med avseende å erläggandet av kommunalutskylder har i 9 § kungl. kungörelsen den 17 juni 1938 angående skyldighet för domstolar m. fl. att meddela uppgifter till ledning för systembolagens verksamhet ålagts drätselkammare i stad och kommunalnämnd på landet att, mot ersättning enligt grunder, som fastställas av kontrollstyrelsen, på anfordran tillhandahålla systembolag avskrift av kommunens restlängd eller utdrag ur densamma. Med stöd av nämnda kungörelse har kontrollstyrelsen därefter genom cirkulär den 16 mars 1939 fastställt grunder för ersättning till drätselkammare och kommunalnämnd för avskrift och utdrag av restlängden. Enligt dessa grunder får ersättning uttagas för avskrift efter 7 öre för skriven rad samt för utdrag, som lämnas å ett av systembolagens förtroendenämnd upprättat formulär, efter 15 öre för skriven rad jämte blankettkostnad och kostnad för porto.

För den händelse systembolag finner sig hellre vilja genom av bolaget anlitate personer självt låta verkställa önskad avskrift eller utdrag synes hinder däremot icke möta.

Enligt den för Ö. Å. gällande organisationen är skatteverkets uppbördsavdelning i sin helhet uppförd å Stockholms stads stat. I fråga om uppbörd av kommunalutskylder motsvarar denna avdelning därför närmast drätselkammare i annan stad. Med hänsyn härtill synes det mig böra antagas, att de bestämmelser, som enligt ovannämnda kungörelse och cirkulär meddelats beträffande rätten för systembolag att erhålla avskrift eller utdrag av restlängd samt om ersättning för sådan avskrift eller utdrag, skola gälla jämväl i fråga om nämnda uppbördsavdelning. Skyldigheten att tillhandahålla avskrift eller utdrag av restlängden torde sålunda kunna grundas — förutom på de i tryckfrihetsförordningen meddelade bestämmelserna om allmänna handlingars offentlighet — jämväl på kungörelsen den 17 juni 1938. Därest systembolag icke anser sig betjänt av expedition, som avses i lösen- och stämpelförordningarna, torde skatteverket såsom sådant icke kunna anses pliktigt att utfärda avskrift eller utdrag av restlängden annat än enligt de i ovannämnda cirkulär angivna grunderna. Skulle systembolag, såsom i förevarande fall skett, önska få uppgifterna om de personer, som restera för kommunalutskylder, lämnade i annan ordning än som avsetts i cirkuläret, torde detta innebära, att ett arbete skall utföras, som närmast är att betrakta såsom en utredning, vilken det icke

kan anses åligga verket att utan meddelad föreskrift verkställa. Det torde i sådant fall ankomma på systembolaget att självt låta verkställa den önskade utredningen. Bolaget torde därvid kunna anlita hjälp av befattningshavare inom verket, om dessa vilja utföra arbetet på annan tid än tjänstetid. Enligt vad jag inhämtat synes inom länen i riket icke vara ovanligt, att systembolagen ombesörja utdrag ur restlängderna genom egna tjänstemän. I undantagsfall har systembolag därvid för arbetets utförande anlitat befattningshavare vid länsstyrelsen i länet, vilka då utfört arbetet såsom enskilt uppdrag.

Vad förevarande fall beträffar torde, i den mån Stockholmssystemet hänvänt sig till skatteverket eller tjänstemän inom detsamma i denna deras egenskap, underrättelse ha bort lämnas Stockholmssystemet, att skatteverket icke verkställde utredning av det slag, som begärts, men att avskrift eller utdrag ur restlängden kunde erhållas mot stadgad ersättning, vilken dock skulle komma att uppgå till avsevärt större belopp än det Stockholmssystemet förklarar sig vilja erlagga. Om Stockholmssystemet i allt fall önskat få utredningen verkställd på angivna sätt eller ej velat betala den stadgade avgiften för restlängdsutdrag, har för Stockholmssystemet stått öppet att självt låta verkställa den önskade utredningen, eventuellt med hjälp av befattningshavare i skatteverket såsom enskilt uppdrag.

I stället för att lämna Stockholmssystemet underrättelse i angivna hänseenden ha Johansson och Lundberg, vilka i egenskap av vid de särskilda tillfällena tjänstgörande chefer för uppboordsavdelningen fått framställningarna till sig överlämnade, betraktat dessa såsom riktade till dem själva och i enlighet därmed omhändertagit desamma såsom privat uppdrag. Att Johansson och Lundberg varit i god tro i fråga om sin rätt därutinnan torde icke kunna betvivlas. Genom det tillämpade förfaringssättet ha Johansson och Lundberg emellertid formellt förfarit felaktigt. Någon förlust därigenom torde dock icke ha tillskyndats vare sig skatteverket eller Stockholmssystemet. För Stockholmssystemet har det snarast varit till stor fördel att få arbetet utfört på sätt som skett. Med hänsyn till vad jag nu anfört finner jag vad i ärendet lagts Johansson och Lundberg till last icke föranleda någon min vidare åtgärd.

På skäl som av Ö. Ä. anförts finner jag vad i ovan berörda hänseende förekommit icke böra föranleda någon anmärkning mot någon av dem, som vid tiden för de olika framställningarnas behandling utövat tjänsten såsom skattedirektör.

Vad därefter angår Sandströms i ärendet omförmälda åtgöranden i samband med utgivningen av ifrågakomna skattehandböcker vill jag framhålla följande.

I likhet med Ö. Ä. anser jag, att Sandström med hänsyn till den ömtåliga ställning han intager såsom skatteverkets chef bort låta sig angeläget vara att i all den utsträckning, sådant låtit sig göra, hålla handböckernas utgivande och vad därmed ägde samband skilt från skatteverket och ämbetsgöromålen därstädes. Att så icke skett synes mig dock icke ha berott på någon önskan från Sandströms sida att därigenom bereda sig själv fördel, utan fastmera på det

nära sambandet mellan å ena sidan det arbete Sandström hade att utföra såsom ledare av taxeringsarbetet i Stockholm och å andra sidan utgivandet av böckerna. Det kan ej heller antagas, att Sandström på grund av arbetet med skattehandböckerna eftersatt sina ämbetsgöromål.

Vad angår det förhållandet, att Sandström anlitat Maj-Britt Allströms hjälp med utskrift av manuskript till ifrågavarande handböcker även under hennes arbetstid i skatteverket, må till en början framhållas, att det i princip icke kan anses tillåtet för en statstjänsteman att anlita honom underlydande befattningshavare för hjälp under tjänstetid med avseende å arbete för tjänstemannens enskilda räkning. I synnerhet gäller detta naturligtvis i fråga om hjälp med arbete, för vilket tjänstemannen själv uppbär ersättning eller av vilket han eljest har egen ekonomisk vinning. Vad förevarande fall beträffar synes mig därför Sandström ha förfarit oriktigt genom att låta Maj-Britt Allström utföra renskrivning åt honom å tjänstetid. Genom vad i ärendet förekommit kan dock icke anses utrett, att till följd av anlitaandet av Maj-Britt Allström några kostnader för renskrivning åt Sandström kommit att stanna å skatteverket. Ett upprepande av förfarandet torde ej heller vara att förvänta.

Att Sandström efter år 1940 för utgivningen av sina skattehandböcker å tjänstetid obehörigen anlitat hjälp av andra befattningshavare inom skatteverket kan icke anses ådagalagt.

Vid övervägande av vad i ärendet i denna del förekommit synes det mig icke kunna läggas Sandström till last såsom tjänstefel, att han icke i allo skilt på arbetet såsom chef för skatteverket och sitt författarskap. Jag finner mig därför böra härutinnan låta bero vid mina ovan gjorda uttalanden.

Beträffande slutligen det förhållandet, att Sandström själv handlagt ärendena rörande inköp för skatteverkets räkning av större antal exemplar av skattehandböckerna, synes mig vad därutinnan förekommit icke föranleda annat uttalande från min sida än att jag instämmer i den av Ö. Å. uttalade uppfattningen om hur berörda inköpsärenden rätteligen bort handläggas.

Ärendet var därmed av mig slutbehandlat.

5. Förväxling av person vid verkställande av handräkning för återförande till sinnessjukhus av försöksutskrivnen patient.

I tidningen Expressen för den 20 september 1945 var intagen en artikel med rubriken "Gotlänning fördes till sinnessjukhus, Stockholmspolisen tog fel person". Artikeln innehöll i huvudsak, att en 17-årig Visbybo torsdagen den 13 september 1945 av två polismän anhållits på ett ungarshotell i Stockholm och efter ett dygns kvarhållande förts till S:t Olofs sjukhus i Visby under eskort av en civilklädd polisman samt att, enligt vad vid framkomsten till sjukhuset konstaterats, polisen på grund av namnförväxling med en efterlyst patient felaktigt förpassat ynglingen till sjukhuset.

I anledning av innehållet i tidningsartikeln anhöll jag, att Ö. Å. måtte efter verkställd utredning inkomma med yttrande. Sedan på grund därav utredning verkställdes genom förhör med de polismän som tagit befattning med saken och andra personer, inkom Ö. Å. med protokoll rörande undersökningen samt yttranden från polismästaren Erik Ros och kriminalpolisintendenten A. Zetterqvist, varjämte Ö. Å. avgav eget utlåtande.

Av utredningen framgick, bland annat, följande.

I skrivelse den 7 juni 1945 till kriminalpolisen i Stockholm anhöll överläkaren vid S:t Olofs sjukhus i Visby Viktor Vikgren om handräckning jämlikt 52 § sinnessjuklagen för återförande till sjukhuset av försöksutskrivne Harald Rune Yngve Svensson från Roma, född den 15 februari 1927. I skrivelsen meddelades, att Svensson sedan någon vecka uppehölle sig i Stockholm, där han sökt plats genom arbetsförmedlingen, som därom underrättat barnavårdsnämndens ungdomsbyrå. Svensson betecknades i skrivelsen som psykiskt undermålig, men någon närmare beskrivning av honom lämnades icke.

Sedan skrivelsen inkommit till kriminalpolisen, upplade kriminalkonstapeln Olof Jonsson ett kort i ärendet. Skrivelsen föranledde dessutom att spaningskort utsattes i polisens centralregister och spärrkort i hotellregistret samt vissa ytterligare spaningsåtgärder. Dessa medförde icke något resultat förrän den 12 september 1945, då telefonmeddelande inkom till kriminalpolisen från konsulenten i barnavårdsnämnden Göte Härde, vilken tjänstgjorde som föreståndare för ungdomshärbärgets Kronan, Ringvägen 52 i Stockholm. Härde frågade, om kriminalpolisen sökte någon som hette Rune Svensson. Han meddelade, att han dagen förut uppringts i telefon av Vikgren, som förklarar att en från S:t Olofs sjukhus försöksutskrivne pojke vid namn Rune Svensson för närvarande skulle bo på ungdomshärbärgets Kronan.

Vid förhör den 27 september 1945 uppgav Härde i huvudsak följande: I egenskap av konsulent vid fattigvårdsnämnden vistades Härde dagligen på ungdomshärbärgets Kronan mellan klockan 8 och 11. Den 11 september 1945 hade Härde fått telefonmeddelande från Vikgren, som frågat, om på förläggningen funnes en yngling vid namn Rune Svensson. Härde hade tagit fram liggaren över de på hemmet boende och ur densamma läst upp de anteckningar om namn, födelsetid, födelseort och mantalsskrivningsort, som där införts angående en på hemmet boende person med detta namn. Härde hade varit förvånad över att Vikgren kunde känna till Rune Svenssons vistelse på ungdomshärbärgets Kronan. Förklaringen därtill vore emellertid följande. Enligt instruktion för härbärgets Kronan skulle omyndiga personers ankomst till härbärgets Kronan anmälas till barnavårdsnämndens ungdomsbyrå. Så hade även skett i detta fall. När assistenten Erik Bengtsson på ungdomsbyrån fått se Rune Svenssons namn, hade han ringt upp föreståndaren Roland Arvidsson på ungdomshärbärgets Kronan och talat om, att han tidigare haft besök av pojken ifråga, som behövt hjälp. Arvidsson hade då berättat, att Rune Svensson varit intagen på S:t Olofs sjukhus och försöksutskrivits därifrån. Bengtsson hade sedan ringt till Vikgren

för att få upplysningar angående pojken, varvid Vikgren bekräftat, att Svensson försöksutskrivits och ej fått lämna Visby, samt uppmanat Bengtsson att underrätta Vikgren, därest pojken anträffades i Stockholm. När nu Bengtsson av Arvidsson fått bekräftelse på att Rune Svensson var kvar på ungdomshärbärgets, hade Bengtsson förklarat, att han skulle rådgöra med Vikgren angående huru med Svensson skulle förfaras. Bengtsson hade gjort detta och hänvisat Vikgren till Härde, varav följt telefonsamtalet mellan Härde och Vikgren. Härde hade underrättat polisen, varvid Härde ur liggaren läst upp de data angående Rune Svensson, som där funnits antecknade, samt relaterat samtalet med Vikgren.

Bengtsson berättade vid förhör den 3 oktober 1945, att han troligen i juni 1945 på ungdomsbyrån haft besök av Harald Rune Yngve Svensson, som därvid erhållit hjälp med kläder och mat. Bengtsson hade uppmanat denne att återkomma någon dag senare, men Svensson hade underlåtit att infinna sig. Troligen den 11 september 1945 hade till ungdomsbyrån inkommit skriftligt meddelande från ungdomshärbärgets Kronan, att en person vid namn Rune Svensson tagit in på härbärgets. I meddelandet hade utom förnamnet Rune och efternamnet Svensson uppgivits födelsedatum, födelseort och hemort. Bengtsson hade omedelbart känt igen namnet Rune Svensson och hade identifierat den i meddelandet omnämnde personen med den Rune Svensson, som tidigare besökt ungdomsbyrån. Vid genomgång av de handlingar som förut upprättats angående Harald Rune Yngve Svensson hade Bengtsson lagt märke till, att en skiljaktighet förelegat beträffande födelseuppgiften, i det att en månads- eller datumsiffra icke stämt. Bengtsson hade gjort den reflexionen, att Svensson, som hållit sig undan från ungdomsbyrån, möjligen avsiktligt hade lämnat en felaktig födelseuppgift. Bengtsson hade icke hyst något tvivel om att den Rune Svensson, som tagit in på ungdomshärbärgets, vore identisk med Harald Rune Yngve Svensson, som förut besökt ungdomsbyrån.

Jonsson förklarade vid förhör bland annat, att han mottagit Härdes telefonmeddelande den 12 september angående Rune Svensson. Därvid hade Jonsson lämnat fullständiga uppgifter angående Harald Rune Yngve Svenssons namn och födelsetid. Härde hade icke haft något att erinra mot dessa uppgifter, och Jonsson hade därför bibragts den uppfattningen, att någon tvekan icke behövde råda därom, att den Rune Svensson, som uppgivits bo på ungdomshärbärgets, vore identisk med den eftersökte.

På kvällen den 12 september 1945 hämtades Rune Svensson å ungdomshärbärgets Kronan och fördes i en radiobil till polishuset. Poliskonstaplarna Gunnar Österberg och Tage Hammarlid, vilka hämtade Rune Svensson, hördes den 25 september angående de närmare omständigheterna vid Svenssons hämtning.

Österberg berättade vid förhöret: Den 12 september klockan 18.²⁴, då Österberg tillsammans med Hammarlid fullgjorde patrullering med radiobil på Södermalm, hade bilen anropats från radioexpeditionen och beordrats köra till

ungdomshärbärgat 52 Ringvägen för att omhändertaga en sinnessjuk person vid namn Harald Rune Svensson, född den 15 februari 1927. Österberg kunde icke erinra sig, att Svensson uppgivits ha mer än två förnamn. Vid framkomsten till ungdomshärbärgat hade Österberg och Hammarlid sammanträffat med en vaktmästare, som visat dem in i det rum, som Svensson disponerat tillsammans med åtskilliga andra personer. Till vaktmästaren hade Österberg lämnat den namnuppgift och troligen även den födelseuppgift, som han mottagit från radioexpeditionen. Med hänsyn till att Svensson vore ett så vanligt namn vore Österberg i det närmaste säker på, att han tagit med även födelseuppgiften. Vaktmästaren hade icke gjort någon kontroll mot liggare eller annan handling, utan det hade förefallit Österberg som om han varit förberedd på att polisen skulle hämta en person på hotellet med detta namn. I rummet hade Österberg bett att få tala med Svensson, som följt med ut i förstugan. Österberg kunde icke med säkerhet minnas, om han frågat Svensson, huruvida denne hette Harald Rune Svensson, men Österberg ville med hänsyn till sin arbetsrutin vid anhållanden av detta slag hålla för mest sannolikt, att han ställt en dylik fråga. Österberg hade emellertid icke klart för sig, hur Svensson i sådant fall besvarat frågan. Österberg hade bett Svensson följa med ut till bilen, där Svensson emellertid förklarar sig endast heta Rune i förnamn. Svensson hade på begäran lämnat fram sitt personkort, varav framgått att skiljaktighet förelegat även beträffande födelsemånaden. Svensson hade uppgivit sig vara från Gotland, varifrån han nyligen kommit till Stockholm för att söka arbete. Uppgifterna från Svenssons personkort hade meddelats till radioexpeditionen, som efter inhämtande av besked från vakthavande överkonstapeln på kriminalavdelningen beordrat Österberg att föra Svensson till kriminalavdelningen. Svensson, som icke fått annan upplysning av Österberg än att man ville tala med honom på kriminalavdelningen, hade förefallit att taga detta med lugn och utan större förvåning. Vid framkomsten till kriminalstationen hade Österberg och Hammarlid gemensamt ledsagat Svensson in till den s. k. lilla vakten, där de avlämnat honom och hos vakthavande överkonstapeln Axel Harald Nyström anmält, att uppdraget utförts.

Hammarlid berättade i överensstämmelse med Österberg med följande tilllägg och ändringar: När ordern att hämta Rune Svensson utfärdats, hade från radioexpeditionen uppgivits troligen tre förnamn och födelsetid. Hammarlid hade skött radiomottagaren och hade skrivit upp namnen efter radioexpeditionens diktamen. Den lapp, varå ifrågavarande anteckningar nedkastats, funnes nu icke i behåll. Från radioexpeditionen hade vidare uppgivits, att Svensson skulle vara sinnessjuk och ha avvikit från ett sinnessjukhus. Något signalement hade icke mottagits. Hammarlid vore ganska säker på att Österberg eller Hammarlid på ungdomshärbärgat frågat Svensson, om han hette Harald Rune Yngve Svensson och vore född den 15 februari 1927. Svensson hade praktiskt taget icke yttrat något. Hammarlid vore säker på att Svensson icke förnekat, att han var den som eftersöktes. Hammarlid hade heller icke hyst någon

tvekan angående Svenssons identitet. I radiobilen hade Hammarlid, som suttit bredvid Svensson i baksätet, troligen frågat Svensson ännu en gång, huruvida han verkligen hette Harald Rune Yngve Svensson. Detta hade Hammarlid gjort såsom en extra säkerhetsåtgärd, emedan Svensson uppgivits vara sinnessjuk. Svensson hade då förklarat, att han bara hette Rune i förnamn samt att han vore född en månad tidigare eller senare än som uppgivits, ehuru på samma dag i månaden. Hammarlid hade också frågat efter legitimation, varvid Svensson tagit fram sitt personkort, vars uppgifter stämt med Svenssons. Österberg hade därefter meddelat till radioexpeditionen, att den anträffade Svensson endast haft ett av de uppgivna förnamnen samt att skiljaktighet förelegat emellan polisens och Svenssons uppgifter beträffande födelsemånaden. Österberg hade bett expeditionen underrätta vakthavande överkonstapeln på kriminalavdelningen. Efter en stund hade besked kommit från expeditionen att Svensson, oaktat vad som förekommit, skulle föras till kriminalavdelningen. Under färden hade Hammarlid samtalat något litet med Svensson, som bland annat omtalat, att han nyligen kommit från Gotland och skulle söka arbete. Samtalet hade styrkt Hammarlid i uppfattningen, att Svensson trots allt vore rätt person.

På radioexpeditionen tjänstgjorde på eftermiddagen och kvällen den 12 september poliskonstaplarna Axel Nilsson och Sixten Stålhäll, vilka hördes i saken den 26 respektive den 28 i samma månad. Av deras berättelser framgick i huvudsak följande.

Transport av en person vid namn Harald Rune Svensson hade beordrats av Nyström klockan 18.²⁴ enligt anteckning i dagrapporten. Stålhäll hade vidarebefordrat ordern till radiobilen och gjort anteckningarna i dagrapporten. Stålhäll hade, i enlighet med vad som brukades, verkställt anteckningarna på ett block efter Nyströms uppgifter. Dessa anteckningar hade vid tjänstgöringspassets slut och sedan införingarna gjorts i dagrapporten bortkastats. I dagrapporten saknades dock anteckning om Svenssons födelsestid. Från radiobilen hade senare meddelats att den person, som anträffats på ungdomshärbärgen, väl hette Rune Svensson men icke hade något mera förnamn. Vidare hade Österberg underrättat radioexpeditionen om att Svensson uppgivit sig vara cementarbetare och hemmahörande på Gotland samt född en månad tidigare än som förutsattes i efterlysningen. Nilsson hade gjort anteckningar angående dessa meddelanden samt telefonerat till Nyström och delgivit denne Österbergs upplysningar. Nyström hade svarat, att den anträffade dock med säkerhet vore identisk med den efterlyste, samt beordrat Svenssons transport till kriminalstationen.

Nyström uppgav vid förhör den 25 september 1945 i huvudsak följande: Den 12 september hade han tjänstgjort såsom vakthavande överkonstapel vid kriminalavdelningen klockan 16—23. Han hade sistnämnda dag tagit del av Vikgrens skrivelse med begäran om handräckning. På eftermiddagen hade han fått telefonmeddelande från ungdomshärbärgen att Rune Svensson kommit in

på förläggningen, varefter han beordrat en radiobil till härbärgen. Därvid hade han lämnat fullständiga uppgifter om namn och födelsetid på den person, som skulle anhållas, således även Svenssons alla tre förnamn. Senare hade från radioexpeditionen meddelats, att Svensson uppgivit sig vara född den 15 januari 1927 i stället för den 15 februari samma år samt att Svensson vore gotlänning. Med tanke på att alla uppgifter utom födelsemånad stämde överens — och eftersom den bristande överensstämmelsen beträffande födelsemånaden kunde bero på en felskrivning eller förklaras därav, att Svensson, som uppgivits vara psykiskt undermålig, lämnat felaktiga uppgifter om sig själv — hade Nyström lämnat det beskedet att Svensson skulle anhållas och föras till kriminalstationen. När Svensson senare införts i lilla vaktstugan, hade Nyström tillsagt kriminalkonstapeln Erik Lindell att lägga upp dossier angående Svensson. Uppläggandet av en dossier i detta fall hade varit en försiktighetsåtgärd, då den anhållne därigenom bereddes tillfälle att lämna utförligare data om sig själv. Lindell hade senare lämnat in dossieren på överkonstapelsrummet utan att nämna något om att Svensson skulle ha protesterat mot anhållandet eller att något misstag skulle kunna tänkas föreligga.

Vid ett senare tillfälle förklarade Nyström, att han icke vare sig själv eller genom annan undersökt Svenssons tillhörigheter. Nyström hade sålunda icke sett Svenssons personkort.

Lindell uppgav vid förhör den 28 september 1945 följande: När Lindell mottagit handlingarna angående Svensson, hade denne redan införts på kriminalstationen och avvisiterats samt införts i förvaringsrum. För att få uppgifter till uppläggande av dossier angående Svensson hade Lindell fört in Svensson i ett förhörssal och tagit upp erforderliga personuppgifter. Lindell hade fått det intrycket, att Svensson var rädd. Denne hade fört sig stelt och talat enstavigt samt svarat endast på upprepade frågor. Under det att Svensson envist stirrat i väggen förbi Lindell, hade Lindell frågat vad han hette och till en början ej fått något svar och därefter endast svaret "Svensson". Lindell hade vidare frågat efter förnamn och då fått till svar "Rune". "Är det det enda förnamn ni är döpt till?" hade Lindell härefter frågat utan att få svar. Då frågan upprepats, hade Svensson yttrat: "Jag heter Rune Svensson." Lindell hade utgått från att Svensson, som talat gotländska, var rätt person. Genom handräckningsskrivelsen hade Lindell fått kännedom om att Svensson ansåges psykiskt undermålig och skulle återföras till sinnessjukhus. Lindell hade icke gjort några ytterligare försök att få fram Svenssons förnamn utan hade antecknat på dossieren namnen Harald Rune Yngve i enlighet med uppgifterna i handräckningsskrivelsen. Lindell hade sedan fortsatt att fråga Svensson om hans födelse- tid och då fått till svar först året 1927 och efter ytterligare fråga datum och månad, den 15 januari. Lindell, som observerat att Svensson enligt skrivelsen skulle vara född den 15 februari 1927, hade frågat Svensson med användande av sifferbeteckning för månaderna, huruvida han vore född den 15 januari eller den 15 februari. Först sedan Lindell två gånger upprepat denna fråga, hade

Svensson svarat, att han vore född den 15 januari. Då Lindell föreställt sig, att det möjligen kunde ha förelupit en felskrivning i skrivelsen, hade han för säkerhets skull skrivit båda uppgifterna på dossieren, den ena ovanför den andra. Innan Lindell avslutat förhöret med Svensson, hade han tillfrågat denne, om han innehade någon legitimationshandling. Då Svensson icke svarat på frågan, hade Lindell förtydligt densamma genom att fråga, om han hade något papper, som förklarade vem han vore. Svensson hade nekat härtill. Under det att Lindell därefter ledsagat Svensson till hans cell, hade han omnämnt att Svensson skulle få kvarstanna på kriminalstationen till dess möjlighet erbjöde sig att sända honom till Visby, dit han begärts återsänd av överläkaren på S:t Olofs sjukhus. Svensson hade icke svarat något på detta. Under samtalet med Lindell hade Svensson oavbrutet undvikit att se Lindell i ögonen, vilket styrkt Lindells uppfattning att Svensson vore i något avseende defekt.

Vid förnyat förhör den 4 oktober 1945 förklarade Lindell bland annat: Han hade icke efterfrågat den rapport, som upprättats över visitationen av Svensson, och ej heller hade han undersökt dennes tillhörigheter. Då Svensson uppgivit att han saknade legitimationshandlingar eller papper, som kunde styrka hans identitet, hade Lindell trott honom. En bidragande orsak till att han icke undersökt Svenssons tillhörigheter hade varit, att Lindell vid ifrågavarande tillfälle haft mycket att göra. Lindell hade varit av den uppfattningen att han haft att göra med rätt person.

Rörande omständigheterna vid Svenssons införande till polisstationen hördes vidare kriminalkonstaplarna Olof Schöldt och Bror Ekberg.

Schöldt uppgav den 28 september 1945 följande: Vid införandet av Svensson i lilla vakten hade Schöldt frågat Svensson efter hans namn och fått till svar "Rune Svensson". Schöldt hade frågat ytterligare: "Har ni flera förnamn än Rune?", varpå Svensson svarat att han endast hette Rune. Schöldt hade därefter visiterat Svensson och fört in honom i förvaringsrum. Vid avvisiteringen hade Schöldt observerat, att en del betygshandlingar, som Svensson haft på sig, endast varit försedda med förnamnet Rune. Schöldt hade nu fört in namnet Rune Svensson. Svensson hade under avvisiteringen och vid införandet i förvaringsrummet icke ställt några frågor angående orsaken till anhållandet eller vilka åtgärder som skulle vidtagas med honom. Han hade hela tiden varit tyst och verkat frånvarande samt hade haft en benägenhet att småle vid tilltal. Den 13 september hade Schöldt haft tjänstgöring i lilla vakten under tiden klockan 8—17. Vid något tillfälle på förmiddagen hade Svensson frågat Schöldt, varför han vore anhållen. Schöldt hade icke svarat omedelbart på detta utan gått in till överkonstapeln Nyström för att få närmare upplysningar angående Svensson. Nyström hade förklarat, att Svensson vore sinnessjuk och skulle återföras till ett sjukhus på Gotland. Schöldt, som icke velat direkt tala om för Svensson att han ansåges sinnessjuk, hade frågat Svensson, om han varit på sjukhus eller eljest i förbindelse med läkare innan han lämnat Got-

land. Svensson hade svarat, att han helt nyligen besökt läkare. På Schüldts fråga när detta inträffat hade Svensson svarat, att det varit strax innan han reste till Stockholm. Schüldt hade frågat: "Sa' inte doktorn att ni skulle komma tillbaka?" "Jo", hade Svensson svarat, "jag blev tillsagd att komma tillbaka men det gjorde jag inte." Schüldt hade icke någon gång ifrågasatt att uppgiften om Svenssons sinnessjukdom kunde vara felaktig. Schüldt hade klargjort för Svensson, att han skulle återföras till sjukhus på Gotland. Svensson hade icke haft något att tillägga därtill.

Av förnyat polisförhör med Schüldt den 3 oktober 1945 framgick följande: Sedan Svensson uppgivit sig heta Rune Svensson, hade Schüldt antecknat detta namn i liggaren över anhållna. Därefter hade Schüldt verkställt visitation av den anhållne. Detta hade tillgått så, att han själv verkställt visitationen och en extra vakt hade fört protokollet efter Schüldts diktamen. Bland sina tillhörigheter hade Svensson även haft en sparbanksbok och ett personkort med namnet "Rune Svensson", varom anteckning gjorts å visitationsrapporten. Å denna hade ytterligare antecknats, att sparbanksboken och personkortet funnes "Hos Ök", vilken anteckning gjorts för att upplysa dem som skulle handlägga målet, att dessa två saker betraktats som värdehandlingar och därför placerats i ett för sådant ändamål befintligt låst skåp i vakthavande överkonstapelsrummet. Sedan visitationen avslutats, hade Schüldt med sitt namn undertecknat rapporten, som därefter fått ligga kvar i vaktrummet i avvaktan på att den eller de som skulle handlägga målet avhämtade densamma.

Ekberg uppgav i huvudsak följande: Ekberg hade tjänstgjort i lilla vakten den 12 september från klockan 22 till påföljande dag klockan 8. Ekberg hade icke haft anledning att under natten vidtaga någon åtgärd beträffande Svensson, eftersom denne icke påkallat någon uppmärksamhet. Klockan 8 på morgonen hade Ekberg avlösts av Schüldt. Ekberg hade sedermera återgått i tjänst samma dag, den 13 september, klockan 15. Strax efter klockan 15 hade ordonnanskonstapeln E. Lindfeldt ringt till lilla vakten och yttrat ungefär följande: "Ni har en däruppe som heter Harald Rune Yngve Svensson." Ekberg hade antecknat namnen på en lapp och jämfört med liggaren men däri icke funnit någon annan antecknad än Rune Svensson. Lindfeldt hade tillagt: "Han ska till sinnessjukhus i Visby och kommer att hämtas av mig i kväll klockan 21.15." Ekberg hade svarat: "Vi har en som heter Svensson, men han heter bara Rune." Här hade antingen Ekberg eller Lindfeldt tillagt: "Men då är det väl den." Härmed hade samtalet slutat. Lindfeldt hade redan efter någon timme kommit in i lilla vakten för att se på Svensson i avsikt att bedöma, huruvida han skulle kunna resa ensam med denne. Ekberg hade öppnat dörren till förvaringsrummet åt Lindfeldt, vilken kallat på Svensson. Lindfeldt hade nu framhållit för Svensson, att han skulle föras till Visby. Svensson hade icke svarat något härpå annat än möjligen "Jaså". Vid något tillfälle, antingen strax efter det Lindfeldt ringt vid 15-tiden eller i samband med Svenssons avhämtande från kriminalstationen, hade Ekberg i liggaren infört ytterligare namnen

Harald och Yngve. Detta hade Ekberg gjort därför att han visste, att vid den tidpunkten förelegat förpassningsbeslut beträffande Svensson, varför dennes identitet bort vara slutgiltigt fastslagen. Det hade också förefallit Ekberg helt naturligt, att Svensson skulle ha ytterligare förnamn, varjämte något misstag knappast kunnat föreligga, då i liggaren endast upptagits en person med namnet Rune Svensson, vilken där införts såsom sinnessjuk, och den i förpassningsbeslutet omförmälde personen jämväl såsom sinnessjuk skulle avföras till Gotland.

Jourhavande kommissarien på kriminalavdelningen den 12 september 1945 Robert Roberto uppgav vid förhör följande: Han hade på kvällen den 12 september besökt Nyströms rum och frågat, om handräckningen beträffande Harald Rune Yngve Svensson blivit utförd. Roberto hade då fått till svar att den efterlyste införts på kriminalavdelningen. Nyström hade icke yttrat något, som givit vid handen någon tveksamhet från hans sida angående Svenssons identitet. Den 13 september hade Roberto på sitt tjänsterum granskat dossieren över Svensson, varvid han upptäckt att såsom födelsemånad angivits januari och februari, det ena månadsnamnet skrivet med maskin ovanför det andra. Roberto hade då jämfört uppgifterna i dossieren med handräckningsskrivelsen och konstaterat att de tre förnamnen stämt. Han hade därvid gjort den reflexionen, att "den här är en sån där som inte vet, vilken månad han är född". Roberto ville framhålla, att skiljaktiga uppgifter beträffande födelsedag eller födelsemånad stundom förekomme, beroende på t. ex. felföring i något register eller ovisshet om rätta förhållandet hos den person som vore i fråga. Roberto hade därpå låtit skriva ut förpassning, varvid födelsetiden angivits i överensstämmelse med uppgiften i handräckningsskrivelsen. Sedan Roberto erhållit tjänstgörande kriminalpolisintendentens underskrift på förpassningen, hade densamma expedierats till ordonnansavdelningen. Icke vid något tillfälle hade till Roberto framförts, att någon anledning till tvivelsmål uppkommit angående Svenssons identitet.

Lindfeldt verkställde Svenssons förpassning från Stockholm till S:t Olofs sjukhus i Visby. Vid förhör den 29 september 1945 uppgav Lindfeldt härom följande: Han hade den 13 september mottagit en av tjänstförrättande kriminalpolisintendenten utfärdad förpassning angående "Harald Rune Yngve Svensson, född den 15 februari 1927". Enligt förpassningen skulle Svensson med järnväg och båt avföras till Visby och där mot kvitto överlämnas till vederbörande vid S:t Olofs sjukhus. Lindfeldt hade någon gång mellan klockan 14 och 15 ringt till lilla vakten på kriminalavdelningen och meddelat, att han för resa till Visby skulle avhämta en person vid namn Harald Rune Yngve Svensson. Lindfeldt hade därvid läst upp namnet från förpassningshandlingen jämte födelsetiden. Lindfeldt hade uppmanat vederbörande på lilla vakten att hålla Svensson beredd för avhämtning klockan 21.15. Vidare hade Lindfeldt frågat, huruvida Svensson var lugn och sansad eller kunde antagas bli våldsam, varpå Lindfeldt fått beskedet att Svensson verkade lugn och beskedlig.

För säkerhets skull hade Lindfeldt gått ned till kriminalavdelningen för att se på Svensson och tala några ord med honom. Lindfeldt hade talat om för Svensson, att denne samma kväll skulle följa med Lindfeldt till S:t Olofs sjukhus i Visby. Svensson hade förefallit förvånad och sagt: "Skall jag till S:t Olofs sjukhus?" Lindfeldt hade svarat: "Ja, vi skall resa i kväll." Lindfeldt hade icke fäst särskilt avseende vid Svenssons yttrande. På kvällen hade Lindfeldt färdats med Svensson i bil till centralstationen och därifrån med tåg till Nynäshamn, dit de ankommit klockan 23.²⁷ Under bil- och tågresorna hade Svensson egentligen icke yttrat något och hade icke gjort några protester. Svensson hade verkat slö och inbunden på järnvägsresan. I Nynäshamn hade Lindfeldt och Svensson omedelbart intagit de beställda hyttplatserna på Gotlandsbåten. Klockan 4 påföljande morgon hade båten lämnat Nynäshamn. Möjligen vid 5-tiden hade Svensson rest sig upp i sängen och rivit sig i huvudet och sagt: "Vad fan menas med det här? Skall jag till S:t Olofs sjukhus? Jag är ju inte tokig." Han hade sedan frågat Lindfeldt, om denne visste varför han skulle dit. Lindfeldt hade förklarat, att det kunde inte han lämna besked om, ty han hade endast att verkställa förpassningsbeslutet. Lindfeldt hade sedan visat förpassningen för Svensson. Denne hade då yttrat: "Men det är ju inte jag, det där. Jag heter bara Rune och jag är inte född den 15 februari utan den 15 januari 1927." "Nå", hade Lindfeldt sagt, "har ni något att legitimera er med?" Svensson hade då tagit fram sitt personkort och visat detta för Lindfeldt. Lindfeldt hade lugnat Svensson därmed, att det vid framkomsten till Visby skulle kunna bekräftas, att ett misstag ägt rum, och att Svensson således icke behövde befara att bli intagen på sjukhuset. På sjukhuset hade Lindfeldt träffat samman med den läkare, som tidigare haft med den efterlyste Svensson att göra. Denne hade emellertid då han fått se Svensson genast sagt: "Men det är ju inte han. Det där är fel person." Efter samtal med Vikgren och telefonmeddelande till Roberto hade Svensson därefter frigivits.

På begäran av Roberto hördes Rune Svensson av polisen i Visby den 24 september 1945. Svensson berättade därvid följande: Han hade den 5 september 1945 kommit till Stockholm i avsikt att där söka arbete. Han hade medfört en del pengar, som han kunnat leva på under vistelsen i Stockholm, där han även förtjänat en mindre summa genom att en dag arbeta på en Norma-restaurang som diskare. Han hade i Stockholm tagit in på ungdomshärbärgets i huset nr 52 vid Ringvägen. Troligen den 13 september hade han på aftonen vid ½18-tiden vistats i härbärgets, då ett par uniformerade polismän kommit in i rummet och efterfrågat Rune Svensson. Sedan Svensson givit sig till känna, hade han beordrats att medföra sina tillhörigheter samt följa med polismännen. Svensson hade frågat polismännen vad saken gällde, varvid dessa sagt, att de icke visste detta utan att de blott hade order att hämta Svensson. Svensson hade då följt med utan vidare protester, då han trott, att han skulle få närmare besked i saken på någon polisstation. Svensson hade därefter förts i en radiobil

troligen till polishuset på Kungsholmen. Under färden hade polismännen stannat med bilen och frågat Svensson om dennes namn och födelsetid. Efter vad Svensson förstått hade Svenssons uppgift ej stämt med polismännens anteckningar, varför dessa syntes bliva tveksamma. Svensson hade hört, att den efterlyste skulle ha två förnamn utöver namnet Rune, att han skulle vara född den 15 februari samt att han skulle föras till sinnessjukhus. Färden hade emellertid fortsatt, och Svensson hade ej sagt något under densamma. Då man kommit fram till polishuset hade Svensson sagt, att han tänkte begära skjuts tillbaka till härbärget. Svensson hade av polismännen upplysts, att det kunde han få, blott han finge tillstånd att lämna kriminalpolisens station. Därefter hade Svensson förts in troligen i ett vaktrum, där han till en början fått vänta på en bänk. Efter en stund hade Svensson förts fram till ett bord, där han avvisiterats samt av en civilklädd polisman tillfrågats om namn, födelsetid och hemvist. Svensson hade lämnat korrekta uppgifter härutinnan. I samband med avvisiteringen hade Svensson även avlämnat sitt personkort och sina ransoneringskort. Han kunde ej med säkerhet erinra sig, om han vid detta tillfälle frågat om anledningen till anhållandet, enär han av det inträffade blivit mycket nervös. Han ville dock hålla för troligt, att han framställt en sådan förfrågan, i vilket fall han endast fått till svar att han skulle resa till Visby. Svensson hade dock icke protesterat mot behandlingen. Svensson hade därefter åter fått sitta på bänken en stund, varefter han förts in i en cell. Då han förts in i cellen hade Svensson, som ej sagt något, trott att detta skett endast tillfälligtvis för att han skulle vara ur vägen tills några personer, som tydligen införts som misstänkta för brott, blivit antecknade. Under kvällen hade dock icke någon, såvitt Svensson kunde minnas, ytterligare talat med honom, och Svensson hade ej på något sätt givit sitt missnöje tillkänna. Han hade dock under kvällen varit ute på toaletten, varjämte han på tillsägelse hämtat sängkläder åt sig ute i korridoren. Jämte Svensson hade en annan man vistats i cellen, dit sedermera ytterligare två personer införts. Påföljande dag hade Svensson fått mat och vid olika tillfällen besökt toaletten. Ungefär mitt på dagen hade han knackat på celldörren. Den man som brukat ledsaga Svensson till toaletten hade öppnat dörren. Svensson hade då sagt: "Kan jag inte få veta anledningen till att jag är här." Svensson hade fått till svar, att han skulle resa till Visby. Svensson hade då blivit alldeles "paff" och icke kommit sig för med att protestera. Något tidigare hade han framställt en liknande fråga, varvid vakten svarat, att han skulle se efter, men han hade därefter ej låtit sig avhöra förrän Svensson åter bultat på dörren. Något senare hade den man, vilken föregående dag tagit upp uppgiften om Svensson, ånyo frågat honom om namn och födelsetid samt telefonnummer. Svensson hade lämnat samma uppgifter som förut. Samme man hade även under dagen frågat Svensson, om denne tidigare varit intagen på sjukhus, vartill Svensson svarat, att han blivit opererad för blindtarmsinflammation samt undergått behandling för annan sjukdom, vilken behandling han ej fullföljt. Svensson hade därefter sovit några timmar och vid 1/222-tiden hade den

konstapel kommit, som sedermera åtföljt Svensson till Visby. Svensson hade ej sagt något. Han hade icke haft fullt klart för sig att han skulle förpassas till S:t Olofs sjukhus men dock anat detta, troligen enär han hört omnämnas i radiobilen, att han skulle till sinnessjukhus. Möjligen hade dock ordonnanskonstapeln sagt detta före avresan från polisstationen. Under resan från Stockholm till Nynäshamn hade Svensson ej talat med polismannen, enär tillfälle därtill icke givits, då denne samtalat med en del andra personer på tåget. Ombord på båten hade polismannen på kvällen börjat fråga ut Svensson, bland annat om S:t Olof vore ett stort sjukhus. Svensson hade då fått fullt klart för sig att han skulle till sinnessjukhuset och sagt, att det måste föreligga ett misstag, varvid han relaterat vad han hört under färden i radiobilen. Polismannen hade då bett att få se Svenssons personkort. Polismannen hade nu förefallit att ifrågasätta, om icke ett misstag föreläge, men sagt, att han hade order att transportera Svensson till Visby, varför han ej ansåge sig kunna vända. Båten hade lämnat Nynäshamn vid 5-tiden på morgonen. Vid framkomsten till S:t Olofs sjukhus hade polismannen till en läkare sagt, att han kommit med en patient. Läkaren hade genast svarat, att ett misstag föreläge, varför han tillkallat överläkaren. Svensson hade genast försatts på fri fot. Polismannen hade sagt, att det givetvis måste ordnas så, att Svensson skulle få resa tillbaka till Stockholm, varvid Svensson begärt 25 kronor. Ur en kassa på sjukhuset hade han också fått detta belopp. Svensson hade ej velat stanna i Visby, utan han hade ett tag tänkt omedelbart återvända till Stockholm. Då han gripits på härbärgets hade han visserligen helt saknat medel till sitt uppehälle, men han hade dagen därpå haft utsikt till arbete som springpojke hos en livsmedelsfirma på Rindögatan. Svensson hade aldrig fått klart besked om varför han skulle förpassas till Visby, men han hade redan från början efter vad han hört i radiobilen misstänkt detta, ävensom att det förelegat ett misstag beträffande person. Svensson hade av anhållandet blivit mycket upprörd och icke kommit sig för med att protestera eller framlägga sina synpunkter på saken. Såvitt Svensson mindes hade det aldrig varit någon utom polismännen i radiobilen som frågat Svensson, om denne hade några förnamn utöver Rune. Han vore dock icke säker på att så icke skett, och det vore i så fall möjligt, att han svarat "Jag heter bara Rune" eller "Jag har bara ett namn". Någon särskild diskussion om Svenssons födelsetid hade ej förekommit. Svensson hade alltid givit korrekta svar på de till honom framställda frågorna. Ej heller hade någon frågat honom, om han avvikit från sinnessjukhus eller varit intagen på sådant sjukhus. Han hade nu den uppfattningen, att polismännen tagit för givet, att han var sinnessjuk, och att de därför blott sagt, att han skulle till Visby.

I protokollet över polisförhöret med Svensson hade antecknats, att Svensson hade svårt att erinra sig händelseförloppet efter anhållandet samt att Svensson haft svårt att lämna en sammanhängande berättelse över vad som förekommit.

Vikgren uppgav, att han, sedan misstaget upptäckts, lämnat Svensson 25

kronor av egna medel. Svensson hade dock fått underskriva ett kvitto av innehåll att han av Sinnessjukvårdens hjälpförening på Gotland den 14 september 1945 mottagit 25 kronor, varigenom Vikgren framdeles av föreningen kunde återfå pengarna, om revisorerna godkände detta.

Zetterqvist anförde i det avgivna yttrandet följande: Av utredningen framginge, att en serie olyckliga omständigheter medverkat till att ett misstag på person blivit begånget. Alla som på ett eller annat sätt hade tagit befattning med Svensson syntes sålunda ha bibringats den uppfattningen, att man haft med rätt person att göra trots den bristande överensställningen i fråga om förnamn och födelsedatum mellan Svenssons egna uppgifter och uppgifterna i förpassningshandlingen. En starkt bidragande orsak till att misstaget kunnat äga rum syntes vara, att Svensson själv icke alls eller i varje fall mycket svagt reagerat mot de åtgärder, som vidtagits mot honom. Men även den omständigheten att man trott sig ha att göra med en för sinnessjukdom omhändertagen person syntes ha bidragit till förväxlingen. Ehuru misstaget av angivna anledningar kunde förefalla ursäktligt, syntes man dock kunna lägga Lindell till last, att han, sedan han av vakthavande överkonstapeln anmodats att i och för identifiering upplägga dossier rörande Svensson, underlåtit att taga del av Svenssons personkort, vilket enligt uppgift å visitationsrapporten innehafts av Svensson och funnits i förvar hos vakthavande överkonstapeln. Lindell hade emellertid på grund av brådskande göromål nöjt sig med Svenssons uppgift om att han saknade legitimationshandling. Zetterqvist vitsordade, att tjänstgöringen i vakten ofta kunde vara mycket pressande, varför det kunde vara förklarligt, att Lindell icke ansett sig ha nödig tid att söka kontrollera de av Svensson lämnade uppgifterna. Ekberg syntes så till vida ha förfarit felaktigt, att han i efterhand i liggaren över anhållna personer infört namnen Harald och Yngve, huvudsakligen av den anledningen att dessa namn funnits upptagna i förpassningsbeslutet. Denna ändring i liggaren kunde möjligen ha medverkat till att förväxlingen kunnat äga rum. — För undvikande av personförväxling hade Zetterqvist den 10 oktober 1945 utfärdat en order till kriminalpolispersonalen med föreskrifter angående identifiering av anhållen person.

Ros åberopade såsom eget yttrande vad Zetterqvist i ärendet anförde.

Ö. Ä. anförde i det avgivna utlåtandet följande.

Undersökningsprotokollet utvisade visserligen, att ett flertal olyckliga omständigheter medverkat till att ett misstag på person blivit begånget. Men Österberg och Hammarlid, vilka med radiobil avhämtat Rune Svensson vid ungdomshärbärgets Kronan och fört honom till kriminalavdelningen, hade dock vid samtal med Svensson och granskning av hans personkort fått uppmärksamheten fäst på det förhållandet, att Svensson hade annan födelsemånad än den efterlyste personen och till skillnad från denne endast hade ett förnamn, samt meddelat detta förhållande till radioexpeditionen, som i sin tur vidarebefordrat Österbergs och Hammarlids anmärkning till Nyström. Att Nyström beordrat, att Svensson likväl skulle föras till kriminalavdelningen, torde kunna

anses försvarligt, eftersom vissa skäl att närmare kontrollera hans identitet kunde anses föreligga. Emellertid måste det enligt Ö. Å:s förmenande anses anmärkningsvärt, att Nyström, då han beordrat Lindell att för identifiering upplägga dossier angående Svensson, icke syntes hava framhållit, att konstaplarna i radiobilen funnit anledning till tvekan, om Svensson verkligen vore den efterlyste, och att Lindell därför borde verkställa särskilt noggrann undersökning. Även om radioexpeditionen, såsom Nyström gjorde gällande, icke för honom nämnt något om skiljaktigheten i avseende å förnamnen utan endast meddelat, att Svensson uppgivit sig vara född den 15 januari 1927 i stället för den 15 februari samma år, så hade dock ett dylikt meddelande bort föranleda honom att tillse, att så noggrann kontroll, som över huvud vore möjlig, verkställdes. I den mån kriminalpolisen kunde lastas för det inträffade, syntes det Ö. Å. därför, som om ansvaret i första hand borde falla å Nyström. Mot Lindell torde den anmärkningen kunna göras, att han, oaktat Svensson för honom förklarar sig vara född den 15 januari 1927 samt på Lindells fråga om Rune vore Svenssons enda dopnamn svarat "Jag heter Rune Svensson", underlåtit att taga del av Svenssons personkort, vilket enligt uppgift å visitationsrapporten innehafts av Svensson och funnits i förvar hos vakthavande överkonstapeln.

Sedan Nyström därefter anmodats att hit inkomma med yttrande i ärendet, anförde Nyström följande.

Den omständigheten att han icke särskilt framhållit för Lindell, att konstaplarna i radiobilen funnit anledning till tvekan angående Svenssons identitet, kunde han icke förklara på annat sätt än att själva förfarandet vid uppläggandet av dossier utgjorde full garanti för att de rätta personuppgifterna komme i dagen. Nyström hade aldrig sett Svenssons personkort, när detta jämte hans värdesaker lagts i ett kuvert, som enligt arbetsordningen förseglats av vederbörande kriminalkonstapel i lilla vakten. Nyström hade icke heller lagt märke till de skiljaktiga födelseuppgifterna i dossieren, då han uppfört Svenssons namn å listan över kvarhållna personer under dygnet, när endast den kvarhållnes titel och namn samt anledningen till kvarhållandet antecknades i denna lista. Emedan namnen i dossieren stämt överens med namnen i handräckningsskrivelsen, hade Nyström trott att Lindell tillfullo fastslagit Svenssons identitet. Såsom jourhavande överkonstapel vore det emellertid praktiskt taget omöjligt att effektivt övervaka allt som hände i jouren. Man litade på sina underlydande och måste göra detta. Arbetsbördan hade vuxit oerhört, varför personalen mången gång pressades till det yttersta. Jourhavande överkonstapeln sutte så gott som fastlåst vid telefonerna, i synnerhet efter klockan 17, då personalen å de sju rotlarna, statspolisen och kriminaltekniska anstalten lämnade avdelningen. Nyström hemställde, att det utbetalade skadeståndet måtte bestridas av allmänna medel.

Sedan Rune Svenssons fader, cementgjutaren Karl J. Svensson i Visby, tillfrågats, huruvida han i egenskap av målsman för Rune Svensson hade några anspråk på ersättning i anledning av den felaktiga införpassningen utöver det belopp om 25 kronor, som Rune Svensson erhållit av Vikgren, hemställde Karl J. Svensson om ytterligare ersättning till Rune Svensson med 75 kronor, under motivering att, om Rune Svensson icke anhållits av polisen, han med största sannolikhet fått arbete hos en matvarufirma i Stockholm inom de närmaste dagarna efter anhållandet.

I en till Ö. Ä. den 22 augusti 1946 avlåten skrivelse anförde tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman därefter följande.

Av utredningen i ärendet framgår, att Rune Svensson till följd av förväxling med Harald Rune Yngve Svensson felaktigt anhållits på eftermiddagen den 12 september 1945 och förts till polishuset, där han kvarhållits till påföljande dags kväll, samt då förts från Stockholm till Nynäshamn för vidarebefordran till S:t Olofs sjukhus i Visby, dit han anlät den 14 september. Den felaktiga förpassningen synes ha berott på ett flertal omständigheter, som underlättat personförväxling. En säregen överensstämmelse mellan flera väsentliga personförhållanden har sålunda varit för handen. Med hänsyn härtill och på grund av omständigheterna i övrigt finner jag att de åtgärder, som företagits av befattningshavare vid polisen, icke kunna anses innefatta fel eller försummelse i tjänsten av beskaffenhet att böra medföra ansvar eller ersättningsskyldighet. Jag förutsätter emellertid att ett upprepande av dylik förväxling förhindras genom att anhållna personer, i enlighet med kriminalpolisintendentens order den 10 oktober 1945, på ett betryggande sätt identifieras innan de häktas, friges eller av annan anledning få avhämtas från kriminalstationen. Härom torde vederbörande genom Ö. Ä:s försorg erhålla under rättelse.

Vad angår ersättningen till Rune Svensson för den skada han lidit genom den felaktiga förpassningen avlät J. O. samtidigt en framställning till Konungen. Redogörelse för denna framställning och behandlingen av densamma lämnas å sid. 183 här nedan.

6. Undersökning rörande tillämpningen av lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga.

Lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga trädde i kraft den 1 juli 1944. Beträffande huvudstadgandena i lagen och innebörden av dessa stadganden ävensom de med stöd därav meddelade föreskrifterna i åklagarinstruktionerna må här endast hänvisas till den av mig härovan å sid. 55—59 lämnade redogörelsen.

Av lagen framgår, att underårig överhuvud taget icke får ställas inför rätta, innan en lagföring av honom prövats behöfvig. I betraktande härav synes det mig synnerligen angeläget, att åtal mot underårig icke av underåklagare anställas utan överåklagarens beslut i de fall, då enligt lagen beslutanderätten i fråga om åtalseftergift ankommer på högre åklagarmyndighet. Anställas i ett dylikt fall åtal utan inhämtande av överåklagarens beslut, är detta förfarande att anse såsom tjänstefel.

Med hänsyn till vikten av att bestämmelserna i angivna lag noggrant iakttagas, har jag ansett en undersökning böra verkställas rörande lagens efterlevnad från underåklagarnas sida, sedan ett år förflutit från lagens ikraftträdande. I skrivelser den 5 februari 1946 till samtliga landsfogdar i riket anmodade jag därför landsfogdarna att genom inhämtande av upplysningar från de dem underställda distriktsåklagarna verkställa utredning, huruvida efter den 1 juli 1945 distriktsåklagare i något fall anhängiggjort åtal mot person, som vid brottets begående ej fyllt 18 år, utan att i förekommande fall beslut dessförinnan av landsfogden meddelats beträffande åtalseftergift, i vilken händelse förklaring borde avgivas av vederbörande distriktsåklagare, samt att därefter till mig inkomma med utredningen ävensom med eget utlåtande.

Genom att således låta utredningen ske under medverkan av samtliga distriktsåklagare avsåg jag tillika att hos åklagarna inskräpa vikten av att ifrågavarande bestämmelser efterföljas.

Av utredningen har framgått, att distriktsåklagare i avsevärd utsträckning försummat sin skyldighet att underställa landsfogden frågan om eftergift av åtal mot underårig. Vid av mig under år 1946 verkställda inspektioner av vissa domstolar har jag dessutom iakttagit flera fall av sådan försummelse, som icke framkommit vid utredningen. Genom utredningen och vid inspektionerna har det visat sig, att 40 distriktsåklagare under tiden från den 1 juli 1945 till början av februari 1946 anställt åtal mot 51 underåriga för brott, varå kunnat följa frihetsstraff, utan att vederbörligt beslut av landsfogden dessförinnan inhämtats i åtalsfrågan. Tio av de anställda åtalen ha, innan dom fallit, prövats av vederbörande landsfogde, som därvid beslutat, att väckt åtal icke skulle eftergivas.

De ifrågavarande åtalen ha i allmänhet avsett mindre förseelser, såsom ringare misshandel, snatteri, skadegörelse, olovligt fiske o. dyl. samt i synnerhet förseelser på specialstraffrättens område, exempelvis brott mot 20 § 1 eller 2 mom. kungl. vapenkungörelsen den 22 juni 1934, 91 § civilförsvarslagen den 15 juli 1944, 2 § kungl. kungörelsen den 7 november 1941 om skyldighet för svensk medborgare att vid utresa ur riket innehava giltigt pass, 40 § lagen den 15 juni 1945 om utlännings rätt att här i riket vistas (utlänningslagen), 7 § andra stycket kungl. kungörelsen den 17 juni 1943 med vissa bestämmelser angående handeln med ransonerade varor, m. m., 26 § kungl. kungörelsen den 2 maj 1941 angående reglering av försäljningen och förbrukningen av smörjmedel och 20 § kungl. kungörelsen den 13 november

1942 angående reglering av försäljningen och förbrukningen av brännbara vätskor. I 10 fall ha emellertid åtalen avsett grövre egendomsbrott.

Av de avgivna förklaringarna har framgått, att försummelseerna att inhämta landsfogdens beslut i åtalsfrågan oftast haft sin grund i förbiseende antingen rörande den åtalades ålder eller i fråga om brottets svårighetsgrad. Har det förbigått distriktsåklagaren, att den åtalade var under 18 år vid brottets begående, har någon prövning av frågan om åtalseftergift överhuvud icke ägt rum. De flesta av mig vid inspektionerna iakttagna fallen ha varit av detta slag. Det får med hänsyn härtill antagas, att antalet felaktiga åtal varit vida större än den gjorda utredningen utvisar.

I några fall har försummelsen att underställa åtalsfrågan landsfogdens prövning föranletts av en feltolkning av lagbestämmelserna. Sex distriktsåklagare ha sålunda antagit, att underåklagare alltid ägde väcka ansvarstalan men att däremot eftergift av åtal endast kunde beslutas av överåklagare. Underställning har därför av dessa distriktsåklagare skett, endast då de själva ansett åtal böra eftergivas.

I allmänhet ha förhållandena i de ifrågavarande åtalsfallen varit sådana, att eftergift sannolikt icke medgivits, därest åtalsfrågan i behörig ordning hänskjutits till avgörande av landsfogden. Jag har i dessa fall funnit mig kunna låta bero vid vad i saken förekommit eller erinrat vederbörande om vikten av att iakttaga gällande bestämmelser i ämnet. Om utredningen däremot givit vid handen, att åtalseftergift kunnat ifrågakomma, och möjlighet därför förelegat, att skada genom distriktsåklagarens försummelse tillskyndats den åtalade, har jag funnit åklagaren böra ställas till ansvar för försummelsen. I anledning därav har åtal av mig anställts mot fyra distriktsåklagare (jfr sid. 52—79).

I två av de behandlade fallen ha speciella omständigheter föranlett, att frågan om åtal mot underårig icke blivit föremål för lagenlig prövning. Av vad i det ena fallet förekommit må här anmärkas följande.

I skrivelse den 22 mars 1946 meddelade landsfogden i Västernorrlands län, att landsfiskalen i Tuna distrikt S. Hedlund under senare halvåret 1945 för snatteri ställt hembiträdet Gunhild Margareta Dahlgren, född den 17 april 1927, under åtal vid Medelpads västra domsagas häradsrätt utan att dessförinnan underställa landsfogden frågan om åtalseftergift.

I ett till landsfogden avgivet yttrande anförde Hedlund följande: På grund av risk för åtalspreskription hade stämningen å Gunhild Margareta Dahlgren för omförmälda snatteribrott, som var begånget i augusti 1943, måst utfärdas den 28 juli 1945. Stämningen hade emellertid utfärdats till häradsrättens sammanträde den 25 september 1945 för att frågan om eftergivande av åtal mot Gunhild Margareta Dahlgren för ifrågavarande brott skulle före rättegångstillfället kunna underställas landsfogdens prövning och beslut. Avsikten hade varit att, därest beslut om eftergivande av åtalet mot henne komme att

meddelas, stämningen skulle återkallas i god tid före rättegångstillfället. Gunhild Margareta Dahlgren, som för förhör angående brottet eftersökts en längre tid å skilda orter utan att kunna anträffas, hade delgivits stämningen den 31 juli 1945 i Mora landsfiskalsdistrikt. Den 7 september 1945 hade landsfogden meddelat beslut, att åtalet mot henne icke skulle eftergivnas. Gunhild Margareta Dahlgren hade underlåtit att inställa sig vid häradsrätten den 25 september, varför målet uppskjutits. Genom utslag den 8 november 1945 hade häradsrätten sedermera dömt henne jämlikt 20 kap. 2 § strafflagen för snatteri till fängelse två månader, villkorlig dom.

Med anledning av vad sålunda upplysts anförde jag i en till Hedlund avlåten skrivelse följande.

Ett av syftena med den nya lagstiftningen om eftergift av åtal mot vissa underåriga har varit att bespara den underårige själva lagförandet för det begångna brottet. Det är vid sådant förhållande helt naturligt, att lagen i ämnet givits sådant innehåll, att underårig överhuvud taget icke får ställas inför rätta, innan en lagföring av honom prövats vara behövlig. I olika sammanhang har under förarbetena till lagen betonats vikten av att denna prövning, som mången gång måste bli av synnerligen ömtålig och grannliga natur, anförtroddes överåklagaren, så snart det vore fråga om brott, varå kunde följa fängelse eller straffarbete. Med vissa undantag ankommer det sålunda alltid på överåklagaren att avgöra, huruvida åtal skall ske, när någon som ej fyllt 18 år begått brott, varå kan följa sådant straff. Detta har ytterligare betonats genom särskilda bestämmelser i landsfiskals- och stadsfiskalsinstruktionerna.

I enlighet med vad ovan anförts måste sålunda även i brådskande fall frågan om åtals anställande hänskjutas till överåklagarens avgörande, då prövningen ankommer på honom. Den förberedande undersökningen bör kunna verkställas i så god tid, att någon risk för inträdande av åtalspreskription icke skall behöva ifrågakomma genom åtalsfrågans hänskjutande till överåklagaren. Skulle i allt fall en sådan situation uppkomma, kan det dock icke stå i överensstämmelse med lagens syfte att, på sätt skett i förevarande fall, delgiva den underårige stämning inom preskriptionstiden i avsikt att, om eftergift av åtalet därefter skulle beviljas av överåklagaren, ansvarsyrkandet sedermera skulle återkallas vid domstolen.

Med dessa uttalanden lät jag bero vid vad i saken förevarit.

I det andra av berörda två fall utvisade handlingarna följande.

Vid en av mig den 2 april 1946 verkställd inspektion av rådhusrätten och magistraten i Luleå antecknades, bland annat, att rådhusrätten den 11 februari 1946 på åtal av stadsfiskalen O. A. Lundmark dömt Miriam Ström, född den 25 januari 1926, jämlikt 20 kap. 1, 2 och 4 §§ samt 6 § första och andra styckena, 21 kap. 1, 2 och 3 §§, 5 kap. 2 och 6 §§ samt 4 kap. 1 och 2 §§, allt strafflagen, för stöld, snatteri, grov stöld, egenmäktigt förfarande, grovt egenmäktigt förfarande, bedrägeri, bedrägligt beteende och grovt bedrägeri

medelst förfalskning, att hållas till straffarbete ett år, villkorlig dom. Brotten hade till stor del förövats under år 1943.

Beträffande detta mål anmärkte jag vid inspektionen, att av domboken icke med tydlighet framginge, att frågan om eftergift av åtalet mot Miriam Ström prövats av vederbörande överåklagare.

Sedan jag därefter med överlämnande av utdrag av det vid inspektionen förda protokollet anmodat landsfogden i Norrbottens län Axel Danielson att till mig inkomma med yttrande, anförde denne följande: Frågan om eftergift av åtal mot Miriam Ström hade icke varit föremål för landsfogdens prövning. Därest frågan underställts Danielson, skulle han emellertid lämnat medgivande till åtal för brott, som Miriam Ström begått före fyllda 18 år. I skrivelse den 17 augusti 1945 hade Danielson förordnat Lundmark att anhängiggöra och utföra landsfogdens åklagartalan mot Miriam Ström för grovt bedrägeri medelst förfalskning. Över rådhusrättens utslag hade Danielson anført besvär med yrkande, att Miriam Ström måtte ådömas straff utan tillämpning av lagen om villkorlig dom eller i allt fall dömas till ungdomsfängelse.

I infortrat yttrande anförde Lundmark därefter i huvudsak följande: I skrivelse den 3 augusti 1945 till Danielson hade Lundmark, med överlämnande av undersökningsprotokoll utvisande att Miriam Ström bland annat förövat grovt bedrägeri medelst handlingsförfalskning, förklarat sig överlämna ärendet till Danielsons vidare åtgärd. Lundmark hade därvid icke förbiset, att lagen om åtalseftergift varit tillämplig å vissa av brotten, däribland även å det grova bedrägeribrott, som fallit under Danielsons åtalsbefogenhet. Lundmark hade utgått från att Danielson skulle pröva åtalsfrågan jämväl enligt lagen om åtalseftergift. Då förordnande meddelats Lundmark att föra Danielsons åklagartalan beträffande det grova bedrägeribrottet, hade Lundmark betraktat hela åtalsfrågan som klar, detta så mycket mera som sagda brott — nr 3 i polisrapporten — varit det tidigaste av de brott, som Miriam Ström begått före fyllda 18 år. Brotten nr 1 och 2 hade Miriam Ström begått innan hon fyllt 15 år. Efter brott nr 3 hade följt nio brott begångna innan Miriam Ström fyllt 18 år och därefter tio senare begångna brott.

I en till Danielson avlåten skrivelse gjorde jag därefter följande uttalanden.

I sin förklaring hade Danielson gjort gällande, att det av honom den 17 augusti 1945 Lundmark meddelade förordnandet att utföra talan mot Miriam Ström för grovt bedrägeri medelst förfalskning avsett allenast att med hänsyn till innehållet i 4 § 1 mom. landsfogdeinstruktionen förläna Lundmark behörighet att föra talan om ansvar för dylikt brott. Då Danielson i anledning av Lundmarks skrivelse den 3 augusti haft att taga ställning till frågan om åtalets utförande, syntes det mig uppenbart, att Danielson därvid även bort ägna saken den uppmärksamhet, som kunnat föranledas av bestämmelserna i lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga. Som förordnandet meddelats utan reservation, syntes det mig icke kunna förtänkas Lundmark, att han uppfattat detsamma så, att åtal på grund av förordnan-

det finge anställas utan inhämtande av vidare besked från Danielson i fråga om åtalsetergift. Någon eftergift av åtalet mot Miriam Ström för ifrågasvarande av henne begångna brott torde icke ha kunnat medgivas.

På grund därav och med hänsyn till övriga omständigheter lät jag bero vid de av mig sålunda gjorda uttalandena.

7. Felaktigt förfarande vid utmätningsförrättning.

Av handlingarna i ett genom klagomål av advokaten Henrik Hultén i Trollhättan såsom boutredningsman i dödsboet efter redaktören Karl Mathias Kullberg från Nya Varvet, Göteborg, härstädes anhängiggjort ärende inhämtas följande.

Genom utslag den 30 november 1942 i mål mellan Kullberg, å ena, samt frisören Hans Harriman, Rudbecksgatan 19 i Örebro, å andra sidan, angående fordran, förpliktade rådhusrätten i Örebro Harriman att genast vid äventyr av laga utmätning till Kullberg mot kvitto utgiva 110 kronor jämte 6 procent årlig ränta å 10 kronor från var och en av dagarna den 31 januari, den 28 februari, den 31 mars, den 30 april, den 31 maj, den 30 juni, den 31 juli, den 31 augusti, den 30 september, den 31 oktober och den 30 november 1941, allt tills betalning skedde, ävensom att ersätta Kullbergs handräcknings- och rättegångskostnader med 75 kronor jämte protokollslösen.

Sedan utslaget vunnit laga kraft, sökte Kullberg verkställighet av det samma hos stadsfogden i Örebro. I anledning därav meddelade stadsfogden Wald. Tegner i bevis, tecknat å utslaget, att vid försök till verkställighet av utslaget den 21 december 1942 någon utmätningsbar tillgång icke kunnat anträffas hos gäldenären. På ansökan av Kullberg blev Harriman därefter genom utslag den 28 maj 1943 försatt i konkurs vid rådhusrätten i Örebro. Samma dag beslöt konkursdomaren vid rådhusrätten, att konkursen skulle handläggas jämlikt 185 § konkurslagen. I beslut den 9 juni 1943 förordnade konkursdomaren, som ej fann ådagalagt att tillgång funnes till bestridande av konkurskostnaderna, för vilka ej heller ställts säkerhet, om avskrivning av konkursen. Därjämte ålades Kullberg såsom sökande att gälda konkurskostnaderna med tillhoppa 156 kronor 20 öre.

Sedan konkursförfarandet avslutats, sökte Kullberg förnyad verkställighet av det den 30 november 1942 meddelade utslaget, varvid Harriman erlade full likvid.

Kullberg avled i september 1943. Till boutredningsman i dödsboet efter honom förordnade Askims, Hisings och Sävedals domsagas häradsrätt den 12 oktober 1943 klaganden.

I en den 8 januari 1946 hit inkommen skrift anförde klaganden, att av den i Harrimans konkurs upprättade bouppteckningen framgått, att Harriman med äganderätt innehaft diverse inventarier till ett uppskattat värde av 1 399

kronor 80 öre. Klaganden hade hos Tegner begärt ersättning för konkurskostnaderna, enär konkursen antagligen varit onödig, därest Tegner i riktig ordning verkställt utslaget den 30 november 1942. Tegner hade skriftligen meddelat klaganden, att Tegner icke vore skyldig att betala kostnaderna, men senare hade han erjudit sig att betala dessa intill ett belopp av 100 kronor. Klaganden hade dock icke godtagit detta anbud. Slutligen förklarade sig klaganden önska erhålla närmare kännedom om de omständigheter, under vilka Tegner handlagt ifrågakomna utsökningsärenden, enär Tegner vägrat att tillmötesgå av klaganden därutinnan framställd begäran.

Av en vid klagoskriften fogad avskrift av en den 2 juni 1943 upprättad konkursbouppteckning framgick, att Harriman hade tillgångar till ett värde av tillhoppa 1 399 kronor 80 öre. Förutom personliga lösörens till ett värde av 179 kronor utgjordes tillgångarna enligt bouppteckningen av föremål hörande till Harrimans frisérsalong. Beträffande sistnämnda föremål var i bouppteckningen antecknat följande: "Gäldenären företedde ett den 31 mars 1941 dagtecknat hyreskontrakt, vari fabrikören Johan Behrn, Örebro, till gäldenären för ett sammanlagt belopp av 4 000 kronor uthyr nedan antecknade egendom jämte vissa mindre, nu såsom förslitna försvunna föremål. Så snart hela hyressumman erlagts, överginge enligt kontraktet äganderätten till föremålen å gäldenären. Rörande tillkomsten av kontraktet berättade Harriman, att han genom köpekontrakt den 18 november 1940 av Thure Frylén för 10 000 kronor inköpt 'Thure Fryléns Herr- & Damfrisering' här i staden. I köpet hade ingått de i hyreskontraktet med Behrn antecknade föremålen. Enligt köpekontraktet, som företeddes av gäldenären, hade säljaren förbehållit sig äganderätten till 'affärsrörelsen' tills densamma var betald. Gäldenären uppgav, att han icke kunnat fullgöra den sista avbetalningen till Frylén om 4 000 kronor, som förfallit till betalning den 1 mars 1941. Frylén hade lämnat sin fordran för inkassering. Gäldenären fick då av Behrn låna 4 000 kronor. Samma dag som pengarna av Behrn överlämnades till gäldenären skrevs det av gäldenären företedda hyreskontraktet ävensom en räkning, enligt vilken gäldenären till Behrn överläter föremålen för 7 459:90 kronor med avdrag för rabatt 3 459:90 eller sålunda för 4 000 kronor. På frågor förklarade gäldenären, att Behrn icke varit i förbindelse med Frylén, utan att pengarna överlämnats till denne av gäldenären. Föremålen hade hela tiden varit placerade i gäldenärens lokal."

I ett av mig i anledning av klagomålen infordrat yttrande anförde Tegner följande.

Vid ifrågavarande utmättningsförrättning hade någon utmättningsbar tillgång icke kunnat anträffas hos Harriman, emedan denne endast haft egendom, som han enligt 65 § utsökningslagen varit berättigad att få undantagen från utmätning. Förrättningen hade icke överklagats. I juni 1943 hade samma

utslag återsänts för förnyad verkställighet. Harriman hade då erlagt likvid. Tegner kunde icke finna, att han hade någon skyldighet eller anledning att betala ifrågavarande konkurskostnader.

Sedan Tegner därefter genom ny remiss anmodats att inkomma med nytt fullständigt yttrande, anförde Tegner i avgiven förklaring i huvudsak följande.

Tegner hade endast ett dunkelt minne av ifrågavarande utmättningsförrättning, men han hade nu sökt erinra sig densamma. Harriman hade företett ett hyreskontrakt, upprättat i laga ordning, enligt vilket Behrn, som var fastighetens ägare, till Harriman uthyrt i frisörlokalen befintliga inventarier. Tegner hade icke ansett sig ha anledning att undersöka på vad sätt Behrn åtkommit inventarierna, så mycket mindre som Tegner känt till att Behrn, som vore Örebros största fastighetsägare, ofta brukade hyra ut frisørsalonger, kaféer och dylika affärslokaler med inventarier. Enligt 68 § utsökningslagen hade Tegner ansett sig förhindrad att utmäta den i hyreskontraktet upptagna löseegendomen. Även om hyreskontraktet icke företetts, syntes det kunna ifrågasättas, om icke utmättningsförsöket i allt fall givit negativt resultat på grund av bestämmelserna i 65 § utsökningslagen. Värdesättning av lösören skedde nämligen i allmänhet efter ganska låga beräkningsgrunder.

Det av Tegner i utmättningsärendet den 21 december 1942 förda protokollet, varav avskrift därefter hit införskaffades, innehöll förutom ingress och besvärshänvisning följande: "Förrättningen företogs i närvaro av gäldenären, som efter det han erhållit del av handlingarna i ärendet och avfordrats likvid uppgav, att han icke vore beredd att betala skulden och att någon tillgång icke funnes att till utmätning anvisa, enär allt hos gäldenären befintligt, eljest utmättningsbart gods vore, enligt nu åberopat äktenskapsförord av den 5 mars 1941 med tillhörande handlingar, gäldenärens hustru enskilt tillhörigt. Vid därefter företagen undersökning befanns gäldenären sakna känd egendom av sådan beskaffenhet och till sådant värde att utmätning lagligen kunde ske. Vid sådant förhållande och då någon annan gäldenärens tillgång icke vore för mig känd, fann jag mig förhindrad att för närvarande bringa utslaget till vidare verkställighet."

I avgivna påminnelser anförde klaganden i huvudsak följande.

Med hänsyn till omständigheterna vid hyreskontraktets tillkomst hade det samma icke bort utgöra hinder för utmätning av löseegendomen, som ju aldrig varit i Behrns besittning. Man kände icke till, om Tegner vid förrättnings-tillfället tagit reda på om gäldenären gjort någon avbetalning å skulden enligt hyreskontraktet i och för eventuell utmätning av den för Harriman i så fall uppkomna rätten att mot erläggande av kvarstående skuldsumman bli ägare till löseegendomen. Det vore för övrigt egendomligt, att Tegner i utmättningsprotokollet icke ens omnämnt tillvaron av hyreskontraktet. Med hänsyn till att hyreskontraktet icke tillkommit i enlighet med lösereköpsförordningens

bestämmelser, hade Tegner bort vara särskilt noga med att utreda Behrns besittningsförhållande till löseegendomen. Klaganden hemställde slutligen om åtgärder för utbekommande av skadestånd av Tegner.

I en till Tegner den 13 augusti 1946 avlåten skrivelse anförde tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman följande.

Av utredningen i Harrimans konkurs framginge, att han vid tiden för den hos honom av Tegner verkställda utmättningsförrättningen drivit frisérsalong och ägt till denna hörande inventarier och andra föremål till ett värde av 1 220 kronor 80 öre. Visserligen skulle Harriman enligt ett mellan honom och Behrn upprättat hyreskontrakt ha köpt dessa föremål på avbetalning av Behrn, men Harrimans egna uppgifter till konkursbouppteckningen utvisade, att Behrn aldrig haft föremålen i sin besittning utan att Harrimans avtal med honom haft karaktären av en pantförskrivning eller ett säkerhetsköp, varvid lösöreköpsförordningens föreskrifter icke iakttagits. Avtalet hade därför icke kunnat hindra utmätning. Av vad sålunda och i övrigt i ärendet blivit upplyst funne J. O. framgå, att utmättningsbara tillgångar funnits till täckande av Kullbergs fordran å 110 kronor jämte ränta och rättegångskostnader.

Då Harriman drivit frisérsalong, hade uppmärksamheten vid utmättningsförrättningen naturligtvis bort inriktas på frågan vem som ägde de till rörelsen hörande föremålen. Enligt Tegnars i ärendet avgivna förklaring skulle Harriman vid förrättningen ha företett kontraktet med Behrn, vilket Tegner utan vidare godtagit med hänsyn till att Behrn var fastighetens ägare. Det vore enligt J. O:s mening anmärkningsvärt, att Tegner sålunda till synes icke vidtagit någon åtgärd, icke ens framställt någon fråga till Harriman, för utrönande av huruvida föremålen varit i Behrns besittning innan de övertagits av Harriman samt huruvida Harriman verkställt någon avbetalning på den i kontraktet angivna summan. Än märkligare syntes det J. O., att Tegner icke på något sätt omnämnt hyreskontraktet i utmättningsprotokollet. På grund av sist angivna försummelse hade Kullberg saknat anledning antaga, att han kunde vinna rättelse genom att överklaga utmättningsförrättningen, utan varit hänvisad att sätta Harriman i konkurs för att vinna närmare utredning. Under sådana förhållanden funne J. O. det rimligt, att klaganden gottgjordes av Tegner för de kostnader Kullberg haft i samband med konkursförfarandet.

Innan förevarande ärende slutbehandlades ville J. O. därför bereda Tegner tillfälle att till klaganden utgiva ersättning i berörda hänseende. Därest Tegner inkomme med bevis, att han gottgjort klaganden de kostnader, som förorsakats av konkursförfarandet, funne J. O. ärendet kunna med stöd av 3 § i den

för J. O. gällande instruktionen avskrivnas såsom ej föranledande vidare åtgärd.

Sedan Tegner därefter inkommit med bevis, att han till klaganden översänt ett belopp av 270 kronor 5 öre, fann jag klagomålen icke föranleda någon vidare åtgärd.

8. Fråga om tillämpning i vissa fall av allmänna förfogandelagen beträffande enskilda tillhörigt bilgummi.

I särskilda hit ingivna klagoskrifter anförde John Wirén i Lund, J. Listander i Kristianstad, H. Rymander i Varberg, Oscar Klevmark i Malmbäck, Johan Johansson i Stockholm och L. Theander i Malmö klagomål över det sätt, varpå enskildas bilgummi tagits i anspråk för statens räkning.

I Wiréns, Rymanders, Klevmarks, Johanssons och Theanders klagoskrifter ifrågasättes lagligheten av att statens industrikommission hösten 1945 tvångsvis rekvirerat enskildas bilgummi samtidigt med att annat statligt organ försålt tidigare för militärt behov använda bilar med tillhörande gummiutrustning.

Rymander påtalade vidare, att den till hans bil hörande gummiutrustningen rekvirerats, ehuru han tidigare genom särskild förbindelse förpliktat sig att hålla bilen med all till densamma hörande utrustning till luftskyddschefens i Varberg förfogande och förty icke avyttra något av densamma.

Klevmark ifrågasatte lagligheten av en den 11 augusti 1944 skedd tvångsrekvisition av gummiutrustningen till hans bil, vilken enligt Klevmarks mening varit oundgängligen nödvändig för hans rörelse.

Klagomål anfördes vidare över att inlösningspriserna för rekvirerat bilgummi icke motsvarat fulla värdet samt över att industrikommissionens gummibyrå i cirkulärbrev till gummiägarna ställt i utsikt cirka 40 procent högre pris för bilgummi vid frivillig försäljning än om förfogandeförordnande utfärdades. Listander anförde, att han, som genom förespeglning om ordentlig betalning förmåtts insända fyra ytterdäck med tillhörande inner-slangar för frivillig försäljning, sedermera fått avslag på ansökan att återfå de insända ringarna samt i stället erhållit betalning efter samma låga pris som tillämpats för tvångsrekvirerat bilgummi.

Över Wiréns, Listanders, Rymanders, Klevmarks och Theanders klagomål avgåvos yttranden av industrikommissionen, varefter klagandena inkommo med påminnelser. Därjämte avgav statens reservförrådsnämnd yttrande över Wiréns och Listanders klagomål. Arméförvaltningen inkom slutligen med upplysningar i anledning av Rymanders och Johanssons klagomål.

I en den 5 augusti 1946 till statens industrikommission avläten skrivelse anförde tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman därefter följande.

Jämlikt 2 § allmänna förfogandelagen är ägare eller innehavare pliktig att till kronans förfogande avstå förnödenhet som är erforderlig för befolkningens eller produktionens behov eller behövlig för krigsbruk eller annat ändamål av betydelse för det allmänna.

Med stöd av nämnda lag har industrikommissionen förordnat, genom beslut den 11 augusti 1944 att Klevmark tillhörigt bilgummi, genom beslut den 7 september 1945 att Theander tillhörigt bilgummi, genom beslut den 12 oktober 1945 att Wirén tillhörigt bilgummi samt genom beslut den 13 oktober 1945 att Rymander tillhörigt bilgummi skulle avstås till kronan.

Vad angår Klevmarks bilgummi har lagligheten av kommissionens beslut blivit föremål för domstols prövning i det att Klevmark genom Göta hovrätts utslag den 28 maj 1945 dömts till ansvar för att han icke ställt sig beslutet till efterrättelse, varjämte gummiutrustningen förklarats förverkad till kronan. Sedan Kungl. Maj:t den 23 augusti 1945 funnit en av Klevmark gjord framställning att få behålla gummiutrustningen icke föranleda någon åtgärd, har utrustningen omhändertagits av vederbörande polismyndighet. På grund av vad sålunda och i övrigt i ärendet blivit upplyst finner jag icke i nu förevarande ordning kunna fastställas, att någon orätt vederfarits Klevmark.

Vad åter angår Theanders, Wiréns och Rymanders bilgummi kan på goda skäl ifrågasättas, huruvida den 7 september 1945 eller senare förelegat sådant behov av denna förnödenhet som förutsattes för förfogandebeslut jämlikt allmänna förfogandelagen. Till stöd för att så icke varit förhållandet har från klagandenas sida åberopats att annat statligt organ samtidigt försålt tidigare för militärt behov använda bilar med tillhörande gummiutrustning, och den av kommissionen lämnade förklaringen att dessa bilar med gummiutrustning även efter försäljningen måste stå till de militära myndigheternas förfogande i mån av behov synes icke förtjäna avseende. Kommissionen har också, sedan Wirén anfört klagomål hos mig, genom beslut den 27 oktober 1945 medgivit honom anstånd tillsvidare med leveransen samt därefter genom beslut den 10 november 1945 återkallat samtliga då ej efterkomna förfogandebeslut beträffande bilgummi. Enligt min mening hade kommissionen icke bort meddela besluten om att Theanders, Wiréns och Rymanders bilgummi skulle avstås till kronan. Då Wirén och Rymander till följd av återkallelsebeslutet den 10 november 1945 icke behövt inleverera sin bilgummiutrustning, torde emellertid någon skada icke ha uppkommit för dem. Theander, vars gummiutrustning inlevererats till statens reservförrådsnämnd den 24 september 1945, förtjänar däremot att bli kompenserad från det allmännas sida i någon form. Enligt vad chefen för folkhushållningsdepartementet den 13 mars 1946 i andra kammaren som svar på en interpellation meddelat har ifrågavarande problem varit föremål för uppmärksamhet såväl inom folkhushållningsdepartementet som dess underlydande myndigheter, industri- och trafikkommiss-

sionerna. Trafikkommissionen har i cirkulär den 14 januari 1946 angivit, att då det ur rättvisesynpunkt framstode såsom önskvärt att bilägare, vilken inlevererat gummiutrustning till statens reservförrådsnämnd, så snart gummi-försörjningsläget i erforderlig grad förbättrats, tilldelades ringar i ersättning för de inlevererade, kommissionen komme att vid prövning av ansökningar om gummitilldelning, i den mån detta vore möjligt, taga särskild hänsyn till denna omständighet. Industrikommissionen har å sin sida framlagt vissa alternativa förslag till åtgärder. Med hänsyn härtill synes vidare åtgärd från min sida icke vara påkallad än ett understrykande av angelägenheten att till buds stående medel bliva så snart som möjligt använda för att tillgodose sådana bilägare, vilka i likhet med Theander inlevererat sin gummiutrustning till följd av förfogandebeslut som rätteligen icke bort meddelas.

I detta sammanhang må också framhållas det mindre nöjaktiga i att Rymanders gummiutrustning blivit föremål för förfogandebeslut utan att Rymander dessförinnan av någon myndighet underrättats om att av honom tidigare gjord utfästelse att hålla den tillgänglig för luftskyddsmyndigheten icke längre varit gällande.

Vad slutligen angår prissättningen för det i anspråk tagna gummit, skall ersättning enligt 14 § allmänna förfogandelagen utgå med belopp, som prövas skäligt med hänsyn till nödvändiga kostnader vid produktion eller återförsäljning, normal handelsvinst eller andra på prissättningen regelmässigt inverkan förhållanden. I lagens motiv anfördes bland annat, att under en kristid, då fria marknadsförhållanden icke rådde, de av tillfällig brist och abnormt stegrad efterfrågan påverkade dagspriserna icke borde bliva avgörande för prisregleringen på de varuområden, som underkastades det allmännas kontroll. Enligt ett uttalande av departementschefen kunde gällande pris på en vara överstiga omkostnader och skälig vinst, varigenom ägaren skulle erhålla gottgörelse efter alltför högt pris. Av lagen och dess förarbeten framgår alltså, att oskälig förhöjning av marknadspriset på grund av krisförhållanden icke skall medföra ökning av ersättningen. Om en förnödenhet till följd av beslag icke är tillgänglig i den fria marknaden, skall avseende uppenbarligen icke fästas vid priset i den illegala handeln. Lagen ger vissa anvisningar om hur ett skäligt pris under dylika förhållanden skall bestämmas. Däremot medger lagen enligt min mening intet undantag från grundsatsen att ersättningen icke skall understiga det pris som kan anses skäligt. Det måste därför anses oegentligt, att kommissionen vid frivillig försäljning till staten av bilgummi räknat med ett marknadspris medförande i stort sett 30—40 procent högre ersättningar än den taxa, som tillämpats vid förfoganden enligt allmänna förfogandelagen. Med hänsyn till vad kommissionen i sina förklaringar anfört och då den av Listander berörda frågan om det civilrättsliga förhållandet mellan honom och kronan icke kan prövas i denna ordning, låter jag emellertid bero vid dessa uttalanden.

Med dessa erinringar, vilka skulle delgivas statens reservförrådsnämnd genom avskrift av J. O:s skrivelse, voro ärendena av J. O. slutbehandlade.

I en den 11 oktober 1946 hit inkommen skrift anförde sedermera folkskolläraren Erik Pettersson i Svartvik klagomål över att han — som efter föreläggande till statens reservförrådsnämnd den 12 oktober 1942 inlevererat fem bildäck och fem slangar samt i slutet av april 1946 sökt licens för inköp av ny gummiutrustning till sin personbil och i augusti 1946 anhållit om dels omedelbart bifall till sin licensansökan, dels ock kompensation med 122 kronor för inlevererad, av reservförrådsnämnden underbetald gummiutrustning — den 2 september 1946 från statens trafikkommission fått avslag på sin licensansökan och icke erhållit något svar på sin anhållan om ekonomisk kompensation.

Till utveckling av klagomålen anfördes i skriften: Länstrafikledaren i Västernorrlands län Erik Olsson hade vid samtal den 5 oktober 1946 uppgett, att länsstyrelsen intill den 1 augusti vid till- eller avstyrkan av licensansökningar främst haft att taga hänsyn till om den sökande inlevererat bildäck till staten. Efter den 1 augusti hade enligt direktiv från statens trafikkommission detta ändrats så, att endast behovet vore avgörande. Den omständigheten att sökanden inlämnat sin gummiutrustning hade alltså icke längre någon betydelse annat än i det fall att behovsgraden bedömts lika hos flera sökande. Då skulle den som inlevererat däck och slangar till reservförrådsnämnden äga företräde vid licensgivning. Det bedömningssätt, som enligt detta uttalande numera tillämpades vid licensansökningars avgörande, måste innebära, att licenssökande, som inlevererat sin gummiutrustning men ej kunde styrka tillräckligt stort behov, icke komme att kunna inköpa bildäck och slangar, förrän bilgummimarknaden vore fylld och handeln med dessa varor frigiven. Enligt klagandens förmenande innebure detta tillvägagångssätt en uppenbar orättvisa mot bilägare, som till reservförrådsnämnden tvingats avstå sina däck och slangar. Så vitt klaganden kunde finna, strede relaterade bedömningssätt vid licensansökningars avgörande också mot den mening, som den 5 augusti 1946 uttalats av J. O.

I ett över klagomålen avgivet yttrande hänvisade industrikommissionen beträffande principerna för licensgivningen till förbrukare av bilgummi till ett av kommissionen införskaffat yttrande av statens trafikkommission, som från och med den 22 maj 1946 omhänderhade denna licensgivning. Trafikkommissionen tillämpade enligt cirkulär den 5 augusti 1946 till samtliga länsstyrelser, länstrafikledare och länscentralföreståndare tillsviðare följande normer för tilldelning av däck till ny- eller återinsättning av personbilar: Vid länsstyrelsens urval skulle tillsviðare allenast personbilägare, som hade behov av egen bil för nyttoändamål och som helt eller delvis saknade ringutrustning till bilen, komma i fråga. Vid behovsfall av lika angelägenhetsgrad skulle

sökande, som själv inlevererat ringutrustning till reservförrådsnämnden eller nämndens ombud, givas företräde. Vid val mellan bilägare, vilka på angivet sätt inlevererat ringutrustning, skulle under förutsättning av samma angelägenhetsgrad beträffande behovet den sökande, som tidigast verkställt inleverans, först ifrågakomma. Tidpunkten för inleveransen borde i ifrågakommande fall av sökanden styrkas medelst reservförrådsnämndens mottagningskvitto eller på annat tillförlitligt sätt. Med inleverans jämfördes försäljning av ringutrustning mot licens.

Trafikkommissionen anförde i sitt yttrande: Såvitt kommissionen kunnat bedöma hade länsstyrelserna beaktat den rätt till förtur vid tilldelning, som medgivits bilägare, vilken inlevererat bilgummi till reservförrådsnämnden. Klaganden, vilkens ansökan icke kunnat av vederbörande länsstyrelse tillstyrkas till tilldelning ur tidigare tilldelningskvoter, hade i augusti 1946 påfordrat ärendets omedelbara avgörande. Då länsstyrelsen ej heller kunnat inrymma hans ansökan i tilldelningskvoten för sistnämnda månad, hade ansökningen den 30 augusti 1946 av trafikkommissionen avslagits.

Vad angick frågan om ekonomisk compensation meddelade industrikommissionen, att klaganden efter anmaning av kommissionen sålt sin gummiutrustning till reservförrådsnämnden i enlighet med bestämmelserna i industrikommissionens meddelande nr 77. Kommissionen anförde vidare: Något förfogandebeslut hade sålunda icke utfärdats för klagandens gummiutrustning. Då klagandens däck varit begagnade, hade värdering av dem ägt rum, och påståendet om för låg betalning innebure sålunda ett förmenande att värderingen av däcken varit felaktig. Av värderingshandlingarna framginge, att alla fem däcken varit av 1938 års tillverkning och att återstående slitvärdet beträffande två däck bedömts till 50 procent, beträffande ett till 40 procent och beträffande ytterligare ett till 30 procent. Ett däck hade bedömts vara utslitet. Ersättningarna hade korrekt beräknats med utgångspunkt från denna värdering. Riktigheten av själva förslitningsbedömningen kunde icke nu prövas, då omkring fyra år förflutit sedan densamma ägt rum. Det skulle här endast framhållas, att ifrågavarande värdering utförts av opartiska värderingsmän, vilka utgjorts av representanter för kategorierna fabrikanter, verkstadsidkare och droskägare. Då anmärkningen mot värderingen framställdes först efter cirka fyra år, syntes densamma icke böra förtjäna avseende.

Med anledning av vad sålunda förekommit avlät tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman den 28 november 1946 till statens industrikommission en skrivelse, däri han anförde följande.

På grund av klagomål från bilägare, beträffande vilkas bilgummi förfogandebeslut meddelats den 7 september 1945 eller senare, har jag i skrivelse till industrikommissionen den 5 augusti 1946 uttalat, att kommissionen icke

bort vid nämnda tid meddela förfogandebeslut samt att till buds stående medel borde bliva så snart som möjligt använda för att tillgodose sådana bilägare, vilka inlevererat sin gummiutrustning till följd av förfogandebeslut som rätteligen icke bort meddelas. Då klaganden i oktober 1942 sålt sin gummiutrustning till reservförrådsnämnden utan att något förfogandebeslut meddelats, är detta mitt uttalande emellertid icke tillämpligt på klagandens fall.

Beträffande klagandens möjlighet att erhålla licens för inköp av ny gummiutrustning gäller enligt trafikkommissionens cirkulär från och med augusti 1946, att licensgivning skall ske i första hand efter behovet samt att endast vid behovsfall av lika angelägenhetsgrad sökande, som själv inlevererat ringutrustning till reservförrådsnämnden eller nämndens ombud, skall givas företräde. Enligt uppgift av trafikkommissionen ha under sommaren 1946 de svenska gummifabrikerna icke kunnat upprätthålla sin produktion i beräkning utsträckning på grund av brist på arbetskraft samt importen av bildäck till landet icke uppgått till förväntad omfattning, till följd varav förutsättningarna för tidigare licensgivning delvis brustit. På grund av vad sålunda blivit upplyst finner jag intet vara att erinra mot de från och med augusti 1946 tillämpade nya normerna för licensgivningen.

Vad angår klagandens krav på ekonomisk kompensation, läser icke mot vad industrikommissionen i sin förklaring anfört kunna fastställas att undervärdering ägt rum.

På sålunda angivna skäl fann J. O. klagomålen icke föranleda någon vidare åtgärd.

9. Fråga huruvida i samband med den s. k. bedömningsnämndens verksamhet felaktigt förfarits med avseende å upplysningar, som inhämtats vid den under krigsåren anordnade hemliga kommunikationskontrollen.

Nämnden för bedömning av vissa befattningshavares pålitlighet, den s.k. bedömningsnämnden, tillsattes av Kungl. Maj:t den 3 maj 1946 för att biträda vid bedömning av uppkommande frågor rörande tjänstemän, som befaras brista i lojalitet mot samhället.

Anledningen till nämndens tillkomst och nämndens arbetsuppgifter framgå av ett yttrande till statsrådsprotokollet av chefen för justitiedepartementet vid nämndens tillsättande.

Departementschefen anförde följande:

”Sedan flera år tillbaka har i samband med handläggning av militära personalärenden inom försvarsdepartementet en undersökning i viss omfattning ägt rum rörande de till anställning eller befordran ifrågakommande personernas inställning till nationalsocialismens läror. Erfarenheter från länder,

som varit utsatta för tysk ockupation, exempelvis våra grannländer Danmark och Norge, visade att ett icke ringa antal medborgare i dessa länder under inflytande av sådana läror begått förräderi mot det egna landet och gjort gemensam sak med ockupationsmakten. Det ansågs fördenskull angeläget att i vårt land söka i möjligaste mån förebygga en infiltrering av nazistisk åskådning åtminstone bland försvarets personal, beträffande vilken kravet på lojalitet och pålitlighet gentemot landet i ett kritiskt läge framstod som i alldeles särskild grad bjudande.

En prövning av denna art rörande personers lämplighet för anställning eller befordran inom försvarsväsendet kan ske utan hinder av allmänna principer om tjänstemäns oavsättlighet och om förtjänst och skicklighet såsom befordringsnormer. Militära befattningshavare intaga nämligen ur förtroendesynpunkt en särställning. Genom ändringar i det militära avlöningsreglementet, vilka genomförts år 1942 med vissa inskränkande övergångsbestämmelser, ha militära beställningshavare från lägsta regementsofficersgraden och uppåt samt likställda civilmilitärer blivit skyldiga att avgå, där så befinnes påkallat av hänsyn till statens intresse. Beslut härom meddelas av Kungl. Maj:t. För befattningshavare som tillsatts före nämnda författningsändringar gälla vissa särskilda likartade föreskrifter. Dessa bestämmelser, vilka tillkommo för att garantera att personalen ägde erforderlig tjänsteduglighet, innebära i praktiken att förtroendeämbetena i fråga om militären ökats till att omfatta ej blott de i regeringsformen § 35 uppräknade högre cheferna utan även nu angivna befattningshavare.

Mot det tillvägagångssätt för prövning av personalens pålitlighet i nu angiven bemärkelse, som sålunda tillämpats, ha kritiska anmärkningar framförts såväl av personalsammanslutningar som i den allmänna diskussionen. Man har gjort gällande att förfarandet icke i tillbörlig grad tillgodosett rättssäkerhetens och de enskilda personernas intressen. Det bör ock medgivas, att det anlitade förfaringsstättet, som improviserats under krigsåren, icke är fullt tillfredsställande ur nämnda synpunkter.

Jämsides med att kritiska invändningar framställts mot förfarandet vid den speciella prövning, som ägt rum i fråga om den militära personalen, ha önskemål framkommit om en likartad prövning av andra personalkategorier i allmän tjänst. Särskilt har det gjorts gällande, att förekomsten av nazistiska element inom polispersonalen utgör en speciell fara för samhället och fördenskull ej bör tolereras."

Efter att ha framhållit, bland annat, att de principer, som uppställts i svensk rätt beträffande tjänstemäns anställningsvillkor och befordran, främst oavsättlighetsprincipen i § 35 regeringsformen, endast i relativt begränsad utsträckning medgäve ett hänsynstagande till vederbörandes politiska inställning, även om det vore fråga om tillhörighet till politiska ytterlighetsriktningar av nazismens typ, yttrade departementschefen vidare följande:

"Av det anförda framgår, att den särskilda kontroll som anordnats i fråga

om militära befattningshavare är motiverad av att de intaga en särställning. Beträffande befattningshavare inom polisväsendet föreligga likartade skäl att på dem ställa särskilda krav i fråga om pålitlighet. För båda dessa yrkesgrupper, som tillsammans ha att svara för rikets yttre och inre säkerhet, gäller att det är av synnerlig vikt att de icke brista i lojalitet mot det samhälle som de äro satta att tjäna. Det är vidare i hög grad önskvärt, att allmänheten hyser förtroende för dem. Förekomsten av nazistiska element i deras krets kan äventyra detta förtroende.

Utän tvivel förhåller det sig så, att det endast är i relativt få fall som någon anledning föreligger till antagande att befattningshavarna inom militär- och polisväsendet ej skulle under kritiska situationer på ett lojalt sätt fullgöra sina tjänsteåligganden. Någon mera allmän undersökning av de militära och polisiära tjänstemännens lojalitet mot samhället kan därför icke anses påkallad. Det synes emellertid lämpligt att tillsätta en särskild nämnd som kan verkställa en allsidig och objektiv utredning i fall, då en sådan synes påkallad. Till nämnden synes böra överlämnas uppgiften att i samband med militära befordringsärenden till ledning för avgörandet uttala sig om vederbörandes pålitlighet. Härigenom torde de erinringar som ur rättssäkerhetssynpunkt riktats mot det nuvarande förfarandet bli beaktade. Nämnden bör även eljest bliva av värde ur den synpunkten att de som eventuellt utsatts för oberättigade misstankar kunna få tillfälle att inför den gendriva beskyllningarna. Därest det i speciella fall finnes påkallat att undersökning äger rum även i fråga om befattningshavare utanför militär- och polisväsendet, bör nämnden också kunna verkställa denna.

Nämnden bör stå under ordförandeskap av en domare. Ärenden böra upptagas av nämnden efter anmodan av vederbörande departementschef eller, efter departementschefs förordnande, av annan myndighet. Något hinder bör emellertid ej föreligga för nämnden att på eget initiativ upptaga och undersöka särskilda fall, då anledning härtill finnes. Efter verkställda undersökningar bör den till departementschefen eller myndighet, som han bestämt, överlämna ärendena med sitt yttrande.”

I ett efter klagomål hos mig anhängiggjort ärende har fråga uppkommit, huruvida i samband med nämndens verksamhet missbruk skett av vissa upplysningar, som inhämtats vid tillämpningen av lagen den 9 januari 1940 om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m. (Jfr min ämbetsberättelse 1945 sid. 167 o.f.)

I 2 § nämnda lag stadgades, bland annat, att — där det fanns erforderligt för att hindra eller uppdaga brott mot 8 kap. strafflagen eller sådant brott mot 19 kap. samma lag, som kunde skada rikets försvar eller dess vänskapliga förbindelser med främmande makt, så ock eljest där det fanns erforderligt för att hindra, att förhållande, vars meddelande till främmande makt kunde föranleda skada som ovan sagts, kom till obehörigs kännedom, eller för att vinna utredning om obehörigt utforskande av sådant förhållande eller om

överbringande till obehörig av meddelande därom — fick post-, telegraf-, järnvägs- eller annan försändelses innehåll granskas och censureras samt telefonsamtal avlyssnas.

Enligt 4 § samma lag fick åtgärd, varom i 2 § förmäldes, icke upprätthållas längre än som erfordrades för att vinna det med åtgärden avsedda ändamålet.

I en samma dag utfärdad kungl. kungörelse angående tillämpningen av berörda lag var i 5 § andra stycket stadgat, att vad som inhämtats genom granskning av försändelse eller uppteckning av telefonsamtal eller genom avlyssnande av sådant samtal ej fick yppas i vidare mån än som erfordrades för vinnande av det med undersökningen avsedda ändamålet. Brott mot vad sålunda stadgats straffades med dagsböter eller fängelse.

De nämnda författningarna, vilka voro till sin giltighet tidsbegränsade, gällde till och med den 30 juni 1945. Enligt bestämmelse i övergångsstadgandena skall dock den i 5 § andra stycket i kungörelsen meddelade föreskriften om tystnadsplikt och vad i nämnda paragraf stadgats rörande överträdelse av samma föreskrift äga tillämpning även efter det kungörelsen i övrigt upphört att gälla.

I en till mig inkommen klagoskrift anförde Svensksocialistisk Samling genom sin sekreterare B. Jansson följande: Enligt uppgifter i tidningspressen hade vid postkontroll i juli 1942 framkommit, att medlemskort i Svensk-socialistisk Samling utstälts för en viss musikfurir. Därom hade enligt samma källa underrättelse meddelats bedömningsnämnden. Detta hade skett i ett befordringsärende. Enligt 2 § tvångsmedelslagen finge postkontroll icke anordnas för annat ändamål än de där uppräknade. Och enligt kungörelsen finge resultat av kontrollen ej uppges i vidare mån än som erfordrades för vinnande av sådant ändamål. Meddelandet till bedömningsnämnden syntes emellertid icke ha varit erforderligt för vinnande av något i lagen angivet ändamål. Då sålunda en överträdelse av tystnadsplikten syntes ha ägt rum, ville klaganden fästa J. O:s uppmärksamhet därpå under anhållan, att vederbörande skyldige måtte ställas till ansvar därför.

Sedan jag i anledning av klagomålen anmodat bedömningsnämnden att inkomma med yttrande, anförde nämnden följande: Med hänsyn till den uppgift, som blivit nämnden anförtrodd, och de närmare instruktioner, som givits för nämndens verksamhet, hade nämnden icke betraktat sig såsom någon fristående institution utan såsom en inom Kungl. Maj:ts kansli arbetande beredning, som på begäran av vederbörande departementschef gjorde utredningar och meddelade sin uppfattning till ledning för departementschefen i angelägenheter hörande till hans ämbetsuppgifter, men som därutöver hade befogenhet att av eget initiativ fästa departementschefens uppmärksamhet vid förhållanden, som nämnden kunde finna anmärkningsvärda. Det ägde sin riktighet, att nämnden i åtskilliga fall mottagit meddelanden om sådana

för säkerhetspolisen tillgängliga uppgifter, som vore avsedda att vara hemliga och som åsyftades i klagoskriften. Nämnden hade ännu icke behandlat något ärende annat än på grund av begäran från vederbörande departementschef, och de meddelanden av ifrågavarande natur, som nämnden mottagit, hade då alltid åtföljt de till nämnden överlämnade handlingarna. Även kunde anmärkas, att nämndens hela verksamhet skulle vara meningslös, om nämnden icke hade tillgång till ifrågavarande hemliga uppgifter, helst som denna verksamhet särskilt innefattade att på ett för rättssäkerheten mera betryggande sätt än som eljest kunde åstadkommas söka bedöma, huruvida de misstankar om bristande pålitlighet, för vilka enskilda befattningshavare blivit utsatta genom dylika uppgifter, hade någon påtaglig verklighetsgrund.

Då något felaktigt förfarande i påtalade hänseendet icke syntes mig kunna läggas bedömningsnämnden till last, fann jag vid prövning av ärendet den 5 november 1946 klagomålen icke föranleda någon min vidare åtgärd.

Klaganden inkom därefter till mig med ytterligare en skrift, vari anfördes i huvudsak följande: I det åsyftade fallet hade ett sakförhållande, varom säkerhetspolisen genom postkontroll skaffat sig kännedom, omtalats i en handling, som varit tillgänglig för allmänheten. Det syntes ha ålegat antingen expeditionshavanden hos bedömningsnämnden eller ock den departements-tjänsteman, som sedermera haft nämndens utlåtande om hand, att vägra utlämna detsamma. Klaganden anhölle därför, att J. O. måtte undersöka vem som vore ansvarig för att det ifrågavarande sakförhållandet, som författning-enligt ej fått yppas, kommit till allmänhetens kännedom. Vidare vore tydligt, att det icke varit nödvändigt för något av de i tvångsmedelslagen angivna ändamålen, att sakförhållandet bragtes till bedömningsnämndens kännedom. Redan utlämnandet till nämnden av den uppsnappade uppgiften hade därför inneburit en överträdelse av sekretessföreskriften. Det borde därför undersökas, huruvida överlämnandet till nämnden av de uppgifter, som bort hemlighållas, beslutats eller verkställt av någon annan än vederbörande statsråd. Därest överlämnandet beslutats av statsråd men verkställt av annan, uppkomme den ofta diskuterade frågan i vad mån en underordnad, som begått brott, till sitt fredande från ansvar ägde åberopa, att han handlat enligt överordnads befallning. Hade överlämnandet av uppgifterna icke beslutats av Kungl. Maj:t i konselj utan av vederbörande statsråd, måste statsrådet anses ha handlat i egenskap av ämbetsman, vilkens tjänstefel det torde ankomma på J. O. att beivra.

Av utredning, som av mig verkställdes, inhämtades, att av de av bedömningsnämnden slutbehandlade ärendena rörande bedömning av viss befattningshavares pålitlighet endast fyra överlämnats till nämnden genom remiss från annat departement än försvarsdepartementet, att i intet av dessa fyra ärenden uppgifter härrörande från kommunikationskontrollen medföljt de

från vederbörande departement överlämnade handlingarna, *att* i ärenden, som inkommit annorledes än efter departementschefs remiss, icke såvitt angår annat departement än försvarsdepartementet lämnats några uppgifter från kommunikationskontrollen, *att* bedömningsnämnden själv för publicering utlämnat endast sina två först avgivna yttranden *samt att* i de ärenden, vari dessa yttranden avgivits, icke förekommit någon uppgift från kommunikationskontrollen.

Då av utredningen i ärendet icke framgått, att någon befattningshavare, som står under min tillsyn, gjort sig skyldig till försummelse i tjänsten, fann jag icke skäl till något ingripande från min sida.

Klagomålen avsågo emellertid i huvudsak befattningshavare med avlöning från de till försvarsväsendet anslagna medel. Med anledning därav överlämnade jag den 17 december 1946 handlingarna i ärendet till M. O. för den åtgärd han kunde finna påkallad.

10. Undersökning rörande möjligheterna att förbättra yrkesutbildningen vid fångvårdens ungdomsanstalter.

För brottslingar i åldern mellan 18 och 21 år infördes genom lag av den 15 juni 1935, som trädde i kraft den 1 januari 1938, den särskilda behandlingsformen ungdomsfängelse. Den som före 21 års ålder begått brott, vara kan följa straffarbete eller fängelse, kan i stället dömas till ungdomsfängelse, om han är i behov av fostran och utbildning. De till ungdomsfängelse dömda omhändertagas på särskilda under fångvårdstyrelsen lydande anstalter (ungdomsanstalter), där de kunna kvarhållas under högst fyra år. Utskrivning sker i regel på prov, senast efter två år, och är förenad med tillsyn och annan eftervård. Utskrivnings- och eftervårdsfrågor handläggas av en särskild nämnd, ungdomsfängelsenämnden.

I sitt den 14 november 1944 avgivna betänkande angående verkställigheten av frihetsstraff m. m. (SOU 1944: 50 sid. 131) framhöll strafflagberedningen, att ungdomsfängelset visserligen lagtekniskt vore konstruerat som straff men det utgjorde, om man strängt ville upprätthålla den snarast teoretiska skillnaden mellan frihetsstraff och frihetsberövande skyddsåtgärder, till hela sin utformning en skyddsåtgärd. Det kännetecknande för åtgärden vore, att den avsåge att bibringa unga brottslingar den fostran och utbildning, varav de kunde vara i behov. Därav följde, att uppfostrings- och utbildningssynpunkter måste dominera verkställigheten av ungdomsfängelse på ett mera utpräglat sätt än som kunde vara fallet vid verkställighet av reaktionsformer avsedda för vuxna brottslingar.

För närvarande fördelas det manliga ungdomsfängelseklientelet, efter obser-

vation å den vid fångvårdsanstalten i Nyköping såsom mottagningsavdelning anordnade ungdomsanstalten, på de öppna anstalterna Skenäs, Mäshult och Åby lanthem, av vilka Mäshult är avsett för intellektuellt efterblivna och de övriga mottaga normalfall, samt på de vid fångvårdsanstalterna i Uppsala och Ystad anordnade halvslutna ungdomsanstalterna, vilka äro avsedda för svårdisciplinerade och psykopater samt återintagna.

Vid de under år 1946 av mig företagna ämbetsresorna har jag besökt ungdomsanstalterna i Skenäs, Åby lanthem, Uppsala och Ystad. Därvid har jag särskilt uppmärksammat frågan om effektiviteten av den yrkesutbildning, främst inom verkstadsdriften, som beredes de intagna. Över vad i detta hänseende förekommit vid inspektionerna har jag inhämtat yttranden av överstyrelsen för yrkesutbildning, fångvårdsstyrelsen och ungdomsfängelsenämnden.

Vid inspektionen av ungdomsanstalten å Skenäs, vilken verkställdes den 20 februari 1946, biträdde jag av överdirektören och chefen för överstyrelsen för yrkesutbildning O. R. Lundquist.

Anstaltens direktör Gunnar Thurén yttrade därvid följande: I fråga om behandlingsformerna ville Thurén främst framhålla de ansenliga pedagogiska resurser, som anstalten ägde i arbetsdriften. Både i mekaniska verkstaden och i snickeriverkstaden erhöles de intagna teoretisk och praktisk undervisning och finge i övrigt arbeta med hjälp av modern maskinutrustning och under former, som i allt väsentligt överensstämde med det fria livets förhållanden. Även i andra arbetsgrenar — jord- och skogsbruk, trädgårdsskötsel, byggnadssnickeri, väg- och schaktningsarbeten — hade de olika arbetsledarna vinnlagt sig om att i möjligaste mån ordna prestationer och arbetstempo efter den öppna marknadens fordringar. Detta hade ansetts särskilt betydelsefullt, enär flertalet intagna vid ankomsten till anstalten saknade arbetsträning och vore främmande för normal arbetstakt. Förvånansvärt många hade exempelvis i varierande repriser sökt försörja sig som springpojkar före intagningen. Värdefullt vore därför, att de i möjligaste mån invandes i en vardagstillvaro, där rytmen icke medgäve att de på varubuds vis ideligen flockades till rökpauser under onyttigt pladder. Anstaltens verkstadsdrift syntes stå under god omedelbar ledning och vara i stort sett tillfredsställande organiserad. Mot sätet för yrkesutbildningens meddelande funnes enligt Thuréns mening intet att erinra, och produktionsresultaten vore genomgående goda. Enligt vad erfarenheten utvisade önskade ungefär 50 procent av de nyinkomna få utbildning i den mekaniska verkstaden. Knappt hälften av dessa kunde emellertid beredas plats där. Någon anledning att utvidga verkstadens platsantal funnes för närvarande icke, enär en stor del av dem som önskade få arbeta i verkstaden hittills befunnits sakna förutsättningar för utbildning i verkstadsarbete. Anstaltens yrkesmästare och övriga arbetsledare vore överens i uppfattningen att den nu gängse genomsnittstiden — knappt ett år — vore för kort för

de intagna ur yrkesutbildningssynpunkt. Starka utbildningsskäl syntes tala för en genomsnittlig minimitid av två år. Eventuellt skulle en dylik tidsför-längnings nedstämmande verkan på eleverna kunna motverkas genom in-förändret av ett par kortare ferier årligen.

Thurén framhöll vidare, att anstalten saknade växthus. Ur yrkesutbild-ningsynpunkt vore detta synnerligen beklagligt. De intagna, som nu ägnade sig åt trädgårdsskötsel, finge ingen utbildning i växthusvård, vilket onekligen vore en stor brist, och under vintertiden finge trädgårdsarbetet ligga nere. Därtill komme att avsaknaden av växthus medförde, att trädgårdsarbetet gäve ett klent ekonomiskt resultat. Stora förutsättningar funnes dock att göra detta arbete synnerligen lönande för anstalten genom försäljning av trädgårds-produkter från växthus. Anstalten vore dessutom i trängande behov av en gymnastikbyggnad, eventuellt kombinerad med tvättinrättning. Gymnastik-salen skulle även kunna användas såsom samlings- och fritidslokal. De intag-nas tillfällen till nöjen och förströelser vore mycket begränsade på grund av att fritidslokal saknades å anstalten. Biografföreställningar förekomme ibland, och dessa finge då hållas i snickeriverkstaden, som dock ej alls vore en lämplig lokal.

Konstapeln Sture Nordh, vilken ledde de intagnas gymnastik- och idrotts-övningar, framhöll, att frånvaron av gymnastiksal och samlingslokal vore en stor olägenhet, som gjorde sig gällande särskilt vintertid, då utomhusidrott icke kunde utövas. De intagna slappnade då till och "förfölle", och deras intressen komme då mest att röra sig om deras belägenhet samt om fruntim-mer, brott o. dyl. Sommartid, då de hade idrott att tillgå, vore de icke sådana utan hade helt andra intressen. Även en ordentlig idrottsplats vore önskvärd. De intagna behövde utlopp för sin överskottsenergi, eljest ginge de felaktiga vägar. De vore intresserade av idrott, ehuru de flesta före anstaltsvistelsen icke ägnat sig däråt. Nordh för sin del ansåge det ofrånkomligt, att en ung-domsanstalt hade möjlighet att bereda de intagna tillfälle till gymnastik.

Vid inspektionstillfället hade 18 intagna arbete i anstaltens snickeriverk-stad, där de huvudsakligen sysselsattes med tillverkning av registerlådor för generalpoststyrelsens räkning, fönsterkarmar till ett svininstallbygge å anstal-ten samt pingpongbord för centralfängelset i Norrköping. Arbetet i den meka-niska verkstaden, där 21 intagna voro sysselsatta, bestod i tillverkning av järnsängar för arméns räkning samt stångsvep (spelverk, drevverk o. dyl.) för marinen.

I fråga om yrkesutbildningen å verkstäderna antecknades i inspektionspro-tokollet följande: Lokaler samt utrustning med maskiner och verktyg syntes ej giva anledning till någon erinran. Möjligen borde en härdugn anskaffas i den mekaniska verkstaden. De undervisningsplaner, som upprättats, tilläm-pades synbarligen icke numera. Läroböcker för snickeriavdelningen saknades. Yrkesläraernas kompetens för teoriundervisningen i vissa delar syntes vara bristfällig. För undervisningen i yrkesarbete erforderliga beställningsarbeten

erhölls helt och hållet genom fångvårdsstyrelsens arbetskontor. Enligt uppgift av yrkeslärarna var det icke tillåtet att mottaga beställningsarbeten från annat håll; några reparationsarbeten utfördes således icke åt lantbrukarna i orten. Produktionen var därför synnerligen ensidig, framförallt inom snickeriavdelningen. Långa serier av enahanda arbeten förekommo, exempelvis under år 1945: 300 viktställ, 200 kortlådor, 300 galgar för gasskyddskläder, 188 bord 150×70 cm, 50 bord 100×70 cm, 200 stolar, 25 brevkorgar. Vidare observerades, att eleverna i snickeriavdelningen fingo måla, delvis genom sprutmålning, långa serier av i mekaniska verkstaden utförda arbeten, t. ex. 3 300 beslag till lavetter och 250 sängbottnar. Även produktionen å svetsverkstaden var tämligen ensidig. Ensidigheten i produktionen syntes försvåra en allsidig utbildning. Teoriundervisningen omfattade följande ämnen: å snickeriavdelningen teknologi, materiallära och maskinlära (tillhoppa 4 timmar i veckan) och yrkesritning med stillära (2 timmar i veckan) samt å mekaniska avdelningen maskinlära, materiallära och verktygslära (tillhoppa 2 timmar i veckan) samt yrkesritning (2 timmar i veckan).

Till utvärderande av, i vilken mån de intagna själva ansågo sig ha nytta av yrkesundervisningen, samtalade jag med dem som arbetade i verkstäderna. Några av de intagna förklarade därvid, att de funne arbetet ensidigt, i det att de i alltför stor utsträckning finge hålla på med ett och samma slags arbete. Exempelvis uppgav en intagen, som arbetat sex månader i snickeriverkstaden, att han hela denna tid sysselsatts med sinkning av lådor samt att av hans arbetskamrater endast en till varit sysselsatt med sådant arbete, medan de andra icke fått lära sig sinkning. Ingen av de tillfrågade ansåg emellertid, att anstaltstiden vore onyttig ur yrkesutbildningssynpunkt. En intagen sade sig anse, att anstaltstiden vore för kort för yrkesutbildning, men förmenade att tiden användes på bästa sätt. De som före intagningen å anstalten haft verkstadsarbete funno sig ha erhållit ökad färdighet i arbetet utan att dock ha lärt sig något nytt genom arbetet å anstalten.

Den 8 mars 1946 verkställde jag inspektion av den vid straffängelset i Uppsala anordnade ungdomsanstalten, därvid jag biträdades av byråchefen i överstyrelsen för yrkesutbildning K. Josephson.

I närvaro av fängelsets t. f. direktör Börje Nyblom besökte jag anstaltens snickeriverkstad, varefter arbetet vid tillfället bestod i tillverkning av bokhyllor och sänggavlar för krigsmaterielverket. I inspektionsprotokollet antecknades: För undervisningen, för vilken någon undervisningsplan icke fastställts, disponerades en maskinverkstad, en hopsättningsverkstad, ett ytbehandlingsrum och en trätork. Maskinutrustningen var tillfredsställande. Läroböcker stodo till elevernas förfogande. Lärarna hade god praktisk utbildning, varjämte de kunde åberopa genomgångna kurser vid yrkesskolor eller hantverksinstitut. Vid undervisningen i snickeri var arbetet i verkstaden redan från början inriktat på produktivt arbete. I samband med undervisningen i materiallära förekom på kvällstid en övningsserie, vilken i allmänhet utfördes på 10—

12 timmar. Ehuru till en viss del tämligen mångskiftande produktion förekom, var produktionen i andra hänseenden relativt ensidig i det att åtskilliga beställningar omfattade stora serier av likartade produkter såsom 400 stolar av samma slag, 1 000 sänggavlar, 107 bokhyllor, 217 bord. Samtliga beställningar gingo genom fångvårdens arbetskontor. Till underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel och till anskaffning av verktyg stod ett gemensamt belopp för hela anstalten till förfogande. Vid särskilda behov av komplettering kunde enligt uppgift extra anslag erhållas. Den teoretiska yrkesundervisningen omfattade material- och maskinlära (2 veckotimmar), yrkesritning med stillära (2 veckotimmar) samt yrkesräkning (2 veckotimmar). Undervisningen i material- och maskinlära samt yrkesritning med stillära omhändertogs av yrkeslärare, undervisningen i räkning av assistent med akademisk utbildning.

Nyblom yttrade under inspektionen: Något ordentligt växthus funnes icke å anstalten utan allenast ett mindre, gammalmodigt och av dålig beskaffenhet. Detta vore till skada för utbildningen i trädgårdsskötsel. Strafflagberedningen hade ju också i sitt betänkande angående verkställigheten av frihetsstraff m. m. uttalat, att växthus borde finnas vid samtliga anstalter. Likaså saknades gymnastiksal. Nu finge för ändamålet användas nedre hallen i fängelset, vilket ju vore otillfredsställande.

Å kronohäktet i Ystad, som jag besökte den 13 juni 1946, mottogs jag av häktets föreståndare Gösta Ringius.

Häktets trädgård var försedd med ett år 1945 uppfört växthus. Ringius upplyste, att växthuset varit till utomordentlig nytta för de intagnas yrkesutbildning samt att trädgårdsarbetet givit ett betydligt bättre ekonomiskt resultat efter växthusets tillkomst.

Av de intagna arbetade 13 man i trädgården och 15—20 man i skrädderi- verkstaden. Arbetet i verkstaden bestod i tillverkning av överdragskläder för statens järnvägars räkning samt personaluniformer av kläde till statens sinnessjukhus.

Yrkesmästaren Karl-Olof Boström uppgav: Beställningarna, som skedde genom fångvårdsstyrelsens arbetskontor, vore likartade år från år och bestode av uniformer, överdragskläder och kläder åt sinnessjukhusens patienter. Den egna personalens uniformer syddes också på verkstaden. Utom genom arbetskontoret hade icke mottagits andra beställningar än reparationsarbeten åt Ystads ålderdomshem, varom hemställen gjorts av stadens myndigheter. Såsom arbetsledare å verkstaden tjänstgjorde en utbildad skraddare. Någon teoretisk undervisning förekomme icke. Ej heller gäves någon undervisning i tillskärning. Ungdomsfängelsetiden vore alldeles för kort för en verklig yrkesutbildning. Lärotiden i skrädderi vore nämligen 4—5 år. Efter ett år kunde eleverna under handledning av arbetsledare sy överdragskläder, västar och byxor. Denna utbildning vore tillräcklig för att eleven skulle kunna få avlönad plats såsom förstaårs-lärling å skrädderi. Om eleverna toge vara på den utbild-

ning de erhöle å anstalten, skulle de efter frigivningen lätt kunna få plats i konfektionsfabrik. Efterfrågan på konfektionsarbetare vore stor, och utbildningen å anstalten lämpade sig synnerligen väl för en fortsättning inom konfektions-skrädderiet. Alltför få av eleverna fortsatte emellertid med skrädderiyrket. Resultatet av den korta utbildningen å anstalten måste anses mycket gott. Elevernas intresse för arbetet varierade högst avsevärt. I det stora hela kunde dock sägas, att eleverna visade sig intresserade av arbetet och gjorde så gott de kunde.

I sitt till mig i ärendet avgivna yttrande anförde överstyrelsen för yrkesutbildning följande.

Vid inspektionen den 20 februari 1946 av ungdomsanstalten å Skenäs hade bland annat konstaterats, att de för undervisningen använda lokalerna samt utrustningen med maskiner och verktyg ej syntes giva anledning till någon erinran. Möjligen borde en härdugn anskaffas i den mekaniska verkstaden. En sådan med erforderlig utrustning torde kunna anskaffas för cirka 2 000 kronor. Mot lärarnas kompetens i fråga om praktiskt yrkesarbete hade icke heller funnits något att erinra. Förutsättningar funnes sålunda för bedrivande av en rationell praktisk yrkesutbildning. Rättelse i fråga om vissa mindre tillfredsställande förhållanden borde dock vidtagas. För att utbildningen skulle bliva planmässig och för att man skulle erhålla garanti för att alla eleverna erhöle en allsidig utbildning, vilket nu icke syntes vara fallet åtminstone inom snickeriavdelningen, vore det nödvändigt, att undervisningsplaner funnes fastställda och att dessa planer verkligen följdes. Överstyrelsen kunde självfallet tillhandahålla förebilder till undervisningsplaner. Vid valet av arbetsuppgifter vore det av stor betydelse, att dessa uppgifter icke vore för ensidigt valda. Långa serier av samma eller likartade produkter borde sålunda icke förekomma i samma utsträckning som för närvarande. I den mån exempelvis målningsarbeten, vilka icke inginge i undervisningsplanen, måste utföras, borde givetvis icke samma elev under en längre tid sysselsättas därmed utan de olika eleverna endast kortare tid ägna sig däråt. För att på ett smidigare sätt kunna anpassa arbetsuppgifterna efter elevernas utbildningsstadium syntes arbetsanskaffning icke uteslutande böra ske genom den centrala myndigheten. Genom anskaffande av beställningar från förläggningssorten och dess omnejd torde mera varierande arbetsuppgifter kunna erhållas, då yrkesläraren hade möjlighet att välja lämpliga arbetsuppgifter. Vad teoriundervisningen beträffade gällde, att man måste uppställa kravet på fullgod kompetens i teoretiskt hänseende på de lärare, som handhade denna undervisning. I fråga om lärarna i såväl praktiskt arbete som teoretiska ämnen borde givetvis pedagogisk utbildning vara av stort värde. I de fall sådan utbildning icke förvärvats av lärarna syntes dessa böra hänvisas att genomgå någon av överstyrelsen anordnad pedagogisk utbildningskurs. Vad nu sagts om nödvändigheten av att undervisningsplanerna följdes gällde givetvis även i fråga om teoriunder-

visningen. Överstyrelsen ville i detta sammanhang framhålla, att svetsundervisningens rätta bedrivande torde förutsätta, att särskild undervisningsplan uppgjordes för densamma.

Vid inspektionsbesöket å ungdomsanstalten i Uppsala — anförde överstyrelsen vidare — hade konstaterats, att snickeriverkstadens utrustning var tillfredsställande. Mot lärarnas kompetens syntes ingen erinran kunna göras. Någon undervisningsplan hade emellertid icke funnits, och i fråga om vikten av att sådan funnes fastställd och bleve tillämpad vid undervisningen hänvisades till vad ovan anförts i fråga om Skenäsanstalten. Även om ensidigheten i arbetet vore mindre starkt framträdande än i fråga om sistnämnda anstalt, så syntes dock liknande synpunkter, som ovan anförts beträffande Skenäsanstalten, vara tillämpliga även i fråga om anstalten i Uppsala. Vad fritidsarbetet vid ungdomsanstalterna beträffade måste det givetvis vara värdefullt, om eleverna hade möjlighet att genom deltagande i korrespondenskurser, t. ex. genom anordnande av korrespondencirkular, förkovra sig i olika ämnen. För en del elever torde praktisk verksamhet exempelvis genom utförande av egna arbeten å verkstaden under fritiden även vara till fördel. All dylik verksamhet under fritiden borde självfallet vara helt frivillig. Överstyrelsen ville även understryka betydelsen av gymnastik och idrottsövningar. Enligt överstyrelsens uppfattning funnes, såsom framginge av vad ovan anförts, förutsättningar för att kunna meddela de å anstalterna i Skenäs och Uppsala intagna en i förhållande till utbildningstiden god grundläggande yrkesutbildning, därest undervisningen ordnades och bedreves planmässigt och arbetsanskaffningen sköttes på sådant sätt, att utbildningsbehovet i främsta rummet tillgodosåges. De ekonomiska synpunkterna borde sålunda komma i andra rummet. Givetvis skulle ännu bättre resultat av utbildningen kunna ernås, om utbildningstiden kunde förlängas. Med anledning av frågan, huruvida tillsynen av undervisningen vore tillräckligt effektiv ville överstyrelsen framhålla, att överstyrelsen hade svårt att bedöma detta spörsmål. Ett avhjälpande av de mindre tillfredsställande förhållanden som konstaterats påkallade givetvis särskilda direktiv och övervakning. Därest genom överstyrelsen en mera kontinuerlig inspektion av undervisningen vid fångvårdens ungdomsanstalter skulle befinnas önskvärd, ville överstyrelsen framhålla, att en sådan inspektionsverksamhet icke skulle förorsaka några kostnader, som behövde täckas med anslag för fångvården.

Fångvårdsstyrelsen hänvisade i sitt yttrande till en början till bestämmelserna i 58 § lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m, vari rörande ungdomsfängelse stadgas, att anstaltens styresman skall anvisa intagen lämpligt arbete samt att detta bör vara ägnat att bereda den intagne sådan teoretisk och praktisk utbildning i industriellt arbete, hantverk, jordbruk, husligt arbete eller annat yrke, som kan främja utsikterna för

honom att efter utskrivningen försörja sig. Vid valet av arbete bör hänsyn tagas till hans håg och fallenhet.

Därefter anförde fångvårdsstyrelsen följande.

En förutsättning för att det arbete, som anvisades den intagne, skulle leda till önskat resultat vore, att detsamma såsom i lagen angäves anpassades efter hans håg och fallenhet. För att uppnå detta syfte hade fångvårdsstyrelsen inlett samarbete med psykotekniska institutet vid Stockholms högskola, som enligt ett under våren 1946 gjort åtagande numera utförde anlagsundersökning och meddelade yrkesvägledning beträffande alla till ungdomsfängelse dömda män. Detta ägde rum å fångvårdsanstalten i Nyköping i samband med den undersökning av de intagna, som verkställdes jämlikt 56 § verkställighetslagen. På grundval av undersökningsresultaten placerades de intagna därefter å olika ungdomsanstalter och tilldelades sådant arbete, för vilket de befunnits äga de bästa förutsättningarna. Bestämmelsen i 58 § att arbetet skulle vara ägnat att bereda den intagne teoretisk och praktisk yrkesutbildning hade fångvårdsstyrelsen sökt realisera så, att arbetet lagts upp i huvudsak efter mönster från yrkesskolorna. Huvudvikten hade sålunda lagts vid utbildning i praktiskt verkstadsarbete. För den teoretiska undervisningen hade i tillämpliga delar gällt samma, av skolöverstyrelsen godkända undervisningsplaner, som följts vid Stockholms stads yrkesskolor. Teoretisk yrkesundervisning hade organiserats hösten 1938 vid ungdomsanstalten å Skenäs (mekaniska arbeten, jordbruk och trädgårdsskötsel) samt i Uppsala (snickeri). Undervisningen, som bedreves med anlitan av såväl anstalternas egna lärarkrafter som utomstående fackmän, hade pågått i avsedd omfattning under läsåren 1938/39—1940/41. Av krisförhållandena föranledda svårigheter, bland annat nödvändigheten att inskränka transporter med automobil, hade emellertid under år 1941 medfört, att det icke längre blivit möjligt att för den teoretiska undervisningen anlita lärarkrafter utifrån, varför denna del av undervisningen måst begränsas till sådana ämnen, i vilka undervisningen kunde meddelas av anstalternas egen personal. Denna utveckling hade givetvis varit beklaglig, och fångvårdsstyrelsen ansåge det synnerligen angeläget, att den teoretiska yrkesundervisningen snarast möjligt kunde återupptagas i den omfattning, som avsåges i undervisningsplanerna. I den för budgetåret 1946/47 fastställda staten för fångvården hade för undervisning i skolämnen, för utbildning i hantverk, industriella yrken och jordbruk samt för handledning i gymnastik och idrott vid företrädesvis ungdomsanstalter ävensom för yrkesrådgivning åt ungdomsfängelse ådömda personer upptagits ett belopp av högst 3 800 kronor. Det vore icke möjligt att inom ramen för detta anslag anordna en tillfredsställande teoretisk yrkesundervisning vid ungdomsanstalterna, om för densamma skulle i någon nämnvärd utsträckning anlitas lärarkrafter utanför fångvården. Sådana lärarkrafter vore emellertid synnerligen önskvärda för ernående av en något så när allsidig undervisning enligt de tillämpade kursplanerna. Styrelsen avsåge också att till ett kommande år före-

slå en avsevärd höjning av detta anslag. I den begränsade omfattning som tillgängliga resurser medgäve påginge för närvarande teoretisk yrkesundervisning vid ungdomsanstalten å Skenäs — utom i mekaniska arbeten och jordbruk jämväl i snickeri — samt vid ungdomsanstalten i Uppsala — förutom i snickeri även i trädgårdsskötsel. Fångvårdsstyrelsen förberedde undervisning vid ungdomsanstalten i Ystad i skradderi och trädgårdsskötsel. För undervisningen tillämpades eller komme att tillämpas av yrkesöverstyrelsen godkända undervisningsplaner. I sitt den 14 november 1944 avgivna betänkande hade strafflagberedningen föreslagit — förutom en rad andra nybyggnads- och förbättringsarbeten — att växthus skulle anordnas vid bland annat ungdomsanstalterna i Uppsala och å Skenäs. Vid prövning av frågan om anvisande av medel till dylika arbeten hade emellertid chefen för justitiedepartementet uttalat, att medel för bland annat uppförande av varmväxthus icke skulle upptagas, varemot det vore av vikt, att upphuggning av cellfönster m. m. komme till stånd. Detta departementschefens uttalande torde emellertid ej behöva tolkas så, att uppförande av växthus skulle vara skjutet på framtiden, utan böra givas den innebörden, att sådana arbeten tillsvidare fått stå tillbaka för andra arbeten, som ansetts ännu viktigare. Växthuset vid ungdomsanstalten i Uppsala hade under sommaren 1946 reparerats och kunde tillsvidare anses hjälpligt fylla behovet därstädes. Att behovet av växthus vid ungdomsanstalten å Skenäs vore synnerligen stort ville styrelsen understryka.

Fångvårdsstyrelsen betonade även den stora svårighet för yrkesutbildningen, som låge i den korta tiden för de intagnas vistelse på ungdomsanstalterna och som gjorde det omöjligt att sammanhålla eleverna till bestämda kurser eller i klasser. Tiden för vistelsen uppginge för närvarande till i genomsnitt ungefär ett år. Med frånräknande av två månader på intagningsanstalten (Nyköping) komme för utbildning på de egentliga ungdomsanstalterna att återstå endast cirka tio månader. Det torde utan vidare vara uppenbart, att en ändamålsenlig yrkesutbildning icke kunde medhinnas under en så begränsad tidrymd, och starka skäl kunde ur denna synpunkt tala för en förlängning av minimitiden. Under nu rådande förhållanden kunde yrkesundervisningen endast bliva av förberedande art. En fullständig utbildning skulle emellertid kräva en tid av två till fyra år. En så lång tid för anstaltsvistelsen måste ur andra synpunkter betraktas som olämplig och i många fall skadlig. Andra utvägar syntes därför böra sökas. En sådan vore om den intagne finge tillfälle att efter utskrivningen fortsätta den inom anstalten påbörjade utbildningen i egenskap av lärling hos någon hantverksmästare eller såsom elev vid allmän yrkesskola. Denna möjlighet kunde väl anses finnas redan nu, men de för ändamålet tillgängliga medlen vore alldeles otillräckliga. Genom ett arrangemang av ovan skisserad art kunde utbildningen under tiden för vistelsen å ungdomsanstalt läggas upp efter andra linjer och inordnas såsom ett grundläggande stadium, ett första skolår, i en sedermera fortgående, mera omfattande utbildning.

Vidare anförde fångvårdsstyrelsen: Arbetsanskaffningen skedde, såsom vid inspektionen framkommit, i huvudsak centralt genom styrelsens arbetsbyrå. Statsförvaltningarna vore jämlikt Kungl. Maj:ts skrivelse den 28 maj 1926 (SFS 200/1926) ålagda att vid behov av arbeten vända sig till fångvården. Stora möjligheter förelåge därför att erhålla varierande arbetsuppgifter. Någon anledning att frångå systemet med central arbetsanskaffning, som enligt erfarenhet såväl i Sverige som i utlandet visat sig vara förutsättningen för att överhuvud taget åstadkomma en jämn och mera kvalificerad sysselsättning för i fångvården intagna, syntes därför icke föreligga. Att såsom ifrågasatts utföra reparationer åt privatpersoner vore sålunda enligt fångvårdsstyrelsens erfarenhet icke att förorda. Bland annat skulle detta leda till att arbetsuppgifternas art bleve slumpvis bestämd, utan möjlighet till en systematisk träning i ett visst arbete. Såvitt styrelsen kunde bedöma, vore väl ett sådant förfarande icke heller vid andra yrkesutbildningsanstalter det vanliga förrän på ett senare stadium, när eleven hade vunnit färdighet i sitt yrke. Vad serietillverkningar anginge, undveke arbetsbyrån stora serier vid tilldelning av arbeten till ungdomsanstalterna. Sådana tillverkningar förekomme dock, men vid sidan därav finnes alltid enstaka arbetsuppgifter, varigenom en önskvärd variation kunde uppnås. I fråga om serietillverkningar ålåg det vederbörande arbetsledare att se till, att de intagna finge syssla med olika detaljer och därigenom få erfarenhet av hela produktionsprocessen. Det borde framhållas, att klientelet på ungdomsanstalterna vore mycket heterogent. En stor del av de intagna komme enligt vad erfarenheten visat att ägna sig åt andra yrkesgrenar än dem, med vilka de sysselsatts inom anstalten. För dessa, som vanligen bleve tempoarbetare inom industrien, i den mån deras bristande utrustning icke hänvisade dem till vanligt grovarbete, hade säkerligen ett arbetssätt inom fångvårdsanstalten, där serietillverkningar förekomme, varit till god nytta som arbetsträning. Styrelsen ville även framhålla, att de intagna enligt vid ungdomsanstalten å Skenäs vunnit erfarenhet, i varje fall i fråga om mekaniska arbeten, syntes ha större intresse för produktivt arbete än för utförande av övningsserier. Arbetsledarna vid anstalterna ägde samtliga god praktisk och i allmänhet även tillfredsställande teoretisk utbildning. För främjande av deras fackliga fortbildning hade Kungl. Maj:t genom beslut den 7 juni 1946 på förslag av fångvårdsstyrelsen medgivit, att befattningshavare vid verkstadsdriften, till ett antal av högst 15 årligen, finge deltaga i sådana utom styrelsen anordnade kurser, som av styrelsen prövades erforderliga för den fackliga utbildningen. Däremot vore endast ett fåtal av dem pedagogiskt skolade. I syfte att avhjälpa bristen i sistnämnda avseende hade fångvårdsstyrelsen nyligen anmält en arbetsledare från Skenäs- och en från Uppsalaanstalten till genomgående av en av överstyrelsen för yrkesutbildning anordnad pedagogisk utbildningskurs. Fångvårdsstyrelsens avsikt vore att efter hand bereda samtliga arbetsledare vid ungdomsanstalterna tillfälle deltaga i sådana kurser. Enligt den av fångvårdsstyrelsen den 12 juli 1946 framlagda planen

för omorganisation av fångvårdens anstaltsväsende m. m. i anledning av straffverkställighetsreformen skulle en rationell yrkesutbildning vid ungdomsanstalterna och en effektiv fostran till arbete därstädes kunna främjas, om en särskild arbetsföreståndare kunde anställas vid dessa anstalter, en befattningshavare som skulle ha till uppgift att svara för arbetsdriften i dess helhet, meddela praktisk yrkeshandledning å de olika arbetsplatserna samt biträda med teoretisk yrkesundervisning. Detta önskemål räknade styrelsen med att kunna förverkliga i samband med nedläggandet av fångvårdsanstalten å Långholmen, i det att arbetsassistenten därstädes då kunde överflyttas till förslagsvis ungdomsanstalten å Skenäs. I sitt i förevarande ärende avgivna utlåtande hade överstyrelsen för yrkesutbildning framhållit önskvärdheten av att den mekaniska verkstaden vid ungdomsanstalten å Skenäs utrustades med härdugn. Att en sådan icke tidigare anskaffats berodde på att den vid fångvårdsanstalten å Långholmen befintliga härdugnen avsetts att överflyttas till Skenäsanstalten i samband med det planerade nedläggandet inom en nära framtid av den mekaniska verkstaden vid den förstnämnda anstalten. Vid den översyn av undervisningsplanerna, med vilken fångvårdsstyrelsen för närvarande vore sysselsatt, använde sig styrelsen av de förebilder, som yrkesöverstyrelsen tillhandahölle. Fångvårdsstyrelsen avsåg även att i enlighet med överstyrelsens förslag upprätta särskild undervisningsplan för svetsning.

Fångvårdsstyrelsen framhöll slutligen, att överenskommelse träffats med yrkesöverstyrelsen om ett kontinuerligt samråd rörande yrkesutbildningen, därvid särskild uppmärksamhet komme att ägnas frågan om tillsyn av undervisningen och om en effektiviserad yrkesutbildning överhuvud taget. Med anledning av vad i ärendet anförts om gymnastiksalar och idrottsplaner vid ungdomsanstalterna meddelade fångvårdsstyrelsen, att Kungl. Maj:t på framställning av fångvårdsstyrelsen anvisat medel till dels anläggande av idrottsplan vid ungdomsanstalten å Skenäs, dels förbättring av idrottsplanen vid ungdomsanstalten i Uppsala. Behovet av en gymnastiksal på Skenäs hade länge varit känt, och fångvårdsstyrelsen hade redan den 16 september 1939 hemställt, att ett gymnastikhus med två lektionssalar skulle uppföras vid anstalten. Frågan hade efter förnyad framställning från fångvårdsstyrelsen förelagts 1941 års riksdag, som beslutat att å tilläggsstat II till riksstaten anvisa 58 000 kronor för ändamålet. Anslaget vore emellertid av beredskapsnatur och kunde endast få disponeras under vissa villkor, i händelse av arbetslöshet och dylikt.

Ungdomsfängelnsnämnden anförde i sitt yttrande följande.

Syftet med införandet av den inom vissa gränser tidsbestämda behandlingsformen ungdomsfängelse vore främst att genom teoretisk och praktisk yrkesutbildning samt andra uppfostringsåtgärder under anstaltstiden ävensom genom tillsyn och annan eftervård efter utskrivningen bereda unga brottslingar bättre möjligheter att anpassa sig i samhället. Man hade räknat med,

att uppfostrings- och utbildningssynpunkterna ofta skulle nödvändiggöra en längre frihetsförlust än den som skulle ifrågakomma, om den brottslige dömdes till tidsbestämt straff. Detta hade ansetts försvarligt med hänsyn därtill, att den mera långvariga särbehandlingen ytterst åsyftade den dömdes eget bästa och därjämte skulle försiggå under väsentligt friare former än dem som då tillämpades för straff- och fängelsefångar. Ungdomsfängelse skulle dock ej ifrågakomma mot tillfällighetsbrottslingar och dem vilkas behov av fostran kunde tillgodoses genom villkorlig dom under effektiv uppsikt, utan den nya behandlingsformen skulle förbehållas brottslingar som för sin fostran till arbete och laglydnad vore i behov av omhändertagande på särskild, för dylik fostran inrättad anstalt. Det hade icke ansetts lämpligt att i lagen utsätta någon absolut minimitid för anstaltsvistelsen. Då en fostrande behandling sällan kunde förväntas giva varaktigt resultat, därest den ej omfattade åtminstone ett år, hade emellertid föreskrivits, att utskrivning ej finge ske tidigare än efter ett år med mindre särskilda skäl därtill föranledde. I fråga om anstaltstidens längd hade vidare framhållits, att utskrivning givetvis borde ske när den intagne vunnit sådan stadga i sinnesriktning och uppförande, att man kunde hysa grundad förhoppning om att han skulle förhålla sig väl utom anstalten.

Enligt den praxis, som ungdomsfängelsenämnden tillämpat i utskrivningsfrågor — anförde nämnden vidare — hade anstaltstiden för de dömda i regel hållit sig kring ett år med relativt oväsentliga variationer uppåt och nedåt. Detta stode i god överensstämmelse med uttalanden, som under förarbetena till lagstiftningen gjorts om önskvärdheten av en fast praxis i utskrivningsfrågor. För de återintagna hade anstaltstidens längd måst bliva mera varierande allt efter omständigheterna i de särskilda fallen. Beträffande spørsmålet huruvida utbildningssynpunkter borde föranleda en förlängning av den anstaltstid, som nu tillämpades, hyste nämnden den uppfattningen att detta av skilda anledningar icke borde ifrågakomma för vare sig hela klientelet eller vissa intagna, för vilka behovet av utbildning vore särskilt stort eller utsikten att nå ett gott utbildningsresultat särskilt gynnsam. Denna uppfattning grundade nämnden bland annat på det förhållandet att redan den i lagen fastställda normala minimitiden av ett år i regel innebure en icke oväsentlig ökning av frihetsförlustens längd i jämförelse med de tidsbestämda frihetsstraff, som kunnat ifrågakomma. En ytterligare förlängning av anstaltstiden skulle för de intagna säkerligen icke framstå såsom en hjälpåtgärd utan som en betydande straffskärpning och skulle därigenom kunna medföra psykologiska verkningar, som måhända vore ägnade att försämra i stället för att förbättra resultatet av behandlingen i dess helhet. En särskild anledning att icke förlänga anstaltstiden utgjorde det förhållandet att ungdomsfängelse, såvitt anginge de intagnas behandling å anstalt, efter genomförandet av 1945 års verkställighetsreform icke längre framstode som nämnvärt lindrigare än de vanliga frihetsstraffen.

Slutligen anförde ungdomsfängelsenämnden följande.

Då den i regel mera långvariga anstaltsbehandling, som ungdomsfängelse innebure, främst vore motiverad av önskvärdheten att tillgodose den dömdes behov av särskild fostran och utbildning, vore det givetvis angeläget att detta syfte i möjligaste mån främjades genom lämpliga organisatoriska och andra åtgärder. Ehuru tidsförhållandena under åtskilliga år i viss mån hämmat utvecklingen på detta område, måste det anses, att ungdomsanstalterna kunnat i stort sett väl fullgöra sina uppgifter. Förbättringar kunde emellertid åvägbringas. Beträffande de anstalter, om vilka i ärendet vore fråga — Skenäs, Ystad, Uppsala och Åby — ville nämnden i anslutning till vad som framhållits av överstyrelsen för yrkesutbildning och fängvårdsstyrelsen understryka önskvärdheten av att ekonomiska hänsyn icke skulle behöva leda till frångående av fastställda undervisningsplaner eller eftersättande av den teoretiska undervisningen, att serietillverkning icke av dylika hänsyn tillätes inkräkta på arbetsuppgifternas mångsidighet, att utbildningsmöjligheterna ökades, att de intagna finge ökade möjligheter till studier och utbildning under fritid samt att lärarna i mån av behov erhöle kompletterande utbildning. I detta sammanhang finge även framhållas behovet av gymnastiksalar och idrottsplaner. Vad särskilt anginge Skenäs ville nämnden framhålla, att det icke kunde anses lämpligt att genom anslaget bibehållande å beredskapsstat uppskjuta den angelägna frågan om en gymnastiksal där till en obestämmd framtid, då arbetslöshet kunde tänkas inträda. I fråga om arbetets organisation vore nämnden icke övertygad om att några fördelar skulle kunna uppnås genom att arbetsanskaffningen i viss utsträckning decentraliserades till anstalterna, och nämnden ville i detta hänseende återropa vad strafflagberedningen anført i sitt betänkande om verkställigheten av frihetsstraff m. m. Däremot borde det hälsas med tillfredsställelse, att överstyrelsen för yrkesutbildning förklarat sig villig att ställa sin sakkunskap till förfogande för inspektion av utbildningen vid ungdomsanstalterna samt att fängvårdsstyrelsen träffat överenskommelse med överstyrelsen om ett kontinuerligt samråd rörande yrkesutbildningen. Även om förbättringar genomfördes i fråga om undervisning och utbildning, torde det likväl komma att förhålla sig så, att åtskilliga av de till ungdomsfängelse dömda icke kunde erhålla någon egentlig utbildning eller endast otillräcklig utbildning i ett yrke, som beredde dem försörjning efter frigivningen. De under åren 1944 och 1945 på prov utskrivna hade till övervägande del icke kunnat efter utskrivningen sysselsättas i det yrke, vari de erhållit utbildning under anstaltstiden. Proportionerna vore särskilt ogynnsamma för vissa anstalter — Uppsala och Ystad — där det för fostran och utbildning i mindre grad mottagliga klientelet intoges. Såsom fängvårdsstyrelsen framhållit torde förklaringen till det anförda förhållandet ofta vara att de intagnas psykiska beskaffenhet icke medgäve, att de sysselsattes i mera kvalificerade yrkesgrenar än grovarbete och tempoarbete. I sådana fall vore det utsiktslöst att söka åvägbringa förbättring genom ökad

yrkesutbildning, utan man finge nöja sig med att på anstalten försöka vänja den intagne vid ordentligt arbete och därigenom väcka hans arbetshåg. I de fall då något stode att vinna genom yrkesutbildning kunde det ibland vara lämpligt, att denna förlades utom anstalten. Så skedde redan nu i viss utsträckning genom den s. k. frigången, som innebure att den intagne under längre eller kortare tid finge utföra arbete eller genomgå yrkesutbildning utom anstalten. En utvidgning av frigångssystemet, av vilket goda erfarenheter vunnits, kunde genomföras med stöd av 58 § lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m., vilken beträffande de till ungdomsfängelse dömda icke upptoge samma begränsningar för tillämpning av frigång som för övriga kategorier utan överläte åt fångvårdsstyrelsen att efter samråd med ungdomsfängelsenämnden meddela närmare bestämmelser därom. Utbildningen kunde äga rum hos enskilda arbetsgivare, t. ex. en yrkesskicklig hantverkare, men även, såsom någon gång skett, vid statlig eller kommunal yrkesskola. När tillfälle till en i det särskilda fallet lämplig utbildning icke kunde beredas på anstaltsorten, kunde det någon gång befinnas möjligt och lämpligt att medge permission och hänvisa den intagne till utbildning på annan ort, detta i synnerhet om det funnes grundad anledning att antaga att utbildningen kunde fortsättas efter utskrivningen. En vidgad användning av permission hade stöd i 59 § verkställighetslagen. Nämnden hade vidare uppmärksamheten riktad på spörsmålet om förutsättningarna för att i ökad utsträckning bereda den dömda fortsatt yrkesutbildning efter utskrivningen på prov, antingen så att han finge undergå utbildning under dagen vid statlig eller kommunal yrkesskola eller så att det ålades honom att skaffa sig viss yrkesutbildning under fritid. Med hänsyn till det bistånd som kunde påräknas från överstyrelsen för yrkesutbildning hoppades nämnden, att de utskrivna i större utsträckning än för närvarande skulle erhålla tillfälle att fullfölja den utbildning, som påbörjats under anstaltstiden. Såsom fångvårdsstyrelsen framhållit torde vissa anslagsökningar bliva erforderliga, men detta borde enligt nämndens mening icke få lägga hinder i vägen för en utveckling i den nu antydda riktningen.

Då mina iakttagelser vid inspektionerna och vad i de avgivna yttrandena blivit upplyst syntes mig vara förtjänt av beaktande vid behandlingen av anslagsäskanden för ungdomsanstalterna samt vid meddelande av föreskrifter rörande yrkesundervisningen vid dessa anstalter, överlämnade jag handlingarna i ärendet till chefen för justitiedepartementet för kännedom.

III. Framställningar till Konungen.

1. Framställning angående ersättning av allmänna medel till person, som obehörigen införpassats till sinnessjukhus.

Under hänvisning till sin i skrivelse till Ö. Ä. den 22 augusti 1946 lämnade redogörelse för hurusom Rune Svensson från Visby till följd av förväxling med från sinnessjukhus försöksutskrivne Harald Rune Yngve Svensson blivit anhållen i Stockholm och förd till S:t Olofs sjukhus i Visby (se ovan sid. 136 o. f.) anförde tjänstförrättande justitieombudsmannen Beckman i en till Konungen samma dag avlåten skrivelse följande:

Såsom ersättning för den felaktiga införpassningen har sjukhuschefen vid nämnda sjukhus Viktor Vikgren lämnat Rune Svensson 25 kronor. Rune Svenssons fader, cementgjutaren Karl J. Svensson, Broväg, Visby, har i egenkap av målsman för sonen hos J. O. hemställt om ytterligare ersättning till Rune Svensson med 75 kronor, under motivering att, om Rune Svensson icke anhållits av polisen, han med största sannolikhet fått arbete hos en matvarufirma i Stockholm inom de närmaste dagarna efter anhållandet.

På grund härav får jag till den åtgärd Eders Kungl. Maj:t kan finna omständigheterna påkalla anmäla, att enligt min mening ersättning för den felaktiga införpassningen icke kan avkrävas någon befattningshavare på grund av fel eller försummelse i tjänsten men att starka billighetsskäl synas mig tala för att ersättning tillerkännes Rune Svensson av allmänna medel. Jag vill särskilt framhålla, att omständigheterna i förevarande fall äro nära jämförliga med dem som avses i lagen den 13 april 1945 om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.

Genom beslut den 15 november 1946 har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att av femte huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter till Karl J. Svensson i hans ovannämnda egenkap utbetala 75 kronor såsom ersättning för den obehöriga förpassningen av Rune Svensson till S:t Olofs sjukhus.

2. Framställning angående förtydligande av bestämmelserna om skyldighet att vid ansökningar enligt vissa lagar om tillstånd att förvärva fast egendom bifoga fångeshandlingen i huvudskrift, m. m.

Den 31 oktober 1946 avlät jag till Konungen följande framställning:

I 1 och 2 §§ lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag är förbud meddelat för utländsk medborgare och utländska bolag och samfälligheter ävensom för vissa svenska bolag och för svenska ekonomiska föreningar att utan Konungens för särskilt fall givna tillstånd förvärva fast egendom, gruva m. m.

Enligt 4 § i lagen må emellertid utan hinder av nämnda förbud svenskt bolag eller svensk förening förvärva hus, tomt, upplagsplats, mindre stenbrott, mindre grus- eller lertag, mindre vattenfall, mindre torvmosse eller dylikt, om egendomen i den ordning 5 § stadgar prövas vara behövlig för bolagets eller föreningens verksamhet. Den i denna paragraf stadgade prövning åligger K. B. i det län, där den fasta egendomen är belägen.

I 5 § heter det: Äskas sådan prövning, som i 4 § sägs, eller vill någon jämlikt 1 eller 2 § söka Konungens tillstånd att förvärva fast egendom, skall ansökan jämte fångeshandlingen ingivas till K. B. inom tre månader från det fånget skedde. — — — — Sökes Konungens tillstånd, åligger K. B., såframt ej förvärvet godkännes enligt 4 §, att insända handlingarna jämte eget utlåtande till Konungen.

I lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom stadgas, att bolag, förening eller stiftelse ej må i andra än vissa angivna fall förvärva fast egendom å landet eller i stad utanför det till bebyggande planlagda området.

Enligt 3 § må emellertid bolag, förening eller stiftelse förvärva fast egendom, som i den ordning 6 § stadgar prövas äga sitt huvudsakliga värde i åbygnaden eller huvudsakligen vara avsedd till tomt, upplagsplats, idrottsplats eller dylikt eller att nyttjas på i lagrummet närmare angivet sätt. Sådan prövning verkställes av K. B. i länet.

Jämlikt 4 § äger Konungen under vissa förutsättningar giva bolag, förening eller stiftelse tillstånd att förvärva fast egendom av annan beskaffenhet än i 3 § sägs. På grund av särskilda omständigheter må, enligt 5 §, Konungen även i andra fall än i 4 § angivas medgiva bolag, förening eller stiftelse att förvärva fastighet.

I 6 § heter det: Äskas sådan prövning, som i 3 § sägs, eller vill bolag, förening eller stiftelse jämlikt 4 eller 5 § söka Konungens tillstånd att förvärva fast egendom, skall ansökan jämte fångeshandlingen ingivas till K. B. inom tre månader från det fånget skedde.

Med stöd av bemyndigande i ovannämnda lagar har Kungl. Maj:t respektive den 30 maj 1916 och den 18 juni 1937 utfärdat kungörelser med föreskrifter rörande den utredning, som erfordras för prövning av ansökningar om tillstånd enligt ovannämnda lagar att förvärva fast egendom m. m. I båda kungörelserna stadgas, att vid sådan ansökning skall fogas, "jämte fångeshandlingen", vissa intyg och andra handlingar av närmare angiven beskaffenhet.

I en till mig inkommen skrift har juris kandidaten N. O. Roland i Sollefteå anfört, att det i rättspraxis visat sig vara oklart vad som i ovan angivna lagar avsåges med uttrycket "fångeshandlingen". I regel hade vid ansökningar av ifrågavarande slag ansetts tillfyllest, att fångeshandlingen ingivits i bestyrkt avskrift. Huvudskriften ingåves merendels samtidigt till vederbörande domstol med ansökan om vilande lagfart. Inskrivningsdomaren måste för att

kunna underkasta fånet en allsidig prövning ha tillgång till originalet, något som också förutsattes i lagfartsförordningen. Förhållandet vore icke detsamma beträffande förstnämnda ansökningar. I dessa fall skulle endast förvärvarens person eller den förvärvade egendomens beskaffenhet undersökas. Enligt tillämpningskungörelse till lagen den 21 december 1945 om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet skulle ansökan om tillstånd att förvärva sådan fastighet åtföljas av fångeshandlingen, därest sådan upprättats, ”i huvudskrift eller bestyrkt avskrift”. Det syntes vara ett välgrundat önskemål, att även i nu avsedda fall fångeshandlingen finge ingivas enbart i bestyrkt avskrift, trots att detta icke klart utsades i hithörande författningar. Med hänsyn till den långa väntetid man finge räkna med på grund av yttrandes inhämtande från underordnade myndigheter, nämnder, tjänstemän m. fl. vore det även ur rättssäkerhetssynpunkt av intresse för allmänheten att kunna ingiva enbart avskrifter av fångeshandlingen. För att tillgodose pågående rationaliseringssträvanden inom förvaltningen syntes det vara tillräckligt, om vid ansökningen fogades två bestyrkta avskrifter av fångeshandlingen, den ena avsedd att stanna hos vederbörande myndighet, den andra avsedd att med påstämplad resolution återgå till sökanden.

Sedan i anledning av innehållet i Rolands skrift Ö. Ä. anmodats avgiva yttrande i ärendet, har Ö. Ä. i avgivet utlåtande anfört, bland annat, följande.

Med de i 5 § lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m. och 6 § lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom nyttjade ordalagen syntes lagstiftaren ha avsett, att fångeshandlingen skulle ingivas till den prövande myndigheten i huvudskrift. Erinras kunde, att i 4 § första stycket lagfartsförordningen föreskrevs, att lagfartssökande skulle ”uppvisa sin fångeshandling”, vilket uttryck tolkades så, att det vore huvudskriften som skulle uppvisas. Att denna tolkning vore oomtvistlig syntes emellertid beroende på en jämförelse med innehållet i paragrafens andra stycke. I 3 § in-teckningsförordningen hade lagstiftaren beträffande sökande av in-teckning funnit nödigt utsäga, att fordringshandlingen skulle ingivas i huvudskrift. Detta kunde ha berott på att författningstexten eljest icke skulle givit någon ledning för bedömande av frågan, huruvida en avskrift finge godtagas. Från ett annat lagstiftningsområde kunde anföras ett exempel, som i viss mån anknöte till de förut anförda. I 54 § utsökningslagen talades om att den, som ville erhålla utmätning på grund av dom eller utslag, hade att till utmätningsmannen ingiva domen eller utslaget. Såväl i Tryggers kommentar till utsökningslagen som i det av justitierådet Alexanderson författade avsnittet ”Utsökning” av ”Lärobok i rättskunskap för blivande landsfiskaler, IV” hade anförts, att även en vidimerad avskrift i regel borde godtagas. På grund av vad ovan anförts syntes enligt Ö. Ä:s mening kunna antagas, att i sådana fall, då i lagstiftningen ej uttryckligen angivits, att handling skulle ingivas i original, eller av lagen ifråga eller andra omständigheter ändock tydligt framginge, att så

måste ske, myndighet borde anses äga befogenhet att pröva anhängiggjort ärende på grundval av en bestyrkt avskrift. Om särskilt skäl funnes föreligga att betvivla riktigheten av avskriften, syntes myndigheten dock få anses pliktig att infordra huvudskriften. Vad beträffade länsstyrelsens prövning av ansökningar enligt de ovan först berörda lagarna, syntes den enda omständighet, som kunde påkalla att fångeshandling företeddes i original, vara myndighetens intresse av att på det mest otvetydiga sätt förskaffa sig visshet om att fånget icke skett tidigare än tre månader före dagen för ansökningens ingivande, i vilket fall fånget vore ogillt. Originalen kunde t. ex. utvisa, att det ursprungliga datum överkorsats och ersatts med ett senare, liggande inom tremånadersgränsen. Länsstyrelsen borde i så fall ha anledning söka utröna, under vilka omständigheter förändringen vidtagits. Då emellertid säljaren och köparen syntes ha möjlighet att, för den händelse fånget enligt nämnda lagar vore ogillt, upprätta nytt avtal, torde en av dem gemensamt vidtagen ändring av dateringen sakna reell betydelse. Ö. Ä. vore därför benäget anse, att länsstyrelse (Ö. Ä.) borde som regel kunna pröva ansökning i ärende, varom här vore fråga, utan hinder därav att fångeshandlingen bifogats ansökningen blott i bestyrkt avskrift, men funne sig på samma gång böra framhålla önskemålet, att lagstiftningen i ämnet förtydligades. Med nuvarande ordalydelse i ifrågasvarande lagar komme helt visst i flertalet fall sökande att ingiva fångeshandlingen i original, varför, då någon gång sökande ingåve allenast en avskrift, föredragande som ej tidigare haft dylikt fall till handläggning nödgades nedlägga ett reellt sett onödigt arbete på utredning av frågan, om avskriften kunde godtagas.

På anmodan har därefter länsstyrelsen i Västernorrlands län avgivit yttrande i ärendet, däri länsstyrelsen anför följande.

Vid prövning av ansökningar jämlikt lagen den 30 maj 1916 och lagen den 18 juni 1925 hade länsstyrelsen i de fall, då fångeshandlingen i huvudskrift icke bifogats, regelmässigt godtagit av två personer bestyrkt avskrift därav. Anledningen till att i vissa fall originalen icke bifogades ansökningen till länsstyrelsen kunde ju, såsom av Roland framhölls, vara den att ansökan om vilande lagfart samtidigt ingivits till vederbörande inskrivningsdomare, därvid fångeshandlingen i original skulle företes. När sedermera lagfartsärendet slutligen prövades, hade inskrivningsdomaren att tillse, att länsstyrelsens resolution avsåge just det fång, varå lagfart söktes. Länsstyrelsen ansåge emellertid i likhet med Ö. Ä., att det vore till fördel, om ifrågasvarande bestämmelser i de båda lagarna förtydligades i berörda hänseende. Mot det av Roland föreslagna sättet för expediering av ansökningar enligt ifrågasvarande båda lagar syntes intet vara att erinra.

Enligt vad som framgår av den till 1916 års riksdag avlåtna propositionen nr 137 med förslag till lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast

egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag hade de här ifrågavarande bestämmelserna i 5 § lagen den 30 maj 1916, till vilka en motsvarighet fanns redan i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom, upptagits i 7 § i ett inom justitiedepartementet upprättat, den 2 juli 1915 till lagrådet remitterat förslag till lag om kontroll å vissa förvärv av rätt till fast egendom eller gruva.

Vid behandlingen i lagrådet av ovannämnda 7 § anförde tre ledamöter av lagrådet följande: Om, på sätt av ledamöterna förut föreslagits, den i 6 § förutsatta prövningsrätten borttoges, kunde föreskrifterna i de fem första styckena av 7 § ersättas av ett stadgande av innehåll, att den, som ville söka Konungens tillstånd att förvärva fast egendom, skulle inom viss angiven tid till K. B. i det län, där den fasta egendomen vore belägen, ingiva sin ansökan jämte bestyrkt avskrift av fångeshandlingen, varefter det skulle åligga K. B. att med eget utlåtande skyndsamt insända handlingarna till vederbörande statsdepartement, samt att om den föreskrivna tiden försuttes eller ansökan, som i behörig tid ingivits, bleve av Konungen avslagen, fånget skulle vara ogillt.

En ledamot av lagrådet framhöll, bland annat, att i 7 § kunde stadgas, *att* där fast egendom överlättes till utlänning eller till sådant svenskt bolag, som borde likställas med utländskt rättssubjekt, ansökan om tillstånd till förvärvet med bifogande i bestyrkt avskrift av fångeshandlingen skulle till Konungen ingivas inom två månader från det fånget skedde, *att* lagfart å fånget ej finge beviljas, innan Konungens tillstånd till förvärvet meddelats, *att* där tiden för ansökans ingivande försuttes eller ansökan, som ingivits inom föreskriven tid, avsloges, avtalet skulle återgå, samt *att* i sådant fall, där på grund av fånget ansökan om lagfart förklarats vilande, samma ansökan skulle av rätten på anmälan avslås.

I det omarbetade lagförslag, som i ovanberörda proposition förelades 1916 års riksdag, upptogs ifrågavarande bestämmelser i 5 §. Tiden för ansökans ingivande var bestämd till ett år från det fånget skedde. Vid propositionens avlåtande anförde chefen för justitiedepartementet i denna del allenast, att bestämmelserna i 5 § överensstämde med stadgandena i det remitterade lagförslagets 7 §. Propositionen blev med vissa jämkningar i nämnda del antagen av riksdagen. Något vidare uttalande i frågan om fångeshandlingens bifogande i original eller avskrift gjordes icke. Genom lag den 3 maj 1918 bestämdes fatalitetiden för ansökans ingivande till tre månader.

Vid tillkomsten av lagen den 18 juni 1925 var frågan, huruvida den rörande egendomens förvärvande upprättade handlingen skulle företes i original vid ansökan om tillstånd till förvärvet, icke föremål för särskilt uttalande.

Förarbetena till ifrågavarande lagar lämna sålunda icke något avgörande svar på spørsmålet, huruvida fångeshandlingens bifogande i original är en nödvändig förutsättning för prövning av ansökan om tillstånd att förvärva i lagarna avsedd egendom. De anförda uttalandena inom lagrådet giva dock

vid handen, att lagrådets ledamöter varit av den uppfattningen, att en bestyrkt avskrift av fångeshandlingen skulle vara tillräcklig för sådan prövning. Något vägande skäl för uppställande av fordran på originalhandlingens företeende har ej heller från annat håll anförts. Enligt min mening måste en bestyrkt avskrift av fångeshandlingen vara fullt tillfyllest för det ändamål, som med fångeshandlingens företeende avsetts. Jag har också från jordbruksdepartementet inhämtat, att Kungl. Maj:t i flera fall till prövning upptagit ansökning jämlikt 1925 års lag, oaktat fångeshandlingen allenast i avskrift bifogats ansökningen.

Av vad Ö. Ä. och länsstyrelsen i Västernorrlands län anført framgår emellertid, att tydligare bestämmelser i förevarande hänseende äro önskvärda och erforderliga för ernående av en bestämd rättspraxis vid behandlingen av ansökningar enligt 1916 och 1925 års lagar. För ett förtydligande av bestämmelserna i förevarande ämne synes mig även kunna anföras, att det för fastighetens köpare kan vara av värde att äga full visshet om att han, utan risk att den för ansökan om tillstånd till förvärvet bestämda tidsfristen försittes, kan vid sådan ansökan begagna sig av en avskrift av fångeshandlingen och samtidigt använda fångeshandlingen i original för ansökan om vilande lagfart å egendomen.

Nämnda önskemål synes mig kunna fullt tillgodoses genom att vederbörande myndigheter göras uppmärksamma på det förhållandet, att fångeshandlingens företeende i avskrift måste anses tillräckligt för behandling av ansökan om tillstånd att förvärva dylik egendom. Härför synes endast erfordras sådan ändring i gällande tillämpningskungörelser, att sökanden däri åläggas att vid ansökningen foga, ”jämte fångeshandlingen eller bestyrkt avskrift därav”, de handlingar, varom för de särskilda fallen stadgas i kungörelserna.

Skulle det befinnas önskvärt, att jämväl ändringar i 1916 och 1925 års lagar vidtagas, vill jag ifrågasätta, om icke i samband därmed en mera vittgående ändring i dessa lagar skulle kunna tagas under övervägande. Vid tillkomsten av lagen den 21 december 1945 om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet framhölls, att möjlighet borde stå öppen för den, som vore intresserad av att köpa viss fastighet, att redan innan något fång skett vinna prövning av sin rätt att förvärva fastigheten. En sådan möjlighet ansågs kunna vara av värde för köparen, och densamma syntes icke medföra väsentliga olägenheter vid tillståndsprövningen eller eljest. I enlighet därmed avfattades bestämmelserna i sistnämnda lag på sådant sätt, att ansökan om tillstånd att förvärva fastighet, som i lagen avses, kan göras till föremål för prövning redan innan något köpeavtal angående fastigheten upprättats. Samma skäl som åberopats för en förhandsprövning av fråga om förvärv av dylik fastighet synas mig kunna anföras för medgivande av rätt till sådan prövning jämväl av fråga om tillstånd att förvärva fastighet eller annan egendom, varom stadgas i lagarna den 30 maj 1916 och den 18 juni 1925. I sådant fall borde givetvis vid bifall till en före köpet skedd ansökan föreskrift meddelas, att

tillståndet skulle anses förfallet, därest köp ej komme till stånd före viss i beslutet angiven dag.

Med stöd av den befogenhet min instruktion lämnar mig får jag härmed i underdånighet för Eders Kungl. Maj:t framlägga ovan berörda förhållanden och spörsmål för den åtgärd Eders Kungl. Maj:t må finna framställningen föranleda.

3. Framställning angående spörsmålet huruvida utskrivning eller permission från sinnessjukhus eller annan anstalt må förbindas med villkor om sterilisering, m. m.

I detta ämne avlät jag den 2 december 1946 till Konungen följande framställning:

I 1 § första stycket lagen den 23 maj 1941 om sterilisering stadgas att, om någon kan med skäl antagas komma att genom arvsanlag på avkomlingar överföra sinnessjukdom eller sinnesslöhet eller ock svårartad sjukdom eller svårt lyte av annat slag, må han steriliseras, såvida han samtyckt därtill.

I andra stycket samma paragraf heter det, att lag samma vare, där någon prövas på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten eller ock på grund av asocialt levnadssätt vara för framtiden uppenbart olämplig att handhava vårdsnaden om barn.

I 2 § stadgas att, om någon som enligt lagen må steriliseras på grund av rubbad själsverksamhet saknar förmåga att lämna giltigt samtycke till sådan åtgärd, må han steriliseras ändå att han ej samtyckt därtill.

Enligt 3 § må sterilisering i regel företagas allenast efter tillstånd av medicinalstyrelsen.

Beträffande tillkomsten av dessa bestämmelser må anföras följande.

Den tidigare gällande lagen den 18 maj 1934 om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet var icke tillämplig med mindre den, om vilkens sterilisering var fråga, på grund av rubbad själsverksamhet varaktigt saknade förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden. Personer, som voro i stånd att lämna giltigt samtycke, ansågos kunna utan stöd av särskild lagstiftning steriliseras, om de samtyckt därtill och bärande skäl av eugenisk, social, humanitär eller kriminalpolitisk natur förelågo. Till följd härav fanns beträffande de rättskapabla möjlighet att med deras samtycke få sterilisering till stånd i alla sådana fall, då det kunde överensstämma med samhällets intresse.

I ett av befolkningskommissionen den 19 oktober 1936 avgivet betänkande angående sterilisering (SOU 1936: 46) föreslog kommissionen, att vid sidan av då gällande steriliseringslag skulle införas en ny lag angående sterilisering av personer, som ägde förmåga att lämna giltigt samtycke till ingreppet. För sterilisering enligt den av befolkningskommissionen föreslagna lagen förutsattes

samtycke av den person, om vilkens sterilisering var fråga. Indikation för åtgärden var, att han på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten var för framtiden uppenbart olämplig att handhava vårdnaden av sina barn (social indikation) eller att det förekom anledning därtill att han skulle genom arvsanlag på avkomlingar överföra sinnessjukdom eller sinnesslöhet eller annan sjukdom eller lyte av betydenhet (eugenisk indikation). Föreläge eljest i fråga om man och kvinna, som bildat familj, av hänsyn till familjens välfärd och förhållandena i övrigt synnerliga skäl av varaktig natur till sterilisering av mannen eller kvinnan, skulle sterilisering få företagas å den av dem som samtyckte därtill (blandad indikation). För sterilisering skulle fordras tillstånd av medicinalstyrelsen.

Över betänkandet avgåvo olika myndigheter och sammanslutningar yttrandet. Av innehållet i dessa må här anmärkas följande.

Socialstyrelsen framhöll, efter en erinran om att det vore vanskligt att i det särskilda fallet avgöra, huruvida oförmåga att lämna giltigt samtycke till sterilisering vore varaktig, att läkarna i allmänhet stode främmande för en bedömning av förmågan att lämna giltigt samtycke, emedan de vid utövningen av sin verksamhet i övrigt vore vana vid att ett i det föreliggande fallet indicerat ingripande finge komma till stånd, såvida patienten ej motsatte sig det samma. Frågan om patientens förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden komme i vanlig läkarverksamhet överhuvud icke i betraktande. Om tillämpningen av steriliseringslagstiftningen ställde läkarna inför alltför subtila spörsmål angående förmåga att lämna samtycke, kunde det allvarligt befaras, att de komme att känna sig mycket osäkra och därför komme att avstå från att taga initiativ till önskvärda steriliseringsåtgärder i sådana fall, där den rättsliga situationen syntes dem oklar. Den uppdelning av steriliseringsklientelet, varigenom de fall där samtycke krävdes särskildes från de fall där samtycke icke behövde föreligga, borde därför göras så klar och entydig som sakens beskaffenhet medgäve. Detta önskemål stode näppeligen att vinna, om man bibehölle den gällande steriliseringslagens speciella rättskapacitetsbegrepp. Det torde icke heller med fog kunna göras gällande, att det i annan lagstiftning gängse rättskapacitetsbegreppet skulle vara otjänligt för steriliseringslagstiftningens syften. Tillräckligt skydd för missbruk av sterilisering torde vinnas genom ett stadgande av det innehållet, att sterilisering av den som ägde rättslig handlingsförmåga icke finge företagas med mindre denne samtyckte därtill, medan sterilisering av den som icke ägde rättslig handlingsförmåga finge företagas, änskönt ett giltigt samtycke av patienten icke kunde presteras. Att för de senare fallen kräva bevisning icke blott om att vederbörande saknade rättslig handlingsförmåga vid den tidpunkt då steriliseringsåtgärd övervägdes, utan även om att denna brist vore av varaktig natur skulle i hög grad komplicera frågan och ha till följd, att steriliseringsklientelet bleve uppdelat i tre kategorier, varav en kategori där steriliseringsåtgärd under inga förhållanden kunde ifrågakomma. Det torde icke heller vara påkallat att uppställa detta krav.

Man torde nämligen kunna förutsätta, att i sådana fall för vilka en dylik föreskrift skulle äga betydelse — exempelvis vid manisk-depressiv sinnessjukdom med gynnsam prognos — medicinalstyrelsen icke skulle lämna tillstånd till sterilisering utan att avvakta fallets fortsatta utveckling. Direktiv därom torde, om så funnes lämpligt, kunna meddelas av Kungl. Maj:t. Om den blivande steriliseringslagstiftningen komme att medgiva sterilisering i fråga om rättskapabel vid dennes samtycke och i fråga om rättsinkapabel utan dennes samtycke, skulle sterilisering i ett objektivet indicerat fall alltid vara rättssnlig, så snart samtycke föreläge. Just i de fall, där samtycket saknade formell giltighet på grund av vederbörandes bristande handlingsförmåga, skulle nämligen icke behövas något samtycke. Genom denna läggning hos lagstiftningen skulle dennas praktikabilitet i hög grad främjas. För de förberedande instanserna — läkarna ute på linjen och andra initiativtagare till steriliseringsåtgärd — komme frågan om rättskapaciteten i bakgrunden, i det att spörsmålet därom icke behövde upptagas till bedömande i andra fall än då vederbörande vägrade att lämna sitt samtycke.

Sinnessjuknämnden anförde: Beträffande de psykiskt undermåliga, som icke, eller åtminstone icke utan tvekan, kunde anses sakna förmåga att lämna giltigt samtycke till sterilisering och på vilka gällande bestämmelser om sterilisering utan samtycke sålunda icke vore tillämpliga, hyste sinnessjuknämnden vissa tvivel om effektiviteten av befolkningskommissionens förslag i avseende å åsyftad ökning av steriliseringen inom ifrågavarande grupp. Med den kännedom nämnden vunnit om detta klientel ansåge nämnden det föga sannolikt, att sterilisering i något större antal fall skulle komma till stånd av verkligt fri vilja, såvitt anginge utskrivningsfallen, vilka nämnden närmast hade för ögonen. Här skulle frivilligheten ofta komma att till den grad bindas av utsikterna till att efter steriliseringen återvinna friheten, att vederbörandes situation snarare vore att anse som ett slags tvångsläge, i realiteten närmast jämförligt med det, som föreläge beträffande de rättsinkapabla. Beträffande å slutan anstalt intagna personer syntes kravet å frivillighet därför i många fall allenast bliva en fiktion. Kommissionen uttalade, att en generell rätt till sterilisering av psykiskt undermåliga asociala individer utan samtycke skulle vara oförenlig med svensk rättsuppfattning. En mycket stor grupp av dessa individer torde emellertid vara intagna å anstalter, och deras samtycke torde, såsom ovan nämnts, icke vara i verkligheten frivilligt utan lämnas under ett, låt vara legalt berättigat, tvångsläge. Nämnden kände sig icke övertygad om att det skulle vara oförenligt med svensk rättsuppfattning att sterilisera dessa individer utan deras samtycke, men förenligt med sådan rättsuppfattning att sterilisera dem efter ett samtycke, som framtvingats på sätt ovan antytts.

På grundval av ett därefter inom justitiedepartementet utarbetat utkast till lag om sterilisering framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 13 till 1941 års riksdag ett förslag till lag i ämnet, vilket förslag såvitt angår ovan återgivna lagrum i huvudsak innehöll samma bestämmelser som nu gällande lag.

I propositionen anförde chefen för justitiedepartementet, bland annat, följande: I vissa av de avgivna yttrandena i ärendet hade väckts fråga, huruvida det icke, i samband med att en allmän lagstiftning om sterilisering infördes, borde öppnas möjlighet att sterilisera personer, som vore oförmögna att lämna giltigt samtycke till åtgärden, oavsett huruvida oförmågan finge anses varaktig. Sterilisering enligt den gällande lagen finge ej ske, såvida det icke vore styrkt att den ifrågavarande personens oförmåga att lämna samtycke vore varaktig, och eftersom det för sterilisering utan tillämpning av lagen erfordrades samtycke, kunde han överhuvud ej lagligen steriliseras, så länge oförmågan varade. Båda de myndigheter, som senast yttrat sig i ärendet, nämligen socialstyrelsen och medicinalstyrelsen, såge i denna begränsning av lagens tillämpningsområde ett allvarligt hinder mot åvägabringande av sterilisering i önskvärd omfattning. Det erbjöde nämligen ofta avsevärda svårigheter att konstatera, att eventuell oförmåga att lämna giltigt samtycke vore varaktig. Exempelvis vore det, såsom medicinalstyrelsen anført, ofta svårt att avgöra, om en person, som lede av schizofreni, vore varaktigt oförmögen att lämna giltigt samtycke. Enligt styrelsens mening utgjorde förekomsten av denna sjukdomsform ett övertygande bevis för önskvärdheten av att sterilisering utan samtycke finge äga rum, utan att oförmågans varaktighet vore styrkt. Att bedöma huruvida en rubbning i själsverksamheten vore att anse såsom varaktig låge för övrigt i viss mån utanför läkarnas vanliga uppgifter. Det skulle medföra en icke obetydlig praktisk fördel för rättstillämpningen, om ifrågavarande begränsning avlägsnades. Såsom socialstyrelsen framhållit skulle därigenom vinnas, att en person, vilkens sterilisering vore indicerad på grund av rubbad själsverksamhet, skulle kunna steriliseras om han samtyckt därtill, utan att det behövde prövas huruvida han vore oförmögen att lämna giltigt samtycke och huruvida hans eventuella oförmåga vore varaktig. Därest samtycket vore ogiltigt på grund av hans rubbade själsverksamhet, vore nämligen förutsättningarna för sterilisering utan samtycke uppfyllda. Enligt departementschefens mening behövde en dylik uppmjukning av förutsättningarna för sterilisering icke ingiva betänkligheter, om prövningen huruvida sterilisering finge ske lades i medicinalstyrelsens hand. Man syntes tryggt kunna utgå från att styrelsen icke komme att giva tillstånd till sterilisering av någon, som ej själv kunde bedöma innebörden av ingreppet, om gott hopp funnes att han skulle tillfriskna så att han kunde bedöma frågan. Departementschefen ansåge sig därför böra biträda förslaget, att i den nya lagen icke upptoges någon motsvarighet till den gällande lagens inskränkning i ifrågavarande hänseende. Det syntes i stort sett råda enighet om att den nya lagstiftningen borde byggas på frivillighetens grund. I ett par yttranden hade väl ifrågasatts att införa bestämmelser om tvång till sterilisering i vissa fall, men något förslag därom hade icke framställts. I det vida övervägande antalet yttranden förutsattes även, att liksom dittills i princip borde gälla att personer, som vore i stånd att lämna giltigt samtycke, ej finge steriliseras utan att de uttryckligen samtyckt till åtgärden. De skäl, som i några

yttranden anförts för undantag från denna princip beträffande vissa grupper av personer, syntes icke övertygande. Tillämpningen av steriliseringslagen hade för övrigt utvecklats i sådan riktning, att vissa av önskemålen om utvidgning av steriliseringsmöjligheterna bleve tillgodosedda inom ramen av gällande lag.

Såsom en sammanfattning anförde departementschefen slutligen: I enlighet med de grunder, för vilka departementschefen redogjort, borde enligt hans åsikt en ny lag om sterilisering komma till stånd. Han förordade alltså, att lagen den 18 maj 1934 om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet utbyttes mot en lag om sterilisering, avseende ej blott sterilisering utan samtycke utan även sådan åtgärd med samtycke av den ifrågavarande personen. Det syntes enligt den nya lagen ej längre böra för sterilisering utan samtycke krävas, att vederbörande vore varaktigt ur stånd att lämna samtycke till åtgärden. Däremot syntes även i den nya lagen böra upprätthållas principen, att ingen, som vore i stånd att ge samtycke till sterilisering, finge steriliseras utan att ha lämnat sådant. Icke heller syntes någon bestämmelse om tvång till sterilisering böra införas. Bland indikationerna för sterilisering torde den eugeniska böra upptagas främst. Jämte själslig sjukdom eller defekt syntes i motsats till vad nu gällde även svårartad sjukdom eller menligt lyte av kroppslig art, som kunde antagas gå i arv, böra upptagas såsom grund för sterilisering. Den sociala indikationen torde likaledes böra något utvidgas, huvudsakligen genom att den utsträcktes till att omfatta även sådan uppenbar olämplighet att vårda barn, vilken hade sin grund i asocialt levnadssätt. I lagen syntes vidare, till skillnad från vad nu gällde, böra upptagas en på visst sätt begränsad medicinsk indikation. Det torde sålunda böra stadgas, att kvinna finge steriliseras om det på grund av sjukdom, kroppsfel eller svaghet hos henne vore påkallat att hon underkastades sådan åtgärd för att förebygga havandeskap, som skulle medföra fara för hennes liv eller hälsa. Ingrepp i könsorganen, som på grund av sjukdom i dessa organ vore påkallat av terapeutiska skäl, syntes emellertid böra lämnas utanför området för den lagliga regleringen, även där ingreppet vore sådant att det orsakade sterilitet. Prövningen, huruvida sterilisering finge äga rum, torde alltså som regel böra förbehållas medicinalstyrelsen. Den gällande bestämmelsen om ett enklare prövningsförfarande beträffande sinnesslöa borde upphävas. Däremot syntes undantag från regeln om prövning av medicinalstyrelsen böra stadgas för vissa fall, då för sterilisering åberopades medicinsk indikation.

Över propositionen avgav första lagutskottet utlåtande, nr 31, däri utskottet föreslog vissa ändringar i det framlagda lagförslaget, bland annat att det asociala levnadssättet för att berättiga till sterilisering skulle härleda sig från själslig rubbning. Till stöd härför anförde utskottet bland annat följande: Den sociala indikationen hade i förslaget utvidgats till att omfatta även det fall att någon prövades på grund av asocialt levnadssätt vara för framtiden uppenbart olämplig att handhava vårdsnaden om barn. Denna utvidgning hade föranletts av ett förslag av socialstyrelsen att undermålighet, som framträtt däri

att en person förde ett utpräglat asocialt liv, skulle utgöra tillräcklig grund för sterilisering. Till motivering av sitt förslag hade socialstyrelsen anfört, att steriliseringslagstiftningen borde vara tillämplig på den som hemfallit åt svårt alkoholmissbruk ävensom på oförbätterliga lösdrivare, starkt kriminella m. fl., oavsett huruvida rubbning av själsverksamheten kunde påvisas. Enligt styrelsen sammanhänge visserligen sådant höggradigt asocialt levnadssätt i stor utsträckning med psykisk undermålighet, men det vore enligt styrelsen icke säkert att själslig rubbning kunde ådagaläggas hos varje person inom den ifrågavarande kategorien beträffande vilken sterilisering vore önskvärd. Departementschefen hade på denna punkt uttalat, att den sociala indikationen borde utvidgas till att omfatta även vissa fall, som icke eller åtminstone icke i främsta rummet kännetecknades av rubbning av själsverksamheten. Den sociala indikationen hade därför med anledning av socialstyrelsens förslag utsträckts till att omfatta även asocialt levnadssätt, varvid den erforderliga begränsningen av indikationen ernåtts genom kravet att levnadssättet vore sådant att den ifrågavarande personen prövades på grund därav vara för framtiden uppenbart olämplig att handhava vårdnaden om barn. — Av den motivering som sålunda lämnats framginge, att indikationen för sterilisering i dessa fall principiellt icke grundades å det asociala levnadssättet såsom sådant utan att detta uppfattades såsom symptom å psykisk undermålighet. Erfarenhetsmässigt sammanhänge nämligen i regel ett höggradigt asocialt levnadssätt med sådan undermålighet. Genom att i lagtexten grunden för indikationen angäves vara det asociala levnadssättet erhöle man vid den praktiska tillämpningen av lagen den fördelen, att det icke i det enskilda fallet behövde styrkas att rubbning av själsverksamheten föreläge. Att det asociala levnadssättet icke finge äga sin grund i tillfälliga yttre omständigheter framginge redan av kravet på att vederbörande på grund av sådant levnadssätt skulle vara för framtiden uppenbart olämplig att handhava vårdnaden om barn. Enligt utskottets mening vore det emellertid av betydelse att den tankegång som sålunda låge till grund för förslaget komme till direkt uttryck i lagtexten, och utskottet förordade därför att däri utsades, att det asociala levnadssättet skulle kunna antagas äga samband med själslig rubbning. Det borde framhållas, att om den själsliga rubbningen vore sekundär i förhållande till det asociala levnadssättet och kunde antagas upphöra om vederbörande återfördes till ett ordnat levnadssätt, det asociala levnadssättet icke enbart borde utgöra tillräcklig grund för sterilisering.

Utskottet föreslog alltså, att den sociala indikationen i lagtexten utformades sålunda, att sterilisering finge ske, om någon prövades på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten eller ock på grund av asocialt levnadssätt, som kunde antagas äga samband med själslig rubbning, vara för framtiden uppenbart olämplig att handhava vårdnaden om barn.

I utlåtandet anförde utskottet vidare: Vid tillämpningen av steriliseringslagen vore det, såsom befolkningskommissionen framhållit och jämväl departementschefen understrukt, av vikt att rätten att taga initiativ till sterilisering

tillkomme personer och organ, som kunde antagas ägna intresse åt uppgiften att få till stånd sterilisering i fall där sådant ingrepp vore påkallat. Enligt de i kungörelse den 2 november 1934 givna tillämpningsföreskrifterna till steriliseringslagen kunde ansökan om tillstånd till sterilisering enligt lagen göras 1) av den som avsåges med ansökningen, 2) för underårig av den som hade vårdnaden om honom, 3) för omyndigförklarad av förmyndaren, 4) för den som vore intagen å allmän anstalt av anstaltens läkare eller föreståndare, 5) för den som åtnjöte fattigvård och den, vars make eller minderåriga barn åtnjöte sådan vård, av fattigvårdsstyrelsen och 6) för den som vore föremål för åtgärd enligt barnavårdslagen och den, vars minderåriga barn vore föremål för sådan åtgärd, av barnavårdsnämnden. — Beträffande initiativet till sterilisering hade befolkningskommissionen gjort åtskillnad mellan å ena sidan sterilisering av rättsligt inkapabla personer och å andra sidan sterilisering av rättskapabla med deras samtycke. I fråga om rättsligt inkapabla personer hade kommissionen uttalat, att det allmännas inflytande å initiativet till sterilisering borde förstärkas. Principiellt riktigast vore enligt kommissionen att möjlighet till offentligt initiativ förefunnes i samtliga fall då sterilisering vore medgiven. Kommissionen hade ansett det vara synnerligen väl motiverat att initiativ till sterilisering av rättsligt inkapabla för alla fall tillades tjänsteläkare. Däremot hade kommissionen funnit det mera tveksamt, huruvida sådant initiativ skulle kunna tilläggas jämväl läkare som endast dreve enskild praktik. Utöver den utvidgning av initiativrätten som sålunda föreslagits skulle det enligt kommissionen säkerligen i många fall vara betydelsefullt, om ett eller flera kommunala organ (kommunalnämnd, hälsovårdsnämnd) kunde tillerkännas generell initiativrätt. Vad åter anginge frivillig sterilisering av rättskapabla hade kommissionen ansett, att det formella initiativet endast kunde tillerkännas den som skulle steriliseras. Kommissionen hade emellertid framhållit, att stort utrymme funnes för offentliga organ och läkare att stimulera till önskvärda steriliseringar. I propositionen hade departementschefen uttalat, att tillämpningskungörelsen till steriliseringslagen borde underkastas omprövning för att, i den mån så funnes motiverat, tillgodose de önskemål om vidgad initiativrätt som framställtts av befolkningskommissionen ävensom i vissa i ärendet avgivna yttranden. — Utskottet ville för sin del giva sin anslutning till den av befolkningskommissionen uttalade meningen, att tjänsteläkare borde tillerkännas rätt att taga initiativ till sterilisering av rättsligt inkapabla personer. Däremot hyste utskottet tvekan om det lämpliga i att under sådant förhållande tillägga kommunala organ omedelbar initiativrätt. Därest kommunala organ önskade få sterilisering till stånd, torde de böra hänvända sig till vederbörande tjänsteläkare, och det syntes lämpligt att i tillämpningskungörelsen uttryckligen föreskriva, att tjänsteläkare, som på grund av sådan anmälan eller eljest erhöle kännedom om fall då sterilisering kunde ifrågakomma, hade skyldighet att verkställa erforderlig undersökning och, därest omständigheterna därtill föranledde, göra framställning till medicinalstyrelsen. Ehuru denna initiativrätt

främst motiverats av intresset att få till stånd sterilisering av personer som saknade förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden, syntes det ej föreliggande tillräckliga skäl att i tillämpningskungörelsen i fråga om initiativrätten göra skillnad mellan rättskapabla och rättsligt inkapabla, då det måste anses vara av betydelse att tvivelaktiga gränfall bleve bragta under medicinalstyrelsens prövning. Det borde framhållas att, när det gällde rättskapabla, medicinalstyrelsen icke kunde meddela beslut om sterilisering utan att vederbörande lämnat samtycke till åtgärden. Det syntes böra ankomma på medicinalstyrelsen att övervaka, att tjänsteläkarnas rätt och plikt att taga initiativ till sterilisering utövades efter enhetliga principer.

Med anledning av att frågan om tvångssterilisering av vissa personer, som voro i stånd att lämna samtycke till åtgärden, upptagits i en i båda kamrarna väckt motion, i vilken hemställdes att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan huruvida och i vilken utsträckning tvångssterilisering av vissa asociala individer borde i lag föreskrivas, yttrade utskottet: Uppenbarligen vore detta en fråga av stor betydelse. Utskottet ville emellertid framhålla att redan det föreliggande förslaget innebure en väsentlig utvidgning av de gällande bestämmelserna. På grund av frågans ömtåliga natur vore det av vikt att, innan någon ytterligare utvidgning av lagen gjordes, erfarenheterna av det föreliggande förslagets praktiska tillämpning avvaktades. Utskottet kunde därför ej tillstyrka det i motionen framställda utredningsyrkandet men förutsatte, att lagens tillämpning följdes med uppmärksamhet och att den centrala prövningsmyndigheten, medicinalstyrelsen, framkomme med de förslag till ändring i eller tillägg till lagen, vartill erfarenheterna kunde giva anledning.

I en av tre ledamöter av utskottet avgiven reservation hemställdes, att riksdagen beträffande 1 § måtte antaga en lydelse i huvudsak överensstämmande med det i propositionen framlagda förslaget.

Propositionen och utskottets utlåtande föranledde vid behandlingen i riksdagen ett flertal anföranden i båda kamrarna. Av vad därvid förekom må här allenast anföras följande.

I första kammaren framhöll en ledamot, tillika ledamot av första lagutskottet, att en alldeles särskild uppmärksamhet måste inriktas på frågan om formen för och beskaffenheten av den viljeförklaring, det giltiga samtycke, som man förutsatte skola avgivas av en viss kategori personer. Däröfver funnes det inga närmare bestämmelser i lagen. I 10 § stadgades visserligen, att Konungen ägde meddela närmare erforderliga föreskrifter beträffande lagens tillämpning. Ledamoten ville då för sin del uttrycka den förhoppningen, att Kungl. Maj:t beaktade angelägenheten av att den viljeförklaring, som det nu enligt den nya lagen bleve fråga om, verkligen fyllde de allmänna rättsliga kraven på ett giltigt samtycke, d. v. s. att detta samtycke skulle vara avgivet av fri vilja, utan påtryckning, och vidare att den, som avgivit viljeförklaringen, skulle ha haft fullt klar för sig innebörden av sitt bifall, och slutligen, att

bifallet eller medgivandet bleve givet i en sådan otvetydig och klar form, att det icke hos den centrala prövningsmyndigheten kunde råda någon tvekan om förklaringens existens och innebörd. Detta krav på närmare bestämmelser i denna punkt syntes det så mycket mera befogat att framställa, som det ju därvidlag ofta nog komme att bliva fråga om personer, som stode i en beroende, ofri ställning och som kunde bliva utsatta för påtryckning, kanske främst från vissa kommunala myndigheters sida. Det saknades icke exempel på att dylika påtryckningar förekommit, egendomligt nog, även under den dåvarande lagens giltighetstid och sålunda även i fall, där vederbörande hade betraktats såsom mer eller mindre sinnessjuka. Man hade — liksom för att ändå ha gott samvete — velat få fram ett medgivande även i sådana fall. Vid genomgåendet av berättelsen över J. O:s ämbetsförvaltning hade även observerats ett dylikt fall. Det vore just med tanke på sådana omständigheter, som det syntes ledamoten och andra befogat att beträffande viljeförklaringens frivillighet iakttaga sådana former, som garanterade att man icke genom den nya lagen på en sidoväg komme fram till tvångssterilisering.

Första lagutskottets ordförande anförde, bland annat, att utskottet upptagit en tanke, framförd av befolkningskommissionen, om åtgärder för att få till stånd initiativ av offentlig myndighet till sterilisering i sådana fall, då lagstiftningen hade funnit densamma vara önskvärd. Det hade visat sig, att myndigheterna icke begagnat sig av den gällande lagstiftningen på det sätt, som man kunde haft anledning vänta. Man hade åtminstone dittills icke hört vidare talas om något initiativ vare sig från medicinalstyrelsen eller från tjänsteläkarna i allmänhet för åstadkommande av önskvärda steriliseringar inom lagstiftningens ram. Utskottet hade nu i sitt utlåtande påpekat, att det vore önskvärt, att Kungl. Maj:t i tillämpningsföreskrifter stadgade skyldighet för tjänsteläkare att taga upp frågor av denna art till behandling.

I andra kammaren anförde en ledamot, att han under den föregående veckan i sin egenskap av ordförande i styrelsen för en erkänd alkoholistanstalt för kvinnor fått mottaga ett brev av låt säga officiell natur med begäran att ledamoten skulle utöva påtryckning på en kvinna, som hade intagits på anstalten, och meddela henne, att villkoret för att hon på anstalten skulle få taga emot besök av sin man eller sedan bliva försöksutskriften ifrån denna anstalt skulle vara, att hon skulle låta frivilligt sterilisera sig. Vad bleve det av denna frivillighet, om man i ett fall som detta sade vederbörande, att villkoret för att hon skulle få komma ut till friheten, dit hon längtade — man hade ju eftersom det vore fråga om internering rättighet att hålla henne kvar på anstalten i två år — vore att hon underkastade sig denna operation. Formellt sett låge det väl till på det sättet, att vederbörande hade förklarat sig gå med på saken, därest styrelsen skulle besluta att frige henne, men i realiteten vore det i alla fall ett tvång, som hon underkastade sig för att vinna någonting, som för henne framstode såsom önskvärt.

I båda kamrarna antogs i fråga om 1 § i lagen den lydelse, som föreslagits i ovanberörda reservation.

I fråga om tillämpningen av ifrågavarande lag har i vissa fall tvekan uppstått. I flera hos mig anhängiggjorda ärenden ha sålunda framkommit förhållanden, som föranlett mig att ifrågasätta, om det i de särskilda fallen tillämpade förfarandet kan anses stå i full överensstämmelse med den fordran på samtycke till sterilisering, som vid steriliseringslagens tillkomst ansågs böra uppställas. Av vad i dessa ärenden förekommit må här anmärkas följande.

I en hit insänd klagoskrift anförde juris kandidaten Olof Moberger i Karlskoga följande.

Genom utslag den 20 november 1939 hade Västerbergslags domsagas häradsrätt förklarat A saker till misshandel och ärekränkning men jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklarat honom strafflös för brotten. A, som vore född år 1908, hade alltsedan utslaget meddelande vårdats å sinnessjukhus och vore för närvarande intagen å Salberga sjukhus i Sala. På uppdrag av A:s fader hade Moberger hos överläkaren vid Salberga sjukhus och sinnessjuknämndens sekreterare gjort förfrågningar om möjligheterna för A att bliva utskrivna från sjukhuset. Enligt vad Moberger därigenom erfarit hade sinnessjuknämnden den 2 april 1943 beslutat, att A skulle försöksutskrivnas sedan han undergått sterilisering. Emellertid hade A vägrat att underkasta sig sterilisering, varefter beslutet om försöksutskrivning återkallats den 22 oktober 1943. Av svarsskrivelserna från överläkaren och nämndens sekreterare syntes framgå, att den egentliga orsaken till att A icke försöksutskrivits efter nämndens beslut därom varit, att han vägrat underkasta sig sterilisering. Enligt överläkarens skrivelse vore det icke otroligt, att A längre fram kunde bliva försöksutskrivna, om han skötte sig och ginge med på steriliseringsoperation. Såvitt Moberger förstode syntes som grund för beslut om sterilisering av A endast kunna åberopas 1 § första stycket i lagen om sterilisering. Enligt detta lagrum kunde ingen steriliseras utan eget samtycke. Moberger ville nu ifrågasätta, huruvida det kunde anses överensstämma med nämnda lagrum och grunderna därför att som villkor för försöksutskrivning föreskriva sterilisering, såvida sådan operation icke vore oundgänglig med hänsyn till omständigheterna i det speciella fallet. Moberger ville därutinnan erinra om, att A icke dömts för något sexualbrott samt att han, ehuru han kommit till mogen ålder, vore ogift och icke hade några barn. Faran för att A efter försöksutskrivning skulle avla barn syntes därför knappast vara högre än beträffande genomsnittet av dem, som kunde bliva föremål för sterilisering enligt nämnda lagrum. Moberger hade ingen kännedom om, huruvida sinnessjuknämnden brukade sätta sterilisering som villkor för utskrivning av sinnessjuka, men om så skulle vara fallet i någon större utsträckning, syntes det föreligga ett kringgående av den i nämnda lagrum givna föreskriften om samtycke från vederbörande patient. Detta samtycke borde givetvis vara så fritt och otvunget

som möjligt, men en patient, som ställdes inför ett villkor av ifrågavarande art, utsattes för ett mycket starkt tvång att lämna sitt samtycke till sterilisering. Patienten hade ju att räkna med att förbli internerad på obestämd tid, kanske för alltid, om samtycke icke lämnades. Slutligen borde man kanske även taga under övervägande, att om det förfaringssätt som tillämpats i nu föreliggande fall praktiserades i större utsträckning, resultatet kunde bli, att å sinnessjukhusen kvarhöllos patienter, vilkas kvarhållande icke vore motiverat av medicinska skäl. Detta torde från allmänna synpunkter sett vara mindre lämpligt. Moberger ville därför dels underställa J. O. frågan, huruvida sinnessjuknämndens beslut i fråga om villkoret för A:s utskrivning vore lagligen grundat, och dels fästa J. O:s uppmärksamhet på eventuell praxis i nämnda avseende.

Sedan jag i anledning av innehållet i klagoskriften anmodat sinnessjuknämnden att till mig inkomma med yttrande, anförde sinnessjuknämnden i avgivet utlåtande följande.

I anledning av vad Moberger anfört beträffande samtycke till sterilisering ville sinnessjuknämnden först till behandling upptaga följande fråga: "Såsom villkor för utskrivning av en patient från sinnessjukhus uppsattes, att han samtycker till sterilisering. Kan ett under sådana förhållanden lämnat samtycke anses vara ett giltigt samtycke i steriliseringslagens mening eller skall det anses vara framtvingat?" Denna fråga hade varit föremål för behandling tidigare, och då frågan vore ganska svår att avgöra ville nämnden närmare belysa densamma. Frågan hade, såvitt nämnden kunnat finna, först upptagits av nämnden i dess yttrande över befolkningskommissionens betänkande den 19 oktober 1936. Nämnden hade såsom av yttrandet framginge ansett, att ett under ovan angivna förhållanden lämnat samtycke vore giltigt, då samtycket väl lämnats under ett visst tvångsläge men icke under inflytande av ett rättsstridigt tvång utan av ett legalt berättigat tvång. Under den fortsatta behandlingen av steriliseringslagen syntes intet uttalande ha gjorts, som bekräftat riktigheten av nämndens åsikt, men under arbetet med den av riksdagen sedermera under år 1944 antagna kastreringslagen hade auktoritativa uttalanden gjorts, vilka syntes ansluta sig till nämndens mening i föreliggande fråga. I sin promemoria med förslag till lag om kastrering m. m., avgiven den 1 september 1941, hade strafflagberedningen under rubriken "Tvångskastrering", sedan förslag om tvångskastrering avvisats, anfört följande: "Även om i princip endast frivillig kastrering är tillåten, ligger det nämligen i sakens natur, att för den som är intagen å fångvårds- eller annan anstalt avgörandet av om han skall låta sig kastreras eller icke kan i betydlig grad påverkas av utsikten att därigenom undgå fortsatt anstaltsvistelse. För den till tidsbestämt frihetsstraff dömda kan sålunda kastrering utgöra en förutsättning för att han skall villkorligt frigivas eller rent av benådas från fortsatt straff. Det motsvarande gäller om den som dömts till förvaring såsom förminskat tillräknelig. Å vårdanstalter för sinnessjuka eller sinnesslöa kunna finnas personer med

abnorm könsdrift eller för sedlighetsbrott straffriförklarade, vilka i händelse av kastrering skulle kunna medgivas vård i friare former. Ofta kunna sålunda förhållandena vara sådana, att ytterligare anstaltsvistelse icke blir erforderlig om vederbörande blir kastrerad, men — omvänt — han icke utan fara för allmän säkerhet kan frigivas om han får behålla sin könsdrift. Ställd inför valet att antingen stanna kvar på anstalten — måhända för alltid — eller att bli kastrerad, kan han ofta förväntas föredraga kastreringen såsom en möjlighet för honom att bli frigiven." I yttrande över promemorian hade sinnessjuknämnden ifrågasatt, huruvida icke tvångskastrering kunde medgivas beträffande på anstalt intagna sedlighetsförbrytare. I sådana fall, i vilka den intagne hade att välja mellan att underkasta sig ingreppet och därefter bli utskreven från anstalten eller att kvarhållas där, kunde det förefalla mera rätlinjigt att låta kastrera honom utan avseende vid hans önskningar. Som emellertid den intagne i sådana fall oftast torde komma att godvilligt underkasta sig åtgärden, saknade frågan för närvarande större betydelse. Det förtjänade emellertid övervägas, om icke på anstalt intagna sedlighetsförbrytare i vissa fall borde kunna formligen ställas inför valet mellan kastrering och fortsatt kvarhållande i anstalten. Chefen för justitiedepartementet hade i Kungl. Maj:ts proposition den 18 januari 1944 (nr 14) med förslag till lag om kastrering m. m. anslutit sig till strafflagberedningens förslag att bygga lagstiftning om kastrering på frivillighetens grund samt därvid yttrat bland annat: "Vad nu sagts om att lagstiftningen bör bygga på frivillighetens grund utesluter helt naturligt icke, att en person stundom kan befinna sig i sådan belägenhet att han själv känner sig nödsakad att begära eller giva sitt samtycke till kastrering för att undgå för honom allvarliga olägenheter. Den som är intagen å anstalt på grund av att hans abnorma könsdrift innebär en allvarlig fara för andra måste säga sig, att han har ringa utsikt att bli utskreven därifrån, så länge denna fara består. Hans önskan att bli utskreven kan därför utgöra ett starkt motiv för honom att underkasta sig kastrering. Jag vill understryka, att det icke torde vara lämpligt att direkt förelägga en på anstalten intagen person att välja mellan kastrering och fortsatt kvarhållande i anstalt, ehuru anstaltsledningen eller anstaltsläkaren bör i förekommande fall söka klargöra för den intagne, att det finnes möjlighet för honom att bli utskreven, om han underkastar sig kastrering och därefter befinnes ofarlig." Av vad sålunda anförts syntes framgå, att om en patient i en anstalt samtyckte till kastrering på grund av att anstaltsledningen eller anstaltsläkaren klargjort för honom, att han eljest icke hade någon möjlighet att bli utskreven, samtycket likväl ansåges vara givet i vederbörlig ordning och icke betraktades såsom framtvingat. Detsamma måste då naturligen gälla ett samtycke till sterilisering, som lämnats under enahanda förhållanden. Men kunde detta vara juridiskt riktigt? Nämnden ville därtill svara, att då en person fattade ett beslut, han i allmänhet därtill hade olika motiv, av vilka flera säkerligen uppkommit genom påverkan av andra personer. Och om denna påverkan icke

vore obehörig, därest personen icke utsattes för en rättsstridig påverkan eller ett rättsstridigt tvång, finge hans beslut anses vara frivilligt fattat och rättsgiltigt. Därest sålunda en anstaltsmyndighet hade tillräcklig anledning anse, att en patient icke kunde utskrivas, såvida han icke kastrerades eller steriliserades, bleve patientens samtycke att anse såsom frivilligt och rättsgiltigt, även om hans motiv till samtycket huvudsakligen vore att söka däri att anstaltsmyndigheten för honom klargjort sin inställning till hans utskrivning. För bedömande av frågan huruvida nämnden förfarit riktigt i det hänseende, som av Moberger påtalats, bleve sålunda avgörande i vad mån nämnden kunde ha tillräckliga skäl att anse, att en patient icke kunde utskrivas eller försöksutskrivas, därest han icke underkastade sig sterilisering. För Moberger vore det enkelt att besvara den frågan. Han ansåge, att därest nämnden i större utsträckning praktiserade samma förfaringssätt som i det av honom beivrade fallet, resultatet kunde bliva, att å sinnessjukhusen kvarhölles patienter, vilkas kvarhållande icke vore motiverat av medicinska skäl och sålunda från allmänna synpunkter vore mindre lämpligt. Härtill ville nämnden anmärka, att frågan huruvida en sinnessjuk vore i behov av vård å sinnessjukhus icke vore att avgöra allenast ur medicinska synpunkter. Sociala hänsyn hade ofta lika stor betydelse. Ett socialt skäl framhölles särskilt i 19 § sinnessjuklagen, då där stadgades att sinnessjuk, som vore för vård intagen å sinnessjukhus, finge, där hans tillstånd icke innefattade fara för annans personliga säkerhet eller eget liv, på försök utskrivas på viss bestämd tid eller tillsvidare. Därest den sinnessjuka vore farlig för annans personliga säkerhet, finge han sålunda icke utskrivas. Nämda omständighet utgjorde icke ett medicinskt skäl för hans kvarhållande. Men även andra sociala skäl komme i fråga vid bedömandet, huruvida en sinnessjuk vore i behov av vård å sinnessjukhus eller icke. Då föreliggande fall berörde en sinnesslö, ville nämnden särskilt fästa uppmärksamhet på de sociala skäl, som kunde nödvändiggöra, att en sinnesslö kvarhölles å sinnessjukhus. Sinnesslöa intoges ofta å sinnessjukhus därför att de begått egendomsbrott, framför allt stölder. Så länge det kunde befaras, att den sinnesslöe, därest han utskreves eller försöksutskreves, omedelbart skulle återfalla i sådant brott, måste han kvarhållas å sjukhuset. Han kunde icke utskrivas förrän han efter en oftast långvarig arbetsterapi fostrats till social livsföring. Hans kvarhållande å sjukhuset skedde då av sociala och icke av medicinska skäl. Överhuvud kvarhölles en sinnesslö å sinnessjukhus huvudsakligen av sociala skäl. Sinnesslöhet vore ju ett konstitutionellt lyte, och den sinnesslöes tillstånd kunde därför endast obetydligt påverkas genom medicinska åtgärder. Ett annat skäl för en sinnesslös intagande å sinnessjukhus vore, att han vore sexuell opålitlig, och en sådan opålitlighet bleve då även ett skäl för hans kvarhållande å sjukhuset. Överhuvud måste man vid avgörande av frågan, om en sinnesslö vore i behov av vård å sinnessjukhus, taga hänsyn till hans samhällsbesvärlighet. Vore han så samhällsbesvärlig, att han icke lämpligen kunde vårdas utom sinnessjukhus, vare sig i enskilt hem, å

ålderdomshem eller å annan icke slutet anstalt, måste han kvarhållas å sinnessjukhus. Det torde vara en känd sak, att sinnesslöa ofta utan hämmingar satte till världen en stor barnskara, som de saknade förmåga att taga vård om och som ofta komme att lida av samma undermålighet som föräldrarna. Därest det vore att befara, att en sinnesslö, som vore intagen å sinnessjukhus, skulle då han utskreves eller försöksutskreves på sådant sätt sätta en barnskara till världen, hade nämnden ansett, att han vore så samhällsbesvärlig, att han icke borde utskrivas eller försöksutskrivas, innan han blivit steriliserad. Nämnden hade därför i sådant fall betraktat det såsom sin skyldighet att klagöra för den sinnesslöe, att det finnes möjlighet för honom att bliva utskriven, om han underkastade sig sterilisering, men att han eljest hade ringa utsikt att bliva utskriven. Då nämnden tillämpat en sådan praxis, hade nämnden ansett sig handla i god överensstämmelse med grunderna för såväl sinnessjuklagen som steriliseringslagen.

Då föreliggande fråga — anförde sinnessjuknämnden vidare — vore såväl ömtålig som av vittgående betydelse, ville nämnden begagna tillfället att redogöra för sin praxis på området, därvid nämnden upptog även sådana fall, som rörde sinnessjuka och psykopater och icke endast sinnesslöa. Såsom förut framhållits utginge steriliseringslagen i huvudsak från att ingreppet skulle komma till stånd på frivillighetens väg. Såväl i befolkningskommis- sionsens betänkande som i lagutskottets utlåtande över propositionen rörande lagen om sterilisering framhölls dock önskvärdheten av att ej blott rättighet utan även skyldighet skulle åläggas vissa tjänsteläkare att taga initiativ till sterilisering av sådana patienter, där ingreppet syntes vara motiverat. Denna synpunkt hade fått ett bestämt uttryck i 2 § i kungörelsen den 13 juni 1941 med tillämpningsföreskrifter till lagen om sterilisering, enligt vilken vissa tjänsteläkare, bland andra sjukvårdsläkare vid sinnessjukhus, vore pliktiga att på framställning av statlig eller kommunal myndighet eller eljest då de i sin verksamhet erhöle kännedom om fall, där sterilisering syntes vara påkallad från allmän synpunkt, verkställa undersökning och, därest omständigheterna därtill föranledde, sörja för att ansökan om sterilisering gjordes hos medicinalstyrelsen. Nämndens beslut om utskrivning eller försöksutskrivning efter sterilisering innebure givetvis ej ett åsidosättande av steriliseringslagens bestämmelser om prövningsförfarandet i dessa fall — sådan prövning ankomme endast på medicinalstyrelsen — utan endast ett initiativ till att sådan prövning komme till stånd och att, vid bifall från medicinalstyrelsen, operationen komme till utförande. Av praktiska skäl skedde detta mera sällan i form av bordläggning i avvaktan på att steriliseringsfrågan avgjordes, utan oftare genom ett direkt beslut om utskrivning eller försöksutskrivning så snart operationen kommit till utförande, vilken senare formulering av beslutet dels medförde viss tidsvinst, då efter verkställd operation ärendet ej ånyo behövde behandlas i nämnden, dels av patienterna i regel uppfattades som en förmån, då det innebure ett bestämt löfte att efter operationen få lämna sjukhuset.

Nämnden ville framhålla, att i ett ej obetydligt antal fall medicinska eller blandat medicinska och sociala skäl gjorde sterilisering önskvärd av hänsyn till patienten själv, exempelvis för förhindrande av återfall i sjukdomen i samband med barnsbörd. I andra fall sammanhängde de omständigheter som föranlett patientens omhändertagande direkt med anomalier på det sexuella området, t. ex. sexualdelikt och vissa lösdriveriformer, varvid steriliseringen komme att innebära en säkerhet för att en av de mest samhällsbesvärliga följderna av ett eventuellt återfall eliminerades. I dylika fall vore möjligheten att låta patienten lämna sjukhuset direkt beroende av om steriliserande operation komme till utförande eller ej. I fråga om sinnesslöa föreläge eugeniska eller sociala indikationer för sterilisering utan att direkt medicinska skäl gjorde ingreppet behövt. Den samhällsbesvärlighet dessa patienter kunde beräknas giva upphov till genom att ohämmat sätta undermåliga barn till världen eller ej kunna draga försorg om sina barn vore, såsom nämnden förut framhållit, betydande, varför nämnden i många fall — för att kunna taga ansvaret för deras vistelse utom anstalt — ansett sig böra förklara, att utskrivning eller försöksutskrivning icke finge äga rum förrän sterilisering skett. Ifrågavarande patienter torde i regel tillhöra de rättsinkapabla, vilkas samtycke enligt 2 § steriliseringslagen ej krävdes för ingreppet. I de fall där patienten motsatte sig sterilisering upptoges ärendet till förnyad prövning med hänsyn till den därigenom uppkomna situationen. I vissa fall kunde skäl framläggas eller ändrade dispositioner föreslås, som gjorde att nämnden ej längre ansåge sig böra yrka på sterilisering, i andra fall ansåges så mycket större krav böra ställas på patientens stadga och pålitlighet att sjukhusvistelsen måste förlängas utöver den tid som varit behövt, därest patienten varit steriliserad. I 54 under år 1943 behandlade ärenden hade nämnden ansett försöksutskrivning eller definitiv utskrivning kunna ske först sedan sterilisering verkställdes. I 8 fall hade det gällt definitiv utskrivning, i de övriga 46 försöksutskrivning. I ett 10-tal av fallen hade besluten ej inneburit initiativ från nämndens sida, då ansökan om sterilisering redan insänts till medicinalstyrelsen, utan endast en tidsbestämning, så att försöksutskrivningen skulle verkställas först sedan operationen utförts. Flertalet eller 48 fall hade utgjorts av otvetydigt rättsinkapabla patienter, vilkas samtycke ej krävdes. Indikationerna hade i dessa fall huvudsakligen varit sociala och eugeniska, i några av dessa fall dessutom medicinska.

I yttrandet lämnade sinnessjuknämnden därefter en redogörelse för det av Moberger omförmälda fallet A samt anförde vidare: Genom beslut den 2 april 1943 hade nämnden förordnat, att A finge försöksutskrivnas till hemmet sedan steriliserande operation verkställdes. A hade vägrat gå med på operation, varför försöksutskrivningen ej kommit till stånd. Hans uppförande hade under tiden april—oktober 1943 varit synnerligen otillfredsställande och sedan han vid nämndens besök på Salberga sjukhus den 22 oktober 1943 demonstrerats, hade nämnden återkallat beslutet om försöksutskrivning. Återkallelsen hade

inneburit, att försöksutskrivning på grund av A:s försämrade tillstånd ej finge ske även om han steriliserades. En förnyad framställning om utskrivning hade den 16 februari 1944 avslagits. A:s uppförande hade ytterligare försämrats, varför han sedermera överflyttats till specialpaviljong vid Sidsjöns sjukhus. Motiveringen för nämndens beslut att föreskriva sterilisering som villkor för en försöksutskrivning torde framgå av den föregående redogörelsen för principerna i detta avseende. A vore en imbecill psykopat, som visat tämligen höggradig asocialitet i form av arbetsovilja och spritmissbruk. Genom hans sexuella aggressivitet ansåges ytterligare anledning till sterilisering föreligga. Hans psykiska undermålighet vore så höggradig, att han syntes böra betecknas som rättsinkapabel och hans eget samtycke till sterilisering ej krävas. Hans psykiska tillstånd vore för närvarande sådant, att försöksutskrivning, även om steriliserande operation nu utfördes, ej kunde ifrågakomma. På grund av det anförda hemställde nämnden, att Mobergers skrivelse måtte lämnas utan avseende. Nämnden ville vidare, under hänvisning till sina yttranden över såväl steriliserings- som kastreringslagarna, framhålla, att ehuru det torde vara klart, att ett samtycke till sterilisering eller kastrering, som lämnats av någon å anstalt intagen på den grund att den utskrivande myndigheten för honom klargjort att han eljest icke hade utsikt att bliva utskriven, vore juridiskt att anse såsom frivilligt lämnat, allmänheten uppfattade samtycket såsom framtvingat. Motivet att bliva kvarhållen å anstalten för obestämd tid eller för all framtid vore av den överväldigande styrka, att allmänheten ansåge, att man icke längre befunde sig på frivillighetens grund. Då den utskrivande myndigheten komme att tillämpa den nu av riksdagen antagna kastreringslagen i enlighet med de i motiven angivna riktlinjerna, kunde såväl patienterna som deras anhöriga och till och med deras juridiska biträden lätt få den uppfattningen, att myndigheten gjorde sig skyldig till lagstridig praxis, och detta kunde bliva till allvarligt men för myndigheten i dess arbete. Nämnden ville därför, ehuru kastreringslagen så nyligen antagits, ifrågasätta, om icke sådan ändring i såväl steriliserings- som kastreringslagarna borde ske, att av lagtexten tydligt framginge, att ett samtycke till sterilisering eller kastrering, som lämnats av någon å anstalt intagen på den grund att den utskrivande myndigheten för honom klargjort, att han icke hade utsikt att bliva utskriven, därest han icke samtyckte till åtgärden, vore frivilligt lämnat.

I ärendet avgav därefter medicinalstyrelsen utlåtande, varvid medicinalstyrelsen tillika överlämnade en av medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd professorn Nils von Hofsten avgiven promemoria i saken.

I promemorian anförde von Hofsten följande.

De personer, för vilka försöksutskrivning efter verkställd sterilisering kunde komma i fråga, vore i allmänhet rättsinkapabla sinnesslöa, sinnessjuka eller i övrigt psykiskt abnorma personer, som på grund av samhällsskadlighet eller samhällsbesvärlighet intagits för vård å sjukhus eller annan anstalt. Om en sådan patient personligen visade en sådan social anpassningsförmåga att för-

söksutskrivning skulle kunna ske men han kunde befaras komma att sätta sinnesslöa eller överhuvud ur samhällets synpunkt icke önskvärda barn till världen, skulle hans utskrivning dock alltjämt vara till skada för samhället. Det kunde sättas i fråga, om icke den skada han kunde åstadkomma genom att avla kanske flera undermåliga barn vore större än den skada han själv vid intagningen befarats kunna åstadkomma och som varit orsaken till hans internering. Ett starkt skäl till hans kvarhållande funnes alltså. Det syntes därför vara fullt motiverat att försöksutskrivning vägrades, så länge han kunde fortplanta sig, men under ovan angivna förutsättningar medgäves, såvida han hade undergått sterilisering. Möjligheten för vissa sinnesslöa och psykiskt abnorma personer att bli försöksutskrivna, såvida de underkastade sig sterilisering, medförde med säkerhet, att ett ganska betydande antal steriliseringar verkställdes, som annars ej skulle komma till stånd. Då dessa steriliseringar av både eugeniska och sociala skäl vore högst önskvärda, vore det ur samhällets synpunkt angeläget, att denna möjlighet funnes och i största möjliga utsträckning utnyttjades. Det kunde utan tvekan sägas, att detta vore nödvändigt för att steriliseringslagen skulle få den effektivitet som avsetts. Det vore, som von Hofsten vid skilda tillfällen framhållit, önskvärt att samma princip tillämpades i fråga om personer, som icke vore intagna men skulle kunna intagas å anstalt. I ett yttrande i medicinalstyrelsen den 29 mars 1943 med anledning av i riksdagen väckta motioner om ändring av lagen om sterilisering hade von Hofsten angående möjligheterna att åstadkomma en ökning av antalet önskvärda steriliseringar uttalat: "Ett medel, som kan ha goda verkningar, är att icke blott, som nu i ej ringa utsträckning sker, vissa sinnesslöa m. fl. utskrivs från anstalt först efter sterilisering, utan att därjämte ej internerade sinnesslöa och andra undermåliga, vilkas sterilisering är önskvärd, interneras på anstalt, såvida de ej underkasta sig sterilisering. Möjligheter härför finnas redan och torde i viss utsträckning begagnas. Åtgärder i syfte att mera allmänt införa en sådan ordning skulle enligt min uppfattning kunna övervägas." Vad som för närvarande kunde göras vore, att det på ett eller annat sätt klargjordes för vissa personer, vilka med stöd av gällande lag kunde intagas å anstalt, att denna åtgärd kunde underlätas, om de underginge sterilisering. Mycket talade för att åtgärder borde övervägas, som möjliggjorde internering av samtliga sinnesslöa som ej underkastade sig sterilisering, men denna fråga skulle ej närmare beröras i detta sammanhang. von Hofsten ville slutligen tillägga, att i Danmark sedan många år i stor utsträckning utskrivning av sinnesslöa skedde eller intagning å anstalt underlättes efter sterilisering.

Medicinalstyrelsen anförde i sitt utlåtande följande.

Frågan huruvida sinnessjuknämndens beslut kunde anses lagligen grundat berodde i sin tur, såvitt medicinalstyrelsen kunde se, på frågan huruvida en sinnessjuk eller sinnesslös person, som vägrat underkasta sig en ur det allmännas synpunkt önskvärd sterilisering, kunde kvarhållas eller intagas på sinnessjukhus för att förhindras fortplanta sig. Svaret på denna fråga syntes ha

lämnats av riksdagens första lagutskott i dess yttrande till 1941 års riksdag över en motion i andra kammaren med yrkande, att det då framlagda förslaget till steriliseringslag måtte kompletteras med bestämmelser om handräkningsförfarande. Utskottet hade därvid anfört följande: "Det kan här endast vara fråga om sådana personer som på grund av rubbad själsverksamhet sakna förmåga att lämna giltigt samtycke till steriliseringsåtgärden, enär lagen i övrigt fordrar att vederbörande lämnar sitt samtycke. De personer som lida av sådan mera utpräglad själslig rubbning, att den medför rättsinkapacitet i fråga om ett dylikt samtycke och skulle motivera ett handräkningsförfarande för steriliserings verkställande, torde emellertid oftast redan vara intagna å anstalt eller i vart fall kunna med stöd av gällande lagstiftning intagas å anstalt, och beträffande å anstalt intagen person torde anlita av polismyndighet för medverkan till verkställighet av ett beslut om sterilisering icke ifrågakomma. Utskottet finner därför ifrågavarande motion icke böra föranleda något tillägg till lagtexten." Riksdagen hade delat utskottets mening. Innebörden i första lagutskottets citerade uttalande kunde ej vara någon annan, än att en rättsinkapabel person, som vägrat underkasta sig sterilisering, enligt gällande rätt skulle kunna kvarhållas eller intagas å anstalt för att förhindras fortplanta sig. Vad anginge det konkreta fall, som här avsåges, finge styrelsen vitsorda, att personen ifråga vore så psykiskt undermålig och i övrigt abnorm, att han utan tvekan måste anses rättsinkapabel beträffande den ifrågavarande rättshandlingen. Sinnessjuknämndens beslut att föreskriva sterilisering som villkor för försöksutskrivning av honom syntes därför vara i överensstämmelse med gällande rätt såsom den tolkats av riksdagens första lagutskott. Ehuru medicinalstyrelsen för sin del sålunda icke hyste något tvivel beträffande det rättsenliga i att beträffande rättsinkapabla personer föreskriva sterilisering som villkor för försöksutskrivning eller utskrivning från sinnessjukhus, hade styrelsen dock intet att erinra mot ett förtydligande tillägg därutinnan till sinnessjuklagen. Av ett sådant tillägg borde emellertid framgå, att tvångsintagning och retention i det avsedda syftet endast gällde rättsinkapabla. Givetvis finnes det även rättskapabla personer, som ur det allmännas synpunkt borde steriliseras men icke underkastade sig ingreppet. Deras antal torde emellertid vara så relativt ringa, att det för samhällets del icke hade någon större betydelse. Att utsträcka tvångsintagning och retention även till dessa kunde icke heller anses förenligt med nuvarande svensk rättsuppfattning.

Av handlingarna i ett annat härstädes upptaget ärende framgår följande.

I skrivelse den 21 februari 1945 till direktören vid statens alkoholistanstalt å Svartsjö hade socialstyrelsen — med förmälan att steriliseringslagen syntes vara tillämplig å B, vilken den 30 januari 1945 intagits å nämnda anstalt — framhållit önskvärdheten av att erforderliga åtgärder enligt sagda lag vidtoges beträffande B samt att B icke borde utskrivas eller permitteras för längre eller kortare tid, förrän han underkastats steriliserande operation. I skrivelsen

hade socialstyrelsen tillika anhållit om underrättelse, när operationen verkställdes.

Med anledning därav anhöll jag i en till socialstyrelsen avlåten skrivelse, att socialstyrelsen måtte inkomma med närmare upplysningar dels angående det berörda fallet, dels ock rörande de principer, som av socialstyrelsen tillämpades i ärenden av förevarande art.

I avgivet yttrande anförde socialstyrelsen — efter att ha redogjort för B:s levnadsomständigheter och hans intagande, jämlikt beslut av Ö. Å. den 5 september 1942, å statens alkoholistanstalt å Venngarn, varifrån han utskrivits den 21 augusti 1944 — följande.

Av en journalanteckning å alkoholistanstalten för den 16 juni 1944 framginge, att anstaltens direktör konsulterat den fungerande rådgivande psykiatern om överförande av B till imbecillanstalt och att psykiatern icke ansett sig kunna utfärda härför erforderlig vårdattest men däremot förordat sterilisering av B, vilket denne dock avböjt. Redan inom några få månader efter utskrivningen från Venngarn hade B ånyo måst omhändertagas enligt alkoholistlagen. Den 18 oktober 1944 hade Stockholms stads nykterhetsnämnd ansökt om förordnande, att B måtte få intagas på allmän alkoholistanstalt, och Ö. Å:s beslut därom hade meddelats den 23 december 1944. Sedan B självmant inställt sig på en polisstation i Stockholm, nedbruten av alkoholmissbruk, hade han den 30 januari 1945 blivit intagen på statens alkoholistanstalt å Svartsjö, enligt beslut därom av socialstyrelsen. Den 21 februari 1945 hade socialstyrelsen till Svartsjöanstaltens direktör avlåtit den i remissen omförmälda skrivelsen. Styrelsen hade ännu icke erhållit någon underrättelse i ärendet. Om B vore slutligen att tillägga, att han i mitten av augusti 1945 blivit överförd till sinnessjukhus.

Socialstyrelsen anförde i sitt yttrande vidare: Med avseende å de principer, som socialstyrelsen tillämpade i ärenden av förevarande art, ville styrelsen först erinra om att lagen den 23 maj 1941 om sterilisering vore tillämplig bland annat "där någon prövas på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten eller ock på grund av asocialt levnadssätt vara för framtiden uppenbart olämplig att handhava vårdnaden om barn". Den sistnämnda sociala indikationen för sterilisering hade tillkommit på yrkande av socialstyrelsen, som avsett att därigenom få steriliseringslagen tillämplig å alkoholmissbrukare. Av Kungl. Maj:ts proposition nr 13 till 1941 års riksdag framginge, att alkoholmissbruk innefattades under steriliseringslagens uttryck asocialt levnadssätt. Då steriliseringslagen sålunda otvivelaktigt ägde tillämpning å en alkoholmissbrukare, som på grund av sitt levnadssätt vore för framtiden uppenbart olämplig att handhava vårdnaden om barn, hade socialstyrelsen funnit det angeläget att fästa anstaltsledningarnas uppmärksamhet på sådana fall, där det enligt styrelsens mening syntes vara särskilt påkallat, att sterilisering komme till stånd. Kännedom om dylika fall finge styrelsen genom de anstaltsvårdade alkoholisternas intagningshandlingar, vilka undan-

tagslöst inkomme till styrelsen såsom erforderliga för fullgörande av styrelsens uppgift att fördela de vårdbehövande på de särskilda anstalterna. Där det framginge av dessa handlingar, bland vilka alltid inginge läkarbetyg, att vederbörande vore svårt undermålig i intellektuellt eller moraliskt hänseende och redan på denna grund, oavsett hans — eller hennes — alkoholmissbruk, vore olämplig att handhava vårdsnaden om barn, hade ett dylikt påpekande ägt rum. Så hade även skett, där handlingarna visserligen icke givit bestämt belägg för dylik undermålighet hos vederbörande men denne likväl genom sitt sätt att faktiskt utöva vårdsnaden om egna barn ådagalagt sin uppenbara olämplighet för denna uppgift. Det kunde i detta sammanhang påpekas, att socialstyrelsen förfogade över en särskild medicinsk expert för alkoholistvårdsärenden, professorn Olof Kinberg, vilken alltid deltog vid handläggningen av dessa ärenden. Anvisningar av förevarande slag hade under åren 1941, senare hälften, 1942, 1943 och 1944 samt de tre första kvartalen av år 1945 förekommit i respektive 1, 13, 14, 16 och 7 fall, d. v. s. i omkring 1½ procent av intagningsfallen. Beträffande de 16 fallen under år 1944 kunde nämnas, att sterilisering kommit till stånd i 7 fall och vederbörande fått lämna anstalten efter en vårdtid av normal längd med hänsyn till övriga omständigheter, att 4 erhållit försökspermission trots vägran att underkasta sig sterilisering samt att de övriga 5, som icke undergått sterilisering, alltjämt vore intagna på alkoholistanstalt eller — i 1 fall — blivit utskrivna kort tid före maximitidens utgång. Enligt 1 § kungörelsen den 13 juni 1941 med tillämpningsföreskrifter till lagen om sterilisering ägde läkare på allmän alkoholistanstalt att hos medicinalstyrelsen göra ansökan om tillstånd till sterilisering beträffande den som vore intagen på anstalten, och enligt 2 § samma kungörelse vore läkaren pliktig att på framställning av statlig eller kommunal myndighet, så ock eljest då han i sin verksamhet erhöle kännedom om fall, i vilket sterilisering syntes påkallad från allmän synpunkt, verkställa eller genom underordnad läkare låta verkställa erforderlig undersökning samt, därest omständigheterna därtill föranledde, sörja för att ansökan om sterilisering gjordes hos medicinalstyrelsen. Med hänsyn till dessa föreskrifter plögade socialstyrelsen i sina påpekanden till anstalternas föreståndare framhålla önskvärdheten av att anstaltsledningen i samråd med anstaltsläkaren upptog till prövning frågan om åtgärd beträffande vederbörande alkoholmissbrukare enligt steriliseringslagen. Detta påpekande åtföljdes i regel av ett tillägg av följande innehåll: Därest förutsättningar för steriliserande operation föreläge, borde vederbörande enligt styrelsens mening icke permitteras för längre eller kortare tid, förrän sådan operation företagits, och borde styrelsen underrättas, när sterilisering verkställts. (I fallet B hade denna anmaning erhållit ett något avvikande innehåll på grund av att steriliseringsfrågan i själva verket redan varit föremål för prövning av kompetent anstaltsläkare.) Anledningen till detta tillägg låge i öppen dag; om det befunnas att steriliseringslagen vore tillämplig, skulle det ju strida mot det syfte, som lagen ville främja, om vederbörande bereddes

tillfälle att under kort permission eller försökspermission eller förtidsutskrivning sätta icke önskvärda barn till världen. — Såsom framginge av ovan lämnade frekvensuppgifter utgjorde förevarande fall endast en ringa del av samtliga vårdfall. Det låge i sakens natur, att de personliga faktorerna för en gynnsam prognos i nykterhetshänseende vore mycket svaga i de sålunda särskilt uttagna fallen. Alldeles oavsett steriliseringsfrågan måste därför i dessa fall den faktiska vårdtiden bliva lång och närma sig maximitiden, eventuellt efter en följd av misslyckade försökspermissioner.

Beträffande B upplyste överläkaren vid Beckomberga sjukhus Harald Rabe på gjord förfrågan följande.

B hade vårdats på sjukhuset under diagnos imbecillitas + psychosis per emotionem acquisitam (psykogen reaktion). Han hade den 12 augusti 1945 på egen ansökan intagits från alkoholistanstalten å Svartsjö. T. f. rådgivande psykiatern vid anstalten doktor Sten Reuterskiöld hade vid intagningen meddelat: B:s intelligensålder vore 8,8 år. Han hade 23 gånger bötfällts för fylleri och hade undergått fängelsestraff 2 gånger. En gång hade han varnats för lösdriveri. På anstalt för sinnesslöa eller sinnessjuka hade han veterligen ej tidigare vårdats. Från socialstyrelsen hade den 21 februari 1945 uttalats, att han icke borde utskrivas eller permitteras för längre eller kortare tid, innan han underkastats steriliserande operation. Under trycket av detta föreläggande hade hos B till hans imbecilla tillstånd sällat sig ett olusttillstånd, som kunde beräknas bliva av explosiv art, om han ej snarligen omhändertoges på annat sätt. Hans tidigare godmodighet hade nästan spårlöst försvunnit. Han talade snubblande snabbt, så snart tankarna komme in på "orättvisorna". Sinnesstämningen vore dyster, spänd och explosiv, tankeförloppet enkelriktat. Med hänsyn till det spända psykiska läget hade vårdbehovet ansetts trängande. — B:s allmänna uppträdande på sjukhuset hade kännetecknats av hans höggradiga imbecillitet. Han hade haft svårt att finna sig i ordning och föreskrifter. Upprepade gånger hade han av små orsaker och missförstånd blivit häftig. På grund därav samt höggradig tjatighet och ibland högljuddhet hade han en gång för några dagar vårdats på en halvrolig avdelning, men han hade dock i regel någorlunda kunnat anpassa sig på lugn avdelning. Vid samtal om hans alkoholistvård och anledningarna därtill hade han visat sig grovt omdömeslös. Han hade icke ansett, att hans spritkonsumtion varit på något sätt skadlig för honom. Däremot hade han under Tysklandsresor som sjöman under kriget fått uppleva så mycket elände, att det tagit på hans nerver. Vid tal om steriliseringsfrågan hade han alltid blivit upprörd. Han hade förklarat, att han kunnat vara ifrån Svartsjö för länge sedan, blott han gått med på att låta sterilisera sig. Han hade emellertid ansett, att detta skulle kränka hans kroppsliga frihet, och hade betonat, att han aldrig blivit far till något barn eller legat fattigvården eller andra myndigheter till last. Han hade vid upprepade tillfällen med samma uppbragta indignation återkommit till denna sak. Sedan B i någon mån kommit i bättre jämvikt, hade han försöksutskrivits

till Svartsjö den 22 september 1945. Från denna försöksutskrivning hade han återkommit till Beckomberga den 2 oktober 1945, därvid överläkaren F. Wiesel i egenskap av rådgivande psykiater vid Svartsjöanstalten meddelat: Vid styrelsesammanträde å Svartsjö den 26 september hade B beretts tillfälle att tala med styrelsen i steriliseringsfrågan. Han hade därvid tappat all besinning, arbetat upp sig till en oresonlig ilska och häftighet samt om och om igen stereotypt grälät om den ifrågasatta steriliseringen, interneringen och försökspermissionen. Fradgan hade stått honom i mungiporna och armarna hade gått som släggor kring ordföranden. Förmännens ingripande hade förvärrat det hela. Först sedan Wiesel lovat honom att få återvända till Beckomberga, hade han lugnat sig någorlunda. Styrelsen hade beslutat, att B skulle bli försökspermitterad utan föregående sterilisering vid tidpunkt, som rådgivande psykiatern ansåge lämplig. Då det ur disciplinär synpunkt ansetts olämpligt med försökspermission i omedelbar anslutning till nämnda uppträde, hade B återremitterats till Beckomberga för kort tids vård för att därefter fara till sitt hem i Malmö. — Efter återintagningen å Beckomberga sjukhus hade B fortfarande visat sig djupt omdömeslös, retlig och grälsjuk med anledning av alla möjliga småsaker, som han missförstått. Den 17 oktober 1945 hade han utskrivits till sitt hem i Malmö och hade samtidigt försökspermitterats från alkoholistanstalten å Svartsjö.

Den gällande lagen om sterilisering vilar på den grundtanken, att sterilisering av en person mot hans vilja ej får förekomma. Samtycke fordras således av den, å vilken ingreppet skall företagas. För att ett lämnat samtycke skall kunna godtagas, måste detsamma självfallet vara givet fullt frivilligt. Från denna princip om frivillig sterilisering göres såtillvida ett undantag som lagen medgiver, att personer, som på grund av bristande kapacitet icke kunna lämna ett giltigt samtycke, få steriliseras utan sådant samtycke. Jämväl för sistnämnda fall föreligger emellertid en viss grad av frivillighet, i det att ingreppet icke kan komma till utförande, om den som skall steriliseras enständigt motsätter sig operationen. En tvångsoperation under protester är således utesluten.

Av vad i förevarande ärenden förekommit framgår, att myndigheterna i stor utsträckning genom meddelade beslut i anledning av ifrågasatt utskrivning eller permission från anstalt uppsätta sterilisering såsom villkor för utskrivningen eller permissionen. Att ett beslut av detta slag innebär ett kraftigt verkande tvångsmedel mot den intagne läser icke kunna bestridas. Myndigheterna ha emellertid, såsom framgår av sinnessjuknämndens i ärendet rörande A avgivna yttrande, utgått från att anlitande av sådant tvång måste anses vara legalt berättigat och att tvånget således icke är rättsstridigt. Denna uppfattning kan måhända vara riktig, men det synes mig dock vara tveksamt,

om förfarandet kan anses stå i överensstämmelse med den i steriliseringslagen antagna grundsatsen om frivillighet i samtycket. Det torde i allt fall vara tvivel underkastat, huruvida det utan tydligt stöd av författningsbestämmelser får anses tillbörligt att genom uttryckligt beslut av myndighet förelägga en på anstalt intagen det svåra valet mellan fortsatt anstaltsvistelse och sterilisering. Förfarandet synes mig strida mot den strävan efter hänsynsfullhet och försiktighet, med vilken rätten till sterilisering bör vara förbunden. Ett föreläggande av detta slag kan, såsom tydligt framgår av vad som upplysts angående det sätt, på vilket B reagerat inför socialstyrelsens beslut den 21 februari 1945, inverka menligt på en person med ömtåligt eller bristfälligt utvecklat själsliv. Att märka är även att det i många fall ankommer på vederbörandes närmaste anhöriga att uttala sig om valet mellan att antingen tillstyrka det operativa ingreppet, vilket den intagne motsätter sig, eller att fortfarande låta honom vara mot sin vilja berövad sin frihet. I detta sammanhang kan för övrigt erinras om chefens för justitiedepartementet, av sinnessjuknämnden återgivna yttrande, att det icke torde vara lämpligt att direkt förelägga en på anstalt intagen person att välja mellan kastrering och fortsatt kvarhållande i anstalten.

En ytterligare synpunkt, som i detta hänseende synes mig värd ett visst beaktande, är det förhållandet, att en å anstalt intagen, som erhållit besked att han icke kan frigivas från anstalten utan föregående sterilisering och med hänsyn härtill underkastat sig operationen, icke därmed erhållit någon rätt att bli utskriven eller permitterad. För en intagen eller dennes anhöriga, som gått med på en steriliseringsoperation under förutsättning att utskrivning komme att äga rum, kan det lätt framstå såsom en upprörande orättvisa, om vid den därpå följande prövningen av utskrivningsfrågan befinnes, att den intagne, låt vara av skäl som tidigare ej förefunnits eller ej varit kända, trots undergången operation icke kan återfå friheten.

Vid bedömande av de åtgärder, som från myndigheternas sida vidtagas för åvägabringande av sterilisering, måste dessutom hänsyn tagas till andra förhållanden än dem, som beröras i steriliseringslagen. I sinnessjuklagen den 19 september 1929 äro uttryckliga bestämmelser givna om förutsättningarna för sinnessjuk persons intagande å sinnessjukhus och kvarhållande därstädes. I sistnämnda hänseende är särskilt att märka stadgandet i 17 § sinnessjuklagen, att om sinnessjuk, som för vård intagits, blivit till hälsan återställd eller, ehuru icke återställd, så förbättrad, att han ej längre är i behov av vård å sinnessjukhus, han ofördröjligen skall utskrivas från sjukhuset. Enligt 19 § må sinnessjuk, där hans tillstånd icke innefattar fara för annans personliga säkerhet eller eget liv, på försök utskrivas för viss bestämd tid eller tillsvidare. Beträffande vissa intagna, bland andra sådana som på grund av sin sinnessbeskaffenhet av domstol förklarats icke kunna fällas till ansvar för begångna brott, tillkommer det emellertid sinnessjuknämnden att besluta om utskrivning enligt 17 eller 19 § eller uppdraga åt sjukvårdsläkaren att därom meddela

beslut. I fråga om vissa från allmänna anstalter till sinnessjukhus överflyttade må försöksutskrivning icke ske utan att vederbörande blivit utskrivna från anstalten. — Vad angår alkoholister innehåller lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister i 16 § och följande paragrafer bestämmelser om tvångsintagande å alkoholistanstalt under vissa förutsättningar av den, som är hemfallen åt alkoholmissbruk. Enligt 36 § må den, som enligt slutligt beslut intagits å allmän alkoholistanstalt, regelmässigt kvarhållas under en tid av ett år eller, vid återfall inom viss tid, under två år. Utskrivning från anstalten skall ske tidigare, där grundad anledning föreligger till antagande, att den intagne efter utskrivningen skall föra ett nyktert och ordentligt liv. Under vissa förutsättningar kan enligt 37 § tiden för kvarhållandet utsträckas med ytterligare två år. Enligt 41 § kan intagen beviljas försökspermission för viss tid.

Med de anförda bestämmelserna torde ha avsetts att i görligaste mån förhindra, att den, som tvångsintagits å sinnessjukhus eller i alkoholistanstalt, skall kvarhållas där längre tid än som är betingad av ändamålet med intagningen och vården. I betraktande härav synes det mig med fog kunna ifrågasättas, huruvida en å sådant sjukhus eller alkoholistanstalt intagen, för vilkens utskrivning sakliga, i lag uttryckligen angivna skäl kunna anföras, verkligen bör kunna kvarhållas av den anledning, att sterilisering av honom kan anses önskvärd.

Sinnessjuklagens avfattning synes närmast giva vid handen, att omhändertagandet av en sinnessjuk eller sinnesslö allenast utgör en form för samhällets omvårdnad av dem, som av sin sjukdom sakna förmåga att taga hand om sig själva, eller ock en försvarsåtgärd gentemot sådana, som på grund av sin sinnesbeskaffenhet äro farliga för den allmänna säkerheten. Lagens tillämpning torde emellertid i själva verket icke vara begränsad endast till dylika fall, vilket jämväl framgår av sinnessjuknämndens yttrande i ärendet, vari talas om samhällsbesvärlighet såsom grund för intagning eller kvarhållande å sinnessjukhus. Till sådan samhällsbesvärlighet, som skulle medföra behov av vård å sinnessjukhus, vill nämnden då räkna den omständigheten, att en intagen efter utskrivningen skulle giva upphov till en ovälkommen avkomma, och detta även om intagningen icke motiverats av nämnda omständighet. Huruvida sinnessjuklagens bestämmelser kunna giva utrymme för en så vidsträckt tolkning, synes mig vara synnerligen tvivelaktigt.

Till stöd för sin uppfattning i denna fråga har sinnessjuknämnden åberopat, bland annat, vissa uttalanden vid tillkomsten av 1944 års lag om kastrering. Såväl dessa uttalanden som ock ett flertal andra yttranden, som fällt under förarbetena till steriliserings- och kastreringslagarna, synas väl utgöra ett belägg för riktigheten av nämndens åsikt. Vad som gäller om kastrering kan emellertid icke utan vidare utsträckas till att gälla även i fråga om sterilisering. En kastrering avser ju att operativt bota den sjuke just för den oftast allmänfarliga defekt, på grund av vilken anstaltsvård för honom ansetts behövlig. Något motsvarande gäller icke beträffande sterilisering. Steriliseringen kan

icke sägas undanröja någon fara för den allmänna säkerheten, då ju den steriliserade icke kan förutsättas komma att genom operationen bättra sin livsföring. Snarare kan det tänkas, att vetskapen om att vara ofruktsam kan bidra till ett lösaktigt leverne av den som steriliserats.

Om tveksamhet således kan anses föreligga i fråga om rätten att uppställa sterilisering såsom villkor för avbrytande av anstaltsvården av sinnessjuka och sinnesslöa, gör sig en sådan tveksamhet med än större styrka gällande beträffande den, som tvångsintagits å alkoholistanstalt. Anstaltsvården för en dylik alkoholist är tidsbegränsad, och förtidsutskrivning skall ovillkorligen ske, om det kan antagas, att den intagne skall komma att föra ett nyktert och ordentligt liv. Utrymme för en prövning på andra än nu angivna grunder finnes således endast i händelse förtidsutskrivning eller permission ifrågasättes, utan att anledning finnes till antagande att vederbörande efter frigivningen skall förhålla sig nykter och ordentlig. Sterilisering och anstaltsvård utgöra emellertid olika former av samhällets ingripande mot en asocial alkoholist med särskilda, var för sig i lag angivna förutsättningar för deras användande och avsedda att tillgodose helt skilda syftemål. Att göra dessa behandlingsformer beroende av varandra synes därför knappast vara riktigt.

I de fall, varom här närmast varit fråga, har av utredningen framgått, att A och B icke ägt någon ovillkorlig, på uttryckligt lagstadgande grundad rätt att erhålla utskrivning vid de ifrågakomna tidpunkterna. Något obehörigt ingrepp i deras personliga frihet kan således ej anses ha förorsakats dem genom de från respektive sinnessjuknämndens och socialstyrelsens sida vidtagna åtgärderna att förbinda deras utskrivning med frågan om sterilisering. På grund härav och med hänsyn till omständigheterna i övrigt har jag icke funnit nämnda myndigheters åtgöranden kunna föranleda något ingripande från min sida mot någon enskild tjänsteman för felaktigt förfarande.

Av vad i ärendena blivit upplyst har jag emellertid funnit, att de gällande bestämmelserna rörande sterilisering icke i allo äro så tydliga, att de myndigheter, som ha att tillämpa desamma, därav kunna erhålla tillräcklig vägledning för sitt handlande. Sinnessjuknämnden har också i sitt yttrande framhållit önskvärdheten av tydligare bestämmelser i ämnet. Därest avsikten varit, att ett medgivande till sterilisering skall anses avgivet av fri vilja, även om sterilisering uppsatts såsom villkor för utskrivning från sinnessjukhus eller anstalt, synes mig detta böra komma till sådant uttryck i lagen, att någon tvekan härutinnan icke kan uppstå. Bestämmelser, som kunna vinna tillämpning ofta och av vitt skilda myndigheter, synas mig böra vara så klara, att vederbörande icke skall för tolkningen av dem nödgas anställa vidlyftiga efterforskningar i kommittébetänkanden och riksdagstryck. I förevarande fall har ej ens efter sådana efterforskningar med visshet kunnat fastslås lagens verkliga mening. Ett klagörande av denna fråga i själva lagtexten skulle utan tvivel vara önskvärt.

I den offentliga diskussionen har under senare tid frågan om de socialpoli-

tiska frihetsberövandena varit föremål för synnerlig uppmärksamhet. Från skilda håll har uttalats oro för rättssäkerheten inom socialvården, och olika förslag ha framkommit om garantier mot olagliga och obefogade åtgärder från myndigheternas sida. Att dessa frågor ställts under debatt torde ha föranletts — förutom av bristfälligheter i fråga om det administrativa förfarandet — jämväl av en viss osäkerhet om, hur gällande författningsbestämmelser rörande förutsättningarna för myndigheternas ingripande böra tolkas. Åtskilliga inom sociallagstiftningen förekommande uttryck, såsom exempelvis "behov av vård å sinnessjukhus", "ordentligt liv" och liknande, torde otvivelaktigt tarva förtydligande i lagtexten eller göras till föremål för ett klarläggande uttalande, särskilt som det här rör sig om något så utomordentligt viktigt som villkoren för att en medborgare skall få berövas sin personliga frihet. I enlighet med vad ovan anförts läser också avgörandet av frågan om sterilisering såsom villkor för utskrivning nödvändig göra en utredning rörande förutsättningarna överhuvud för tvångsintagning och utskrivning från anstalt. En sådan utredning skulle enligt min mening lända till ökad rättssäkerhet och vara ägnad att lösa åtskilliga av de spörsmål, som under diskussionen om de socialpolitiska frihetsberövandena uppkommit.

Med stöd av den befogenhet min instruktion lämnar mig får jag härmed i underdanighet för Eders Kungl. Maj:t framlägga ovan berörda förhållanden för den åtgärd Eders Kungl. Maj:t må finna framställningen föranledda.

4. Framställning angående tillämpningen av bestämmelserna om åtalseftergift i 49 a § alkoholistlagen.

Den 9 december 1946 skrev jag till Konungen följande:

Enligt 9 § lagen den 9 april 1937 om verkställighet av bötesstraff gäller att, där någon enligt meddelat beslut intagits å allmän alkoholistanstalt, förvandling av böter som dessförinnan skett skall vara förfallen och att förvandling ej skall ske av böter, som ådömts före intagandet. Böter som ådömts efter intagandet men före utskrivningen, må enligt samma stadgande ej förvandlas med mindre anstaltens styrelse det påkallar.

Genom lagen den 22 juni 1939 angående tillägg till lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister (alkoholistlagen) infördes i sistnämnda lag en ny paragraf, betecknad 49 a §, vari stadgas att, om den som enligt meddelat beslut intagits å allmän alkoholistanstalt misstänkes att hava före utskrivning från anstalten begått brott, varå enligt lag icke kan följa högre straff än böter eller fängelse i sex månader, ankommer det, där brottet är begånget i Stockholm, å förste stadsfiskalen och eljest å landsfogden att efter hörande av anstaltens styrelse avgöra, huruvida åtal lämpligen bör ske.

Till stöd för detta stadgande anfördes i det betänkande med förslag till lag om villkorlig dom m. m. (SOU 1937: 38 sid. 119), som legat till grund för lag-

ändringen, följande: Bestämmelsen i 9 § lagen om verkställighet av bötesstraff syntes medföra, att för personer som enligt meddelat förordnande intagits å allmän alkoholistanstalt smärre förseelser i stor utsträckning komme att icke medföra någon ansvarspåföljd. Vid sådant förhållande torde det mången gång vara en olämplig eller åtminstone onödig åtgärd att genom lagföring vid domstol åvägabringa att en i alkoholistanstalt intagen person bleve bötfärdlig för en förseelse. Praktiska skäl talade således för att möjlighet till åtalseftergift infördes för dessa fall.

Vid av mig företagna inspektioner av domstolarna har jag uppmärksammat talrika fall, då personer, under det de varit försökspermitterade från allmän alkoholistanstalt, på talan av underåklagare ställts under åtal för fylleri, utan att underåklagaren dessförinnan inhämtat överåklagarens medgivande till åtalet. Att så skett synes ha haft sin grund — förutom i rent förbiseende av stadgandet i 49 a § — i vissa svårigheter vid stadgandets tillämpning.

Dessa svårigheter ha närmare belysts i följande två av mig upptagna ärenden.

Den 6 april 1946 verkställde jag inspektion av Torneå domsagas kansli. Därvid antecknades följande: Till den 26 september 1944 hade landsfiskalen Per Franzén, å tjänstens vägnar, till Torneå tingslags häradsrätt instämt målaren John Westerlund i Njurunda med yrkande om ansvar å honom för fylleri den 2 september 1944. Westerlund hade inställt sig genom tingshusvaktmästaren. I domboken hade antecknats, att åklagaren till upplysning i målet ingivit bland annat ”utdrag av kontrollstyrelsens straffregister, enligt vilket svaranden den 11 mars 1940 intagits å alkoholistanstalt enligt förordnande av länsstyrelsen i Norrbottens län den 23 december 1939”. Häradsrätten hade dömt Westerlund jämlikt 18 kap. 15 § strafflagen att böta 30 kronor.

I infortrad förklaring anförde Franzén: Sedan gammalt hade tillämpats, att personer, som suttit anhållna i polisarrest för fylleri, vid utsläppandet ur arresten delgivits stämning. Så hade även skett i det fall, varom nu vore fråga. Självfallet underlättade detta polisens arbete och i många fall skulle vederbörande aldrig komma att delgivas stämning, om detta förfaringsätt icke tillämpades, enär klientelet ofta utgjordes av löst folk, som icke hade någon varaktig bostad. I varje särskilt fall prövade Franzén först åtalet, innan han undertecknade stämningen. Vid den tidpunkt, då Franzén utfärdat stämningen å Westerlund, hade han icke tänkt sig in i, vilka konsekvenser det förut omnämnda delgivningsförfarandet kunde få i fråga om fall, som avsåges i 49 a § alkoholistlagen. Det hade därför förfarits på samma sätt som tidigare, och kontrollstyrelsens straffregisterutdrag hade rekvirerats först efter det stämningen delgivits. Vid straffregisterutdragets ankomst hade därefter av någon outgrundlig anledning icke observerats, att Westerlund fortfarande vore intagen å alkoholistanstalt. I samband med tillämpningen av lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga hade Franzén upp-

märksammat, att det omförmälda förfarandet vid delgivning av stämning innebure något, som kunde äventyra tillämpningen av 49 a § alkoholistlagen. Han hade därför lagt om sättet för utfärdande av stämning och avvaktade numera kontrollstyrelsens straffregisterutdrag innan han utfärdade stämning, utom i sådana fall där han vore absolut säker på att vederbörande icke vore eller varit intagen å alkoholistanstalt.

På anmodan inkom landsfogden i Norrbottens län Axel Danielson med yttrande i ärendet, vari han anförde följande.

Då någon beträtts med fylleri, hade hittills av praktiska skäl i allmänhet stämning för förseelsen delgivits honom i samband med frigivningen från arresten. Därigenom hade man undvikit besvär och särskilda kostnader för delgivningen, vilka sistnämnda annars kunnat bliva relativt höga. Någon allmän skyldighet för åklagare att i mål om ansvar för fylleri inhämta utdrag av kontrollstyrelsens straffregister syntes icke finnas. Kungl. kungörelsen den 6 september 1939 om skyldighet att inhämta utdrag av de hos generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen förda straffregistren innehölle icke särskild föreskrift därom. Icke heller torde en dylik skyldighet kunna härledas ur 49 a § alkoholistlagen, vilken för övrigt hade avseende icke allenast å fylleriförseelser utan å ringare brott överhuvud taget. Distriktsåklagare infordrade emellertid oaktat avsaknaden av föreskrifter i ämnet ofta utdrag ur kontrollstyrelsens straffregister. Det syntes uppenbart, att med nuvarande bestämmelser tillämpningen av 49 a § alkoholistlagen icke kunde bliva effektiv. Det bleve mer eller mindre beroende av tillfälligheter, om det vid utredningen av de ringare brott, varom här vore fråga, komme fram, att förövaren vore på försök utskrivnen från alkoholistanstalt. I regel torde han icke själv lämna upplysning därom. För att erhålla en i görligaste mån effektiv tillämpning av 49 a § alkoholistlagen syntes, såvitt Danielson kunde förstå, icke annan utväg stå till buds än att beslut om intagning å och utskrivning från alkoholistanstalt meddelades i tidningen Polisunderrättelser. Mot lämpligheten därav syntes inga befogade erinringar kunna göras. Icke heller syntes anordningen behöva medföra någon större belastning för Polisunderrättelser. Enligt vad Danielson inhämtat utgjorde antalet å alkoholistanstalt intagna under år 1944 1 142 och under år 1945 1 290 personer. I förevarande fall hade Franzén, ehuru han genom utdrag ur kontrollstyrelsens straffregister erhållit kännedom om att Westerlund intagits å alkoholistanstalt, underlåtit att jämlikt 49 a § alkoholistlagen hänskjuta åtalsfrågan till landsfogdens prövning. Med hänsyn till den korta tid den nya lagstiftningen vid tiden för åtalet varit i kraft syntes Franzéns försummelse ursäktlig. Han hade på Danielsons förfrågan meddelat, att de Westerlund ådömda böterna genom länsstyrelsens i Norrbottens län beslut den 22 juni 1946 avskrivits.

Vid min inspektion den 10 april 1946 av rådhusrätten och magistraten i Skellefteå bemärktes, att i åtskilliga fall anteckning saknades i domboken därom, att landsfogden i länet prövat frågan huruvida åtal lämpligen bort

ske mot person, som intagits å allmän alkoholistanstalt. Följande tre fall antecknades.

1) Den 19 mars 1945 hade Frans Albert Sandberg intagits å alkoholistanstalt enligt länsstyrelsens i Norrbottens län förordnande den 23 januari 1945. På åtal av stadsfiskalen Gösta Lindberg hade Sandberg sedermera den 3 december 1945 av rådhusrätten dömts jämlikt 18 kap. 15 § strafflagen för fylleri att böta 40 kronor.

2) Den 3 april 1945 hade rådhusrätten på talan av Lindberg dömt agenten Adolf Ruben Jonsson att för fylleri den 14 mars 1945 böta 100 kronor. Enligt utdrag av kontrollstyrelsens straffregister var Jonsson sedan den 16 mars 1944 intagen å alkoholistanstalt jämlikt förordnande den 14 i samma månad av länsstyrelsen i Jämtlands län.

3) Till den 30 juli 1945 hade Lindberg instämt bergssprängaren Nestor Julius Köhl med yrkande om ansvar å honom för fylleri den 9 juli 1945. Rådhusrätten hade samma dag dömt Köhl jämlikt 18 kap. 15 § strafflagen att böta 100 kronor. Enligt utdrag av kontrollstyrelsens straffregister hade Köhl den 8 september 1943 intagits å statens alkoholistanstalt å Svartsjö jämlikt länsstyrelsens i Västmanlands län förordnande den 17 september 1943.

I förklaring över anmärkningarna yttrade Lindberg: Person, som anhållits för fylleri, brukade av praktiska skäl om möjligt delgivas stämning för fylleriförseelsen innan han lämnade polisstation. Genom detta förfaringssätt undvekes mycket besvär särskilt när fråga vore om en person, som icke hade sin bostad i Skellefteå och som därför, om stämningen ej delgäves omedelbart, måste å annan ort sökas för stämningens delgivande. När den anhållne vore en person, som veterligen vore försökspermitterad från alkoholistanstalt, delgäves han dock icke stämning förrän efter prövning av överåklagaren jämlikt 49 a § alkoholistlagen. Fall kunde emellertid inträffa, då en försökspermitterad alkoholist på grund av att han icke vore för polisen känd delgäves stämning vid frigivandet. I sådana fall bleve först vid erhållande av utdrag från kontrollstyrelsen känt, att fallet vore sådant, att landsfogdens åtalsprövning bort föregå åtalet. Samtliga här ifrågavarande fall hade varit sådana, som ovan angivits. Sedan landsfogden utfärdat en cirkulärskrivelse till distriktsåklagarna med erinran om ifrågavarande bestämmelse i alkoholistlagen, hade Lindberg ålagt befälet på ordningsavdelningen att före frigivandet av en för fylleri anhållen person söka noggrant utreda, om han varit intagen på alkoholistanstalt, och Lindberg hade, när det trots detta inträffat att en försökspermitterad alkoholist blivit åtalad, återkallat stämningen och underställt landsfogden frågan om åtal skulle anställas.

Landsfogden i Västerbottens län E. Strandmark, som avgav yttrande i ärendet, anförde följande.

Enligt gällande bestämmelser åläge det ej åklagare eller domstol att införskaffa utdrag av kontrollstyrelsens straffregister i mål angående fylleri. Regelmässigt torde dock åklagarna även i sådana mål införskaffa dylikt utdrag. Det

av Lindberg tillämpade förfaringssättet innebure alltid risk för att en från alkoholistanstalt försökspermitterad på grund av åklagarens ovetskap därom bleve stämd utan föregående åtalsprövning jämlikt 49 a § alkoholistlagen. Kännedom om att personen ifråga vore en försöksutskrivnen alkoholist vunnes ju först genom det utdrag ur kontrollstyrelsens straffregister, som regelmässigt infordrades och som komme åklagarna tillhanda inom högst en vecka efter rekvisitionen. För att kontrollstyrelsens utdrag säkert skulle hinna anlända tillämpades i Skellefteå en stämningstid av cirka tre veckor beträffande fyllerister. Man torde på grund därav kunna säga, att de av Lindberg vidtagna försiktighetsmåttan icke vore tillräckligt effektiva för undvikande av att försökspermitterad stämdes men däremot fullt effektiva för undvikande av att sådan person dömdes till straff för fylleriförseelse utan vederbörlig åtalsprövning. Om man skulle kunna effektivt undvika, att sådan person stämdes, funnes ingen annan lösning än att beträffande samtliga fyllerister, som ej vore för polisen kända, låta anstå med stämningens utfärdande till dess utdraget från kontrollstyrelsen anlönt. Då det här ofta rörde sig om personer, som saknade varaktig bostad, skulle det givetvis uppstå mycket besvär med delgivningen av stämningarna. Ofta skulle åklagaren vara nödsakad att låta åtalet förfalla, enär vederbörande icke kunnat anträffas. Tekniskt vore det naturligtvis genomförbart att i tidningen Polisunderrättelser intaga uppgift om intagning å och utskrivning från alkoholistanstalt. Strandmark trodde dock icke, att det vore praktiskt att belasta tidningen med dessa uppgifter. Det ökade arbete och de merkostnader detta skulle medföra motsvarades nog ej av de fördelar, som stode att vinna. En försökspermitterad kunde emellertid ha gjort sig skyldig till brott och förseelser av sådan beskaffenhet, att åklagaren ej på grund av brottets eller förseelsens beskaffenhet hade anledning antaga, att den misstänkte kunde vara försökspermitterad alkoholist. Om den misstänkte ej själv upplyste därom, bleve han helt säkert åtalad och dömd. Den åklagare, som ville vara fullt säker på att han ej åtalade en försökspermitterad, skulle faktiskt i varje mål, där straffet ej kunde bli högre än sex månaders fängelse, vara nödsakad infordra straffregisterutdrag från kontrollstyrelsen innan han åtalade. Att en sådan kontroll icke kunde genomföras syntes Strandmark dock vara uppenbart. Någon praktisk lösning av problemet kunde han ej föreslå.

Sedan jag med anledning av vad sålunda i ärendena förekommit anhållit om utlåtande av statens kriminaltekniska anstalt, yttrade anstalten följande.

Att underåklagare i vissa fall anhängiggjort åtal mot från alkoholistanstalter försökspermitterade personer för brott, varå enligt lag icke kunnat följa högre straff än böter eller fängelse i sex månader, utan att underåklagarna dessförinnan underställt åtalsfrågan överåklagarens prövning, syntes bero på att underåklagarna icke alltid vid stämningars utfärdande haft kännedom om, att vederbörande personer varit försökspermitterade från alkoholistanstalt. Denna brist kunde givetvis avhjälpas genom att dylika uppgifter

fortlöpande publicerades i tidningen Polisunderrättelser. Syftet med Polisunderrättelser vore ju också att till rikets åklagar- och polismyndigheter bringa kännedom om förhållanden av rättslig betydelse. Därest uppgifter om sådana försökspermittenter skulle publiceras i Polisunderrättelser, måste emellertid även definitiva utskrivningar från och återintagningar på alkoholistanstalter publiceras i tidningen. I landet funnes för närvarande en enskild och 20 statliga alkoholistanstalter. Enligt från socialstyrelsens nykterhetsbyrå inhämtade preliminära uppgifter vore ständigt ett mycket stort antal — mellan 500 och 1 000 — personer försökspermittenterade från alkoholistanstalter. Detta skulle innebära ett publicerande av mellan 1 000 och 2 000 notiser per år i Polisunderrättelser. För åklagar- och polismyndigheter spelade detta emellertid ingen större roll, enär de likväl alltid måste "slå" i Polisunderrättelser, innan en för fylleri omhändertagen person försattes på fri fot. För statens kriminaltekniska anstalts vidkommande innebure emellertid detta publicerande en ytterligare arbetsbelastning, som med nuvarande förut alltför hårt ansträngda personal möjligen komme att bli svår att genomföra utan eftersättande av andra arbetsuppgifter. Då saken emellertid syntes vara av synnerlig vikt, torde anstalten möjligen kunna få anställa ytterligare ett kontorsbiträde. Kostnaderna för ytterligare ett kontorsbiträde syntes också böra bli lägre än de kostnader för stämnings delgivande, som kunde uppstå, därest personer som varit omhändertagna för fylleri icke kunde stämmas i samband med frigivandet utan först senare, sedan kontroll skett angående försökspermission från alkoholistanstalt.

Det allmänt tillämpade förfarandet att delgiva en för fylleri anhållen person stämning för fylleriförseelsen i samband med att han lösgives innebär den fördelen, att tid och arbetskrafter icke behöva tillsättas för vederbörandes efterspanande i och för delgivning av stämningen. På grund av stadgandet i 49 a § alkoholistlagen kan emellertid förfarandet icke tillämpas i de fall, då den för fylleri anhållne icke är närmare känd av åklagaren. För sådan händelse måste med delgivningen anstå, till dess kännedom vunnits om, att den anhållne vid förseelsens begående icke var intagen å alkoholistanstalt. Då dylik kännedom om den anhållne för närvarande icke kan med full säkerhet erhållas med mindre utdrag av det hos kontrollstyrelsen förda straffregistret anskaffas, måste i detta fall den anhållne lösgivas för att, sedan straffregisterutdrag inkommit och överåklagares tillstånd i förekommande fall inhämtats, uppsökas för delgivning av stämningen. Det ökade arbete, som därigenom uppkommer för polismyndigheterna, torde knappast kunna utföras utan en mångenstädes väsentlig förstärkning av den personal, som ombesörjer delgivning av stämningar.

De berörda olägenheterna synas mig icke kunna undvikas på annat sätt, än att i tidningen Polisunderrättelser införas uppgifter rörande de personer,

som enligt myndighets beslut intagits å allmän alkoholistanstalt, samt rörande tiden för deras definitiva utskrivning från anstalten.

I rättegångsbalken den 18 juli 1942 ha emellertid rörande bagatellförelseer meddelats vissa bestämmelser, vilka synas mig inverka på bedömandet av det föreliggande spörsmålet. I 20 kap. 7 § nämnda balk stadgas sålunda, att allmänt åtal må av åklagaren eftergivvas, bland annat, om å brottet icke kan följa svårare straff än böter och det är uppenbart, att den misstänktes lagföring ej är påkallad ur allmän synpunkt. Vidare innehåller 48 kap. regler om strafföreläggande beträffande under allmänt åtal hörande brott, varå allenast böter kunna följa, dock ej normerade böter; i stället för att väcka allmänt åtal äger åklagaren till godkännande förelägga den misstänkte det straff åklagaren anser brottet förskylla. Strafföreläggande, som godkänts av den misstänkte, gäller som dom, vilken vunnit laga kraft. Strafföreläggande får ej avse dagsböter utöver 20 och ett av den misstänkte godkänt strafföreläggande, som avser böter omedelbart i penningar till högre belopp än 100 kronor, vinner laga kraft först sedan det fastställts av rätten.

Det kan med hänsyn till dessa lagbestämmelser ifrågasättas, huruvida efter den nya rättegångsbalkens ikraftträdande den särskilda åtalsprövning, som omförmäles i 49 a § alkoholistlagen, har någon uppgift att fylla med avseende å bagatellförelseer. Den i 20 kap. 7 § nya rättegångsbalken omförmälda prövningen av frågan om åtalseftergift bör kunna utföras av underåklagare, även då förseelsen begåtts av en å alkoholistanstalt intagen person. Då ett efter föreläggande för sådan person bestämt bötesstraff kan förvandlas endast om anstaltens styrelse det påkallar samt strafföreläggandet följaktligen kan anses endast obetydligt inverka på anstaltsvården och dess effektivitet, torde det knappast vara erforderligt, att åklagaren inhämtar anstaltsstyrelsens yttrande, innan han meddelar strafföreläggandet. 49 a § alkoholistlagen synes mig därför efter ikraftträdandet av den nya rättegångsbalken kunna utan större olägenhet inskränkas att avse allenast sådana brott, som föranleda åtal inför rätten.

Med stöd av den befogenhet min instruktion lämnar mig får jag härmed i underdånighet för Eders Kungl. Maj:t framlägga ovan berörda förhållanden och spörsmål till den åtgärd Eders Kungl. Maj:t må finna framställningen föranleda.

5. Framställning angående allmän åklagares åtalsplikt då brott blivit begånget av person, som försöksutskrivits eller avvikit från sinnessjukhus.

Den 27 december 1946 avlät jag till Konungen en så lydande framställning:

I 5 kap. 5 § strafflagen stadgas, att ingen må fällas till ansvar för gärning, som han begår under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan

själslig abnormitet av så djupgående natur, att den måste anses jämställd med sinnessjukdom.

Sin nu gällande lydelse har lagrummet erhållit genom lag den 22 juni 1945, som trätt i kraft den 1 januari 1946. Dessförinnan stadgades i 5 kap. 5 § strafflagen att gärning, som begicks av den, som var avvita eller vilken förståndets bruk, genom sjukdom eller ålderdomssvagheter, var berövat, skulle vara strafflös.

Bestämmelser om sinnesundersökning i brottmål äro meddelade i 6 kap. sinnessjuklagen den 19 september 1929. I 41 § nämnda lag stadgas, att om anledning föreligger till antagande att den, som är misstänkt för brott, begått brottet under inflytande av sådan själslig abnormitet eller tillfälligt rubbad själsverksamhet som avses i 5 kap. 5 § strafflagen, skall domstolen förordna om sinnesundersökning enligt vad i lagen vidare sägs, där ej av särskilda skäl sådan undersökning finnes obehövlig. Sinnesundersökning skall ock ske, där domstolen finner särskild utredning om den misstänktes sinnesbeskaffenhet vara av betydelse för bestämmande av påföljd för brottet eller eljest för målets avgörande. Finnes brottet ej förskylla svårare straff än böter, må sinnesundersökning ske endast när särskilda skäl därtill äro.

Föreskrifter om sinnesundersökningen och om den undersöktes kvarhållande å sinnessjukavdelning vid fångvården eller å sinnessjukhus eller intagande å sinnessjukhus, om han är i behov av vård å sådant sjukhus, äro meddelade i de efterföljande paragraferna i samma kapitel.

I fråga om utskrivning från sinnessjukhus av person, som på grund av sin sinnesbeskaffenhet av domstol förklarats icke kunna fällas till ansvar för begånget brott, samt av vissa andra i 18 § sinnessjuklagen angivna personer, som intagits å sinnessjukhus, gäller enligt 20 § samma lag, att utskrivning kan ske allenast efter beslut av sinnessjuknämnden eller på nämndens uppdrag av vederbörande sjukvårdsläkare. Vad sålunda stadgas gäller jämväl utskrivning på försök. Beträffande försöksutskrivnen person gäller slutligen att, om i samband med försöksutskrivningen meddelade föreskrifter åsidosättas eller eljest fortsatt vård å sinnessjukhus finnes erforderlig, sjukvårdsläkaren äger meddela förordnande om den sjukes återintagande å sinnessjukhuset.

I ett flertal hos mig under senare tiden anhängiggjorda ärenden har fråga uppkommit huruvida åtal vid domstol bort ske för brott, som föröfvats av sålunda på försök utskrivnen person eller av person, som efter intagning å sinnessjukhus rymt från sjukhuset. Av vad härutinnan förekommit må här anmärkas följande.

Genom utslag den 21 maj 1943 förklarade rådhusrätten i Göteborg diversearbetaren Tage Gustav Adolf Börjesson, beträffande vilkens sinnesbeskaffenhet i målet inhämtats utlåtande, saker till ansvar för olovliga tillgrepp medelst inbrott, olovlig försäljning av tobak och våldsamt motstånd vid offentlig förrättning under tiden den 28 september 1942—den 28 februari 1943. Jäm-

likt 5 kap. 5 § strafflagen förklarade emellertid rådhusrätten Börjesson fri från straff.

Den 21 maj 1942 förklarades diversearbetaren Knut Emil Allan Linderoth, vilken vid Södra Roslags domsagas häradsrätt ställts under åtal för brott och i målet undergått sinnessundersökning, saker till medelst inbrott den 6 februari 1942 förövat olovligt tillgrepp, men förklarades Linderoth jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen straffri.

Börjesson och Linderoth, vilka enligt de i målet avgivna utlåtandena voro i behov av sinnessjukvård, blevo intagna å sinnessjukhus.

Enligt en av kriminalpolisen i Göteborg den 25 juli 1945 avgiven polisrapport begärdes den 18 i samma månad telefonledes från kriminalpolisen i Sundsvall efterspaning och anhållande av Börjesson och Linderoth, vilka efter försöksutskrivning från Sidsjöns sjukhus i Sundsvall erhållit anställning Börjesson hos en lantbrukare i Tuna socken och Linderoth hos en lantbrukare i Sköns socken men den 15 juli avvikit från sina anställningar och sannolikt begivit sig till Göteborg.

Sedan Börjesson och Linderoth den 20 juli 1945 anhållits i Göteborg, hördes de av kriminalpolisen rörande åtkomsten av vissa av dem i två resväskor medförda föremål. Därvid erkände de, att de efter avvikandet från sina anställningar förövat inbrott i ett kortvarulager i Sala och därvid tillgripit föremålen.

I saken närmare hörda berättade Börjesson och Linderoth följande: Söndagen den 15 juli 1945 hade de sammanträffat i Sundsvall, varvid de kommit överens om att avvika från sina respektive anställningar. Samma dag hade de från en olåst snickarbod på en gård, belägen 8—9 kilometer söder om Sundsvall, tillgripit några verktyg, som de haft för avsikt att använda vid inbrott. Från Sundsvall hade de med tåg färdats först till Krylbo och därefter till Sala, dit de ankommit den 16 juli. Under det de gått omkring i staden hade de beslutat att påföljande natt föröva inbrott i firman Ekenbergs Eftr:s kortvarulager därstädes. Vid 1-tiden natten mellan den 16 och den 17 juli hade de begivit sig till firmans butik, vilken var låst. De hade berett sig tillträde till butiken genom att borra hål i en båge i ett fönster, varefter de öppnat detta och krupit in i lokalen genom fönstret. Från öppna förvaringsställen i butiken hade de tillgripit tre resväskor, vilka de fyllt med olika slag av kortvaror som de tillgripit där. Vidare hade de fyllt en medförd resväska, som tillhörde Linderoth, med kortvaror som de tillgripit i butiken. Från en olåst kassaapparat i butiken hade de tillgripit omkring 120 kronor i penningar. Efter inbrottets förövande hade Börjesson och Linderoth, medförande de fyra resväskorna med stulna föremål, med tåg avrest till Stockholm, dit de ankommit den 17 juli vid 11-tiden. I Stockholm, där de hyrt bostad på ett pensionat, hade de till olika okända personer av stulna föremål sålt omkring 100 par herrstrumpor och damstrumpor samt 3 eller 4 sportjackor. Då Börjesson den 17 juli på kvällen befunnit sig på någon gata, sannolikt inom

stadsdelen Norrmalm, sysselsatt med att söka sälja stulna föremål, hade han tilltalats av en uniformerad poliskonstapel. Då det visat sig, att konstapeln haft för avsikt att anhålla Börjesson, hade denne, som medfört en stulen resväska med stulna föremål, kastat väskan mot konstapeln samt springande lyckats undkomma. Påföljande dag hade Börjesson och Linderoth med ordinarie nattåget avrest till Göteborg. Dit hade de medfört två stulna resväskor samt Linderoths resväska. I samtliga dessa väskor hade förvarats föremål, som de stulit vid inbrottet i Sala. Den 19 juli hade Börjesson och Linderoth för 200 kronor försålt en väska innehållande omkring 75 par damstrumpor, omkring 75 par herrstrumpor samt minst 4 vindtygsjackor, allt stulet vid inbrottet i Sala.

Efter det stadsfiskalen i Sala underrättats om Börjessons och Linderoths anhållande samt om vad som i övrigt förekommit i ärendet, översände stadsfiskalen en förteckning över de vid inbrottet hos firman Ekenbergs Eftr. stulna varorna, vilka enligt förteckningen hade ett värde av sammanlagt 1 837 kronor 25 öre.

Sedan överläkaren vid Sidsjöns sjukhus telefonledes underrättats om Börjessons och Linderoths anhållande, begärde överläkaren i telegram den 21 juli 1945, att Börjesson och Linderoth skulle återföras till sjukhuset. Med anledning därav blevo dessa påföljande dag genom polisens försorg överförda till Sidsjöns sjukhus.

Avskrift av den i saken upprättade polisrapporten tillställdes därefter stadsfiskalen i Sala för kännedom.

I en hit inkommen klagoskrift anhöll Börjesson, under framhållande av att han och hans kamrat på sätt ovan omförmäls begått brott i Sala den 17 juli 1945 men icke ställts under åtal för brottet utan allenast återförts till sinnessjukhuset, att jag måtte föranstalta om att åtal bleve anställt mot Börjesson, så att ny rättspsykiatrisk undersökning av honom kunde komma till stånd. Börjesson framhöll, att han själv ansåge sig rättskapabel och mottaglig för straff.

Sedan jag i anledning av klagoskriften anmodat landsfogden i Västmanlands län att inkomma med yttrande, överlämnade landsfogden Märten Stiernström en från stadsfiskalen i Sala Tore Hellsten infordrad förklaring, varjämte Stiernström avgav eget utlåtande.

Hellsten anförde i sitt yttrande, att under den av polisen i Sala företagna utredningen angående inbrottet hos firman Ekenbergs Eftr. ingått meddelande från kriminalpolisen i Göteborg, att Börjesson och Linderoth anhållits såsom misstänkta för brottet. De hos dem anträffade varorna hade sedan översänts till polisen i Sala och överlämnats till målsäganden. Sedan meddelande inkommit, att överläkaren vid Sidsjöns sjukhus begärt att Börjesson och Linderoth skulle återföras till sjukhuset, hade Hellsten själv haft ett telefonsamtal med överläkaren, vilken därvid förklarar, att Börjesson och

Linderoth vore i behov av ytterligare vård å sinnessjukhus. Med anledning därav hade åtalsärendet av Hellsten avskrivits från vidare åtgärd.

Under åberopande av vad Hellsten anfört hemställde Stiernström att, då Hellsten syntes ha förfarit riktigt, Börjessons klagomål icke måtte föranleda vidare åtgärd.

På given anledning utfärdade Hellsten sedermera den 2 mars 1946 stämning å Börjesson och Linderoth till rådhusrätten i Sala den 18 mars 1946 med yrkande om ansvar å dem jämlikt 20 kap. 4 § strafflagen för grov stöld.

Då målet å utsatt dag företogs till handläggning inför rådhusrätten, inställde sig Hellsten såsom åklagare. Enligt ett av Hellsten ingivet brev från överläkaren vid Sidsjöns sjukhus voro Börjesson och Linderoth såsom intagna å sjukhuset förhindrade att inställa sig vid rätten.

För de tilltalades hörande uppskötts målet till den 6 maj 1946, då de tilltalade skulle genom polismyndighetens försorg inställas vid rätten.

Vid målets återföretagande den 6 maj inställdes, i närvaro av Hellsten såsom åklagare och ombud för målsägandefirman, Börjesson och Linderoth genom sjukhus- och polispersonals försorg.

Hellsten yrkade ansvar å Börjesson och Linderoth för dels stöld i Sköns socken den 15 juli 1945 jämlikt 20 kap. 1 § strafflagen, dels ock grov stöld i Sala natten mellan den 16 och den 17 juli 1945 jämlikt 20 kap. 4 § samma lag. Därjämte yrkade Hellsten ansvar å Börjesson jämlikt 10 kap. 5 § strafflagen för det denne i Stockholm den 17 juli 1945 misshandlat extra poliskonstapeln Carl Ingemar Birger Björklund.

Börjesson erkände stölderna i Sköns socken och Sala stad men bestred, att han misshandlat poliskonstapeln i Stockholm. Linderoth erkände stölderna.

Enär med hänsyn till vad i målet förekommit anledning föreläge till antagande att Börjesson och Linderoth begått åtalade brotten under inflytande av sådan själslig abnormitet eller tillfälligt rubbad själsverksamhet, som avses i 5 kap. 5 § strafflagen, förordnade rådhusrätten därefter om sinnesundersökning av Börjesson och Linderoth.

Överläkaren Gunnar Adell yttrade i ett den 21 juni 1946 avgivet utlåtande angående Börjessons sinnesbeskaffenhet, att Börjesson begått de åtalade brotten under inflytande av själslig abnormitet, som dock icke vore av så djupgående natur, att den måste anses jämställd med sinnessjukdom, att han sannolikt vore föga mottaglig för den med straff avsedda verkan, att han vore i viss mån farlig för annans säkerhet till egendom, att han efter strafftidens slut borde bli föremål för behandling enligt alkoholistlagen samt att han icke vore i behov av vård å sinnessjukhus.

T. f. överläkaren N. Ohlsson yttrade i ett den 28 juli 1946 avgivet utlåtande angående Linderoth, att Linderoth vid tiden för brottens begående led av psykisk abnormitet (psychopathia) men att denna ej kunde anses jämställd med sinnessjukdom samt att Linderoth icke vore i behov av vård å sinnessjukhus.

Vid förnyad handläggning av målet den 25 juni 1946 i vad angick Börjesson och den 1 juli 1946 i vad angick Linderoth beslöt rådhusrätten inhämta utlåtanden från medicinalstyrelsen och interneringsnämnden, i avbidan varpå målet förklarades vilande.

Medicinalstyrelsen avgav beträffande Börjesson det utlåtandet, att han begått de åtalade brotten under inflytande av själslig abnormitet, vilken vore av så djupgående natur, att den måste anses jämställd med sinnessjukdom, samt att han vore i behov av vård å sinnessjukhus.

Beträffande Linderoth avgav medicinalstyrelsen utlåtande av samma innehåll.

Interneringsnämnden anförde beträffande Börjesson i avgivet yttrande att denne, därest han i målet dömdes till straffarbete, borde i stället för att undergå straffet intagas till förvaring i vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare.

I fråga om Linderoth yttrade interneringsnämnden i avgivet utlåtande följande: Interneringsnämnden funne, att Linderoth vid tiden för brottens begående led av psykisk abnormitet men att denna ej kunde anses jämställd med sinnessjukdom och att han icke vore i behov av vård å sinnessjukhus, men ansåge med hänsyn till föreliggande omständigheter sig icke böra tillstyrka förordnande om hans intagande till förvaring i vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare.

Den 26 augusti 1946 handlades målet ånyo i närvaro av t. f. stadsfiskalen Carl E. Jansson såsom åklagare.

Sedan de avgivna utlåtandena föredragits, uppsköts målet till den 16 september 1946, då Börjesson och Linderoth skulle inställas inför rådhusrätten genom vederbörande sjukhusförvaltningars eller polismyndighets försorg.

Vid återföretagande av målet den 16 september inställdes i närvaro av Hellsten såsom åklagare Linderoth genom polisens i Sala försorg. Hellsten anmälde, att Börjesson under transport från S:t Sigfrids sjukhus i Växjö dagen förut rymt från sina vaktare.

I anledning av vad sålunda upplysts förklarades målet mot Börjesson vilande i avbidan på Börjessons häktning.

Beträffande Linderoth meddelade rådhusrätten samma dag utslag och yttrade däri såvitt angår ansvarsfrågan följande: I målet vore utrett, att Linderoth tillsammans med Börjesson dels den 15 juli 1945 i Sköns socken olovligen tillgripit en del verktyg till värde av omkring 10 kronor dels ock natten mellan den 16 och den 17 juli 1945 i Sala stad olovligen tillgripit pengar och varor till värde av 1 837 kronor 25 öre från firman Ekenbergs Eftr., sedan de berett sig tillträde till affärslokalen genom att borra hål i en fönsterruta. Rådhusrätten funne förty, att Linderoth gjort sig skyldig till stöld och grov stöld. Av handlingarna rörande undersökning av Linderoths sinnesbeskaffenhet funne rådhusrätten, att Linderoth vid tiden för brottens begående lidit av psy-

kisk abnormitet, men att denna ej kunde anses jämställd med sinnessjukdom och att han icke vore i behov av vård å sinnessjukhus. På grund av vad sålunda upptagits prövade rådhusrätten rättvist döma Linderoth att för stöld och grov stöld jämlikt 20 kap. 1 och 4 §§ samt 4 kap. 1 och 2 §§ och 5 kap. 6 § strafflagen hållas till straffarbete fyra månader.

Rådhusrättens utslag vann laga kraft.

Sedan Börjesson den 3 november 1946 häktats, handlades målet mot honom ånyo den 11 november 1946.

I samma dag meddelat utslag fann rådhusrätten Börjesson saker till grov stöld, stöld samt misshandel av polisman i tjänsteutövning. Jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen fann rådhusrätten emellertid Börjesson icke kunna fällas till ansvar i målet.

Jämväl detta utslag vann laga kraft.

I ett annat härstädes anhängiggjort ärende anförde å Sidsjöns sjukhus intagne Allan Karlsson, att han efter att den 7 juli 1946 ha avvikit från sjukhuset — varest han såsom psykopat vårdats sedan mars månad 1944 — gjort sig skyldig till stöld av en mollskinnsväst, ett par skidpjäxor och en handyxa, värt tillhopa omkring 45 kronor. Sedan Karlsson den 9 juli 1946 anhållits av landsfiskalen i Njurunda distrikt, hade Karlsson utan att ställas under åtal återförts till sinnessjukhuset. Under återopande av att psykopater numera i allt större utsträckning bleve dömda till straff för begångna brott anhöll Karlsson att bliva ställd under åtal, så att straff kunde ådömas honom.

Sedan landsfogden i Västernorrlands län anmodats att efter verkställd utredning inkomma med yttrande, överlämnade t. f. landsfogden J. H. Rudström undersökningsprotokoll i saken, varjämte han avgav eget utlåtande.

Av utredningen framgick, att Karlsson vid med honom anställt förhör uppgivit, att han en dag i början av juni månad 1946 tillfrågat överläkaren vid sjukhuset Ivan Blomqvist angående möjligheten att bliva försöksutskreven, varvid denne lämnat den upplysningen, att Karlsson ej kunde beräkna att bliva försöksutskreven förrän om möjligen 1 ½ år. Karlsson hade då kommit på tanken att rymma från sjukhuset och efter rymningen göra sig skyldig till lindrigare brott, för vilka han sedan skulle bliva åtalad. Han hade nämligen tänkt sig att vid rättegången få göra hemställan om förnyad sinnesundersökning och bliva ådömd ett tidsbegränsat frihetsstraff.

Efter att ha redogjort för rymningen den 7 juli, då ytterligare en patient å sjukhuset avvikit och sedan sammanträffat med Karlsson, hade Karlsson uppgivit, att de båda den 8 juli kommit till ett samhälle, som Karlsson sedermera erfarit skulle vara Stockvik inom Njurunda socken. Där hade de uppmärksammat en nybyggd gård invid stora landsvägen, varför Karlsson beslutat sig för att besöka gården för att komma över mat. Ytterdörren till gårdens hus hade emellertid varit låst, varför Karlsson icke kunnat komma in dit. Han hade i stället besökt ett uthus, vars dörrar varit olåsta. Där hade han uppmärksammat en s. k. storväst, ett par pjäxor samt en yxa. Han hade

tillgripit skorna och västen för att under den kommande natten skydda sig mot kyla, varjämte han ämnat använda yxan för att hugga ris, enär han under den kommande natten ämnat elda för att freda sig för mygg. Efter tillgreppet hade Karlsson ånyo begivit sig till skogen, där kamraten inväntat honom, varpå de fortsatt i riktning mot Svartvik. När de uppehållit sig i närheten av Svartviks samhälle, hade de blivit gripna av en landsfiskal, som uppgivit sig heta Nyberg. Ägaren till västen, pjäxorna och yxan hade varit med landsfiskalen, varför Karlsson förstått, att ägaren uppmärksammat tillgreppet. Denne hade även igenkänt sina tillhörigheter. Karlsson, som omedelbart för landsfiskalen erkänt tillgreppet, hade sedan tillsammans med kamraten blivit återförd till sjukhuset. De tillgripna föremålen hade omhändertagits av ägaren. Något närmare förhör beträffande denna stöld hade Karlsson icke undergått. Karlsson hade med denna stöld haft för avsikt att bliva häktad och undergå rannsaking, men då icke något förhör med honom hållits, hade han vänt sig till J. O. med begäran om utredning i vederbörlig ordning.

T. f. överläkaren Ohlsson hade vid polisutredningen upplyst, att Karlsson måste betraktas såsom sinnessjuk, att han under sin sjukdom tidigare förövat mordbränder samt att även nu ifrågavarande brott skett i ett tillstånd av sinnessjukdom. Ohlsson ansåge, att det vore onödigt att anställa åtal mot Karlsson, enär han vid en förnyad undersökning med all säkerhet komme att förklaras straffri jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen.

Enligt ett av t. f. landsfiskalen Sten Nyberg upprättat protokoll över polisundersökningen rörande ifrågavarande tillgrepp och Karlssons anhållande natten till den 9 juli 1946 hade målsäganden efter att ha återfått det hos Karlsson anträffade tillgripna godset förklarat sig icke ha några anspråk att framställa vid eventuell rättegång mot Karlsson. Vid protokollet voro fogade värderingsintyg, utvisande att det sammanlagda värdet av det tillgripna utgjorde högst 10 kronor 50 öre.

Rudström anförde i sitt utlåtande följande: Den egendom Karlsson åtkommit genom brottet vore till sitt värde tämligen ringa och något anspråk på ersättning hade icke gjorts från ägaren därav. Den läkare, som haft Karlsson under sin vårdnad, hade som sin mening uttalat, att Karlsson alltjämt måste anses vara av sådan sinnesbeskaffenhet, som avses i 5 kap. 5 § strafflagen, samt att brotten begåtts under inflytande därav. Med hänsyn till vad sålunda anförts hade Rudström icke funnit skäl föranstalta om åtal mot Karlsson.

Frågan huruvida i fall, då brottslig gärning förövats av sinnessjuk person, åtal mot gärningsmannen skall anställas torde ofta kunna vara föremål för tvekan. Särskilt torde detta vara fallet om gärningen begåtts av någon, som tidigare vårdats å sinnessjukhus och därifrån antingen försöksutskrivits eller

avviket. I sådana fall torde i allmänhet ha förfarits så, att personen ifråga utan anställande av rättegång återförts till sinnessjukhuset för fortsatt vård.

Såsom jag förut berört har det i flera fall under senare tiden förekommit, att personer, som tidigare straffriförklarats och efter försöksutskrivning eller rymning från sinnessjukhus begått ytterligare brott, hos mig anført klagomål över att åtal icke anställts mot dem för de nya brotten. Det har därvid upprepade gånger framkommit, att gärningsmannen förövat brotten allenast i avsikt att få åtal till stånd och under förhoppning att efter ny sinnesundersökning få sjukhusvården utbytt mot frihetsstraff. På föranstaltande av mig kom åtal till stånd mot Börjesson och Linderoth. Linderoth befanns efter den nya sinnesundersökningen icke vara hänförlig under 5 kap. 5 § strafflagen, varför han erhöll ett tidsbestämt straff. Börjesson blev visserligen ånyo straffriförklarad, men frågan om hans sinnesbeskaffenhet var dock föremål för delade meningar. I fallet Karlsson har jag däremot icke funnit skäl föreligga för åtals anställande för det senast begångna brottet och följaktligen ej funnit Karlssons klagomål föranleda vidare åtgärd. Till samma resultat har jag kommit i andra liknande ärenden, däri anhållits om åtgärd för åtals anställande.

I samband med tillkomsten av nya rättegångsbalken har frågan om åklagares plikt att anställa åtal i fall som här avses varit föremål för diskussion. Processlagberedningen, som i 20 kap. 6 § av sitt förslag till rättegångsbalk upptagit en bestämmelse av innehåll, att allmänt åtal skulle äga rum, då tillräckliga skäl föreläge, att den misstänkte vore skyldig till brottet, anförde i motiven till detta lagrum (sid. 256) — efter att ha framhållit att legalitetsprincipen fortfarande borde gälla såsom allmän grundsats — följande.

I första stycket av förevarande paragraf hade stadgats, att allmänt åtal skulle äga rum, då tillräckliga skäl föreläge, att den misstänkte vore skyldig till brottet. Regeln gällde, vare sig brottet utan vidare eller först efter angivelse av målsäganden hörde under allmänt åtal. Stadgandet innebure, att skyldigheten att åtala inträdde, först då åklagaren på objektiva grunder kunde motse den misstänktes sakfällande. Åklagaren kunde ej anses skyldig att väcka åtal, så snart blott sannolika skäl mot den misstänkte föreläge. I sådant fall undginge åklagaren visserligen ersättningsskyldighet för rättegångskostnad enligt 31 kap. 3 § och ansvar för falskt åtal, men för skyldigheten att åtala måste skälen mot den misstänkte vara starkare än att de kunde betecknas såsom blott sannolika. Vidare förutsattes, att tillräckliga skäl skulle föreligga, att den misstänkte vore straffskyldig för gärningen. Om gärningen förövats av minderårig eller om brottet vore preskriberat, skulle sålunda åtal ej äga rum, ej heller om det vore uppenbart, att den misstänkte på grund av sinnessjukdom vore otillräknelig.

Vid den i lagrådet företagna granskningen av förslaget till rättegångsbalk anförde lagrådet vid 20 kap. 6 § följande: Enligt vad av motiven framginge skulle allmänt åtal jämlikt förevarande paragraf äga rum, då tillräckliga skäl föreläge, att den misstänkte vore straffskyldig för gärningen. Mot den, som

på grund av sin sinnesbeskaffenhet icke borde dömas till ansvar, förutsattes alltså åtal icke skola väckas. Tydligt syntes visserligen vara, att åklagaren kunde underlåta att vidtaga åtgärd endast om det vore ställt utom varje tvivel, att frihet från ansvar jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen föreläge. Eljest måste förundersökning eller åtal fullföljas åtminstone till dess det genom sådan undersökning, som avsåges i 6 kap. sinnessjuklagen, blivit klarlagt, att straff icke kunde komma i fråga. Men även med beaktande därav syntes inskränkningen i åtalsplikten beträffande sinnessjuk hava blivit för omfattande. Understundom kunde det nämligen vara av behovet påkallat, att det bleve fastslaget, om en sinnessjuk hade begått ett visst brott eller icke. Vore det uppenbart att den, som misstänktes för brott mot annans personliga säkerhet, vore sinnessjuk men icke ådagalagt att han begått brottet, ehuru tillräckliga skäl till åtal föreläge, skulle sålunda den sinnessjuka rörande utskrivning från sinnessjukhus enligt 20 § sinnessjuklagen, därest förslaget antoges, bliva underkastad lindrigare regler om han ej förklarats hava begått brottet än om det skett. I andra fall kunde det vara av vikt att åtal skedde för att befria en oskyldig från oberättigade misstankar. Med den avfattning, förevarande paragraf erhållit, syntes man knappast kunna räkna med att åklagarna skulle, fastän åtalsplikt ej föreläge, anse sig berättigade att åtala i de fall som här avsåges. Det syntes därför böra uttryckligen föreskrivas att, där den misstänkte på grund av sin sinnesbeskaffenhet icke kunde fällas till ansvar, åtal finge äga rum, om tillräckliga skäl föreläge att han begått gärningen och åtal av särskild anledning funnes påkallat.

I det förslag till rättegångsbalk, som genom proposition nr 5 förelades 1942 års riksdag, vann lagrådets hemställan beaktande därigenom att till det av processlagberedningen föreslagna stadgandet i 20 kap. 6 § lades en bestämmelse av innehåll att, om den misstänkte på grund av otillräcklighet ej kunde fällas till ansvar för gärningen, finge åtal dock äga rum.

Första särskilda utskottet, som avgav utlåtande i anledning av propositionen, anförde i fråga om 20 kap. 6 §, bland annat, följande.

Syftet med ovanberörda tillägg i 6 § första stycket syntes ha varit att säkerställa att åtal skedde även då det vore ställt utom tvivel att frihet från ansvar jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen skulle inträda men åtal dock av särskild anledning funnes påkallat. — Den avfattning, som lagrummet erhållit, torde emellertid kunna lämna rum för missuppfattningar. Frågan rörande eventuell straffrihet för den misstänkte på grund av hans sinnesbeskaffenhet vore uppenbarligen av den art, att dess bedömande i allmänhet icke borde ankomma på åklagaren. Förslaget kunde giva anledning till den tydligen icke avsedda tolkningen, att åklagaren i princip skulle underlåta att åtala så snart han för sin del ansåge den misstänkte vara av sinnesbeskaffenhet, som uteslöte straffbarhet, och att det blott hade införts en befogenhet för honom att det oaktat väcka åtal, när särskilda skäl vore därtill. Enligt utskottets mening vore frågan om åtalsplikten beträffande personer, som

på grund av sin sinnesbeskaffenhet kunde antagas komma att förklaras straffria, av alltför invecklad art för att kunna lösas i detta sammanhang. Det syntes därför utskottet lämpligt att till förevarande paragraf, utan att ingå på tillräknelighetsfrågan, överflytta vad för närvarande vore föreskrivet i 19 § 1 mom. i strafflagens promulgationsförordning och sålunda i paragrafen allenast stadga, att åklagare skulle tala å brott, som hörde under allmänt åtal. Med den av utskottet sålunda förordade avfattningen avsåges icke att helt utesluta möjligheten för åklagaren att avstå från åtal mot en sinnessjuk person. I sådana fall, då det vore ställt utom varje tvivel, att den misstänkte på grund av sinnessjukdom icke kunde fällas till ansvar, och ett åtal icke heller ur allmän synpunkt vore påkallat — t. ex. i vissa fall då någon som vore intagen på sinnessjukhus kommit i tillfälle att begå brott — borde åklagaren sålunda, i överensstämmelse med vad redan nu torde tillämpas, kunna underlåta åtal.

I enlighet med utskottets hemställan erhöll lagrummet i den av riksdagen antagna och sedermera utfärdade rättegångsbalken i hithörande del allenast den lydelsen, att åklagare skall tala å brott, som hör under allmänt åtal.

Av vad sålunda förekommit vid nya rättegångsbalkens tillkomst torde framgå, att det icke varit lagstiftarnas mening att endast den omständigheten att brott förövats av en otillräknelig person skall utgöra tillräcklig anledning för allmän åklagare att underlåta att ställa gärningsmannen under åtal. Ett åtal kan även i sådant fall vara motiverat såväl ur allmän synpunkt som med hänsyn till angelägenheten av att fastställa uppkommen skada. Även gärningsmannen själv kan finna det vara av vikt att få frågan om straffs ådömande dragen under domstols prövning.

Genom de under år 1945 företagna ändringarna i 5 kap. strafflagen, vilka trätt i kraft den 1 januari 1946, ha med avseende å tillräknelighetsbegreppet och gärningsmannens hänförande under det ena eller det andra av kapitlets lagrum så stora förändringar skett, att numera mången, som med den tidigare gällande lydelsen av 5 § kunnat hänföras under detta lagrum, icke torde kunna betraktas såsom otillräknelig i den grad, att han med stöd av paragrafens nya lydelse kan förklaras straffri.

En följd av ovannämnda förhållande är, att man numera icke äger utgå från att, om brottslig gärning förövats av någon som försöksutskrivits eller rymt från sinnessjukhus, gärningsmannen bör såsom sinnessjuk förklaras fri från ansvar. Allmän åklagare synes vid sådant förhållande icke utan vidare kunna låta sig nöja med att vederbörande återföres till sinnessjukhuset och låta frågan om åtal förfalla. En noggrann utredning är i sådant fall av nöden, och icke sällan kan det visa sig, att åtal bör anställas för att i samband med rättegång få till stånd en ny undersökning av gärningsmannens sinnesbeskaffenhet vid tiden för brottets begående.

Att draga en gräns mellan de fall då åtal bör anställas och då så icke bör ske är givetvis icke lätt. Det synes mig därför önskvärt, att bestämmelser

meddelas eller anvisningar lämnas de allmänna åklagarna hur i fall av förevarande beskaffenhet bör förfaras. Den omständigheten att brott i avsevärd omfattning förövas av personer, vilka straffrifyklarats på grund av den äldre lydelsen av 5 kap. 5 § strafflagen, torde påkalla, att det rådande osäkerhetstillståndet beträffande åklagarens åtalsplikt i nu ifrågavarande hänseende så snart som möjligt avhjälpes.

Med stöd av den befogenhet min instruktion lämnar mig får jag härmed i underdånighet för Eders Kungl. Maj:t framlägga ovan berörda förhållanden och spörsmål för den åtgärd Eders Kungl. Maj:t må finna framställningen föranleda.

IV. Inspektionsresor under år 1946.

Under mina ämbetsresor år 1946 har jag inspekterat domstolar och andra myndigheter inom Stockholms, Kristianstads, Malmöhus, Västerbottens och Norrbottens län. Därjämte har jag förrättat inspektion av Stockholms rådhusrätt ävensom av vissa ungdomsanstalter.

Redogörelse för vad under inspektionerna förekommit lämnas i de därunder förda protokollen, som jämte justitieombudsmannens diarium och registratur komma att för granskning överlämnas till vederbörande lagutskott.

V. Under år 1946 handlagda klagomål och anställda åtal m. m.

Antalet härstädes under år 1946 diarieförda ärenden har uppgått till 819.

Vid 1946 års början voro — fränsett ett antal balanserade ärenden av annan beskaffenhet — av förut inkomna klagomål eller eljest mot tjänstemän anhängiggjorda ärenden fortfarande under handläggning härstädes 68

Under år 1946 hava anhängiggjorts ärenden mot tjänstemän:
genom inkomna klagomål — däribland icke inberäknat ett antal
anonyma skrifter, vilka icke diarieförts — ett antal av 421

samt på grund av anmärkningar, gjorda vid granskning av fångförteckningar eller vid ämbetsresa eller annorledes, ett antal av . . 240

Summa balanserade och inkomna ärenden mot tjänstemän 729

Av berörda 729 ärenden hava under år 1946:

1) såsom återkallade avskrivits	6
2) till annan myndighet överlämnats	12
3) efter vederbörandes hörande fått förfalla	244
4) efter annorledes verkställd utredning avskrivits	83
5) utan åtgärd avskrivits	131
6) till åtal hänvisats	9
7) föranlett annan åtgärd än åtal	188
8) föranlett framställning till Kungl. Maj:t	7
och äro vid 1946 års slut:	
9) i avbidan på infortrad förklaring, påminnellers avgivande eller annan utredning vilande	38
10) i avbidan på domstols eller myndighets beslut vilande	6
11) på prövning beroende	5
	Summa 729

Under år 1946 har, såsom av ovanstående redogörelse framgår, i 9 ärenden beslutits anställande av åtal, nämligen

på grund av förd klagan i	3
av annan anledning i	6
	Summa 9

För nedan angivna fel eller försummelser i tjänsten har förordnats om åtal mot:

- 1) t. f. extra poliskonstapel och t. f. inspektionskonstapel för olaga kvarhållande å polisstation för fylleri (sid. 12 o. f.);
- 2) häradshövding för felaktigt beslut om häktning (sid. 45 o. f.);
- 3) t. f. taxeringsintendent för felaktigt förfarande genom anhållan att tandläkare måtte för granskning ställa kortregister över sina patienter till taxeringsmyndighets förfogande (sid. 87 o. f.);
- 4) landsfiskal för försummelse att till överåklagares prövning hänskjuta fråga om åtalseftergift beträffande underåriga (sid. 62 o. f.);
- 5) stadsfiskal för försummelse i samma hänseende (sid. 66 o. f.);
- 6) t. f. landsfiskal för försummelse i samma hänseende (sid. 52 o. f.);
- 7) landsfiskal för enahanda försummelse (sid. 71 o. f.);
- 8) häradshövding för felaktigt beslut i fråga om inhämtande i brottmål av medicinalstyrelsens utlåtande angående tilltalads sinnesbeskaffenhet (sid. 79 o. f.); samt
- 9) t. f. domhavande för felaktigt förfarande i brottmål i fråga om medicinalstyrelsens hörande angående tilltalads sinnesbeskaffenhet (sid. 84 o. f.).

Ordföranden i nedre justitierevisionen har på förfrågan uppgivit, att sedan början av senaste lagtima riksdag någon förklaring av lag, i den ordning § 19 regeringsformen bestämmer, icke blivit av Kungl. Maj:t meddelad.

För fullgörande av den i 14 § av instruktionen för justitieombudsmannen lämnade föreskriften om avgivande av redogörelse för behandlingen av riksdagens hos Kungl. Maj:t anmälda beslut och gjorda framställningar hava från statsdepartementen införskaffats uppgifter rörande *dels* vilka åtgärder, som blivit vidtagna i anledning av 1946 års riksdags skrivelser, *dels ock* — beträffande sådana genom föregående riksdagens skrivelser hos Kungl. Maj:t anhängiggjorda ärenden som vid 1946 års början voro i sin helhet eller till någon del oavgjorda — vilka åtgärder under nästlidna år blivit vidtagna.

Uppgifterna, som angiva ärendenas ställning vid utgången av år 1946, innefattas i tre såsom bilagor II, III och IV till denna berättelse fogade förteckningar. Såsom bilagor äro även intagna en tabell över de skrivelser 1946 års riksdag avlätit till Kungl. Maj:t (bil. I) och en förteckning över ärenden, som hos Kungl. Maj:t anhängiggjorts genom skrivelser från justitieombudsmannen före den 1 januari 1946 och vari under år 1946 åtgärd vidtagits eller vilka vid samma års slut ännu voro på Kungl. Maj:ts prövning beroende (bil. V).

Stockholm i justitieombudsmansexpeditionen den 10 januari 1947.

FOLKE RUDEWALL.

Gösta Stenlund.

TRYCKFRIHETSKOMMITTÉNS BERÄTTELSE**AVGIVEN ÅR 1947.****TILL RIKSDAGEN.**

Under den tid, som förflutit efter avgivandet av tryckfrihetskommitténs senaste berättelse, har kommittén icke haft att behandla något ärende, vilket kommittén härmed får för riksdagen anmäla.

Stockholm i januari 1947.

FOLKE RUDEWALL.**K. SCHLYTER.****HENNING LEO.****N. GÄRDE.****TOR ANDRÆ.****ERIK WELLANDER.****DAVID OLLÉN.***Gösta Stenlund.*

BILAGOR.

Bilaga I.

Tabell

över de av 1946 års riksdag avlätna skrivelser m. m. i nummerföljd enligt fjortonde samlingen av bihanget till riksdagens protokoll.

Det andra siffertalet utvisar det nummer, under vilket skrivelserna för varje särskilt departement upptagits i den såsom bilaga II här nedan införda förteckningen.

1	Fi	2	31	K	3	54	K	9	84	Fö	8	115	Fö	17	146	Jo	20
2	Ju	3	32	Fi	8	55	K	10	85	Jo	7	116	Fi	31	147	Jo	21
3	U	3	33	H	2	56	K	11	86	Jo	8	117	Fi	32	148	Jo	22
4	Fö	23	34	Fi	9	57	Jo	3	87	Fi	26	118	Fi	33	149	Jo	23
5	S	20	35	Fi	10	58	Jo	4	88	H	4		H	9	150	Ju	24
6	K	28	36	K	4	59	Jo	5	89	Ju	6	119	Fi	34	151	Fi	43
7	Fi	30	37	Fi	11	60	K	12	90	H	7	120	Fi	35	152	Fi	44
8	Fi	47	38	Fi	12	61	Fi	19	91	H	5	121	Fi	36	153	Jo	25
	E	13	39	Fi	13	62	Ju	4	92	Fö	9	122	Fi	37	154	Jo	26
9	Jo	11	40	Fi	14	63	Fo	3	93	Fö	10	123	H	10	155	Jo	27
10	H	6	41	Fö	2	64	Fi	20	94	Fö	11	124	Ju	9	156	U	7
11	Fo	8	42	Jo	2	65	Ju	5	95	Fö	12	125	S	7		S	12
12	Fö	30	43	Fi	15	66	Fö	5	96	K	16	126	Ju	10	157	K	20
	Fi	88		E	2	67	E	4	97	K	17	127	Jo	14	158	Jo	28
13	U	1	44	S	4	68	E	5	98	K	18	128	Jo	15	159	Jo	29
14	S	1	45	Fi	16	69	Fo	4	99	S	6	129	Jo	16	160	Jo	30
15	E	1	46	Ju	2	70	K	13	100	Jo	9	130	Jo	17	161	Ju	12
16	Fi	1		U	4	71	K	14	101	Fo	5	131	Jo	18	162	S	13
17	Fi	3		Fö	3	72	K	15	102	Ju	7	132	Jo	19	163	Fi	45
18	Fi	4		S	3	73		¹⁾	103	Jo	10	133	E	6	164	E	9
19	Ju	1		K	5	74		²⁾	104	Fö	13	134	E	7	165	Fo	6
20	Fi	5		Fi	17	75		³⁾	105	Fi	27	135	E	8	166	S	14
21	S	2		E	3	76	Fi	21	106	Fi	28	136	K	19	167	H	11
22	Fi	6		H	3	77	Fi	22	107	Fi	29	137	S	8	168	K	21
23	K	1		Fo	2	78	Fi	23	108	Jo	12	138	S	9	169	Fi	46
24	Jo	1	47	Fö	4	79	Fi	24	109	Jo	13	139	Fi	38	170	Ju	11
25	U	2	48	Fi	18	80	Fi	25	110	Fö	14	140	Fi	39	171	E	10
26	Fö	1	49	S	5	81	U	6	111	Fö	15	141	S	10	172	K	22
27	H	1	50	U	5	82	Fi	6	112	H	8	142	S	11	173	K	23
28	Fo	1	51	K	6	83	Fö	7	113	Ju	8	143	Fi	40	174	Fi	48
29	K	2	52	K	7				114	Fö	16	144	Fi	41	175	K	24
30	Fi	7	53	K	8							145	Fi	42	176	K	25

¹⁾ Skrivelse till fullmäktige i riksbanken. — ²⁾ Skrivelse till fullmäktige i riksgäldskontoret. —

³⁾ Skrivelse till styrelsen för riksdagsbiblioteket. — ⁴⁾ Utfärdade förordnanden. — ⁵⁾ Numret ej använt.

177	K 26	232	S 23	292	K 40	348	Jo 47	409	Ju 45	465	Fi 116
178	K 27	233	S 24	293	Fi 69	349	Fi 93	410	S 66	466	Fi 117
179	E 11	234	Ju 22	294	Fi 70	350	4)	411	Fi 99	467	H 44
180	E 12	235	K 31	295	Fi 71	351	4)		E 28	468	Fi 118
181	H 12	236	S 25	296	Fö 24	352	4)	412	Fi 100	469	Fi 119
182	Ju 13	237	U 10	297	Ju 26	353	4)	413	Fi 101	470	Fi 120
183	Ju 14		H 16	298	Jo 44	354	4)	414	Fö 39	471	Fi 121
184	Ju 15	238	U 11	299	Fi 72	355	Fi 94	415	Fö 40	472	Fö 15
185	Ju 16		H 17	300	Fi 73	356	4)	416	H 30	473	H 38
186	Ju 17	239	E 20	301	Fi 74	357	4)	417	H 31	474	H 39
187	H 13	240	E 21	302	Fi 86	358	4)	418	H 32	475	H 40
188	Fö 7	241	Fö 9	303	Fi 75	359	4)	419	S 64	476	Ju 54
189	Fi 51	242	Fö 10	304	Fi 76	360	4)	420	Fi 102	477	E 38
190	E 14	243	Fö 21	305	Fö 11	361	4)	421	S 65	478	Ju 49
191	E 15	244	U 9	306	Fi 78	362	4)	422	Fi 103	479	4)
192	Ju 18	245	H 15		E 25	363	Fö 33	423	Fi 104	480	4)
193	S 15	246	Fi 56	307	Fö 12	364	Fö 34	424	K 49	481	K 51
194	Fi 49	247	Fi 57	308	Fö 13	365	Fö 36	425	S 59	482	S 74
195	Ju 19	248	Fi 58	309	Fö 26	366	E 27	426	S 60	483	Fi 122
196	S 16	249	Fi 59	310	Fö 27	367	S 61	427	Ju 43	484	Fi 123
197	Fi 50	250	Fi 60	311	Fi 79	368	K 48	428	E 29	485	Fi 124
198	S 17	251	Fi 61	312	Ju 28	369	S 69	429	S 67	486	Fö 42
199	S 18	252	Fi 62		Fi 80	370	Fi 110	430	Fi 111	487	Fö 43
200	S 19	253	S 26	313	S 40	371	Fö 14	431	Fi 97	488	S 77
201	Fö 18	254	Fi 63		Fi 81	372	Jo 48	432	U 12	489	K 52
202	Ju 20	255	Fi 64	314	Fi 82	373	Fi 95	433	U 13	490	K 53
203	Ju 21	256	Fi 65	315	S 41	374	Fi 98		H 34	491	S 75
204	K 29	257	S 27	316	Ju 29	375	Ju 44	434	U 14	492	U 16
205	K 30	258	Fö 22	317	S 42		S 62		H 35		Fi 125
206	Fö 19	259	Jo 36	318	S 43	376	Ju 41	435	H 33		H 46
207	E 18	260	S 29	319	Fö 28	377	Ju 42	436	Fi 112	493	Ju 51
208	E 19	261	Ju 23		Fi 83	378	E 30	437	Fi 105	494	Ju 52
209	S 28	262	Jo 37	320	Fi 84	379	S 46	438	Fi 106	495	Ju 50
210	K 36	263	Jo 38		H 21	380	S 53	439	Fi 107	496	E 39
211	K 37	264	Jo 39	321	Jo 45	381	S 54	440	H 36	497	Fö 17
212	Ju 27	265	K 41	322	Fi 89	382	S 47	441	H 37	498	Fi 126
	Fö 25	266	Jo 40	323	Fi 87	383	S 48	442	U 15	499	Ju 53
	S 39	267	Fi 66	324	Fi 91	384	S 63	443	Fö 41	500	S 76
	K 42		Jo 41	325	Fi 92	385	Fö 37	444	H 41	501	Fi 127
	Fi 77	268	Jo 42	326	5)	386	S 70	445	H 42	502	Fi 128
	E 24	269	S 30	327	Ju 31	387	S 55	446	Fi 113	503	Fi 129
	Jo 43	270	Ju 24	328	Ju 32	388	S 49	447	Fi 108	504	Fi 130
	H 20	271	Ju 25	329	Ju 33	389	S 50	448	S 68		E 40
213	K 43	272	K 32	330	Ju 34	390	Jo 49	449	Fi 109	505	Ju 55
	Fi 85	273	S 31		H 24	391	Jo 52	450	S 71	506	U 17
214	Ju 40	274	S 32	331	Ju 35	392	S 51	451	S 72	507	E 41
215	E 26	275	Fi 67	332	Ju 36	393	H 29	452	K 50	508	Fö 18
216	E 16	276	K 33	333	Ju 37	394	S 56	453	H 45	509	U 18
217	E 17	277	K 34	334	Ju 38	395	S 57	454	E 31	510	Fö 44
218	Fi 52	278	S 33	335	Ju 39	396	S 52	455	E 32	511	Fö 19
219	Fi 53	279	K 35	336	H 22	397	K 46	456	E 33	512	S 78
220	U 8	280	S 34	337	Fö 29	398	Fö 35	457	Ju 46	513	Fi 131
221	Fö 20	281	S 35	338	H 23		H 26	458	Ju 47	514	Jo 55
222	H 14	282	S 36	339	Ju 30	399	Jo 50		S 73	515	Jo 56
223	Fi 54	283	E 22	340	S 44	400	Jo 53		Fi 114	516	Fö 45
224	Jo 31	284	S 37	341	Fö 31	401	Jo 54		E 34	517	Fi 132
225	Jo 32	285	S 38	342	Fö 32	402	Jo 51	459	Ju 48	518	Ju 56
226	Jo 33	286	H 18	343	H 25	403	S 58		H 43		S 79
227	Jo 34	287	H 19	344	K 45	404	Fi 96	460	Fö 16		Fi 133
228	Jo 35	288	Fi 68	345	S 45	405	Fö 38	461	E 35		H 47
229	S 21	289	E 23	346	Jo 46	406	H 27	462	E 36	519	Ju 57
230	S 22	290	K 38	347	K 44	407	H 28	463	E 37		S 80
231	Fi 55	291	K 39	348	Fi 90	408	K 47	464	Fi 115		Fi 134

520	Fi 135	529	K 55	538	U 19	545	Ju 64	555	U 23	562	S 84
521	Fi 136	530	Ju 58		H 50	546	E 42	556	U 24	563	S 85
522	Fi 137	531	Ju 59	539	U 20	547	Fi 141		H 54	564	S 87
523	Jo 57	532	Fi 139		H 51	548	Fø 48	557	U 25	565	Fi 147
524	H 48	533	Fi 140	540	U 21	549	H 53		H 55	566	Fi 146
525	H 49	534	Ju 60		H 52	550	E 43	558	U 26	567	Fo 20
526	Fø 46		S 82	541	S 83	551	E 44		Jo 59	568	Fo 21
527	S 81	535	Ju 61	542	Jo 58	552	K 54	559	S 86	569	K 56
528	Fi 138	536	Ju 62	543	Fø 47	553	Fi 142	560	Fi 144	570	Fi 148
		537	Ju 63	544	U 22	554	Fi 143	561	Fi 145	571	Fi 149

Förteckning

över de av 1946 års riksdag till Konungen avlätna skrivelser jämte uppgifter om de åtgärder, som under nämnda år vidtagits i anledning av samma skrivelser.

(Det för varje ärende inom parentes utsatta siffrorna utvisar riksdagsskrivelsens nummer enligt fjortonde samlingen av bihanget till riksdagens protokoll.)

1. Justitiedepartementet.

Riksdagens skrivelse

1. den 16 februari 1946, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde. (19.)

Den 22 februari 1946 anmäld, därvid Kungl. Maj:t meddelat justitiedepartementet riksdagens beslut beträffande anslagsposten avlöningar till icke-ordinarie personal under budgetåret 1945/46 till kännedom och iakttagande samt ställt det av riksdagen beviljade anslaget till flyttning av Göta hovrätts arkiv till hovrättens förfogande.

2. den 5 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till tillfälligt lönetillägg. (46.)

Den 15 mars 1946 anmäld, därvid Kungl. Maj:t ställt det av riksdagen beviljade anslaget till vederbörandes förfogande.

3. den 19 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion. (2.)

Den 17 maj, den 7 och den 28 juni 1946 anmäld, därvid Kungl. Maj:t ställt de av riksdagen anvisade anslagen till vederbörandes förfogande.

4. samma dag, i anledning av väckta motioner angående utredning om ändrade bestämmelser rörande avstyckning i städer och vissa andra samhällen. (62.)

Den 2 april 1946 uppdrogs åt fastighetsbildningssakkunniga att verkställa den av riksdagen begärda utredningen beträffande frågan, i vad mån provisoriska bestämmelser erfordras för att förhindra olämplig avstyckning i städer och vissa andra samhällen, samt inkomma med det förslag som må finnas påkallat. Sedan de sakkunniga den 27 juni 1946 avlämnat utredning och förslag i ämnet samt de genom remiss den 5 juli 1946 infortrade utlåtandena däröver inkommit, är ärendet föremål för fortsatt beredning inom justitiedepartementet.

5. den 20 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 8 april 1927 (nr 85) om dödande av förkommen handling. (65.)

Lag i ämnet utfärdad den 29 mars 1946 (SFS nr 105).

6. den 23 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal. (89.)

Lag i ämnet utfärdad den 29 mars 1946 (SFS nr 113).

7. den 27 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m. (102.)

Lagar i ämnet utfärdade den 29 mars 1946 (SFS nr 87 och 88).

8. den 2 april, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till Regeringsrätten: Avlöningar m. m. för budgetåret 1946/47. (113.)

Den 17 maj 1946 anmäld, därvid Kungl. Maj:t ställt det av riksdagen beviljade anslaget till justitiedepartementets förfogande.

9. den 6 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret. (124.)

Lag i ämnet utfärdad den 12 april 1946 (SFS nr 150).

10. samma dag, i anledning av väckta motioner angående ändring av 33 § lagen om val till riksdagen. (126.)

Den 26 april 1946 anmäld och lag utfärdad (SFS nr 157).

11. den 10 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till slutstadgandet i lagen den 20 oktober 1939 (nr 732) med särskilda bestämmelser angående tillfällig vattenreglering. (170.)

Lag i ämnet utfärdad den 12 april 1946 (SFS nr 149).

12. den 25 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa bestämmelser rörande skadeståndsskyldigheten för förare av motorfordon, motorredskap och traktortåg, som tillhöra eller nyttjas av staten. (161.)

Förordning utfärdad den 3 maj 1946 (SFS nr 175).

13. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig förlängning av skyddstid för litterära och musikaliska verk. (182.)

Lag i ämnet utfärdad den 3 maj 1946 (SFS nr 174).

14. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. (183.)

Lag i ämnet utfärdad den 3 maj 1946 (SFS nr 189).

15. samma dag, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckt motion. (184.)

Efter det lagrådets utlåtande inhämtats över de av riksdagen för sin del antagna lagförslagen, ha lagar i ämnet utfärdats den 21 juni 1946 (SFS nr 326—328). (Jfr ärendet under punkten 30 här nedan.)

16. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 1 november 1940 (nr 924) med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m. (185.)
Lag i ämnet utfärdad den 3 maj 1946 (SFS nr 176).
17. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage. (186.)
Lag i ämnet utfärdad den 3 maj 1946 (SFS nr 177).
18. den 3 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde. (192.)
Den 7 juni 1946 anmäld, därvid Kungl. Maj:t meddelat fångvårdsstyrelsen och domänstyrelsen föreskrifter i fråga om dispositionen av de av riksdagen anvisade anslagen.
19. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde. (195.)
Den 24 maj 1946 anmäld, därvid Kungl. Maj:t delgivit fångvårdsstyrelsen riksdagens beslut angående medgivande till överskridande av viss i avlöningsstaten för fångvårdsstyrelsen uppförd anslagspost.
20. den 7 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utsträckt tillämpning av lagen den 4 juni 1943 (nr 274) om förlängd giltighetstid för ränte- och utdelningskuponger, m. m. (202.)
Lagar i ämnet utfärdade den 10 maj 1946 (SFS nr 186 och 187).
21. samma dag, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner. (203.)
Lagar i ämnet utfärdade den 17 maj 1946 (SFS nr 210 och 211).
22. den 14 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till Krigsrätterna: Avlöningar m. m. (234.)
Den 21 juni 1946 anmäld, därvid Kungl. Maj:t ställt de av riksdagen anvisade anslagen till statskontorets och länsstyrelsernas förfogande.
23. den 21 maj, i anledning av väckta motioner angående ändrad lydelse av § 36 regeringsformen m. m. (261.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
24. den 25 maj, i anledning av väckt motion angående revision av bestämmelserna i 6 kap. strafflagen om skadestånd m. m. (270.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
25. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten. (271.)
Lag i ämnet utfärdad den 31 maj 1946 (SFS nr 258).
26. den 5 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om hypoteksaktiebolag. (297.)
Lag i ämnet utfärdad den 14 juni 1946 (SFS nr 313).
27. den 11 juni, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande

fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944—den 30 juni 1945. (212.)

Vad angår riksdagens i skrivelsen under punkten 1 gjorda anhållan angående vidtagande av åtgärder för åstadkommande av den ur ekonomisk synpunkt lämpligaste organisationen och ledningen av fångvårdens jordbruksdrift, i vilken del skrivelsen överlämnats från finansdepartementet för handläggning, är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

28. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde. (312.)

Skrivelsen har överlämnats till finansdepartementet.

29. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till ersättning till Stockholms stad för underhåll av fångar i stadens rannsakningsfängelse. (316.)

Den 28 juni 1946 anmäld, därvid Kungl. Maj:t bestämde att framdeles, sedan fångvårdsstyrelsen underställt Kungl. Maj:t nytt avtal med Stockholms stad om utnyttjande av stadens rannsakningsfängelse för fångvårdens räkning, meddela bestämmelser rörande detta anslag. Ärendet är vilande i avvaktan på fångvårdsstyrelsens förslag.

30. den 14 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m., såvitt propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet. (339.)

Lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen utfärdad den 21 juni 1946 (SFS nr 329). (Jfr ärendet under punkten 15 här ovan.) Skrivelsen är i övrigt beroende på Kungl. Maj:ts prövning i samband med fastställande, i grundlagsenlig ordning, av de av 1946 års riksdag såsom vilande antagna ändringarna av §§ 11 och 12 riksdagsordningen.

31. den 15 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om handläggning av domstolsärenden m. m. (327.)

Lagar utfärdade den 20 december 1946.

32. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m. (328.)

Lagar utfärdade den 20 december 1946.

33. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m. (329.)

Lagar utfärdade den 20 december 1946.

34. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 3 och 4 §§ förordningen den 20 november 1845 (nr 50 s. 1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, m. m. (330.)

Lagar utfärdade den 20 december 1946.

35. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen. (331.)

Lag i ämnet utfärdad den 20 december 1946.

36. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet. (332.)

Lag i ämnet utfärdad den 20 december 1946.

37. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring, m. m. (333.)

Lagar i ämnet utfärdade den 20 december 1946.

38. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående vittne vid vissa rättshandlingar. (334.)

Lag i ämnet utfärdad den 20 december 1946.

39. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i utlänningslagen den 15 juni 1945 (nr 315). (335.)

Lag i ämnet utfärdad den 21 juni 1946 (SFS nr 360).

40. den 19 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1946/47 till fångvården m. m. jämte i ämnet väckta motioner. (214.)

Den 28 juni 1946 anmäld, därvid Kungl. Maj:t ställt de av riksdagen anvisade anslagen till vederbörandes förfogande samt meddelat föreskrifter i fråga om dispositionen av ifrågavarande anslag.

41. den 26 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom m. m. (376.)

Lagar i ämnet utfärdade den 29 juni 1946 (SFS nr 363—365).

42. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1942 (nr 550) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för rikets försvar eller folkförsörjningen m. m. (377.)

Lag i ämnet utfärdad den 29 juni 1946 (SFS nr 366).

43. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till värmeledningsanläggning m. m. vid rannsaktionshäktet i Halmstad. (427.)

Den 28 juni 1946 anmäld samt lagd till handlingarna.

44. den 27 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott. (375.)

Lag angående ändrad lydelse av 7 och 21 §§ lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta samt lag angående ändrad lydelse av 20 § konkurslagen utfärdade den 29 juni 1946 (SFS nr 499 och 500).

45. samma dag, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om införande av nya rättegångsbalken, dels ock en i ämnet väckt motion. (409.)

Lag i ämnet utfärdad den 20 december 1946.

46. den 29 juni, i anledning av väckta motioner om revision av riksdagens arbetsformer m. m. (457.)

Den 11 oktober 1946 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för justitiedepartementet att tillkalla sakkunniga för verkställande av den av riksdagen begärda utred-

ningen, vilken i första hand bör omfatta principfrågan om den lämpliga avvägningen av vad som bör bestämmas av riksdagen och vad som bör hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande. Sedan sakkunniga tillkallats, har utredningsarbetet påbörjats.

47. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet. (458.)

Lag angående ändrad lydelse av 37 och 39 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen utfärdad den 29 juni 1946 (SFS nr 498).

48. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om övervakning av konkurrensbegränsning inom näringslivet, m. m., i vad propositionen angår förslag till lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar. (459.)

Lag utfärdad den 29 juni 1946 (SFS nr 449).

49. den 2 november, angående val av riksdagens militieombudsman och hans ställföreträdare. (478.)

Den 22 november 1946 anmäld och lagd till handlingarna.

50. den 16 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av vissa städers förpliktelser beträffande innehavare av befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätterna i samma städer komma att indragas, m. m. (495.)

Den 22 november 1946 anmäld, därvid Kungl. Maj:t delgivit statskontoret riksdagens beslut.

51. den 19 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål. (493.)

Lag i ämnet utfärdad den 20 december 1946.

52. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 17—19 §§ lagen den 19 maj 1944 (nr 219) om djurskydd. (494.)

Lag i ämnet utfärdad den 20 december 1946.

53. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde. (499.)

Den 29 november 1946 anmäld, därvid anslaget ställts till fångvårdsstyrelsens förfogande.

54. samma dag, i anledning av väckta motioner angående översyn av de i lagar och författningar förekommande räntebestämmelserna. (476.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

55. den 23 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret. (505.)

Lag i ämnet utfärdad den 29 november 1946 (SFS nr 722).

56. den 4 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag, m. m. (518.)

Lagar i ämnet utfärdade den 20 december 1946.

57. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel, m. m. (519.)
Lagar i ämnet utfärdade den 20 december 1946.
58. den 11 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 september 1943 (nr 691) om villkorlig frigivning. (530.)
Lag i ämnet utfärdad den 13 december 1946 (SFS nr 786).
59. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i strafflagen m. m. (531.)
Lagar i ämnet utfärdade den 20 december 1946.
60. den 14 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar m. m. (534.)
Lagar i ämnet utfärdade den 20 december 1946.
61. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i giftermålsbalken, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott. (535.)
Lagar i ämnet utfärdade den 20 december 1946.
62. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken. (536.)
Lag i ämnet utfärdad den 20 december 1946 (SFS nr 777).
63. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till kap. 3 kyrkolagen. (537.)
Lag i ämnet utfärdad den 20 december 1946 (SFS nr 778).
64. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kontroll å överlåtelse av vattenkraft. (545.)
Lag i ämnet utfärdad den 20 december 1946 (SFS nr 781).

2. Utrikesdepartementet.

Riksdagens skrivelse

- den 17 januari 1946, angående utseende av ledamöter och suppleanter i utrikesutskottet och utrikesnämnden. (13.)
Anmäld den 18 januari 1946.
- den 23 februari, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde. (25.)
Anmäld den 8 mars 1946, varvid nödiga föreskrifter meddelades.
- den 5 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under riksstatens tredje huvudtitel, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde. (3.)
Anmäld den 12 april 1946. Nödiga föreskrifter meddelades dels samma dag, dels den 20 september 1946.

4. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till tillfälligt löne-tillägg. (46.)

Anmäld den 15 mars 1946, varvid nödiga föreskrifter meddelades.

5. den 12 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1946/47 till kristillägg och till provisoriskt lönetillägg. (50.)

Anmäld den 12 april 1946, varvid nödiga föreskrifter meddelades.

6. den 23 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till iståndsättande av vissa beskicksningsfastigheter. (81.)

Anmäld den 12 april 1946, varvid nödiga föreskrifter meddelades.

7. den 10 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratificering av vissa ändringar i stadgan för Internationella arbetsorganisationen. (156.)

Anmäld den 26 april 1946, varvid Kungl. Maj:t beslöt, att den akt angående ändringar i Internationella arbetsorganisationens stadga, som antogs vid Internationella arbetskonferensens tjugosjunde sammanträde, skulle för Sveriges del ratificeras.

8. den 14 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde. (220.)

Anmäld den 24 maj 1946, varvid nödiga föreskrifter meddelades.

9. den 18 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till lastkommittén i New York. (244.)

Anmäld den 14 juni 1946, varvid nödiga föreskrifter meddelades.

10. den 25 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Danmark träffad överenskommelse rörande det svensk-danska varuutbytet. (237.)

Anmäld den 7 juni 1946, varvid Kungl. Maj:t bemyndigade ministern för utrikes ärendena att verkställa noteväxling om överenskommelsens slutgiltiga ikraftträdande.

11. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse rörande det svensk-finska varuutbytet m. m. (238.)

Anmäld den 7 juni 1946, varvid Kungl. Maj:t bemyndigade ministern för utrikes ärendena att verkställa noteväxling om överenskommelsens slutgiltiga ikraftträdande.

12. den 27 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande att vidtaga de åtgärder som erfordras för Sveriges anslutning till Förenta nationerna. (432.)

Anmäld den 9 augusti 1946, varvid Kungl. Maj:t beslöt att uppdraga åt ministern för utrikes ärendena att inlämna Sveriges ansökan om medlemskap i Förenta nationerna.

13. den 28 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Turkiet träffad handelsöverenskommelse. (433.)

Anmäld den 29 juni 1946, varvid Kungl. Maj:t bemyndigade ministern för utrikes ärendena att meddela turkiska regeringen att förutsättningarna för förenämnda överenskommelsens ikraftträdande numera å svensk sida föreläge.

14. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Island träffad handelsöverenskommelse. (434.)

Anmäld den 25 juli 1946, varvid Kungl. Maj:t bemyndigade ministern för utrikes ärendena att verkställa noteväxling om sättande i kraft av nämnda överenskommelse.

15. den 29 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom. (442.)

Anmäld den 29 juni 1946, varvid nödiga föreskrifter meddelades.

16. den 13 november, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående godkännande av mellan Sverige och De Socialistiska Rådsrepublikernas Union träffad handelsöverenskommelse m. m. samt angående godkännande av mellan Sverige och De Socialistiska Rådsrepublikernas Union träffat kreditavtal. (492.)

Anmäld den 15 november 1946, varvid Kungl. Maj:t dels bemyndigade envoyén R. Sohlman att verkställa viss noteväxling, dels beslöt att nämnda kreditavtal skulle för Sveriges del ratificeras. I fråga om det av riksdagen lämnade bemyndigandet i avseende å regleringen av vissa ekonomiska anspråk är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

17. den 26 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde. (506.)

Anmäld den 29 november 1946, varvid nödiga föreskrifter meddelades.

18. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av fastighet i New York. (509.)

Anmäld den 29 november 1946, varvid nödiga föreskrifter meddelades.

19. den 13 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av protokoll rörande varuutbytet mellan Sverige och Tjeckoslovakien. (538.)

Anmäld den 20 december 1946, varvid Kungl. Maj:t bemyndigade ministern för utrikes ärendena att verkställa noteväxling om protokollets slutgiltiga ikraftträdande.

20. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Ungern träffad handelsöverenskommelse. (539.)

Anmäld den 20 december 1946, varvid Kungl. Maj:t bemyndigade ministern för utrikes ärendena att med ungerska regeringen träffa överenskommelse om handelsöverenskommelsens slutgiltiga ikraftträdande.

21. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa ändringar i konventionen angående internationella utställningar. (540.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

22. den 14 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av fastighet för generalkonsulatet i San Francisco. (544.)

Anmäld den 20 december 1946, varvid nödiga föreskrifter meddelades.

23. den 17 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, å ena, samt Amerikas Förenta Stater,

Frankrike, Storbritannien och Norra Irland, å andra sidan, verkställd skriftväxling rörande tyska tillgångar i Sverige m. m. (555.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

24. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av protokoll rörande varuutbytet mellan Sverige och Frankrike. (556.)

Anmäld den 20 december 1946, varvid Kungl. Maj:t bemyndigade sändebudet i Paris att med franska vederbörande träffa överenskommelse om protokollets slutgiltiga ikraftträdande.

25. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Norge träffad överenskommelse rörande det svensk-norska varuutbytet under år 1947. (557.)

Anmäld den 20 december 1946, varvid Kungl. Maj:t bemyndigade ministern för utrikes ärendena att verkställa noteväxling om överenskommelsens slutgiltiga ikraftträdande.

26. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Norge träffat avtal om vissa fiskerifrågor. (558.)

Anmäld den 20 december 1946, varvid Kungl. Maj:t bemyndigade ministern för utrikes ärendena att verkställa skriftväxling om avtalets slutgiltiga ikraftträdande.

3. Försvarsdepartementet.

Riksdagens skrivelse

1. den 23 februari 1946, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde. (26.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946.

2. den 2 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ beredskapsförfogandelagen den 30 juni 1942 (nr 584). (41.)

Anmäld och slutbehandlad den 8 mars 1946, därvid lag i ämnet utfärdades (SFS nr 65).

3. den 5 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till tillfälligt löne-tillägg. (46.)

Anmäld och slutbehandlad den 15 mars 1946.

4. den 9 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av lasaretsfartyget Prins Carl såsom avståndsmätningfartyg, m. m. (47.)

Anmäld och slutbehandlad den 15 mars 1946.

5. den 20 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden för budgetåret 1946/47 m. m. (66.)

Skrivelsen har såvitt avser punkten 3 (jämkningar i grunderna för militärpastorernas avlönande ur kyrkofonden) överlämnats till försvarsdepartementet. Skrivelsen har i denna del remitterats till försvarets civilförvaltning. Svar avvaktas.

6. den 23 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa kostnader i samband med sprängningsolycka vid Göteborgs örlogsvarv. (82.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946.
7. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av byråchefsbefattningen i försvarets fabriksstyrelse å ordinarie stat. (83.)
Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946.
8. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av fastigheter, som förvaltas av försvarets bostadsanskaffningsnämnd, m. m. (84.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946.
9. den 26 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av garnisonssjukvården för Stockholms garnison. (92.)
Anmäld och slutbehandlad den 5 april 1946.
10. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till nytt garnisons-sjukhus för Stockholms garnison. (93.)
Anmäld och slutbehandlad den 5 april 1946.
11. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av täckning för vissa medelsbrister, redovisade såsom proprietalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper. (94.)
Anmäld och slutbehandlad den 5 april 1946.
12. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta åt Carl Johan Eric Tersmeden m. fl. (95.)
Anmäld och slutbehandlad den 5 april 1946.
13. den 27 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till familjebidragsförordning. (104.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946, därvid bland annat utfärdades förordning om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordning) (SFS nr 99).
14. den 2 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förrådsorganisation för försvarets läkemedel. (110.)
Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946.
15. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader. (111.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.
16. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag ur försvarets fonder för budgetåret 1946/47. (114.)
Anmäld den 12 april och den 24 maj 1946. Ärendet är därmed slutbehandlat.
17. den 3 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1946/47. (115.)
Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946.
18. den 3 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för försvarets fabriksstyrelse. (201.)
Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

19. den 11 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 till vissa byggnadsarbeten m. m. (206.)
Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946.
20. den 14 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde. (221.)
Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946.
21. den 18 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till markförvärv för flygfältsarbeten. (243.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
22. den 21 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående arméns ingenjörspersonal. (258.)
Anmäld den 28 juni och den 6 september 1946. Ärendet är därmed slutbehandlat.
23. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner. (4.)
Anmäld den 24 maj och den 28 juni 1946, därvid riksdagens beslut rörande anvisande av anslag m. m. expedierades. Ärendet är därmed slutbehandlat.
24. den 5 juni, i anledning av väckta motioner om ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring. (296.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.
25. den 11 juni, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944—den 30 juni 1945. (212.)
Skrivelsen har såvitt angår punkterna 3 (krigsmaterielverket), 4 (förening av statstjänst med visst uppdrag), 5 (arméns tygverkstäder) och 6 (förskottsstat- och krigstitelredovisningen under den förstärkta försvarsberedskapen) överlämnats till försvarsdepartementet. I punkt 3 begärd utredning har uppdragits åt de genom beslut den 4 oktober 1946 tillkallade sakkunniga för översyn av försvarets centrala organisation (1946 års militära förvaltningsutredning). I fråga om punkterna 5 och 6 hava vissa utredningsuppdrag lämnats statens organisationsnämnd respektive försvarets civilförvaltning. Ärendet under punkt 4 är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
26. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln. (309.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.
27. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor om befrielse från ersättningskyldighet. (310.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.
28. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde. (319.)
Överlämnad till finansdepartementet den 3 juli 1946.

29. den 14 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av vissa investeringsanslag för budgetåret 1946/47 för uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter för försvaret. (337.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.
30. den 18 juni, angående regleringen för budgetåret 1946/47 av utgifterna under riksstatens tolfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslagen till allmänna indragningsstaten. (12.)
Skrivelsen har såvitt angår förslagsanslaget till Vadstena krigsmanshuskassa överlämnats till försvarsdepartementet. Skrivelsen i denna del anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
31. den 19 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kapitalinvestering i värnpliktslånefonden för budgetåret 1946/47. (341.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.
32. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående markbyte med Hälsingborgs stad. (342.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.
33. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för budgetåret 1946/47 till Krigsmaterielverket: Avlöningar. (363.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
34. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till avveckling av beredskapen m. m. (364.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.
35. den 20 juni, angående förstatligande av krigsindustrien. (398.)
Överlämnad till handelsdepartementet.
36. den 26 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1946/47 jämte i ämnet väckta motioner. (365.)
Anmäld den 28 juni och den 1 november 1946, därvid meddelades bestämmelser beträffande av riksdagen anvisade anslag. Ärendet är därmed slutbehandlat.
37. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott. (385.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
38. samma dag, i anledning av väckt motion om anslag för budgetåret 1946/47 till vissa arbeten å fritidslägrat vid Skönstavik. (405.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
39. den 27 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för vissa militära institutioner i Stockholm. (414.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
40. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa hyreskostnader. (415.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
41. den 29 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, och till omskolning av i militärtjänst skadade. (443.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

42. den 9 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrivelse från ersättningsskyldighet för K. B. F. Norrbrand och A. L. Eriksson. (486.)

Anmäld och slutbehandlad den 15 november 1946.

43. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tackande av vissa medelsbrister, redovisade såsom proprietalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper. (487.)

Anmäld och slutbehandlad den 15 november 1946.

44. den 26 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av vissa marinens anslag. (510.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 november 1946.

45. den 30 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde. (516.)

Anmäld den 6 december 1946, varvid erforderliga bestämmelser meddelades. Ärendet är i viss del beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

46. den 7 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av premierna till vissa värnpliktiga m. m. (526.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

47. den 14 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronan tillhöriga markområden i Karlsborg m. m. (543.)

Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946.

48. den 16 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fria resor i vissa fall för personal vid försvaret. (548.)

Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946.

4. Socialdepartementet.

Riksdagens skrivelse

1. den 30 januari 1946, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln till kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m. (14.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 februari 1946.

2. den 19 februari, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion. (21.)

Anmäld den 1, 15 och 29 mars 1946. Författning utfärdad den 15 mars 1946 (SFS nr 83). Vad angår punkten 15 Lån till uppförande i Stockholm av en byggnad för blinda är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

3. den 5 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till tillfälligt lönetilllägg. (46.)

Anmäld och slutbehandlad den 15 mars 1946, i vad på socialdepartementet beror.

4. den 9 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till häradsskrivarna m. fl. (44.)

Anmäld och slutbehandlad den 15 mars 1946.

5. den 12 mars, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 17 § 1 mom. andra stycket lagen den 20 juni 1924 om landsting. (49.)
Lag utfärdad den 22 mars 1946 (SFS nr 94).

6. den 27 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring av lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, m. m. (99.)
Lagar utfärdade den 5 april 1946 (SFS nr 129 och 130).

7. den 6 april, i anledning av väckt motion om förhöjd engångsersättning åt efterlevande till sjöfolk, som omkommit genom krigsförlisning före den 1 januari 1940. (125.)

Anmäld den 12 april 1946, därvid Kungl. Maj:t uppdrog åt riksförsäkringsanstalten att skyndsamt verkställa den av riksdagen i skrivelsen begärda utredningen samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Sedan riksförsäkringsanstalten den 13 april 1946 ingivit förslag i ämnet, har proposition (nr 271) angående förhöjning av vissa ersättningar enligt lagen den 11 juni 1937 om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer avlåtits till 1946 års riksdag, som bifallit densamma. Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946. (Jfr ärendet under punkten 57.)

8. den 9 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Birger Olof Lennart Löfberg från ersättningskyldighet. (137.)
Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946.

9. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom. (138.)
Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946.

10. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående från återkrav av vissa ersättningar för vård av krigsskadade. (141.)
Anmäld den 26 april 1946, därvid Kungl. Maj:t uppdrog åt medicinalstyrelsen att skyndsamt inkomma med förslag i frågan huruvida och i vad mån återkrav bör ske av ersättning i de fall, där den vårdades skada uppenbarligen är självförvållad. Detta uppdrag har ännu icke fullgjorts.

11. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag. (142.)
Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946.

12. den 10 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratificering av vissa ändringar i stadgan för Internationella arbetsorganisationen. (156.)
Skrivelsen har överlämnats till utrikesdepartementet för handläggning.

13. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till anskaffande av apparatur m. m. för allmän skärmbildsundersökning. (162.)
Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946.

14. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1945 vid dess tjugosjunde sammanträde fattade beslut. (166.)
Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946.

15. den 3 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde. (193.)
Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946.

16. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde. (196.)
Anmäld den 10 maj och den 21 juni 1946. Ärendet är därmed slutbehandlat.
17. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till arbetsrådet och yrkesinspektionen. (198.)
Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.
18. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till barnavdelningar vid lasarett m. m. (199.)
Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946. Kungörelser utfärdade samma dag (SFS nr 229 och 230).
19. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till förlossningsvården. (200.)
Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.
20. den 11 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner. (5.)
Anmäld den 24 och den 31 maj samt den 21 juni 1946. Kungörelser utfärdade den 24 maj 1946 (SFS nr 217) samt den 31 maj 1946 (SFS nr 267—270 och 414). Ärendet är därmed slutbehandlat.
21. den 14 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i anledning av förgiftningsfaran vid gengasdrift. (229.)
Anmäld och slutbehandlad den 7 juni 1946.
22. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till Medicinalstyrelsen: Avlöningar m. m. (230.)
Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946.
23. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till landsfogdarna m. fl. (232.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
24. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa m. m. (233.)
Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946. Kungörelser utfärdade samma dag (SFS nr 460 och 461).
25. den 15 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253). (236.)
Lag utfärdad den 17 maj 1946 (SFS nr 191).
26. den 21 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till barnhem. (253.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
27. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1946/47 till poliskåren i Boden. (257.)
Anmäld och slutbehandlad den 31 maj 1946.

28. den 22 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av sinnessjukvården m. m. jämte i ämnet väckta motioner. (209.)
Anmäld den 21 juni 1946. Kungörelser utfärdade samma dag (SFS nr 421 och 422). Uppdrag meddelat åt medicinalstyrelsen att med beaktande av vad riksdagen anfört skyndsamt överväga frågan, huruvida och i vad mån staten bör övertaga den av landstingen och de i landsting icke deltagande städerna omhändertarvda vården av lättskötta sinnessjuka och till Kungl. Maj:t anmäla resultatet av övervägandena. Detta uppdrag är ännu icke fullgjort.
29. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medel för budgetåret 1945/46 för kommittéer och utredningar genom sakkunniga under femte huvudtiteln. (260.)
Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946.
30. den 25 maj, i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet för vissa köpingar samt mindre städer att bilda polisdistrikt tillsammans med omkringliggande socknar. (269.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
31. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till statens institut för folkhälsan. (273.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
32. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för vissa undersökningar vid statens institut för folkhälsan. (274.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
33. den 29 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för beredande av vila och rekreation åt mödrar och barn jämte i ämnet väckta motioner. (278.)
Anmäld och slutbehandlad den 31 maj 1946. Kungörelser utfärdade samma dag (SFS 232—234).
34. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 467) om viss begränsning av legitimation som tandläkare, m. m., såvitt angår genom propositionen framlagt lagförslag. (280.)
Lag utfärdad den 7 juni 1946 (SFS nr 244).
35. samma dag, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd samt om anslag till dyrtidstillägg å ersättning åt blinda, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m. (281.)
Anmäld och slutbehandlad den 7 juni 1946. Författningar i ämnet utfärdade samma dag (SFS nr 251—256).
36. samma dag, angående bättre försörjningsmöjligheter åt änkor. (282.)
Anmäld den 28 juni 1946, därvid Kungl. Maj:t uppdrog åt socialvårdskommittén att i samråd med kommittén för partiellt arbetsföra verkställa den av riksdagen i skrivelsen begärda utredningen samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Detta uppdrag har ännu icke fullgjorts.
37. samma dag, angående upplysningsfilmer rörande samhällets sociala hjälpverksamhet. (284.)
Anmäld den 28 juni 1946, därvid sakkunniga för frågans utredning tillkallades.

38. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 mom. lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag, m. m. (285.)

Lag utfärdad den 7 juni 1946 (SFS nr 241).

39. den 11 juni, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944—den 30 juni 1945. (212.)

Anmäld, såvitt på socialdepartementets föredragning beror, i vad avser punkten 7 (Statens arbetsmarknadskommissionens ställning i räkenskapshänseende. Revisionen av arbetsmarknadskommissionens medelsförvaltning) den 15 november 1946, varvid uppdrogs åt utredningen rörande ett centralt arbetsmarknadsorgan att taga berörda spörsmål i övernående i samband med fullgörandet av utredningens uppdrag. Punkten 8 (Jordbruks- och verkstadsdriften vid statliga skyddshem och alkoholistanstalter) är föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

40. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde. (313.)

Skrivelsen har överlämnats till finansdepartementet för handläggning.

41. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1946/47 till riksförsäkringsanstalten m. m. (315.)

Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.

42. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till allmän bostadsräkning m. m. (317.)

Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.

43. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor samt angående provisorisk förbättring av deras löneförmåner. (318.)

Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.

44. den 14 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag rörande ny indelning av riket i borgerliga kommuner m. m. (340.)

Lag utfärdad den 21 juni 1946 (SFS nr 315).

45. den 19 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1946/47 till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården jämte i ämnet väckta motioner. (345.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

46. den 20 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag). (379.)

Lag utfärdad den 21 juni 1946 (SFS nr 335).

47. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt. (382.)

Lag utfärdad den 21 juni 1946 (SFS nr 338).

48. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete. (383.)

Lag utfärdad den 21 juni 1946 (SFS nr 342).

49. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av reumatikervården. (388.)
Anmäld den 28 juni 1946, varvid *dels* uppdrogs åt pensionsstyrelsen att i samråd med medicinalstyrelsen och med beaktande av vad föredragande departementschefen och riksdagen i ämnet anfört verkställa undersökning rörande möjligheterna att genom avtal med vederbörande huvudman få till stånd ytterligare högst 250 vårdplatser för reumatiskt sjuka vid för ändamålet lämpade lasarett eller därmed jämförliga sjukhus samt att till Kungl. Maj:t snarast möjligt inkomma med de förslag, vartill undersökningen kunde föranleda, *dels ock* uppdrogs åt medicinalstyrelsen att med beaktande av vad vid ärendets remissbehandling förekommit taga frågan om anmälningsplikt för läkare rörande av dem behandlade fall av reumatisk sjukdom under omprövning samt för Kungl. Maj:t framlägga det förslag, vartill omprövningen föranledde. Dessa uppdrag hava ännu icke fullgjorts.
50. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av sjukdom, ådragen under arbete i civilförsvarets flyktingverksamhet. (389.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
51. samma dag, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser angående överinseendet över anstalter för bildbara sinnesslöa. (392.)
Anmäld den 28 juni 1946, därvid sakkunniga för frågans utredning tillkallades.
52. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter. (396.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
53. den 26 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 15 december 1944 (nr 779) om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor. (380.)
Förordning utfärdad den 28 juni 1946 (SFS nr 331).
54. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 21 § 2 och 3 mom. förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor. (381.)
Förordning utfärdad den 28 juni 1946 (SFS nr 332).
55. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förlängd giltighet av gällande indelning i ortsgrupper jämlikt lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering. (387.)
Lag utfärdad den 28 juni 1946 (SFS nr 330).
56. samma dag, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till vissa ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m., *dels ock* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 och 9 §§ lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete, m. m. (394.)
Anmäld den 29 juni 1946. Författningar utfärdade samma dag (SFS nr 350—352).
Ärendet är slutbehandlat.
57. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av vissa ersättningar enligt lagen den 11 juni 1937 om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer. (395.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

58. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för budgetåret 1946/47 till stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl. (403.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

59. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om folkpensionering m. m. (425.)

Lagar i ämnet utfärdade den 29 juni 1946 (SFS nr 431—433). Samma dag tillkallades sakkunniga för att verkställa den av riksdagen begärda utredningen rörande grunderna för kommunernas bidrag till pensionskostnaderna. De sakkunniga ha den 26 november 1946 avlämnat betänkande i ämnet (SOU 1946: 82), som för yttrande remitterats till vissa myndigheter och sammanslutningar.

60. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till statens bosättningslånefond jämte i ämnet väckta motioner. (426.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

61. den 27 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om vissa anslag för budgetåret 1946/47 till länsstyrelserna och landsfiskalerna. (367.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

62. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott. (375.)

Författningar utfärdade den 29 juni 1946 (SFS nr 493 och 494). Ärendet är slutbehandlat i vad på socialdepartementet beror.

63. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester, m. m. (384.)

Lagar utfärdade den 29 juni 1946 (SFS nr 336 och 337).

64. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vidtagande av vissa åtgärder inom sinnessjukvårdsorganisationen. (419.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

65. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överskridande av viss anslagspost i pensionsstyrelsens avlöningsstat för budgetåret 1945/46. (421.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

66. den 28 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om användande av statspolispersonal för vissa särskilda uppgifter. (410.)

Lag utfärdad den 29 juni 1946 (SFS nr 408).

67. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till civilförsvaret. (429.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

68. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1946/47 till kristillägg till erkända arbetslöshetskassor. (448.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

69. den 29 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till främjande av bostadsförsörjningen jämte i ämnet väckta motioner. (369.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946. Kungörelse utfärdad samma dag (SFS nr 551).

70. samma dag, i anledning av väckt motion angående viss ändring av 1 § lagen om behandling av alkoholister. (386.)
Anmäld den 27 september 1946, därvid sakkunniga för frågans utredning tillkallades.
71. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt verksamhet för hindrande och uppdagande av spioneri m. m. (450.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
72. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till arbetsmarknadens reglering m. m. (451.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
73. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m. i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet. (458.)
Författningar utfärdade den 29 juni 1946 (SFS nr 485—492). Ärendet är slutbehandlat, i vad på socialdepartementet beror.
74. den 5 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till driftskostnadsersättning för psykiatriska kliniken i Uppsala m. m. (482.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946.
75. den 16 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet, m. m. (491.)
Lagar utfärdade den 20 december 1946.
76. den 19 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde. (500.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 november 1946.
77. den 23 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor, m. m. (488.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 november 1946. Författningar i ämnet utfärdade samma dag (SFS nr 712).
78. den 26 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till personer, som ådragit sig skada eller sjukdom i flyktingverksamhet m. m. (512.)
Anmäld och slutbehandlad den 6 december 1946.
79. den 4 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag m. m. (518.)
Lag i ämnet utfärdad den 20 december 1946.
80. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel, m. m. (519.)
Lag i ämnet utfärdad den 20 december 1946.

81. den 7 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en särskild utbildningskurs för sinnesslölarare våren 1947. (527.)

Anmäld och slutbehandlad den 13 december 1946.

82. den 14 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar m. m. (534.)

Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946. Lagar i ämnet utfärdade samma dag.

83. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för statsbidrag till kuratorsverksamhet i abortförebyggande syfte m. m. (541.)

Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946. Kungörelse i ämnet utfärdad samma dag.

84. den 18 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av ytterligare medel till tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet. (562.)

Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946.

85. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande att i vissa fall utlämna lantarbetarbostadslån och lantarbetarbostadsbidrag utan föreskriven säkerhet. (563.)

Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946.

86. den 19 december, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmän sjukförsäkring, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner. (559.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

87. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av avgångsstat för befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet. (564.)

Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946. Kungörelser i ämnet utfärdade samma dag.

5. Kommunikationsdepartementet.

Riksdagens skrivelse

1. den 19 februari 1946, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde. (23.)

Anmäld och slutbehandlad den 22 februari 1946.

2. den 20 februari, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till aktieteckning i aktieföretaget Aerotransport. (29.)

Anmäld och slutbehandlad den 22 februari 1946.

3. den 23 februari, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för skepparen G. H. S. Nilsson i Påskallavik från viss skadeståndsskyldighet. (31.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946.

4. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndiganden för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter. (36.)
Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946.

5. den 5 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till tillfälligt lönetillägg. (46.)
Anmäld och slutbehandlad den 15 mars 1946.

6. den 12 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för luftfartsfonden för budgetåret 1946/47 m. m. (51.)
Anmäld och slutbehandlad den 22 mars 1946.

7. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under luftfartsfonden gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47. (52.)
Anmäld och slutbehandlad den 22 mars 1946.

8. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde. (53.)
Anmäld och slutbehandlad den 22 mars 1946.

9. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för postverkets räkning av tomter i Karlskrona. (54.)
Anmäld och slutbehandlad den 22 mars 1946.

10. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga fastigheter i Nässjö. (55.)
Anmäld och slutbehandlad den 22 mars 1946.

11. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner. (56.)
Anmäld och slutbehandlad den 22 mars 1946.

12. den 19 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under statens affärsverksfonder gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1946/47 i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk. (60.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946.

13. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag i samband med borttagande av broavgifterna vid Lidingöbron. (70.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946.

14. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till anskaffning av ytterligare maskinaggregat i vissa kraftstationer. (71.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946.

15. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till förvärv av vägmark m. m. (72.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946.

16. den 26 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens affärsverksfonder gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk. (96.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946.

17. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under diverse kapitalfonder gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. (97.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946.

18. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk m. m. (98.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946.

19. den 9 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Aktiebolaget Stadsholmen. (136.)

Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.

20. den 10 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde. (157.)

Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.

21. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om radioanläggningar m. m. (168.)

Anmäld och slutbehandlad den 3 maj 1946, varvid två författningar utfärdades (SFS nr 172 och 173).

22. den 30 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets räkning av fastigheten Heimdal nr 1 i Stockholm. (172.)

Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

23. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till kraftstation vid Jösseforsen m. m. (173.)

Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

24. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till anordnande av telefonkabel å bandelen Köping—Frövi m. m. (175.)

Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

25. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till iståndsättning av uthyrningsfastigheter vid Drottningholms slott. (176.)

Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

26. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av vissa äldre reservationsanslag. (177.)

Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

27. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förfogande över visst äldre reservationsanslag. (178.)

Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

28. den 3 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner. (6.)

Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

29. den 8 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till ämbetsbyggnad för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och luftfartsstyrelsen. (204.)

Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

30. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till vissa byggnadsarbeten för länsstyrelserna m. m. (205.)

Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

31. den 15 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken. (235.)

Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946, varvid en författning utfärdades (SFS nr 218).

32. den 25 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 23 § 1 och 2 mom. vägtrafikstadgan den 23 oktober 1936 (nr 562). (272.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, varvid en författning utfärdades (SFS nr 333).

33. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till trådradioanläggningar. (276.)

Anmäld och slutbehandlad den 31 maj 1946.

34. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under järnvägsstyrelsens förvaltning stående fastigheter. (277.)

Anmäld och slutbehandlad den 31 maj 1946.

35. den 29 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående tomtmark i Trollhättan. (279.)

Anmäld och slutbehandlad den 7 juni 1946.

36. den 4 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnad till normalspår av vissa av Blekingenätets järnvägar jämte i ämnet väckta motioner. (210.)

Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.

37. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m. (211.)

Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.

38. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till uppförande av ett radiohus i Stockholm. (290.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

39. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av landsbygdens telefonförhållanden jämte i ämnet väckta motioner. (291.)

Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946.

40. samma dag, i anledning av väckta motioner angående inplacering å övergångsstat av personal, som i samband med statens övertagande av enskild järnväg övergått i statens järnvägars tjänst före den 1 juli 1945. (292.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.

41. den 5 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m. m. (265.)
Anmäld och slutbehandlad den 7 juni 1946.

42. den 11 juni, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944—den 30 juni 1945. (212.)

Punkten 9 angående landsstatshuset i Halmstad. Kungl. Maj:t har den 1 november 1946 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att under hänsynstagande till vad i riksdagens skrivelse anförts verkställa viss utredning samt inkomma med de förslag, som därav kunna föranledas.

43. den 14 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde. (213.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

44. den 18 juni, i anledning av väckta motioner om rätt för landskommuner att övertaga byggande och underhåll av enskilda vägar och broar. (347.)
Genom beslut den 12 juli 1946 har skrivelsen överlämnats till 1946 års kommunallagskommitté.

45. den 19 juni, i anledning av väckt motion om utredning angående utbyggnad av kommunikationsnätet i norra Värmland. (344.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

46. den 20 juni, angående bebyggelsen i Bohusläns fiskelägen. (397.)
Genom beslut den 1 november 1946 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utarbeta allmänna anvisningar för behandlingen av de bohuslänska fiskelägenas stadsplane- och byggnadsplaneproblem.

47. den 26 juni, angående anslag för budgetåret 1946/47 till rundradiosändare för kortvåg i Hörby jämte i ämnet väckta motioner. (408.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946 i vad avser det å riksstaten uppförda anslaget av 1 200 000 kronor till rundradiosändare för kortvåg i Hörby. Dispositionen av det å allmän beredskapsstat uppförda anslaget av 4 070 000 kronor är beroende på särskilt beslut av Kungl. Maj:t.

48. den 27 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt vägförvaltningarna jämte en i ämnet väckt motion. (368.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

49. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättning till statens automobilskattemedelsfond. (424.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

50. den 29 juni, i anledning av väckta motioner angående framläggande för riksdagen av förslag till anläggande av en storflygplats invid Stockholm m. m. (452.)

Den 15 november 1946 har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen proposition, nr 379, angående byggande av en storflygplats m. m. Ärendet är därmed slutbehandlat.

51. den 2 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående tomtmark i Trollhättan. (481.)
Anmäld och slutbehandlad den 15 november 1946.
52. den 13 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av lokaler för överståthållarämbetet. (489.)
Anmäld och slutbehandlad den 15 november 1946.
53. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde. (490.)
Ärendet har anmälts den 15, 22 och 29 november 1946, varmed ärendet är slutbehandlat.
54. den 16 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss disposition av behållning å anslag till komplettering av det permanenta telefonnätet. (552.)
Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946.
55. den 19 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående byggande av en storflygplats m. m. (529.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
56. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande upplåtelse av Bromma flygplats till kronan och av Ladugårdsgärde till staden m. m. (569.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946.

6. Finansdepartementet.

Riksdagens skrivelse

1. den 12 februari 1946, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten. För flera huvudtitlar gemensamma frågor. (16.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 415—417).
2. den 16 februari, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under riksstatens första huvudtitel, avseende anslagen till hov- och slottsstaterna. (1.)
Anmäld och slutbehandlad den 3 maj 1946.
3. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser hov- och slottsstaterna. (17.)
Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946.
4. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående utvidgad rätt att vid 1946 års taxering åtnjuta avdrag för avsättning till investeringsfond för fartyg. (18.)
Anmäld och slutbehandlad den 22 februari 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 39).

5. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde. (20.)

Anmäld och slutbehandlad den 22 februari 1946.

6. den 19 februari, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1946/47 till allmänna indragningsstaten. (22.)

Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

7. den 23 februari, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1946/47. (30.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946.

8. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. (32.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 52 och 53).

9. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker. (34.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 55).

10. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 18 juni 1937 (nr 481) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper. (35.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 57).

11. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa. (37.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 59).

12. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 20 §, 21 § samt 36 § 2. förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften. (38.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 58).

13. den 27 februari, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 32 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370). (39.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 54).

14. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt uppskov med ikraftträdandet av föreskriven skatt å motorsprit. (40.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 56).

15. den 5 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förbättring av löneställningen för vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner. (43.)
Anmäld den 15 mars 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 74). Änjo anmäld den 28 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 356 och 403—405). Ärendet är därmed slutbehandlat.
16. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för kristillägg åt statliga befattningshavare m. fl. (45.)
Anmäld och slutbehandlad den 19 juli 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 544).
17. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till tillfälligt löne-tillägg. (46.)
Anmäld och slutbehandlad den 15 mars 1946.
18. den 9 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster. (48.)
Anmäld och slutbehandlad den 15 mars 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 75).
19. den 12 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1946/47 till kristillägg till personal å indragningsstat. (61.)
Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.
20. den 19 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459). (64.)
Anmäld och slutbehandlad den 22 mars 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 95 och 96).
21. den 20 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 förordningen den 17 maj 1935 (nr 176) angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa, m. m. (76.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 97 och 98).
22. samma dag, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna angå genom propositionen framlagt förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. (77.)
Anmäld och slutbehandlad den 22 mars 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 77).
23. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel. (78.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946.
24. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter. (79.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946.

25. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, i vad densamma avser förslag till förordning med vissa bestämmelser angående aktiebolags rätt att vid taxering njuta avdrag för överföring av medel till pensionsstiftelse m. m. jämte i ämnet väckta motioner. (80.)

Anmäld och slutbehandlad den 22 mars 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 78).

26. den 23 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 under fjortonde huvudtiteln till tillfälligt lönetillägg. (87.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946.

27. den 27 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370). (105.)

Anmäld och slutbehandlad den 5 april 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 109).

28. den 30 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt skogvaktaren å Sätenäs egendom O. Boman m. fl. (106.)

Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946.

29. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstårsberäkning i pensionshänseende för före ämneslärares vid skeppsgosseskolan i Karlskrona M. Karlkvist m. m. (107.)

Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946.

30. den 2 april, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner. (7.)

Anmäld den 3 maj, den 28 och den 29 juni samt den 13 september 1946. Ärendet är därmed slutbehandlat.

31. den 3 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående temporär utsträckning av rätten för fiskefartyg att intaga gods från provianteringsfrilager i vissa städer. (116.)

Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946.

32. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 13 § 3 och 4 mom. förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker. (117.)

Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 139).

33. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i gällande tulltaxa m. m. (118.)

Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 140 och 141).

34. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper. (119.)

Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 142 och 143).

35. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt. (120.)

Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 144).

36. den 6 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa tjänstepensioner m. m. jämte i ämnet väckta motioner, m. m. (121.)
Anmäld och slutbehandlad den 31 maj 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 402, 462 och 463).

37. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels e. o. byråsekreteraren hos statskontoret N. G. Svenssons pensionsförmåner, dels ock pension åt ingenjören vid arméförvaltningens tygavdelning E.-E. Stoltenwerks efterlevande. (122.)

Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946.

38. den 9 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från viss betalningsskyldighet för varvsarbetaren Oscar Sigurd Andersson m. fl. (139.)

Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.

39. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv. (140.)

Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.

40. den 10 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m. (143.)

Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 155).

41. samma dag, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl. (144.)

Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946.

42. samma dag, i anledning av väckt motion angående f. lokomotivföraren K. H. Karlssons pensionsförmåner. (145.)

Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946.

43. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom. (151.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, varvid cirkulär utfärdades (SFS nr 397).

44. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av två allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter. (152.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

45. samma dag, i anledning av väckta motioner om hävande eller begränsning av den för staten gällande skattefriheten i fråga om kommunal fastighets-skatt. (163.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

46. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 juni 1945 (nr 384) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar, (169.)

Anmäld den 26 april 1946, varvid beslöts remiss till lagrådet. Änyo anmäld den 3 maj 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 170). Ärendet är därmed slutbehandlat.

47. den 30 april, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner. (8.)

Ärendet, som överlämnats från ecklesiastikdepartementet i vad avser frågan om meddelande av bestämmelser om avlöningsförmåner åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid nomadskolhem, har anmälts och slutbehandlats den 14 juni 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 514).

48. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till lån till Luossavaara-Kiurunavaara aktiebolag m. m. (174.)

Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946.

49. den 3 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde. (194.)

Anmäld den 10 maj 1946. Åter anmäld och slutbehandlad den 27 september 1946.

50. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde. (197.)

Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

51. den 4 maj, angående användande av riksbankens vinst för år 1945. (189.)

Anmäld och slutbehandlad den 10 maj 1946.

52. den 8 maj, i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om omläggning av riksdagens budgetarbete. (218.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

53. den 11 maj, i anledning av väckta motioner om viss ändring i och en allmän översyn av förordningen angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter. (219.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

54. den 14 maj, i anledning av väckta motioner angående en omprövning av röntan å vissa ur statens pensionsfonder beviljade äldre lån. (223.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

55. samma dag, i anledning av väckta motioner angående upphörande av den "erkänsla", som vid försäljning av vissa fastigheter betalas till Lunds domkyrka. (231.)

Anmäld den 6 december 1946, varvid uppdragits åt kammarkollegiet att utarbeta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till åtgärder för erkänslans upphörande.

56. den 21 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av lägre pensioner vid vissa förstatligade m. fl. järnvägar. (246.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 519).

57. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtids-hjälp m. m. åt vissa pensionärer och understödstagare. (247.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 520).

58. samma dag, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl. (248.)
Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946.
59. samma dag, i anledning av väckta motioner om pension åt vissa f. d. väg-arbetare. (249.)
Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946.
60. samma dag, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl. (250.)
Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946.
61. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350). (251.)
Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 208).
62. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv. (252.)
Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 209).
63. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i civila avlöningsreglementet och avlöningsreglementet för de högre kommunala skolorna, m. m. (254.)
Anmäld den 28 juni 1946, i vad angår fri tjänstebostad m. m. åt försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer i Moskva. Änyo anmäld den 29 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 436, 439 och 529). Ärendet är därmed slutbehandlat.
64. samma dag, i anledning av väckta motioner angående likalönsprincipens tillämpning inom det statliga avlöningssystemet. (255.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
65. samma dag, i anledning av väckta motioner angående gottgörelse i vissa fall åt befattningshavare för förlängning av väntetid på befordran. (256.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
66. den 25 maj, i anledning av väckta motioner om utredning angående jordbrukets fastighetskredit m. m. (267.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
67. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna. (275.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.
68. den 4 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för folkskolans överlärare m. m. (288.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 438 och 528).
69. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kreditgivning till Finland. (293.)
Anmäld den 14 juni och den 20 december 1946. Ärendet är därmed slutbehandlat.

70. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete. (294.)
Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946.
71. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till konjunkturinstitutet för budgetåret 1946/47. (295.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
72. den 5 juni, i anledning av väckta motioner om skattefrihet för Nobelstiftelsen. (299.)
Anmäld och slutbehandlad den 7 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 260 och 261).
73. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror fogade förteckningen över pälskinn. (300.)
Anmäld och slutbehandlad den 7 juni 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 262).
74. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 31 januari 1932 (nr 17) om accis å silke, m. m. (301.)
Anmäld den 7 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 263—266). Ärendet är i viss del beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
75. den 7 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa familjepensioner m. m. (303.)
Anmäld den 21 juni 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 575). Änyo anmäld den 28 juni 1946. Ärendet är därmed slutbehandlat.
76. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldighet att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m. (304.)
Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 271).
77. den 11 juni, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944—den 30 juni 1945. (212.)
Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1946 hava tryckta exemplar av skrivelsen för vidare behandling i angivna delar överlämnats till justitiedepartementet (punkten 1, jordbruksdriften vid fångvårdsanstalterna), försvarsdepartementet (punkterna 3—6, krigsmaterielverket; förening av statstjänst med visst uppdrag; arméns tygverkstäder; förskottsstat- och krigstitelredovisningen under den förstärkta försvarsberedskapen), socialdepartementet (punkterna 7—8, statens arbetsmarknadskommissions ställning i räkenskapshänseende; revisionen av arbetsmarknadskommissionens medelsförvaltning; jordbruks- och verkstadsdriften vid statliga skyddshem och alkoholistanstalter), kommunikationsdepartementet (punkten 9, landsstatshuset i Halmstad), ecklesiastikdepartementet (punkten 12, utbetalningen av vissa anslag till undervisningsväsendet), jordbruksdepartementet (punkten 13, arbetsbalansen inom lantmåteriväsendet) och handelsdepartementet (punkten 14, statskontrollen å krigsmaterieltillverkningen).

Vad angår ärendet under punkten 2 (försvarets tjänstebostäder) hade besparingsberedningen den 8 oktober 1941 tillkallat fastighetskamreraren hos byggnadsstyrelsen B. A. H. Löhr att såsom expert biträda vid undersökning rörande hyresättningen i staten tillhöriga fastigheter. Den sakkunniges verksamhet blev efter beslut av chefen för finansdepartementet i april 1943 inställd. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 21 juni 1946 har förordnats, att den sakkunnige skulle återupptaga ifrågakvarande utredningsarbete.

Ärendena under punkten 10 (kontrollen över medel, som av statliga myndigheter utbetalas till kommunala samfälligheter), punkten 11 (vissa befattningshavares anlåtande för taxeringsuppdrag) och punkten 15 (iakttagelser beträffande kaninavelslånefonden med flera fonder; redogörelse för jordförmedlingsfonden med flera fonder; vissa iakttagelser beträffande allmänna och norrländska nyodlingsfonderna; rederilånefonden; statlig långivning för industriell verksamhet; iakttagelse beträffande vissa kristidsfonder m. m.; iakttagelser beträffande statens utlåningsverksamhet och fondförvaltning m. m.) äro beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

78. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde. (306.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

79. samma dag, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 behandlade allmänna principfrågor. (311.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

80. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde. (312.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

81. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde. (313.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

82. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde. (314.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

83. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde. (319.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

84. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde. (320.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

85. den 14 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde. (213.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

86. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpningen av det svensk-engelska betalningsavtalet av den 6 mars 1945. (302.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

87. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1946 jämte i ämnet väckta motioner. (323.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 361).

88. den 18 juni, angående regleringen för budgetåret 1946/47 av utgifterna under riksstatens tolfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslagen till allmänna indragningsstaten. (12.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 418).

89. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för vissa befattningshavare vid skogsvårdsstyrelserna jämte en i ämnet väckt motion. (322.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 539).

90. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, såvitt angår jordbruksärenden. (348.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

91. den 19 juni, angående de statliga publikationerna. (324.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

92. samma dag, angående medaljutdelningen till statstjänare. (325.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

93. samma dag, angående val av fullmäktige i riksbanken och suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank. (349.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

94. samma dag, angående val av ordförande och tre andra fullmäktige i riksgäldskontoret samt suppleanter för fullmäktige i samma kontor. (355.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

95. samma dag, i anledning av väckt motion angående lärarinnorna Lily Lundins och Gertrud Matz' löneklassplacering. (373.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

96. den 26 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete m. m. (404.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

97. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående avvecklingen av den allmänna omsättningskatten. (431.)

Kungl. Maj:t har i proposition den 29 november 1946 (nr 386) för riksdagen framlagt förslag till förordning om avveckling av den allmänna omsättningskatten, i vad den utgår efter en skattesats av fem procent. (Jfr nedan under punkt 146.)
I övrigt är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

98. den 27 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner. (374.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 472—483).
99. samma dag, i anledning av dels Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till vissa ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, m. m., dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för folkskolans överlärare. (411.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 440—446 och 464).
100. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker, m. m. (412.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 398 och 399).
101. samma dag, angående regleringen för budgetåret 1946/47 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. (413.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
102. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statistiska centralbyrån och folkbokföringen för budgetåret 1946/47. (420.)
Anmäld den 28 juni 1946. Åter anmäld och slutbehandlad den 13 september 1946.
103. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda förslag om anslag för budgetåret 1946/47 till oförutsedda utgifter. (422.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
104. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden. (423.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
105. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om preliminärt uttagande av värnskatt för senare hälften av budgetåret 1946/47. (437.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 508).
106. den 28 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften. (438.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 400 och 401).
107. samma dag, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1946/47, m. m. (439.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 502—507).
108. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till folkbokföringsförordning m. m. jämte i ämnet väckta motioner. (447.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 469 och 470).

109. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtids-tillägg å vissa livräntor m. m. i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom. (449.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
110. den 29 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1946/47 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar. (370.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
111. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i civila avlöningsreglementet, m. m. (430.)
Anmäld den 29 juni 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 436—438, 447 och 513). Ärendet är i vad avser särskilda förmåner åt befattningshavare, som efter omplacering från en stationerings- eller förläggningssort till en annan icke kunnat anskaffa familjebostad å den nya stationerings- eller förläggningssorten, beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
112. samma dag, i anledning av väckta motioner angående sambandet mellan socialpolitik och beskattning. (436.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
113. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1946/47. (446.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
114. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet. (458.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 484).
115. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1945/46 m. m., i vad propositionen avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar. (464.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946 utom i vad avser grunderna för avskrivning av investeringar i lånefonden för bostadsbyggande, i vilken del ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
116. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1946/47 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. (465.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
117. samma dag, angående vissa med redovisningen å kapitalbudgeten sammanhängande frågor. (466.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
118. samma dag, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46. (468.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
119. samma dag, angående statsregleringen för budgetåret 1946/47. (469.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.
120. samma dag, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47. (470.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

121. samma dag, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1946/47. (471.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

122. den 5 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med begäran om bemyndigande att träffa avtal med Göteborgs stad angående villkoren för överföring å Göteborgs stad av det tryckande registret för staden. (483.)
Anmäld den 29 november 1946, varvid chefen för finansdepartementet bemyndigades att underteckna det upprättade avtalsförslaget. Avtalet har sedermera undertecknats av båda parterna. Ärendet är därmed slutbehandlat.

123. den 9 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om uppskov med allmän fastighetstaxering. (484.)
Anmäld och slutbehandlad den 23 november 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 702).

124. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 16 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften. (485.)
Anmäld och slutbehandlad den 23 november 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 701).

125. den 13 november, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående godkännande av mellan Sverige och De Socialistiska Rådsrepublikernas Union träffad handelsöverenskommelse m. m. samt angående godkännande av mellan Sverige och De Socialistiska Rådsrepublikernas Union träffat kreditavtal. (492.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

126. den 19 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar av allmänna resereglementet den 27 juni 1929 (nr 210). (498.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946, varvid författningar utfärdades.

127. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde. (501.)
Anmäld den 29 november 1946. Ärendet är i vad rör inrättande av en ny statlig avtalsnämnd beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

128. den 20 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370). (502.)
Anmäld och slutbehandlad den 23 november 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 703).

129. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 22 december 1939 (nr 877) om skatt å kaffe, m. m. (503.)
Anmäld och slutbehandlad den 22 november 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 698 och 699).

130. den 23 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om kommunal fondbildning m. m. (504.)
Anmäld den 6 december 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 727). Ärendet är därmed slutbehandlat, såvitt på finansdepartementets föredragning beror.

131. den 30 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker. (513.)
Anmäld och slutbehandlad den 13 december 1946, varvid författningar utfärdades (SFS nr 775 och 776).
132. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående preliminär överenskommelse med Finland om behandlingen av finska skulder till Sverige. (517.)
Anmäld och slutbehandlad den 6 december 1946.
133. den 4 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag, m. m. (518.)
Kungl. Maj:t har den 20 december 1946 på finansdepartementets föredragning utfärdat lag angående ändrad lydelse av 39 b och 88 §§ lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse. Ärendet är därmed slutbehandlat, såvitt på finansdepartementets föredragning beror.
134. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till bland annat lag angående ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel, m. m. (519.)
Anmäld den 20 december 1946, varvid författningar utfärdades. Ärendet är därmed slutbehandlat, såvitt på finansdepartementets föredragning beror.
135. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående familjepension efter framlidne statsministern Per Albin Hansson. (520.)
Anmäld och slutbehandlad den 13 december 1946.
136. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade pensionsbestämmelser för lärarpersonal vid de statsunderstödda trädgårdsskolorna. (521.)
Anmäld och slutbehandlad den 13 december 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 756).
137. samma dag, i anledning av framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående förlängning av bemyndigande för fullmäktige att till riksbanken överlämna skattkammarväxlar m. m. (522.)
Anmäld och slutbehandlad den 13 december 1946.
138. den 10 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän lönereglering för befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner. (528.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
139. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ändring i uppbördsförordningen den 31 december 1945 (nr 896). (532.)
Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 768).
140. den 13 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till bland annat förordning angående ändrad lydelse av 17, 60 och 73 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt, i vad propositionen hänvisats till bevillningsutskottet. (533.)
Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946, varvid författning utfärdades.

141. den 14 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående anslag till bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete. (547.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946.
142. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående provisorisk reglering av viss förlust i Sveriges riksbank. (553.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946.
143. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning. (554.)
Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 766).
144. den 18 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Sveriges riksbank för viss förlust. (560.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946.
145. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående bidrag till den internationella flyktingkommittén m. m. (561.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
146. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till bland annat förordning om avveckling av den allmänna omsättningsskatten, i vad den utgår efter en skattesats av fem procent, m. m. (566.)
Anmäld den 20 december 1946, varvid författning utfärdades (SFS nr 767). Ärendet är därmed slutbehandlat, såvitt på finansdepartementets föredragning beror.
147. den 19 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från skyldighet att återbetala för mycket utbetalta löne- och pensionsbelopp. (565.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946.
148. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av nya kapitalinvesteringar å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47. (570.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946.
149. samma dag, angående tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47. (571.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946.

7. Ecklesiastikdepartementet.

Riksdagens skrivelse

1. den 6 februari 1946, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde. (15.)
Anmäld den 8 och den 22 februari 1946. Sistnämnda dag anbefalldes medicinalstyrelsen att till Kungl. Maj:t inkomma med förnyat utlåtande beträffande den under punkten 11 i skrivelsen avsedda frågan om anskaffande av de för tandläkarinstitutets verksamhet erforderliga experimentdjurstallarna. Änyo anmäld den 29 mars 1946. Medicinalstyrelsen har den 10 september 1946 inkommit med berörda utlåtande. Ärendet är slutbehandlat utom i vad avser punkten 11.

2. den 5 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förbättring av löneställningen för vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner. (43.)

Anmäld den 28 juni 1946, därvid en kungörelse utfärdades (SFS nr 465). Ärendet är därmed slutbehandlat, såvitt på ecklesiastikdepartementets föredragning beror.

3. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till tillfälligt löne-tillägg. (46.)

Anmäld och slutbehandlad den 15 mars 1946, såvitt på ecklesiastikdepartementets föredragning beror.

4. den 20 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden för budgetåret 1946/47 m. m. (66.)

Punkterna 1 och 2 anmäldes den 3 maj 1946. Skrivelsen har samma dag överlämnats till försvarsdepartementet för vidare handläggning.

5. samma dag, i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om kvinnas behörighet till prästämbete m. m. (67.)

Anmäld den 28 juni 1946, därvid statsrådet Quensel bemyndigades tillkalla sakkunniga för utredning av frågan om kvinnas behörighet till kyrkliga ämbeten och tjänster.

6. den 9 april, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde. (133.)

Anmäld den 14 och den 29 juni 1946. Skrivelsen är därmed slutbehandlad.

7. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till uppförande av nybyggnad för barnsjukhuset vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund m. m. (134.)

Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.

8. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till yrkesutbildning av sjöfolk av manskapsgrad m. m., jämte i ämnet väckt motion. (135.)

Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946, därvid två kungörelser utfärdades (SFS nr 419 och 430). (Jfr ärendet under punkten 13.)

9. den 10 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till vetenskapsakademien. (164.)

Anmäld och slutbehandlad den 17 maj 1946.

10. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förbättring av löneställningen för präster. (171.)

Anmäld den 24 maj och den 28 juni 1946. Den 24 maj utfärdades en kungörelse (SFS nr 216) och den 28 juni en kungörelse (SFS nr 550). Skrivelsen är därmed slutbehandlad.

11. samma dag, angående en översyn av riksheraldikerämbetet. (179.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

12. samma dag, angående räntan å byggnadsförskott ur kyrkofonden. (180.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

13. den 30 april, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under

åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner. (8.)

Anmäld den 24 och den 31 maj samt den 14, den 28 och den 29 juni 1946. Den 14 juni utfärdades åtta kungörelser (SFS nr 289, 291, 295, 297, 367, 368, 373 och 430) samt den 28 juni tre kungörelser (SFS nr 466, 548 och 549). (Jfr ärendena under punkterna 8 och 19.) Ärendet är därmed slutbehandlat, såvitt på ecklesiastikdepartementets föredragning beror.

14. den 3 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst. (190.)

Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946.

15. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till kostnaderna för tillhandahållande av fri undervisningsmateriel åt folkskolebarn m. m. jämte i ämnet väckta motioner. (191.)

Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946, därvid två kungörelser utfärdades (SFS nr 292 och 293).

16. den 11 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till småskoleseminarierna. (216.)

Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946.

17. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsfrågor m. m. inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde. (217.)

Anmäld den 21 juni och den 18 oktober 1946. Skrivelsen är därmed slutbehandlad.

18. den 18 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter m. m. jämte i ämnet väckta motioner. (207.)

Anmäld den 14 juni 1946, därvid två kungörelser utfärdades (SFS nr 372 och 420). Änyo anmäld den 28 juni 1946, därvid en kungörelse utfärdades (SFS nr 552). Skrivelsen är därmed slutbehandlad.

19. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. (208.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, därvid en kungörelse utfärdades (SFS nr 549). (Jfr ärendet under punkten 13.)

20. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till konstfackskolan. (239.)

Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946.

21. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående samarbete med Stockholms stad och Stockholms läns landsting för uppförande och drift av en medicinsk tuberkulosklinik och en thoraxkirurgisk klinik vid karolinska sjukhuset. (240.)

Anmäld den 21 juni och den 25 oktober 1946. Skrivelsen är därmed slutbehandlad.

22. den 29 maj, angående kontroll av den privata kursverksamheten för yrkesutbildning. (283.)

Anmäld den 20 december 1946, därvid skrivelsen överlämnades till 1946 års skolkommission för att tagas i övervägande vid fullgörandet av kommissionens uppdrag.

23. den 4 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån med statlig kreditgaranti åt den, som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, m. m. jämte i ämnet väckt motion. (289.)

Anmäld den 14 juni och den 11 oktober 1946, därvid en kungörelse utfärdades (SFS nr 676). Skrivelsen är därmed slutbehandlad.

24. den 11 juni, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944—den 30 juni 1945. (212.)

Punkten 12 angående utbetalningen av vissa anslag till undervisningsväsendet. Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

25. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde. (306.)

Skrivelsen har den 27 juni 1946 överlämnats till finansdepartementet för handläggning.

26. den 18 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för anordnande av skolmåltider jämte en i ämnet väckt motion. (215.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, därvid två kungörelser utfärdades (SFS nr 553 och 554).

27. den 27 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till folkskoleseminarierna m. m. (366.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

28. samma dag, i anledning av dels Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till vissa ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, m. m., dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för folkskolans överlärare. (411.)

Anmäld den 29 juni 1946, därvid en kungörelse utfärdades (SFS nr 446). Ärendet är därmed slutbehandlat, såvitt på ecklesiastikdepartementets föredragning beror.

29. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till understöd åt folkhögskolor. (428.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

30. den 29 juni, i anledning av väckta motioner om utredning angående ändring av gällande bestämmelser om försäljning av kyrklig jord. (378.)

Anmäld den 20 december 1946, därvid kammarkollegiet anbefalldes att verkställa den av riksdagen begärda utredningen.

31. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utbildning av tandläkare m. m. (454.)

Anmäld den 29 juni, den 20 september och den 25 oktober 1946. Skrivelsen är därmed slutbehandlad.

32. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av de tekniska högskolorna m. m. jämte i ämnet väckta motioner. (455.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

33. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till universiteten och den medicinska undervisningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner. (456.)

Anmäld den 29 juni 1946, därvid en kungörelse utfärdades (SFS nr 561). Änyo anmäld den 20 september och den 11 oktober 1946. Skrivelsen är därmed slutbehandlad.

34. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m. i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet. (458.)

Anmäld den 29 juni 1946, därvid tre lagar utfärdades (SFS nr 495—497). Ärendet är därmed slutbehandlat, såvitt på ecklesiastikdepartementets föredragning beror.

35. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till fornminnesinventering. (461.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

36. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1945/46 m. m., i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde. (462.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

37. samma dag, i anledning av väckta motioner angående inrättande av en medicinsk undervisningsanstalt i Göteborg. (463.)

Anmäld den 20 september 1946, därvid chefen för ecklesiastikdepartementet be-myndigades tillkalla sakkunniga för att verkställa utredning om en eventuell medicinsk undervisningsanstalt i Göteborg.

38. den 30 oktober, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 till studieresa till utländska vetenskapliga institutioner. (477.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 november 1946.

39. den 16 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets kapitalbudget. (496.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 november 1946.

40. den 23 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om kommunal fondbildning m. m. (504.)

Anmäld den 6 december 1946, därvid två lagar utfärdades (SFS nr 730 och 733). Ärendet är därmed slutbehandlat, såvitt på ecklesiastikdepartementets föredragning beror.

41. den 26 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets driftbudget. (507.)

Anmäld den 6 december 1946. Ärendet är i vissa delar beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

42. den 14 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till tjänstebostäder för folkskolans lärare m. m. jämte i ämnet väckta motioner. (546.)

Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946, därvid fem kungörelser utfärdades.

43. den 16 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till reparation av Västerås domkyrka. (550.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946.

44. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av åttonde huvudtitelns kommittéanslag. (551.)
Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946.

8. Jordbruksdepartementet.

Riksdagens skrivelse

1. den 23 februari 1946, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 14 juni 1928 (nr 196) om galtbesiktningstväng. (24.)
Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946, därvid en lag i ämnet utfärdades (SFS nr 61).

2. den 2 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 13 §§ lagen den 30 juni 1942 (nr 515) om åtgärder mot vanhävd av jordbruk. (42.)
Anmäld och slutbehandlad den 8 mars 1946, därvid en lag i ämnet utfärdades (SFS nr 62).

3. den 12 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, såvitt propositionen avser jordbruksärenden. (57.)
Anmäld och slutbehandlad den 15 mars 1946.

4. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos bin. (58.)
Anmäld och slutbehandlad den 15 mars 1946, därvid två författningar i ämnet utfärdades (SFS nr 81 och 82).

5. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskov med återbetalning av ett Hornborgasjöns sänkningsförening, Skaraborgs län, beviljat statslån. (59.)
Anmäld och slutbehandlad den 15 mars 1946.

6. den 20 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket. (69.)
Anmäld och slutbehandlad den 22 mars 1946.

7. den 23 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § 1 och 4 mom. samt 10 § 1 och 5 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom. (85.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946, därvid en förordning i ämnet utfärdades (SFS nr 110).

8. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av mark å renbetesfjällen i Jämtlands län m. m. jämte i ämnet väckt motion. (86.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946, därvid bland annat två kungörelser i ämnet utfärdades (SFS nr 131 och 132).

9. den 27 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om arrende av viss kommunal jord m. m. (100.) Anmäld den 29 mars och den 12 april 1946, varmed skrivelsen slutbehandlats. Beslutet den 12 april innefattade utfärdandet av två lagar i ämnet (SFS nr 147 och 148).

10. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom, m. m. (103.) Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946, därvid två lagar i ämnet utfärdades (SFS nr 89 och 90).

11. den 30 mars, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i dessa ämnen väckta motioner. (9.)

Riksdagens beslut innebär bifall till vad jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 1 föreslagit med undantag för framställningen under punkt 183 angående säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg, beträffande vilken riksdagen bifallit de likalydande motionerna I: 68 och II: 99. Beslut i fråga om punkterna 35 och 45 har meddelats i skrivelsen nr 228 redovisad under punkt 35 här nedan, i fråga om punkterna 47—49 i skrivelsen nr 266 redovisad under punkt 40 här nedan, i fråga om punkt 80 i skrivelsen nr 158 redovisad under punkt 28 här nedan, i fråga om punkterna 110—112 i skrivelsen nr 390 redovisad under punkt 49 här nedan, i fråga om punkt 152 i skrivelsen nr 148 redovisad under punkt 22 här nedan, i fråga om punkt 163 i skrivelsen nr 150 redovisad under punkt 24 här nedan, i fråga om punkterna 184, 185, 207, 208, 209 och 212 i skrivelsen nr 391 redovisad under punkt 52 här nedan samt i fråga om punkterna 241—244 i skrivelsen nr 298 redovisad under punkt 44 här nedan. I utlåtandet härutöver behandlade punkter hava anmälts och slutbehandlats den 5, 12 och 26 april, den 3, 10, 24 och 31 maj samt den 14 och 28 juni 1946.

12. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlagskredit till hästexportberedningen. (108.) Anmäld och slutbehandlad den 5 april 1946.

13. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt lin- och hampodlingen m. m. (109.) Anmäld och slutbehandlad den 5 april 1946.

14. den 6 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m. (127.) Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.

15. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning i vissa fall av arbetarsmåbrukslån. (128.) Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946, därvid en kungörelse i ämnet utfärdades (SFS nr 165).

16. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker, m. m. (129.) Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946, därvid två författningar i ämnet utfärdades (SFS nr 145 och 146).

17. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för dödsboet efter F. J. Isaksson från viss betalningsskyldighet. (130.) Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.

18. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avvecklingen av 1941 och 1942 års krislån. (131.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.
19. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Virestadssjöarnas sänkningsföretag i Kronobergs län. (132.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.
20. den 10 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond m. m. (146.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946, därvid en kungörelse i ämnet utfärdades (SFS nr 138).
21. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för försök med täckdikningsmaskiner m. m. (147.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.
22. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl. (148.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.
23. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, såvitt angår jordbruksärenden. (149.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.
24. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden. (150.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.
25. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m. (153.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.
26. samma dag, i anledning av väckta motioner angående anslag för bidrag till arvoden åt skolläkare vid lantbruks-, lantmänna- och lanthushållsskolor. (154.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.
27. samma dag, i anledning av väckta motioner angående anslag till fraktlindring för frukt till Norrbottens och Västerbottens län. (155.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.
28. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård. (158.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946, därvid en kungörelse i ämnet utfärdades (SFS nr 164).
29. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag. (159.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946, därvid en kungörelse i ämnet utfärdades (SFS nr 192).
30. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till prisreglerande åtgärder för budgetåret 1945/46. (160.)
Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.

31. den 11 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Havstena nr 7 Grubbagården och Havstena nr 9 Storegården i Skövde stad. (224.)

Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946.

32. samma dag, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 5 § 2 mom. lagen om rätt till jakt. (225.)

Anmäld den 24 maj 1946, därvid uppdrogs åt domänstyrelsen och skogsstyrelsen gemensamt att verkställa utredning och avgiva förslag i frågan. Utredningen avvaktas.

33. samma dag, i anledning av väckta motioner angående utredning om effektivisering och utvidgning av kontrollföreningsverksamheten. (226.)

Anmäld den 29 juni 1946, därvid chefen för jordbruksdepartementet bemyndigades att tillkalla sex utredningsmän för att verkställa utredning rörande kontrollföreningsverksamheten m. m. Utredningsmän tillkallade den 5 juli 1946. Utredningen avvaktas.

34. samma dag, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande bidrag till byggnadsarbeten vid anstalter för lägre lantbruksundervisning. (227.)

Anmäld den 24 maj 1946, därvid uppdrogs åt lantbruksstyrelsen att verkställa utredning rörande ändring av gällande bestämmelser angående statsbidrag till byggnadsarbeten vid lägre lantbruksundervisningsanstalter. Sedan lantbruksstyrelsen den 4 september 1946 inkommit med utredning i ämnet, är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

35. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. (228.)

Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946, varvid bland annat tre kungörelser i ämnet utfärdades (SFS nr 213—215).

36. den 22 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 243, angående reglering av sockernäringen i riket m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner. (259.)

Anmäld den 24 maj 1946, därvid en förordning i ämnet utfärdades (SFS nr 226). Skrivelsen är härigenom slutbehandlad utom i vad avser utredning rörande möjligheten att åstadkomma ett enhetligt detaljhandelspris å socker, beträffande vilken fråga nämnda dag uppdrogs åt statens sockernämnd att i samråd med statens pris-kontrollnämnd verkställa utredning. Utredningen avvaktas.

37. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna å vissa slag av fisk m. m. (262.)

Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946, därvid bland annat två kungörelser utfärdades i ämnet (SFS nr 246 och 247).

38. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar. (263.)

Anmäld den 24 och den 31 maj 1946, varmed ärendet slutbehandlats utom i vad avser utredning om införande av rörlig egnahemslåneränta, vilken fråga är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Två beslut den 31 maj innefattade bland annat utfärdande av fyra kungörelser (SFS nr 237—240).

39. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av sockernärningen i riket m. m., såvitt angår anslag till kostnader i samband med sockerregleringen. (264.)
Anmäld och slutbehandlad den 24 maj 1946.
40. den 25 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till trädgårdsundervisningen. (266.)
Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.
41. samma dag, i anledning av väckta motioner om utredning angående jordbrukets fastighetskredit m. m. (267.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
42. samma dag, i anledning av väckt motion angående åtgärder till befrämjande av linodlingen i Norrbotten. (268.)
Anmäld och slutbehandlad den 7 juni 1946.
43. den 11 juni, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944—den 30 juni 1945. (212.)
Ärendet är i vad på jordbruksdepartementet ankommer (punkten 13, arbetsbalansen inom lantmäteriväsendet, och punkten 15 i vad den avser: iakttagelser beträffande kaninavelslänefonden med flera fonder, redogörelse för jordförmedlingsfonden med flera fonder och vissa iakttagelser beträffande allmänna och norrländska nyodlingsfonderna) beroende på Kungl. Maj:ts prövning.
44. den 15 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till rikets allmänna kartverk för budgetåret 1946/47 m. m. (298.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.
45. den 18 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 34 och 56 §§ förordningen den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor. (321.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946, därvid en förordning i ämnet utfärdades (SFS nr 279).
46. samma dag, i anledning av väckta motioner om utbetalning av premier till fiskare för viss trålsill som fiskas i Nordsjön. (346.)
Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.
47. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, såvitt angår jordbruksärenden. (348.)
Skrivelsen har den 29 juni 1946 överlämnats till finansdepartementet för handläggning.
48. samma dag, i anledning av väckta motioner om utredning angående statligt stöd åt seminiföreningar för nötboskap. (372.)
Anmäld den 29 juni 1946, därvid chefen för jordbruksdepartementet bemyndigades att tillkalla sex utredningsmän för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande kontrollföreningsverksamheten m. m. Utredningsmän tillkallade den 5 juli 1946. Skrivelsen är därmed slutbehandlad.
49. den 26 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område. (390.)

Anmäld den 28 juni, den 30 augusti och den 18 oktober 1946, därvid skrivelsen slutbehandlats. Beslutet sistnämnda dag innefattade utfärdande av två författningar (SFS nr 654 och 655).

50. samma dag, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till Svenska fiskarens studieförbund. (399.)

Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946.

51. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande av personalförteckning för domänverket. (402.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

52. den 27 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m. dels ock angående anslag till Skogsvård m. m.: Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid virkesavverkning m. m. (391.)

Anmäld och slutbehandlad i vad på jordbruksdepartementet ankommer den 28 juni 1946, därvid tre författningar i ämnet utfärdades (SFS nr 323—325).

53. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1945/46 m. m., såvitt angår nionde huvudtiteln. (400.)

Anmäld den 28 juni och den 6 september 1946, varmed skrivelsen slutbehandlats. Ett beslut den 28 juni innefattade utfärdande av en kungörelse (SFS nr 407).

54. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande av kontorsbyggnader för domänverket. (401.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

55. den 30 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av Stenstugu gård i Endre med flera socknar, Gotlands län. (514.)

Anmäld och slutbehandlad den 6 december 1946.

56. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, såvitt angår jordbruksärenden. (515.)

Anmäld och slutbehandlad den 6 december 1946.

57. den 4 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förlängning av tiden för vissa servitut, m. m. (523.)

Anmäld och slutbehandlad den 6 december 1946, därvid bland annat tre författningar i ämnet utfärdades (SFS nr 741—743).

58. den 14 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning för vissa översvämningsskador m. m. (542.)

Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946.

59. den 17 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Norge träffat avtal om vissa fiskeri-frågor. (558.)

Överlämnad den 19 december 1946 till utrikesdepartementet för handläggning.

9. Handelsdepartementet.

Riksdagens skrivelse

1. den 23 februari 1946, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde. (27.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946.

2. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 6 mars 1942 (nr 63) angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift. (33.)

Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946, varvid förordning i ämnet utfärdades (SFS nr 49).

3. den 5 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till tillfälligt löne-tillägg. (46.)

Anmäld och slutbehandlad för handelsdepartementets del den 15 mars 1946.

4. den 23 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av 20 § femte stycket lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg. (88.)

Anmäld och slutbehandlad den 14 september 1946, varvid lag i ämnet utfärdades (SFS nr 587).

5. den 26 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till om- och tillbyggnad av flygtekniska försöksanstaltens verkstadsavdelning. (91.)

Anmäld och slutbehandlad den 12 april 1946.

6. den 27 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde. (10.)

Anmäld och slutbehandlad den 17 maj 1946.

7. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde. (90.)

Anmäld och slutbehandlad den 3 maj 1946.

8. den 2 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet m. m. (112.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

9. den 3 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i gällande tulltaxa m. m. (118.)

Skrivelsen har överlämnats till finansdepartementet för handläggning.

10. den 6 april, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m. (123.)

Anmäld och slutbehandlad den 3 maj 1946.

11. den 10 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 1—6 mom. och 3 § 1 mom. lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar. (167.)

Anmäld och slutbehandlad den 17 maj 1946, varvid lag i ämnet utfärdades (SFS nr 219).

12. samma dag, angående en redogörelse över svenska handelsflottans förluster under andra världskriget av människoliv och egendom. (181.)

Anmäld och slutbehandlad den 17 maj 1946, varvid Kungl. Maj:t uppdrog åt kommerskollegium att utarbeta den av riksdagen begärda redogörelsen.

13. den 25 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m. (187.)

Anmäld och slutbehandlad den 3 maj 1946, varvid lag i ämnet utfärdades (SFS nr 168).

14. den 14 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde. (222.)

Anmäld och slutbehandlad den 17 maj 1946.

15. den 18 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till sprängämnesinspektionen. (245.)

Anmäld och slutbehandlad den 31 maj 1946.

16. den 25 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Danmark träffad överenskommelse rörande det svensk-danska varuutbytet. (237.)

Skrivelsen har överlämnats till utrikesdepartementet för handläggning.

17. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse rörande det svensk-finska varuutbytet m. m. (238.)

Skrivelsen har överlämnats till utrikesdepartementet för handläggning.

18. den 4 juni, i anledning av väckta motioner om lotsverkets övertagande av handhavandet av säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg. (286.)

Den 28 juni 1946 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för handelsdepartementet att tillkalla högst fem utredningsmän att verkställa utredning och avgiva förslag rörande i vilken utsträckning och på vilka villkor lotsstyrelsen bör övertaga värden och förvaltningen av sådana säkerhetsanstalter till ledning för fiskefartyg, vilka för närvarande handhas av fiskarorganisationer eller stå under lantbruksstyrelsens förvaltning, samt i samband därmed stående spörsmål. Sedan utredningsmän tillkallats den 20 juli 1946 hava de den 14 oktober 1946 avgivit betänkande i ämnet. Betänkandet har anmälts för handelsdepartementets vidkommande den 6 december 1946. Ärendet är därmed slutbehandlat.

19. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till om- och tillbyggnadsarbeten vid statens skeppsprovvningsanstalt m. m. (287.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

20. den 11 juni, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande

fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944—den 30 juni 1945. (212.)

Vad angår riksdagens i skrivelsen under punkten 14 gjorda anhållan angående statskontrollen å krigsmaterietillverkningen, i vilken del skrivelsen överlämnats från finansdepartementet för handläggning, är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

21. den 11 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde. (320.)

Skrivelsen har överlämnats till finansdepartementet för handläggning.

22. den 14 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag. (336.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

23. samma dag, i anledning av väckta motioner om anslag för budgetåret 1946/47 till befrämjande av fartygs förseende med radiotelegraf- eller radiotelefonstation. (338.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

24. den 15 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 3 och 4 §§ förordningen den 20 november 1845 (nr 50 s. 1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, m. m. (330.)

Kungl. Maj:t har den 20 december 1946 på handelsdepartementets föredragning utfärdat lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 (nr 66) angående handelsböcker och handelsräkningar. Ärendet är därmed slutbehandlat för departementets vidkommande.

25. den 19 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för mästerlotsen P. O. Kolberg och lotsen F. H. Pettersson från viss ersättningskyldighet till kronan. (343.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

26. den 20 juni, angående förstatligande av krigsindustrien. (398.)

Den 11 oktober 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt krigsmaterielinspektionen att noggrant följa utvecklingen av frågan samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag i ämnet, vartill uppdraget kunde föranleda. Skrivelsen är därmed slutbehandlad.

27. den 26 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till uppförande av byggnader för konserveringsforskning m. m. (406.)

Anmäld den 30 augusti och den 25 oktober 1946. Ärendet är i viss del alltjämt beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

28. samma dag, i anledning av väckt motion om obligatorisk läkarundersökning av navigationsskolornas elever. (407.)

Den 5 juli 1946 anbefalldes Kungl. Maj:t kommerskollegium och medicinalstyrelsen att gemensamt verkställa utredning rörande frågan om anordnande av obligatorisk läkarundersökning av navigationsskolornas elever samt att till Kungl. Maj:t i så god tid, att proposition i ämnet kan avlätas till 1947 års riksdag, inkomma med det förslag, vartill utredningen må kunna föranleda. Sedan ämbetsverken den 10 december 1946 inkommit med förslag, är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

29. den 27 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om övervakning av konkurrensbegränsning inom näringslivet, m. m., såvitt propositionen avser förslag till lag om övervakning av konkurrensbegränsning inom näringslivet. (393.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946, varvid lag i ämnet utfärdades (SFS nr 448).

30. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av behållningen å till anläggningar för oljelagring ovan jord anvisade reservationsanslag. (416.)

Anmäld den 5 juli 1946. Ärendet är alltjämt beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

31. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1945/46 m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde. (417.)

Anmäld den 28 juni och den 4 oktober 1946. Ärendet är i viss del alltjämt beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

32. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statsgaranti för exportkredit. (418.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946, varvid kungörelse i ämnet utfärdades (SFS nr 453).

33. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående dels nedläggande av driften vid Svenska skifferoljeaktiebolagets oljeutvinningsanläggningar vid Kinne-Kleva m. m., dels ock medgivande för Svenska skifferoljeaktiebolaget att teckna viss borgen. (435.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

34. den 28 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Turkiet träffad handelsöverenskommelse. (433.)

Skrivelsen har överlämnats till utrikesdepartementet för handläggning.

35. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Island träffad handelsöverenskommelse. (434.)

Skrivelsen har överlämnats till utrikesdepartementet för handläggning.

36. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till teckning av ytterligare aktier i Svenska skifferoljeaktiebolaget. (440.)

Anmäld och slutbehandlad den 5 juli 1946.

37. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till teckning av ytterligare aktier i aktiebolaget Ceaverken m. m. (441.)

Anmäld och slutbehandlad den 5 juli 1946.

38. samma dag, angående kvalitetskontroll av vissa varor. (473.)

Den 28 juni 1946 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för handelsdepartementet att tillkalla högst åtta utredningsmän att undersöka och avgiva förslag i frågan om hur en intensifierad forsknings- och upplysningsverksamhet avseende förhållandet mellan konsumtionsvarornas pris och kvalitet lämpligen bör organiseras, ävensom i den utsträckning, som kan finnas erforderlig, särskilda sakkunniga för att delta i överläggningar med utredningsmännen. Sedan utredningsmän tillkallats den 29 juni 1946, har utredningsarbetet påbörjats.

39. samma dag, angående samhällets kontroll över landets malm- och mineraltillgångar. (474.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

40. samma dag, angående det statliga inflytandet inom sockerindustrin. (475.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

41. den 29 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till granskningsnämnden för vissa patentansökningar m. m. (444.)

Anmäld och slutbehandlad den 5 juli 1946.

42. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överskridande av viss anslagspost under avlöningsstaten för kommerskollegium. (445.)

Anmäld och slutbehandlad den 25 juli 1946.

43. den 29 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om övervakning av konkurrensbegränsning inom näringslivet, m. m., i vad propositionen angår förslag till lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar. (459.)

Skrivelsen har överlämnats till justitiedepartementet för handläggning.

44. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag m. m. (467.)

Anmäld och slutbehandlad den 5 juli 1946.

45. den 1 juli, i anledning av väckta motioner om förläggande till Västerbottens län av ett statligt eller under statlig medverkan tillkommet pappersbruk. (453.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

46. den 13 november, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående godkännande av mellan Sverige och De Socialistiska Rådsrepublikernas Union träffad handelsöverenskommelse m. m. samt angående godkännande av mellan Sverige och De Socialistiska Rådsrepublikernas Union träffat kreditavtal. (492.)

Skrivelsen har överlämnats till utrikesdepartementet för handläggning i viss del. Anmäld den 6 december 1946 på handelsdepartementets föredragning beträffande frågan om reglering av exportkreditnämndens fordringar på grund av vissa garantier. Ärendet är i övrigt, vad handelsdepartementet angår, alltjämt beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

47. den 4 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag m. m. (518.)

Kungl. Maj:t har den 20 december 1946 på handelsdepartementets föredragning utfärdat lag angående ändring i lagen den 25 maj 1917 (nr 257) om försäkringsrörelse. Ärendet är därmed slutbehandlat för departementets vidkommande.

48. den 7 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde. (524.)

Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946.

49. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av ett ingenjören Roland Nordström beviljat lån. (525.)
Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946.
50. den 13 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av protokoll rörande varuutbytet mellan Sverige och Tjeckoslovakien. (538.)
Skrivelsen har överlämnats till utrikesdepartementet för handläggning.
51. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Ungern träffad handelsöverenskommelse. (539.)
Skrivelsen har överlämnats till utrikesdepartementet för handläggning.
52. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa ändringar i konventionen angående internationella utställningar. (540.)
Skrivelsen har överlämnats till utrikesdepartementet för handläggning.
53. den 16 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till samarbetskommittén för byggnadsfrågor. (549.)
Anmäld och slutbehandlad den 20 december 1946.
54. den 17 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av protokoll rörande varuutbytet mellan Sverige och Frankrike. (556.)
Skrivelsen har överlämnats till utrikesdepartementet för handläggning.
55. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Norge träffad överenskommelse rörande det svensk-norska varuutbytet under år 1947. (557.)
Skrivelsen har överlämnats till utrikesdepartementet för handläggning.

10. Folkhushållningsdepartementet.

Riksdagens skrivelse

1. den 23 februari 1946, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde. (28.)
Anmäld och slutbehandlad den 1 mars 1946.
2. den 5 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till tillfälligt lönettillägg. (46.)
Anmäld och slutbehandlad i vad skrivelsen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde den 15 mars 1946.
3. den 19 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1942 (nr 493) om avverkningskyldighet. (63.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946, varvid lag i ämnet utfärdades (SFS nr 92).
4. den 20 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 12 december 1941 (nr 925) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas. (68.)
Anmäld och slutbehandlad den 29 mars 1946, varvid lag i ämnet utfärdades (SFS nr 91).

5. den 27 mars, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293). (101.)

Anmäld och slutbehandlad den 5 april 1946, varvid lag i ämnet utfärdades (SFS nr 115).

6. den 10 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde. (165.)

Anmäld och slutbehandlad den 26 april 1946.

7. den 25 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 951) angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m. (188.)

Anmäld och slutbehandlad den 3 maj 1946 (SFS nr 171).

8. den 7 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde. (11.)

Anmäld och slutbehandlad den 17 maj 1946.

9. den 18 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till omkostnader för lagring m. m. av gengaskol genom Svenska gengasaktiebolaget. (241.)

Anmäld och slutbehandlad den 31 maj 1946.

10. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till tillverkning av syntetiskt gummi. (242.)

Anmäld och slutbehandlad den 31 maj 1946.

11. den 7 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner. (305.)

Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946, varvid förordning i ämnet utfärdades (SFS nr 282).

12. den 11 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till kristidsnämndernas verksamhet. (307.)

Anmäld och slutbehandlad den 14 juni 1946.

13. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till åtgärder för främjande av tillverkningen av tegelrör. (308.)

Anmäld och slutbehandlad den 21 juni 1946.

14. den 19 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statliga åtgärder för tryggande av vedförsörjningen m. m. (371.)

Anmäld och slutbehandlad den 28 juni 1946.

15. den 28 juni, angående utjämning av priserna på motorbränslen. (472.)
Oljeutredningen 1945 har den 19 juli 1946 anbefallts att verkställa den av riksdagen begärda utredningen.

16. den 29 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap m. m. (460.)

Anmäld och slutbehandlad den 29 juni 1946.

17. den 16 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående träffande av avtal med de enskilda försäkringsanstalterna om framtida övertagande från statens sida av vissa krigsförsäkringar m. m. (497.)
Anmäld och slutbehandlad den 22 november 1946.
18. den 26 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde. (508.)
Anmäld och slutbehandlad den 6 december 1946.
19. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den ekonomiska försvarsberedskapens framtida organisation m. m. (511.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946.
20. den 18 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående subventionering av införseln av vissa varor m. m. (567.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946.
21. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder för utökning av vinterproduktionen av tegel jämte i ämnet väckta motioner. (568.)
Anmäld och slutbehandlad den 30 december 1946.
-

Särskild förteckning

över sådana i förteckningen under bilaga II här ovan upptagna ärenden, som vid utgången av år 1946 ännu voro i sin helhet eller till någon del på Kungl. Maj:ts prövning beroende.

(Det för varje ärende inom parentes utsatta siffertalet utvisar riksdagsskrivelsens nummer enligt fjortonde samlingen av bihanget till riksdagens protokoll.)

1. Justitiedepartementet.

Riksdagens skrivelse

4. den 19 mars 1946, i anledning av väckta motioner angående utredning om ändrade bestämmelser rörande avstyckning i städer och vissa andra samhällen. (62.)
23. den 21 maj, i anledning av väckta motioner angående ändrad lydelse av § 36 regeringsformen m. m. (261.)
24. den 25 maj, i anledning av väckt motion angående revision av bestämmelserna i 6 kap. strafflagen om skadestånd m. m. (270.)
27. den 11 juni, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944—den 30 juni 1945. (212.)
29. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till ersättning till Stockholms stad för underhåll av fångar i stadens rannsakningsfängelse. (316.)
30. den 14 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m., såvitt propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet. (339.)
46. den 29 juni, i anledning av väckta motioner om revision av riksdagens arbetsformer m. m. (457.)
54. den 19 november, i anledning av väckta motioner angående översyn av de i lagar och författningar förekommande räntebestämmelserna. (476.)

2. Utrikesdepartementet.

Riksdagens skrivelse

16. den 13 november 1946, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående godkännande av mellan Sverige och De Socialistiska Rådsrepublikernas Union träffad handelsöverenskommelse m. m. samt angående godkännande av mellan Sverige och De Socialistiska Rådsrepublikernas Union träffat kreditavtal. (492.)

21. den 13 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa ändringar i konventionen angående internationella utställningar. (540.)
23. den 17 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, å ena, samt Amerikas Förenta Stater, Frankrike, Storbritannien och Norra Irland, å andra sidan, verkställd skriftväxling rörande tyska tillgångar i Sverige m. m. (555.)

3. Försvarsdepartementet.

Riksdagens skrivelse

5. den 20 mars 1946, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden för budgetåret 1946/47 m. m. (66.)
25. den 11 juni, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944—den 30 juni 1945. (212.)
45. den 30 november, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde. (516.)
46. den 7 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av premierna till vissa värnpliktiga m. m. (526.)

4. Socialdepartementet.

Riksdagens skrivelse

2. den 19 februari 1946, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion. (21.)
10. den 9 april, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående från återkrav av vissa ersättningar för vård av krigsskadade. (141.)
28. den 22 maj, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av sinnessjukvården m. m. jämte i ämnet väckta motioner. (209.)
30. den 25 maj, i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet för vissa köpingar samt mindre städer att bilda polisdistrikt tillsammans med omkringliggande socknar. (269.)
36. den 29 maj, angående bättre försörjningsmöjligheter åt änkor. (282.)
37. samma dag, angående upplysningsfilmer rörande samhällets sociala hjälpverksamhet. (284.)
39. den 11 juni, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944 den 30 juni 1945. (212.)

49. den 20 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av reumatikervården. (388.)
51. samma dag, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser angående överinseendet över anstalter för bildbara sinnesslöa. (392.)
59. den 26 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om folkpensionering m. m. (425.)
70. den 29 juni, i anledning av väckt motion angående viss ändring av 1 § lagen om behandling av alkoholister. (386.)
86. den 19 december, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmän sjukförsäkring, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner. (559.)

5. Kommunikationsdepartementet.

Riksdagens skrivelse

42. den 11 juni 1946, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944—den 30 juni 1945. (212.)
43. den 14 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde. (213.)
44. den 18 juni, i anledning av väckta motioner om rätt för landskommuner att övertaga byggande och underhåll av enskilda vägar och broar. (347.)
45. den 19 juni, i anledning av väckt motion om utredning angående utbyggnad av kommunikationsnätet i Norra Värmland. (344.)
46. den 20 juni, angående bebyggelsen i Bohusläns fiskelägen. (397.)
47. den 26 juni, angående anslag för budgetåret 1946/47 till rundradiosändare för kortvåg i Hörby jämte i ämnet väckta motioner. (408.)
55. den 19 december, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående byggande av en storflygplats m. m. (529.)

6. Finansdepartementet.

Riksdagens skrivelse

45. den 10 april 1946, i anledning av väckta motioner om hävande eller begränsning av den för staten gällande skattefriheten i fråga om kommunal fastighetsskatt. (163.)
52. den 8 maj, i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om omläggning av riksdagens budgetarbete. (218.)
53. den 11 maj, i anledning av väckta motioner om viss ändring i och en allmän översyn av förordningen angående bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter. (219.)
54. den 14 maj, i anledning av väckta motioner angående en omprövning av rätten å vissa ur statens pensionsfonder beviljade äldre lån. (223.)

55. samma dag, i anledning av väckta motioner angående upphörande av den "erkänsla", som vid försäljning av vissa fastigheter betalas till Lunds domkyrka. (231.)
64. den 21 maj, i anledning av väckta motioner angående likalönsprincipens tillämpning inom det statliga avlöningsystemet. (255.)
66. den 25 maj, i anledning av väckta motioner om utredning angående jordbrukets fastighetskredit m. m. (267.)
74. den 5 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 31 januari 1932 (nr 17) om accis å silke, m. m. (301.)
77. den 11 juni, i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1944—den 30 juni 1945. (212.)
78. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde. (306.)
79. samma dag, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 behandlade allmänna principfrågor. (311.)
80. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde. (312.)
81. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde. (313.)
82. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde. (314.)
83. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde. (319.)
84. samma dag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde. (320.)
85. den 14 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde. (213.)
90. den 18 juni, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, såvitt angår jordbruksärenden. (348.)
91. den 19 juni, angående de statliga publikationerna. (324.)
92. samma dag, angående medaljutdelningen till statstjänare. (325.)